

รายงาน ผลการดำเนินงาน ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓

(วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
ถึง ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงาน ผลการดำเนินงาน ของคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๘

(วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
ถึง ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

กลุ่มงานวิจัยสิทธิมนุษยชน สำนักกิจการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ (วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ถึง ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔). -- กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๖๔.

๒๓๒ หน้า.

๑. สิทธิมนุษยชน. I. ชื่อเรื่อง.

๓๒๓.๔

ISBN 978-616-8274-17-0

รายงานผลการดำเนินงานของ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓

ที่ปรึกษา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ผู้บริหารและปฏิบัติงานในสำนัก/หน่วย ในสำนักงาน กสม.
คณะทำงานและฝ่ายเลขานุการคณะทำงานชุดต่าง ๆ ใน กสม.

คณะบรรณาธิการ

รตญา กอบศิริกาญจน์
ชวลีพร เดชชา
จรรยา แผนสมบุรณ์
บัณฑิต หอมเกษ

อัจฉรา ฉายากุล
พราหมณ์ นิยะบุตร
เอกชัย ปิ่นแก้ว
ชนภาค วรรณารักษ์

อัญญะรัฐ เองฉ้วน
จันทกานต์ จตุรพาณิชย์ เกตุปราษฎ์
ชลธิชา พนมหอม
ศรุตยา กองแก้ว

คณะทำงาน และผู้ปฏิบัติงานที่สนับสนุนการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของ กสม. ชุดที่ ๓

รตญา กอบศิริกาญจน์
พราหมณ์ นิยะบุตร
มณีนรัตน์ บวรพิสิษฐกุล
เทพพิทักษ์ วรสิทธิ์
อัญชลี ศุภสกุลชัย

อัจฉรา ฉายากุล
ชนินทร์ เกตุปราษฎ์
วศิษฐ์ ธีรวิโรจน์
จรรยา แผนสมบุรณ์
บัณฑิต หอมเกษ

อัญญะรัฐ เองฉ้วน
จันทกานต์ จตุรพาณิชย์ เกตุปราษฎ์
กัณตภณ บดินชันทิเดชา
เอกชัย ปิ่นแก้ว
ชนภาค วรรณารักษ์

ชวลีพร เดชชา
สุกัญญา ต้นสายเพชร
ธรรมบุญ เสี่ยมยัง
เสาวภา พิลาคง
ศรุตยา กองแก้ว

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น ๖-๗

๑๒๐ หมู่ที่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

โทรศัพท์ ๐-๒๑๔๑-๓๘๗๔ โทรสาร ๐-๒๑๔๓-๙๕๖๖

สายด่วนร้องเรียน ๑๓๗๗

E-Mail : library@nhrc.or.th, nhrc.library@gmail.com

เว็บไซต์ : www.nhrc.or.th

เข้าดูเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบ

E-Book ได้จาก www.nhrc.or.th

และดาวน์โหลดไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ได้ที่

ออกแบบและพิมพ์ที่ :

บริษัท พรินท์เอเบิล จำกัด

เลขที่ ๒๘๕ ซอยพัฒนาการ ๕๓ แขวงพัฒนาการ เขตสวนหลวง กทม. ๑๐๒๕๐

สอบถามสินค้าและบริการ ๐๙๔-๕๕๙-๒๙๖๕

สัญญาอนุญาต

ผลงานนี้ ใช้สัญญาอนุญาตของครีเอทีฟคอมมอนส์

แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า 4.0 International.

คำนำ

โดยที่ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เรื่อง การสิ้นสุดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง ยกเว้นหมวด ๒ และให้องค์กรอิสระ องค์การอื่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ประกอบกับ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๔๘/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เรื่อง การสรรหาบุคคล เพื่อดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่าง กำหนดว่า ในกรณีที่จำเป็นต้องสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติแทนตำแหน่งว่างให้ดำเนินการสรรหาผู้ดำรง ตำแหน่งดังกล่าวตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่เคยดำเนินการ สรรหามาแล้วตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และหากในการสรรหาดังกล่าว ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งใด ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต้องมีใน คณะกรรมการสรรหาด้วย ให้คณะกรรมการสรรหา ประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่ ดังนั้น คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ชุดที่ ๓ จึงได้ดำเนินการ สรรหาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งต่อมา พระมหากษัตริย์ ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ปฏิบัติหน้าที่วุฒิสภาโดยทรงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ชุดที่ ๓ เข้ารับหน้าที่เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ โดยมี วาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ ทรงแต่งตั้งดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๓๐ (๑๐) มาตรา ๒๔๖ มาตรา ๒๔๗ และมาตรา ๒๖๗ บัญญัติให้มีการตราพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ (พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐) เพื่อกำหนด คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหา การพ้นจาก ตำแหน่ง หน้าที่และอำนาจ ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ในช่วงการปฏิบัติงานนับแต่เริ่มดำรงตำแหน่ง กสม. ชุดที่ ๓ ได้เผชิญข้อท้าทายในด้านต่าง ๆ ทั้ง (๑) การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และอำนาจ อันเนื่องมาจากการ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (๒) สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองภายในประเทศ รวมทั้งเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ซึ่งมีข้อเสนอต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างต่าง ๆ และ (๓) ความผันผวนทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องมาจาก ภัยพิบัติทางธรรมชาติ สงครามการค้า รวมถึงการแพร่ ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ในขณะที่ กสม. ได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหน้าที่และอำนาจ ที่เชื่อมโยงระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ กับหลักการ ปารีส (the Paris Principles) โดยให้ความสำคัญกับ การธำรงไว้ซึ่งความเป็นนิติรัฐที่ดูแลและให้ความเป็นธรรม ด้านสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

รายงานผลการดำเนินงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ชุดที่ ๓ ฉบับนี้ จัดทำขึ้นด้วยความริเริ่มของ กสม. คณะผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน กสม. โดย เป็นการรวบรวมผลการดำเนินงานและผลสำเร็จที่สำคัญ ที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ตลอดจนบทเรียน ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับดังกล่าวจะนำมาใช้ เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไก และกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน ในขณะที่ช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องในวงกว้างเกี่ยวกับสิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ต่อกัน อันอาจช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรม สิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

คำนำ บทสรุปผู้บริหาร

๔
๑๒

บทที่ ๒ กลไก และกระบวนการทำงาน

๔๘

๒.๑ กลไกการทำงานของ

คณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๔๙

๒.๒ กระบวนการทำงานของ

คณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๕๘

บทที่ ๓ ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๗๐

๓.๑ การตรวจสอบและรายงานผลการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๗๑

๓.๒ การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ

๑๐๔

๓.๓ การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการแก้ไข
ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

๑๐๙

๓.๔ การชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์
เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

๑๒๙

๓.๕ การสร้างเสริมทุกภาคส่วนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

๑๓๘

๓.๖ การวิจัยสิทธิมนุษยชน

๑๖๓

๓.๗ ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนและการดำเนินการเกี่ยวกับหนังสือสัญญา
เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

๑๖๗

บทที่ ๑ บทนำ

๓๔

๑.๑ ความเป็นมา

๓๕

๑.๒ หน้าที่และอำนาจ

๓๖

๑.๓ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์

๓๗

๑.๔ ประเด็นสำคัญในการดำเนินงานระหว่าง

ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

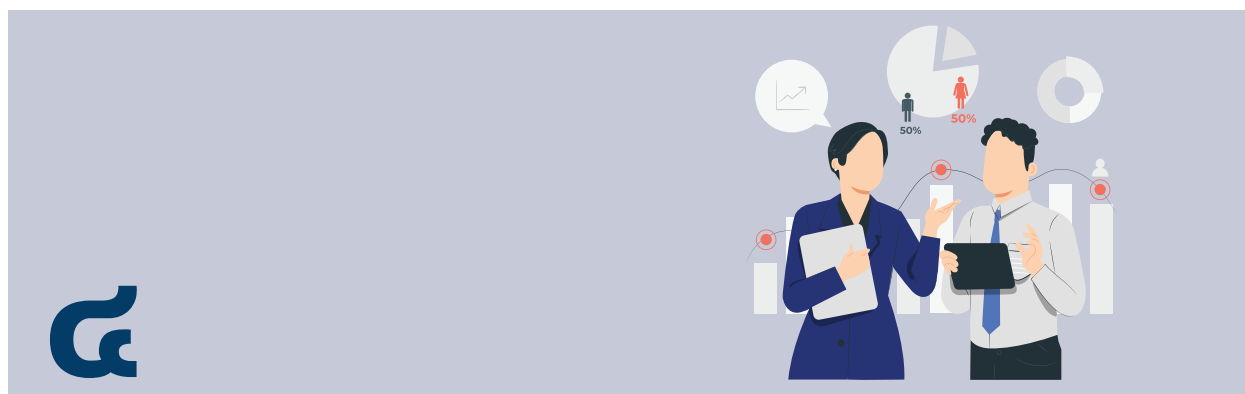
๓๙

๑.๕ เหตุการณ์และผลงานสำคัญในการส่งเสริม

และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๔๐

บทที่ ๔ ผลการดำเนินงานที่สำคัญ

๔.๑ การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ป่าไม้ สิทธิชุมชน	๑๗๘
๔.๒ ธุรกิจและสิทธิมนุษยชน	๑๘๙
๔.๓ การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้มีปัญหาด้านและสิทธิสตรี	๑๙๘
๔.๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	๒๐๘
๔.๕ สิทธิมนุษยชนและสถานการณ์ไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้	๒๑๔
๔.๖ ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)	๒๑๕
๔.๗ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การโฆษณา และเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง	๒๑๖

บทที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

๕.๑ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๒๑๙
๕.๒ การใช้มาตรการด้านกฎหมายและการบริหารในการผลักดันให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	๒๒๑
๕.๓ การพัฒนาการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจในมาตรา ๒๖ และ ๒๗ ของ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐	๒๒๒
๕.๔ การพัฒนากลไกภาครัฐในการดำเนินการส่งเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน	๒๒๓
๕.๕ การขยายขอบเขตหน้าที่และอำนาจในการคุ้มครอง การส่งเสริมและเฝ้าระวังสิทธิมนุษยชนในทุกภูมิภาคของประเทศไทย	๒๒๓

ภาพเครื่องหมายราชการของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
(ใช้ระหว่างปี ๒๕๕๖ - ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๓ และตั้งแต่วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๔ - ปัจจุบัน
โดยมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำแสดงความหมายเพิ่มเติม)

มีความหมาย ดังนี้

รูปทรงดอกบัว

หมายถึง
ความมีคุณธรรม ความเอื้ออาทร
ระหว่างเพื่อนมนุษย์

รูปมือ

หมายถึง การโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของ
ทุกภาคส่วนของสังคมทั้งในระดับประเทศ
และระหว่างประเทศ ด้วยหลัก
แห่งความเสมอภาค และภราดรภาพ

รูปคนล้อมเป็นวงกลม

หมายถึง ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน
ในสังคม เพื่อให้เกิดพลัง ในการเสริมสร้าง
วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เป็นส่วนสำคัญ
ในกระบวนการพัฒนาประเทศ

สีน้ำเงิน

หมายถึง ความมุ่งมั่นอดทนในการทำงาน
เพื่อสร้างความสามัคคีและการประสานพลัง
จากทุกภาคส่วนของสังคมในการเสริมสร้าง
วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

อ้างอิง: ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดภาพเครื่องหมายราชการตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ พุทธศักราช ๒๔๘๒ (ฉบับที่ ๓๑๒) ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๔ ซึ่งได้กำหนดภาพเครื่องหมายราชการของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้เป็นเครื่องหมายราชการ แทนเครื่องหมายเดิม (ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓) โดยประกาศในเว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

ภาพเครื่องหมายราชการของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
(ใช้ระหว่างวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๓ - ๓ ธันวาคม ๒๕๖๔)

มีความหมาย ดังนี้

อุณาโลม

หมายถึง ความยิ่งใหญ่

รัศมี

หมายถึง การแผ่ไพศาลหรือการให้ความช่วยเหลือประชาชนไปทั่วทุกทิศ

รูปทรงดอกบัว

หมายถึง ความมีคุณธรรม ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์อันเป็นจริยวัตรอันดีงามของคนไทย

รูปคนล้อมเป็นวงกลม

หมายถึง การสร้างพลังความร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ

รูปมือ

หมายถึง การร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ในการโอบอุ้ม ค้ำชูคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ ด้วยหลักแห่งความเสมอภาค และภราดรภาพ

สีน้ำเงิน

หมายถึง สีของความเชื่อมั่นของประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคม
หมายถึง ความมุ่งมั่น อดทนในการทำงานเพื่อประชาชน
หมายถึง ความสามัคคี และการประสานพลังอย่างหนักแน่นจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

อ้างอิง: ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดภาพเครื่องหมายราชการตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ พุทธศักราช ๒๔๘๒ (ฉบับที่ ๓๐๔) ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ โดยประกาศในเว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๓

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ ตามประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘)

นายวิส ตังสมิตร
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางจิตรสุดา จันทรดียิ่ง
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางประกายรัตน์ ตันธีรวงศ์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายสุรเชษฐ์ สกิตนिरามย์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
(ลาออก ๕ เมษายน ๒๕๖๐)

นางอังคณา นีละไพจิตร
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
(ลาออก ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒)

นางเตือนใจ ดีเทศน์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
(ลาออก ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒)

นายชาติชาย สุกธิกลม
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
(ลาออก ๑ มิถุนายน ๒๕๖๒)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓

นายวิส ตังสมิตร

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

นางฉัตรสุดา จันทรดียิ่ง

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางประกายรัตน์ ต้นธีรวงศ์

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๓
และพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ ตามคำสั่งประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุดที่ ๑/๒๕๖๒

นายสมณี พรหมรส

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวอารีวรรณ จตุทอง

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางกิริยา ศรีประเสริฐ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

บทสรุป ผู้บริหาร

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ชุดที่ ๓ ฉบับนี้เป็นการรวบรวมและประมวลผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของ กสม. ชุดที่ ๓ ประกอบด้วย ๕ บท ได้แก่ **บทนำ** ซึ่งอธิบายความเป็นมาของ กสม. ชุดที่ ๓ หน้าที่และอำนาจ ประเด็นสำคัญในการดำเนินงาน เหตุการณ์ ผลงานสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน **บทที่ ๒ กลไกและกระบวนการทำงาน** ประกอบด้วย กลไกการทำงานของ กสม. กระบวนการทำงานของ กสม. ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง **บทที่ ๓ ผลการดำเนินงาน** ตามหน้าที่และอำนาจที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๐ (พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐) โดยเฉพาะหน้าที่และอำนาจตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ **บทที่ ๔ ผลการดำเนินงานที่สำคัญ** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ กสม. ชุดที่ ๓ ได้กำหนดเป็นประเด็นและพื้นที่สำคัญในการปฏิบัติงานระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ตลอดจนการจัดทำและเผยแพร่ข้อเสนอแนะบางกรณีที่สำคัญ อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย หรือการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และ **บทที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ** เป็นการสรุปและสังเคราะห์ปัญหา อุปสรรค รวมถึงการมีข้อเสนอแนะ

รายงานฉบับนี้ นำเสนอเนื้อหาโดยสรุปได้ ดังนี้

บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาของ กสม. ชุดที่ ๓ หน้าที่และอำนาจตามกฎหมายซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายสำคัญอย่างน้อย ๒ ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์

และยุทธศาสตร์ ตลอดจนเหตุการณ์และผลงานสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังมีเหตุการณ์และผลงานที่สำคัญ คือ การให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และต่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ที่สอดคล้องกับหลักการปารีสเกี่ยวกับสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและพิจารณาบนฐานหลักสิทธิมนุษยชน

บทที่ ๒ กลไกและกระบวนการทำงาน อธิบายเกี่ยวกับกลไกที่สำคัญซึ่งสนับสนุนการทำงานของ กสม. ได้แก่ สำนักงาน กสม. การประชุมของคณะกรรมการซึ่งแบ่งเป็นการประชุม กสม. ด้านบริหาร การประชุม กสม. ด้านมาตรฐานและการคุ้มครอง และการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคล (กส.) การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการและ/หรือคณะทำงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้อำนวยการประจำ กสม. ตลอดจนอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของ กสม. ตามหน้าที่และอำนาจที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ ประกอบด้วย การตรวจสอบและรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการไกล่เกลี่ยและประสานการคุ้มครอง การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงกรณีมีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน การศึกษาวิจัยและเผยแพร่ความรู้และพัฒนาความเข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชน ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน การบริหารและพัฒนาองค์กร รวมถึงการออกระเบียบ ประกาศ มาตรฐานและข้อกำหนดทางจริยธรรม และแนวปฏิบัติ การบริหารจัดการองค์กรทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ เป็นต้น

บทที่ ๓ ผลการดำเนินงาน โดยเป็นข้อมูลระหว่างวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ถึง วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔ นำเสนอตามหน้าที่และอำนาจใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ โดยสรุป ดังนี้

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๑) การตรวจสอบและรายงานผลการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดย กสม. ชุดที่ ๓ ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการปฏิบัติไม่เป็นธรรม หรือเป็นเรื่องที่ กสม. เห็นสมควรให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้น ๓,๓๙๑ เรื่อง (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔) โดยประเภทสิทธิที่มีการร้องเรียนมากที่สุด คือ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ส่วนใหญ่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว เป็นต้น สำหรับการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำเป็นรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๒,๑๐๘ ฉบับ เป็นรายงานที่พบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๒๗๙ ฉบับ และเป็นรายงานที่ยุติเรื่อง จำนวน ๑,๘๒๙ ฉบับ สาเหตุของการยุติส่วนใหญ่เนื่องจากไม่พบประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีจำนวนจำนวน ๗๗๖ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๘๑ ของรายงานผลการตรวจสอบทั้งหมด

ส่วนการติดตามผลการดำเนินการตามที่ กสม. ได้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๓๒๔ ฉบับนั้น พบว่า สามารถติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานของรัฐ/เอกชนที่เกี่ยวข้องและสามารถยุติการติดตามได้ จำนวน ๑๖๓ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๖๑ ส่วนที่เหลือจำนวน ๑๖๑ ฉบับ หรือร้อยละ ๔๙.๓๙ อยู่ระหว่างการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนการติดตามผลการดำเนินการตามที่ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่ง ต่อร์ฐสภา คณะรัฐมนตรี มีจำนวน

๒๐ ฉบับ สามารถติดตามผลการดำเนินการและสามารถยุติการติดตามได้ ๖ ฉบับ หรือร้อยละ ๓๐ อยู่ระหว่างการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๑๔ ฉบับ หรือร้อยละ ๗๐

นอกจากนี้ กสม. ได้ดำเนินการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ร้อง ตามระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ ดังมีกรณีการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่สำคัญและสามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้ร้องจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ อาทิ กรณีขอให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชน และขอให้ตรวจสอบกรณีการเสียชีวิตของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาเหล้าใหญ่-ผาเงินไค จังหวัดหนองบัวลำภู ฯลฯ สำหรับรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีการดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางที่ กสม. เสนอ อาทิ รายงานผลการตรวจสอบที่ ๒๘๓/๒๕๖๑ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพในร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าการปฏิบัติโดยใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังในระหว่างการคุมตัวไปศาลเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๒) การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศประจำปี เสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน ซึ่งได้จัดทำรายงานจำนวน ๖ ฉบับ กล่าวคือ รายงานฯ ปี ๒๕๕๘ และรายงานฯ ปี ๒๕๕๙ โดยมีมาตรฐานที่ใช้ประเมินประกอบด้วย ๑) หลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ และกฎหมายอื่น และ ๒) สิทธิที่ได้รับการรับรองจากพันธกรณีหลักด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี มีข้อค้นพบสำคัญ อาทิ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖/๑ มีข้อยกเว้นให้รับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบหรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือ

ได้มาโดยมิชอบได้ ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย และวิธีปฏิบัติ รวมถึงการตีความ เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของครอบครัว บุคคลถูกบังคับให้สูญหายและเปิดช่องให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ รายงานฯ ปี ๒๕๖๐ ใช้มาตรฐานที่กำหนดในเชิงตัวชี้วัดและหลักเกณฑ์ตามพันธกรณีหลักด้านสิทธิมนุษยชน ข้อเสนอแนะตามกลไกกฎบัตรสหประชาชาติ รวมถึงหลักการสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และกฎหมายไทย โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ รัฐควรเร่งปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ รายงานฯ ปี ๒๕๖๑ มีการจัดทำกรอบการประเมินการกลั่นกรองข้อเท็จจริงและประมวลข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ รัฐควรพิจารณาระบบการออมภาคบังคับเพื่อให้ประชาชนทุกคนมีบำเหน็จบำนาญหลังพ้นวัยเกษียณ รายงานฯ ปี ๒๕๖๒ แบ่งการประเมินออกเป็น ๔ ด้านตามขอบเขตพันธกรณีหลักด้านสิทธิมนุษยชนและประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ เช่น รัฐควรกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในระดับพื้นที่ในการจัดการที่ดินที่อยู่อาศัย และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และรายงานฯ ปี ๒๕๖๓ แบ่งการประเมินเป็น ๔ ด้านเช่นเดียวกับรายงานฯ ปี ๒๕๖๒ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ ปัญหาความแออัดของเรือนจำ นอกจากจัดสรรงบประมาณเพื่อขยายพื้นที่เรือนจำแล้ว ควรนำวิธีการอื่นมาใช้ร่วมด้วย

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๓) การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน โดย กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำข้อเสนอแนะที่สำคัญเสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพบว่าหน่วยงานดังกล่าวได้ตอบรับและมีการดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางที่ กสม. เสนอแนะ อาทิ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกรณีการเปิดเผยประวัติการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน โดยได้รับแจ้งว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยเฉพาะการเพิ่มหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และให้แยกออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากร กรณีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ซึ่งศาลมิได้มีคำพิพากษาลงโทษถึงจำคุก หรือมีการเปลี่ยนโทษเป็นวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชน ข้อเสนอแนะเรื่องหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๔) การชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม นับแต่ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ได้ชี้แจงและจัดทำคำชี้แจงจำนวน ๘ ฉบับ กล่าวคือ ปี ๒๕๖๑ มี ๒ ฉบับ ปี ๒๕๖๒ มี ๒ ฉบับ และปี ๒๕๖๓ มี ๔ ฉบับ โดยได้ออกแนวทางการจัดทำคำชี้แจงกรณีมีรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม และต่อมาได้กำหนดเป็นระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการชี้แจง กรณีมีรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยนำข้อกังวลของคณะอนุกรรมการพิจารณาสถานภาพของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Sub-committee on Accreditation: SCA) เครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI) ในส่วนที่เกี่ยวข้องหลักความเป็นอิสระของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมาประกอบการพิจารณาด้วย

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๕) และมาตรา ๒๗ (๒) และ (๓) การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

กสม. ชุดที่ ๓ ประกาศใช้แผนส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามยุทธศาสตร์กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕ เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนมีผลการดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การจัดทำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย การจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ในหัวข้อ “สิทธิมนุษยชนกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) การกระตุ้นและสร้างบุคคลต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Idol) รวมถึงการให้รางวัลบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่น ด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนประจำปี การจัดทำและเผยแพร่แถลงข่าว แถลงการณ์ เอกสารข่าวเกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อย่างทันต่อเหตุการณ์ที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น การจัดตั้งศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคร่วมกับสถาบันการศึกษา จำนวน ๑๒ แห่ง

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๗ (๑) การดำเนินการศึกษาวิจัยและเผยแพร่ความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน โดยได้สนับสนุนให้ทีมงานศึกษาวิจัยที่สำคัญและได้นำข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ในดำเนินงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ งานศึกษาวิจัยเรื่องแผนกลยุทธ์ด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของ กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ งานศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ฯลฯ

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๗ (๓) และ (๔) ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน อันเป็นความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือที่สำคัญ ๓ กรอบ กล่าวคือ กรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions : GANHRI) กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

(Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions : APF) และกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia National Human Rights Forum : SEANF) โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องคือการดำเนินการเพื่อแก้ไขความห่วงกังวลของคณะอนุกรรมการ SCA ในทุกด้านโดยไม่ชักช้า รวมถึงดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนให้มีการยกเลิกบทบัญญัติมาตรา ๒๔๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมาตรา ๒๖ (๔) แห่ง พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ และการเพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจในการไกล่เกลี่ยใน พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ อันเกี่ยวข้องกับการขอทบทวนสถานะของ กสม. จากสถานะ ‘B’ เป็นสถานะ ‘A’

บทที่ ๔ ผลการดำเนินงานที่สำคัญ เป็นผลการดำเนินงานที่ได้กำหนดเป็นประเด็นหรือพื้นที่สำคัญในแผนปฏิบัติงานประจำปี ตลอดจนการจัดทำและเผยแพร่ข้อเสนอแนะบางกรณีที่สำคัญ อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย หรือการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน อาทิ

๑) การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ป่าไม้ สิทธิชุมชน ได้จัดทำข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ ข้อเสนอแนะกรณีการกำหนดพื้นที่ในการทำกิน การอยู่อาศัย และการดำเนินวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติ และข้อเสนอแนะเรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกรณีศึกษา : ผลกระทบด้านการจราจรของโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย – มีนบุรี ฯลฯ

๒) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ได้จัดกิจกรรมสำคัญหลายประการอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และขับเคลื่อนการปฏิบัติตามหลักการชี้แนะ UNGPs และหลักการอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดพิธีลงนามปฏิญญาความร่วมมือขับเคลื่อนหลักการชี้แนะ UNGPs ในประเทศไทย การเข้าร่วมประชุม/สัมมนากับองค์กรต่าง ๆ ในเวทีระหว่าง

ประเทศ เพื่อเผยแพร่ผลสำเร็จในการดำเนินการเรื่องนี้ของประเทศไทย รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับประเทศอื่น การจัดให้มีการศึกษาวิจัยที่สำคัญและนำผลจากการศึกษามาปรับใช้ เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง การตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน และการนำข้อค้นพบที่ได้จากการจัดกิจกรรมและการศึกษาวิจัยไปใช้ขยายผล โดยจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

๓) การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิสตรี กรณีผู้สูงอายุได้นำกระบวนการ “การไต่สวนสาธารณะ (public inquiry)” มาใช้ในการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะ และได้จัดทำข้อเสนอแนะที่สำคัญเสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีข้อเสนอแนะโดยละเอียดและครอบคลุมมิติของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน ส่วนผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการพิสูจน์และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นกับหน่วยงานหลายแห่ง ทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นหน่วยงานหลักในเรื่องนี้ สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน รวมทั้งได้จัดกิจกรรมที่สำคัญหลายประการภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือดังกล่าว โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น ณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำหรับนำมาประกอบการพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสตรี ได้จัดทำข้อเสนอแนะ เรื่อง การยุติการตั้งครรภ์เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสตรี โดยเฉพาะสตรีที่อยู่ระหว่างการตั้งครรภ์ การเข้าถึงและได้รับบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์อย่างปลอดภัย และได้มาตรฐานสำหรับสตรีระหว่างตั้งครรภ์หรือที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์ ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิของตัวอ่อนในครรภ์ของหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม เพื่อให้คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกได้อย่างปลอดภัย

๔) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้จัดให้มีโครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเน้นการตรวจเยี่ยมเรือนจำและทัณฑสถานในความดูแล

ของกรมราชทัณฑ์ และนำข้อค้นพบที่ได้มาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะต่อกรมราชทัณฑ์ โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาความแออัดของเรือนจำ และจำนวนบุคลากรราชทัณฑ์ที่ไม่เพียงพอ และปัญหาการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขในเรือนจำ เป็นต้น

๕) สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นโครงการภายใต้แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจหลักการสิทธิมนุษยชนในบริบทสถานการณ์ในพื้นที่ ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ เช่น การจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่เยาวชนและบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ รวมถึงการจัดทำคู่มือสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

๖) ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับ กระบวนการทำงานของ กสม.ชุดที่ ๓ ภายใต้ข้อจำกัดในสถานการณ์ดังกล่าว โดยได้จัดให้มีกระบวนการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) และให้มีการรายงานทุก ๑๕ วัน การออกแถลงการณ์และเอกสารข่าว เพื่อให้ความรู้ในประเด็นสิทธิมนุษยชน รวมถึงการแต่งตั้งคณะทำงานติดตามสถานการณ์และเฝ้าระวังผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)

๗) สิทธิและเสรีภาพในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ในการดำเนินการในเรื่องนี้ กสม. ชุดที่ ๓ ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อติดตามสถานการณ์กรณีการชุมนุมทางการเมือง ส่งเจ้าหน้าที่เข้าสังเกตการณ์การชุมนุมในพื้นที่ สรุปลสถานการณ์การชุมนุมและเหตุการณ์การจับกุมและดำเนินคดีแก่ผู้ชุมนุม รวมทั้งประเด็นสิทธิมนุษยชนที่พบจากการสังเกตการณ์ในพื้นที่

เป็นรายสัปดาห์ รวมทั้งได้จัดทำเป็นข้อเสนอแนะไปยังคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจัดการต่อการชุมนุมตามหลักสิทธิมนุษยชน

บทที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ
โดยสังเคราะห์ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด พร้อมจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ดังนี้

ด้านที่ ๑ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ กสม. ประกอบด้วย การปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๔) และ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๔) และข้อจำกัดด้านกฎหมายในกรณีการดำเนินการไต่สวนและ/หรือประณิชนอมติข้อพิพาทในด้านสิทธิมนุษยชน โดยมีข้อเสนอเพื่อการพัฒนา เช่น การดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อขอให้ รัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยให้ยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา ๒๔๗ (๔) โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการ หรือแยกพิจารณาแก้ไขเฉพาะมาตรานี้ และการติดตามการทบทวนการขอให้แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการไต่สวน

ด้านที่ ๒ การใช้มาตรการด้านกฎหมายและการบริหารในการผลักดันให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของ กสม. ที่สอดคล้องตามหลักการปารีส ไปยังคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน) ระหว่างการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. การออกกระเปาะ ประกาศ ข้อบังคับสำหรับเป็นกรอบ

การทำงานของ กสม. และสำนักงาน กสม. รวมทั้งได้แบ่งขอบเขตความรับผิดชอบของกรรมการแต่ละคนที่ชัดเจนขึ้น ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา การแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบของกรรมการแต่ละคนนอกจากควรคำนึงถึงมิติด้านพื้นที่และประเด็นแล้ว ควรพิจารณาให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับมิติด้านคุณสมบัติตาม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ และมีมิติด้านหน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ ประกอบด้วย

ด้านที่ ๓ การพัฒนาการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจในมาตรา ๒๖ และ ๒๗ ของ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ กล่าวคือ ได้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงานตามหน้าที่และอำนาจ โดยเฉพาะการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า โดยเน้นการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและทำความเข้าใจให้ปรากฏโดยไม่ล่าช้า มีการศึกษาและวิเคราะห์ให้ทราบถึงสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเรื่องนั้นหรือลักษณะเดียวกันนั้นอีก อย่างไรก็ตาม พบว่ามีข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา กสม. และสำนักงาน กสม. อาจพิจารณาให้ความสำคัญในการจัดสรร ทรัพยากรที่จำเป็น ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของสำนักงาน กสม. สำหรับจัดเก็บและเรียกใช้ข้อมูล ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ อ่านเข้าใจได้ง่าย มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และพร้อมนำมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งพัฒนาทักษะที่จำเป็นและเกี่ยวข้องให้แก่เจ้าหน้าที่

นอกจากนี้ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนา กลไกภาครัฐในการส่งเสริมทุกภาคส่วนของสังคม ให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน และการขยายขอบเขตหน้าที่และอำนาจในการคุ้มครองส่งเสริม และเฝ้าระวังสิทธิมนุษยชนไปสู่ส่วนภูมิภาค

Executive Summary

The Report on the Performance of the 3rd Batch of National Human Rights Commission of Thailand (the 3rd Batch of NHRCT) is the summary and synthesis of the 3rd Batch of NHRCT consisting of 5 chapters, which include **Introduction** describing the background of the 3rd Batch of NHRCT's duties and powers, the main issue of operation and situation including main works in the promotion and protection of human rights; **Chapter 2 mechanism and work procedure** containing the mechanism and work procedure of the NHRCT according to the related provisions of the law; **Chapter 3 outcomes of operation** based on duties and powers under the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017), the National Human Rights Commission Act, B.E. 2542 (1999), and the Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017), especially duties and powers in accordance with the Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017) Section 26 and Section 27; **Chapter 4 outcomes of the main operation**, particularly the issue, which the 3rd Batch of NHRCT specified as the main point and main area of the operation during 2015 - 2021 along with the preparation and publication of recommendations of some main cases leading to the change in the policy or the improvement of the law in compliance with the principles of the human rights; and **Chapter 5 problems, obstacles and recommendations**, the summary and synthesis of the problems, obstacles including recommendations.

This report is summarized as follows:

Introduction mentions about the background of the 3rd Batch of NHRCT, duties and powers

according to the law under at least 2 main laws, the National Human Rights Commission Act B.E. 2542 (1999) and the Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017), vision, duty, objective, and strategy as well as situation and main works of the promotion and protection of the human rights. The main situations and main works are the suggestions and recommendations to the draft of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. and the draft of the Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. in line with the Paris Principles relating to the status of the National Human Rights Institution for the promotion and protection of the human rights and consideration on the basic principles of the human rights.

Chapter 2 mechanism and work procedure explains the main mechanism, which supports the action of the NHRCT namely the Office of the NHRCT. The meetings of the commission are divided into the NHRCT Executive meeting, standard and protection meeting and meeting of the National Human Rights Commission as the Central Personnel Agency, appointment of the subcommittees and/or working groups, senior experts, officers and specialists to the NHRCT. It also explains the work procedure of the NHRCT based on the duties and powers in accordance with the Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017) Section 26 and Section 27, which contain the examination and reporting on the outcomes of examination on the human rights violation including mediation and coordination of the protection, preparation of the report on the assessment of the situation of the human rights in Thailand, recommendations of measures or guidelines for the promotion and protection of human rights, clarification and

reporting of the fact in case of incorrect or unfair reporting of the situations relating to the human rights in Thailand, reinforcement on every sector of the society to realize the importance of human rights, research and publication of knowledges and development of the strengthening on the human rights, cooperation with international human rights organizations, management and development of organizations including enactment of regulations, announcements, standards and rules of ethics and guidelines on the management of organizations, human resources, and budgets, etc.

Chapter 3 outcomes of operation is based on information carried out from 26 November 2015 to 24 May 2021 presented according to the duties and powers in the Organic Act on National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017), summarily as follows:

Duties and powers according to Section 26 (1) examination and reporting on the human rights violation: The 3rd Batch of NHRCT received complaints of human rights violation or unfair treatment, or there are cases, which were approved by the NHRCT to verify the human rights violation, totaling 3,391 cases (information as of 24 May 2021). The most complained right is the right to the judicial process. Most of them are complaints about the right of prisoners, the right to a speedy trial, etc. For the report on outcomes, the 3rd Batch of NHRCT arranges the report on examination of human rights violation, totaling 2,108 reports. There are 279 reports with violations of human rights and 1,829 reports with settlement. The most reason for settlement refers to not finding the issue related to the human rights violation, totaling 776 reports, equaling to 36.81 percent of the total reports on outcomes

of examination.

Regarding the follow-ups on the operation which the NHRCT recommends measures or guidelines of protection or solution of the human rights violation and promotion of human rights with a total of 324 reports, there are 163 reports which follows up the result in outcome of operation of the public and private organizations, equaling to 50.61 percent. The rest of 161 reports or 49.69 percent is in progress of operation by related organizations. For the follow-ups of operation which the NHRCT recommends on measures or guidelines on promotion and protection of human rights including the improvement of law, regulation, provision, order to the Parliament and Council of Ministers, there are 20 reports; 6 reports or 30 percent with follow-ups and settlement and 14 reports or 70 percent with pending operation by related organizations.

Moreover, the NHRCT carried out the coordination on protection of human rights for the petitioners according to the regulation of the National Human Rights Commission, B.E. 2561 (2018). There are important cases with coordination on protection of human rights to petitioners and they were able to provide protection of the human rights violation such as cases with the requirement on protection of human rights and examination on the death of human rights defenders, Khao Lao Yai-Pha Jun Dai Forest Conservation Group in Nong Bua Lamphu, etc. For the important reporting on examinations of human rights violation and the related organizations, the operation was carried out according to the measures or guidelines recommended by the NHRCT such as the report on examination outcomes no. 283/2018, human dignity and rights

and liberty to body, in the case which claimed the use of bondage machine to the prisoners who are restrained and brought to the court. Thus, it is considered as a human rights violation.

Duties and powers according to Section 26 (2)

preparation of an annual report on the outcomes of situation assessment related to national human rights submitted to the Parliament and Councils of Ministers and publication to public: There are 6 reports, annual report of 2015 and annual report of 2016 based on the standards applied to the assessment as follows:

1) Principles under the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2550 (2007) and the Constitution of the Kingdom of Thailand (interim edition), B.E. 2557 (2014) and other laws and 2) Rights certified by main obligations of the human rights, in which Thailand is a member. There are main findings such as the Criminal Procedure Code Section 226/1 with the exception to admit any evidence arose duly but derived by acting in bad faith or derived by means of the data arisen or derived wrongfully, causing the law gaps and practices along with the interpretation which are obstacles for the access to right to justice system of the family of the person under forced disappearance and opening the gap of human rights violation by the public officer.

Report of 2017 uses the standards determined in the indicator and principles in accordance with the main obligation of human rights, recommendations corresponding to the mechanism on Charter of the United Nations along with the principles on human rights under the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017) and Thai laws with an important

recommendation, for example, the government should urgently reform the education conforming to the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017).

Report of 2018 includes the preparation on the frame of assessment and screening of the facts to be a systematical evaluation and recommendations. The important recommendation is, for example, the government should consider a mandatory saving system so that people have pension after their retirement.

Report of 2019 is divided into 4 fields of evaluation, according to obligation range relating to the human rights and issue of human rights in Thailand. There are important recommendations, for example, the government should determine the accurate operation guidelines to the related organizations to involve people and communities in area level for the management of land and residence, and the use of natural resources.

Report of 2020 is divided into 4 fields like the report of 2019 and contains the important recommendation such as issue on crowded prisons. Apart from the allocation of budget for extension of the prison areas, there should be other methods to be collectively used.

Duties and powers according to Sections 26

(3) recommendation of measures or guidelines on promotion and protection of human rights to the Parliament and Council of Ministers and related organizations and improvement of law, regulation, or order to conform to the principles of human rights: The 3rd Batch of NHRCT prepared important recommendations for submission to the Parliament and Council of Ministers and

related organizations. They also found out that the concerned organizations accepted and carried out the measures or guidelines accordingly as recommended by the NHRCT. This includes, for example, disclosure of criminal records of children and juveniles. It was informed by the Royal Thai Police that the regulation of the Royal Thai Police on Police Act not related to the case Title 32 Fingerprinting (no. 4) B.E. 2561 (2018) has been amended, especially the supplement of principles on the selection of plate used for fingerprinting, and this should be separated from criminal data system or database in case of child or juvenile offender, who is not sentenced to imprisonment by the court. Or there is a change in punishment for children or juvenile, recommendation of the course on human rights education for varied target groups, and manual for studies of human rights for the basic education.

Duties and powers according to Section 26 (4) declaration and reporting of correct facts without delay for the potential reporting in case of incorrectness or unfairness related to human rights in Thailand: From 2017 - 2021, it is declared or there are preparations of declaration in a total of 8 reports: 2 reports in 2018, 2 reports in 2019, and 4 reports in 2020. For that, there are guidelines to the declaration that have been issued for the potential reporting in case of incorrectness or unfairness related to human rights in Thailand. Afterward, it was defined as the regulation of the NHRCT on the principles and methods of declaration of the potential reporting in case of incorrectness or unfairness related to human rights in Thailand, B.E 2564 (2021). The concern of independence of NHRCT, raised by the Sub-committee on Accreditation

(SCA) of Global Alliance of National Human Rights Institutions (GANHRI) was considered as well.

Duties and powers according to Section 26 (5) and Section 27 (2) and (3) strengthening of all sectors in the society to realize the importance on human rights: The 3rd Batch of NHRCT announced the use of a strategic plan on the human rights of the NHRCT, B.E 2560 - 2565 (2017 - 2022) to improve knowledge, understanding and realization of issues on human rights. There are relevant outcomes of operation such as the arrangement of the course on the human rights education to varied target groups, preparation on manual for studies of human rights for the basic education, the strengthening of the learning process through innovation of the human rights promotion with the topics “Human Rights and the Spread of COVID-19 Pandemic”, stimulation and making of Human Rights Idol together with annual award to person and organization with excellent works in aspect of the promotion, prevention, protection of the human rights. In addition, they prepared and published the press conference, declaration, important news documentation up-to-date relating to human rights, which may be human rights violation at that time and set up 12 provincial education and coordination centers in cooperation with educational institutions.

Power and duties according to Section 27 (1): Research and publication on knowledges of human rights by supporting important researches and adapting the researched findings in favor of the promotion on human rights such as research on the business strategic plan and the human rights of the NHRCT B.E. 2560 - 2562 (2017 - 2019), research of the relationship between the human

rights and environment for sustainable protection of environmental human rights, etc.

Power and duties according to Section 27 (3) and (4): Cooperation with international human rights organizations is an important cooperation under 3 frames namely cooperation of the GANHRI, cooperation between the Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions (APF), and cooperation between the South East Asia National Human Rights Forum (SEANF). The main issues with the relevant continuing operation are solving on a concern of the SCA in every field without delay together with the stimulation to cancel Section 247 (4) of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017) and Section 26 (4) of Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017) and amendment on duties and powers in mediation according to Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017) related to the status review of the NHRCT from status “B” into status “A”.

Chapter 4 Important outcomes of the operation: There are outcomes, which have been determined as the main issue or relevant area in the annual operation plan as well as the preparation and publication on the recommendations of some important cases leading to the change of the policy or the improvement of law in accordance with the principles of human rights for example.

1) Allocation of natural resources, land, forest, community rights: To prepare important recommendations such as the determination of land, living area, and life of the Karen tribe and life of the traditional local communities in the areas of

National Forest and National Park. There is also a recommendation in promotion and protection of human rights, case study: Transport effect on the construction of BTS Pink Line Khae Rai - Minburi.

2) Business with human rights: To arrange important continuing different activities with the purpose of publication and drive of compliance in line with UNGPs and other concerned principles along with signing ceremony on the declaration of cooperation in order to drive the guidelines of UNGPs in Thailand, the participation of the meetings/seminars with different organizations on international stages to publish the success of the operation of this issue in Thailand together with the exchange of experiences with other countries, the arrangement of important research and adaptation of outcomes of the research, for example, research report named “The verification of human rights in all fields and use of the findings resulting from activities and research to extend results by preparation of recommendations” to be submitted to the Parliament.

3) Fair treatment to elderly, person not having legal status and rights, and woman: For the elderly, the “public inquiry” has been applied for the studies and preparation of recommendations and important recommendations has been submitted to the Council of Ministers. These contain recommendations detailed and covered in all elderly dimensions. For person not having legal status and rights, the documentation on agreement of cooperation for proof and certification as Thai diaspora with several organizations was carried out. There are public institutions, which are main sectors: educational institutions and public sectors along with the

organization of important activities under such agreements, especially the data record of Thai diaspora in Prachuap Khiri Khan province to be applied to the development as policy recommendations. For to the promotion and protection of human rights for woman, the recommendations on termination of pregnancy in accordance with human rights were prepared. Their objectives are promotion and protection of human rights for woman, particularly the pregnant woman, access to and obtaining of health care services, safe reproduction with the appropriate standard for the pregnant woman or for those, who wish to terminate the pregnancy along with the prevention on rights of the embryo to survive safely as a baby in case of unready pregnancy.

4) Rights in the judicial process: There are projects for the visit of the risk places relating to human rights violation with a focus on prison visits in charge of the Department of Corrections and use of findings for submission to the Department of Corrections with important recommendations concerning congestion of the prisons and an insufficient number of staff and issues on medical and health care services, etc.

5) Situations in the southern border provinces: It is the project under the integration concept to drive and solve the problems in the southern border provinces with the objectives to promote and publish knowledge and understanding of human rights based on the situations in the area. There are important activities such as training with human rights topics to juveniles and local staff of concerned organizations and law enforcement officers and preparation on manual of human rights for the public officers in the southern border provinces.

6) Consequences related to human rights during the COVID-19 pandemic: These explain about working process of the 3rd Batch of NHRCT under the restrictions in the concerned situations. There are surveillance and follow-up on the spread of the COVID-19 pandemic and 15 daily-report, publication and news documentation to inform about human rights including the appointment of the working groups to watch out consequences caused by the spread of the COVID-19 pandemic.

7) Rights and liberties in the political rallies: For the operation of this matter, the 3rd Batch of NHRCT appointed a working group to follow up in case of political rallies which officers in charge were assigned to observe the situation of gathering in the area, to summarize the situations of the demonstration and the arrest and judicial proceeding against the demonstrators including human rights issue from weekly observation of the area, along with to prepare recommendations for submission to the Council of Ministers regarding the treatment to the demonstrators according to human rights.

Chapter 5 Problems, obstacles and recommendations: Synthesis of problems, obstacles, restrictions along with preparation of recommendations required for the development are as follows:

Field 1 Provisions of Constitution and laws related to the NHRCT consist of operation on duties and powers under the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017) Section 247 (4) and Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017) Section 26 (4) and law restrictions in case of mediation and/or

compromise on a dispute relating to the human rights. There are recommendations required for the development such as continued operation to request the Parliament, the Council of Ministers or related organizations to support the amendment to the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017) for cancellation of the provisions of the law Section 247 (4) as part of the amendment to this constitution. It is in progress or should be considered separately for the amendment to this section and followed up for the review on request of amendment to the Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017) by supplementing provisions of law for the duties and powers of the NHRCT in case of mediation.

Field 2 Use of legal measures and management to drive on promotion and protection of human rights by submission of recommendations related to the duties and powers of the NHRCT conforming to the Paris Principles to the Constitution Drafting Committee (Mr. Meechai Ruchuphan as the President) during the drafting of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. and of the Act on the National Human Rights Commission, B.E., issuance of regulation, announcement, rule for the framework of the NHRCT and the Office of the NHRCT along with the more precise division on the scope of responsibilities of each commissioner. The recommendations for the development of the division on the scope of responsibilities for each commissioner not only consider the area and issue, but also the coverage and compliance with the qualification according to the Organic Act on the National Human Rights Commission, B.E. 2560 (2017) Section 8, as well as the duties and powers Section 26.

Field 3 Development of operation according to duties and powers Section 26 and 27 of the Organic Act on the National Human Rights Commission B.E. 2560 (2017). It refers to the improvement and development of the work quality based on duties and powers, especially the examination and reporting on correct facts related to each case of human rights violation without any delay, focusing on the examination to obtain correct facts and revelation of facts without any delay. There are studies and analyses showing the reasons for human rights violation required for resolving problems and protection to avoid any human rights violation or in any similar way. Nevertheless, there are some restrictions related to the application of information technology to support operation on the promotion and protection of human rights according to the duties and powers of the NHRCT. For the recommendations on the development, the NHRCT and the Office of the NHRCT may consider giving priority to allocation of natural resources required for the development of database system of the Office of the NHRCT for storage and retrieving of data, which are accessible, easy to understand, updated and available for application by every person along with the development of skill required for the related officers.

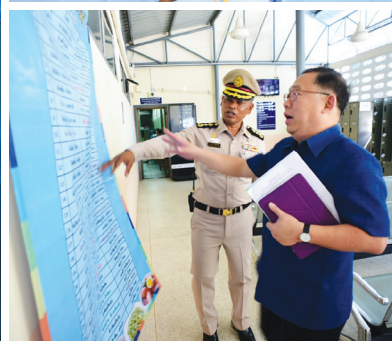
Moreover, there are recommendations related to the mechanism development of the public sector to promote all sectors of the society to realize the importance of human rights and the extension of the scope on duties and powers for protection, promotion and human rights surveillance to the provincial sectors.

บทที่

บทนำ

- ๑.๑ ความเป็นมา
- ๑.๒ หน้าที่และอำนาจ
- ๑.๓ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์
- ๑.๔ ประเด็นสำคัญในการดำเนินงานระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔
- ๑.๕ เหตุการณ์และผลงานสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๑.๑ ความเป็นมา

ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ชุดที่ ๒ ได้เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง และพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้าควบคุมอำนาจในการบริหารประเทศ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ และมีประกาศ คสช. ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง ยกเว้นหมวด ๒ และให้องค์กรอิสระและองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ซึ่งเป็นผลให้ กสม. ชุดที่ ๒ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ จนกว่าจะมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง กสม. ชุดใหม่ให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ (ดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ – ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔)

คสช. ได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๔๘/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เรื่อง การสรรหาบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่าง กำหนดว่าในกรณีที่จำเป็นต้องสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แทนตำแหน่งที่ว่าง ให้ดำเนินการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่เคยดำเนินการสรรหามาแล้วตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และหาก ในการสรรหาดังกล่าวไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งใด ซึ่งเป็นตำแหน่ง ที่ต้องมีในคณะกรรมการสรรหาด้วย ให้คณะกรรมการ สรรหาประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่โดย กสม. ชุดที่ ๓ ประกอบด้วยประธานกรรมการ ๑ คน และกรรมการอื่นอีก ๖ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำ ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ปฏิบัติหน้าที่วุฒิสภา ทั้งนี้ ได้มีประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ โดยมีรายนาม ดังต่อไปนี้

๑. นายวัส ติงสมิตร
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นางฉัตรสุดา จันทร์ดียิ่ง
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. นางประกายรัตน์ ต้นธีรวงศ์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นายสุรเชษฐ์ สถิตนิรามัย
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นางอังคณา นีละไพจิตร
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. นางเตือนใจ ดีเทศน์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๗. นายชาติชาย สุธาภิบาล
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

การแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว

ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ชุดที่ ๓ ซึ่งจะครบ วาระการดำรงตำแหน่งในวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ นายสุรเชษฐ์ สถิตนิรามัย กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ขอลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๐ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ (พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐) เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐ โดยที่ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ บทเฉพาะกาล มาตรา ๖๐ บัญญัติให้ประธาน กสม. และ กสม. ซึ่งดำรงตำแหน่ง อยู่ในวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ พ้นจากตำแหน่งนับตั้งแต่วันที่ พ.ร.บ. กสม. ใช้บังคับ แต่ให้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธาน กสม. และ กสม. ที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ และระหว่างการ สรรหา กสม. ชุดที่ ๔ นายชาติชาย สุธาภิบาล กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ขอลาออกจากการ ปฏิบัติหน้าที่ เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ ต่อมา เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒ นางอังคณา นีละไพจิตร และ นางเตือนใจ ดีเทศน์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ลาออกจากการปฏิบัติหน้าที่ เป็นเหตุให้ กสม. เหลืออยู่ ๓ คน คือ นายวัส ติงสมิตร นางฉัตรสุดา จันทร์ดียิ่ง และ นางประกายรัตน์ ต้นธีรวงศ์ ซึ่ง พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐ วรรคห้า กำหนดว่ากรณีกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงสี่คน ให้กระทำได้แต่เฉพาะการที่จำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น ประธานกรรมการจึงได้มีหนังสือถึงประธาน

ศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุด เพื่อขอให้ แต่งตั้งบุคคลเพื่อทำหน้าที่เป็น กสม. เป็นการชั่วคราว ตาม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๖๐ วรรคสาม ประกอบ มาตรา ๒๒ เพื่อให้ กสม. สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่าง ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญและหลักการปารีส

ต่อมา ประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครอง สูงสุด ได้มีคำสั่งที่ ๑/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ อาศัยอำนาจตาม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๖๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๒๒ แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและ ไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่แทนผู้ปฏิบัติหน้าที่กรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว รวม ๔ คน คือ

๑. นายสมณ พรหมรส
๒. นางสาวอารีวรรณ จตุทอง
๓. นางภิรมย์ ศรีประเสริฐ
๔. นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์

โดยผู้ทำหน้าที่เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นการชั่วคราวทั้ง ๔ คน ได้มาปฏิบัติหน้าที่เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔

๑.๒ หน้าที่และอำนาจ

กสม. ชุดที่ ๓ ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมายหลัก ๒ ฉบับ กล่าวคือ ระหว่างปี ๒๕๕๕ ถึง ก่อน พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ ประกาศใช้ มีอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒) ต่อมา เมื่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีผลบังคับใช้ หน้าที่และอำนาจของ กสม. ก็ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับดังกล่าว และ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ ดังนี้

อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕

- ๑) ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลัก สิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ
- ๒) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลย การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคล หรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำ

ดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มี การดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภา เพื่อดำเนินการต่อไป

- ๓) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุง กฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะ รัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- ๔) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
- ๕) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงาน ระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และ องค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน
- ๖) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศเสนอต่อ รัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อ สาธารณชน
- ๗) ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน ประจำปีเสนอต่อรัฐสภา
- ๘) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- ๙) แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่ คณะกรรมการมอบหมาย
- ๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการ

อนึ่ง เมื่อ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ ประกาศใช้เมื่อ วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ โดยมาตรา ๓ ให้ยกเลิก พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒

หน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติให้ กสม. เป็นองค์กรอิสระ และมาตรา ๒๔๗ ประกอบ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ กำหนดให้ มีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

มาตรา ๒๔๗ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (๑) ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสม

ในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

- (๒) จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน
- (๓) เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน
- (๔) ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม
- (๕) สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน
- (๖) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

เมื่อรับทราบรายงานตาม (๑) และ (๒) หรือข้อเสนอแนะตาม (๓) ให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีใดไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการให้แจ้งเหตุผลให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทราบโดยไม่ชักช้า

ในการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงความสุขของประชาชนชาวไทย และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญด้วย

หน้าที่และอำนาจตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗

มาตรา ๒๗ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือกับบุคคล หน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชนในการศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้และพัฒนาความเข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งในการให้ความช่วยเหลือหรือเยียวยาแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

- (๒) ส่งเสริมและเผยแพร่ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนของแต่ละบุคคลที่ตัดเทียมกัน และการเคารพในสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นซึ่งอาจแตกต่างกันในทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และศาสนา
- (๓) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐองค์กรเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชน
- (๔) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีหรือการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- (๕) ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้
- (๖) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น

๑.๓ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์

กสม. ชุดที่ ๓ ได้เห็นชอบแผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ ฉบับที่ ๓ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และยุทธศาสตร์ ดังนี้

วิสัยทัศน์ เป็นสถาบันอิสระในการร่วมสร้างสังคมให้เคารพสิทธิมนุษยชน

พันธกิจ

๑. ดำเนินงานให้เกิดการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตาม
๒. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักในหลักสิทธิมนุษยชน แก่ทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียมกัน
๓. ทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนในลักษณะเครือข่ายอย่างเป็นระบบ ด้วยกระบวนการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐาน
๔. ประสานความร่วมมือกับสถาบันสิทธิมนุษยชนระดับนานาชาติ

เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจ กสม. ชุดที่ ๓ จึงได้กำหนดเป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์สำหรับการดำเนินงานในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ดังนี้

- **เป้าประสงค์หลัก** ทุกภาคส่วนของสังคมมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงสิทธิมนุษยชน รวมทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค
- **เป้าประสงค์รอง**
 ๑. ข้อเสนอแนะของ กสม. เกิดผลให้มีและเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนการตรากฎหมายเพื่ออนุวัติการตามพันธกรณีหลักด้านสิทธิมนุษยชน

ที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตาม และการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

๒. กสม. มีประสิทธิภาพในการทำงานโดยเฉพาะการทำงานเชิงรุกและเน้นประเด็นสำคัญที่มีผลกระทบต่อสังคมทั้งด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
๓. กสม. มีความเข้มแข็งทางวิชาการเพื่อเป็นสถาบันหลักในด้านสิทธิมนุษยชน
๔. การดำเนินงานของ กสม. ได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนสูงยิ่งขึ้น
๕. การยกสถานะ กสม. ให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

ยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕

เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด กสม. ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่จะดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ส่งเสริมและติดตามให้ทุกภาคส่วนของสังคมเกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนตามที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายไทย และพันธกรณีหลักด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตาม

ยุทธศาสตร์ที่ ๒

เน้นการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของภาครัฐและภาคเอกชน โดยการขับเคลื่อนและผลักดันอย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓

มุ่งการทำงานร่วมกับเครือข่ายภายในประเทศและพันธมิตรในเวทีระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดการสร้างพลัง (synergy) ในการทำงานร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔

ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน สื่อสารเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย รวมทั้งผลงานสำคัญของ กสม. ต่อสาธารณชนอย่างถูกต้องและทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ ๕

เสริมสร้างและพัฒนากระบวนการทำงานและการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดผลสัมฤทธิ์โดยยึดมั่นคุณธรรมและความโปร่งใส

๑.๔ ประเด็นสำคัญในการดำเนินงานระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

ในการพิจารณาแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ แต่ละปี กสม. ชุดที่ ๓ ได้กำหนดประเด็นหรือพื้นที่สำคัญในการปฏิบัติงานประจำปีด้านสิทธิมนุษยชน รายละเอียดตามตารางที่ ๑.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๑.๑ ประเด็นปัญหา หรือพื้นที่สำคัญในการปฏิบัติงานของ กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

ประเด็นปัญหา หรือพื้นที่สำคัญในการปฏิบัติงานของ กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔						
ปี	การจัดสรร ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเป็นธรรม	สิทธิมนุษยชน กับบทบาทภาคธุรกิจ	การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อกลุ่มเสี่ยง		-	กระบวนการ ยุติธรรม
๒๕๕๘	ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ป่าไม้	ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	-		นักปกป้องสิทธิมนุษยชน	จังหวัดชายแดน ภาคใต้
๒๕๕๙		ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน				
๒๕๖๐	สิทธิชุมชน ที่ดิน และฐานทรัพยากร	สิทธิผู้สูงอายุ	สัญชาติ/พลเมือง		-	-
๒๕๖๑	การมีส่วนร่วมในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	การเข้าถึงการเยียวยา ที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักการ UNGP	การคุ้มครองสถานะบุคคล และสิทธิความเป็นพลเมือง		การส่งเสริมและคุ้มครอง นักปกป้องสิทธิมนุษยชน	-
๒๕๖๒	ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)					
๒๕๖๓					เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น เสรีภาพ ในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ	

๑.๕ เหตุการณ์และผลงานสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ในระหว่างปลายปี ๒๕๕๘ ถึงต้นปี ๒๕๖๔ กสม. ชุดที่ ๓ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานสิทธิมนุษยชน และได้ปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งหมายที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ มีการเฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง ให้ความสำคัญกับการประสานหรือแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และภาคประชาชน ดังมีเหตุการณ์และผลงานสำคัญ ดังนี้

๑.๕.๑ การให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในระหว่างการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ (นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธาน) เพื่อเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ กสม. ชุดที่ ๓ ได้มอบหมายให้สำนักงาน กสม. แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศ การยกร่างรัฐธรรมนูญและการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ กสม. ต่อมา กสม. ชุดที่ ๓ ได้รวบรวมและจัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวไปยังคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑) การยุบหรือคว่ำบวมองค์กร กสม. กับผู้ตรวจการแผ่นดิน มีความเห็นว่า การคว่ำบวมองค์กรดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากอำนาจและหน้าที่ของ กสม. กับผู้ตรวจการแผ่นดินมีความแตกต่างกัน โดย กสม. ทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคที่ได้รับการรับรองและคุ้มครอง ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ที่ไม่ซ้ำซ้อนกับองค์กรใดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ การคว่ำบวมองค์กรดังกล่าวจึงมีผลเป็นการสร้างองค์กรกลุ่มขึ้นใหม่ที่รวมอำนาจหน้าที่ของ กสม. ที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ ให้ไป

ทำหน้าที่ในส่วนของผู้ตรวจการแผ่นดินด้วย และการคว่ำบวมองค์กรดังกล่าวมีผลกระทบต่อสถานะขององค์กรที่จะทำหน้าที่เป็นสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการปารีสเกี่ยวกับสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ต่อมาคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาและเห็นด้วยที่จะไม่คว่ำบวม กสม. และผู้ตรวจการแผ่นดิน แต่บัญญัติให้มีการประเมินผลการดำเนินงานของ กสม. ทุกห้าปี

๒) หน้าที่และอำนาจของ กสม. เสนอให้มีอำนาจเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (การเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง และการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย)

๓) หลักการสิทธิมนุษยชนทั่วไปที่ควรบัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนไทยให้มีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าที่เคยมีการบัญญัติและรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รวมถึงหลักสิทธิมนุษยชนสากล

๔) องค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหา กสม. เสนอความเห็น ว่า พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๘ ได้บัญญัติองค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้สอดคล้องกับหลักการปารีสเกี่ยวกับสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแล้ว ดังนั้น จึงเห็นควรนำบทบัญญัติดังกล่าวมาเป็นหลักการในการกำหนดคณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป

ต่อมาสภาปฏิรูปแห่งชาติในการประชุมเมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๘ ลงมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวด้วยคะแนน ๑๓๕ ต่อ ๑๐๕ เสียง งดออกเสียง ๗ คน เป็นผลให้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอันตกไป จากนั้น คสช. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญใหม่

มีนายมิชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานคณะกรรมการฯ ในการนี้ กสม. ได้รวบรวมและจัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะ ต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ไปยังคณะกรรมการร่าง รัฐธรรมนูญ ดังนี้

๑) หน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่บัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่ในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีมีรายงานสถานการณ์ สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็น ธรรมนั้น มีความเห็นว่า หน้าที่และอำนาจดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับหลักการปารีสเกี่ยวกับสถานะของสถาบัน สิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน เนื่องจาก กสม. ต้องมีความเป็นอิสระในการ ปฏิบัติหน้าที่ มีโครงสร้างที่เหมาะสมที่จะทำให้สามารถ ดำเนินกิจกรรมได้อย่างราบรื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมี งบประมาณอย่างเพียงพอ การมีงบประมาณดังกล่าวเพื่อให้ สถาบันแห่งชาติสามารถมีเจ้าหน้าที่และอาคารสถานที่ เป็นของตนเอง เพื่อความเป็นอิสระจากรัฐบาล และไม่อยู่ภายใต้การควบคุมทางการเงินที่อาจจะกระทบต่อ ความเป็นอิสระของสถาบันได้ ประกอบกับภายใต้กรอบ การดำเนินงานดังกล่าว สถาบันแห่งชาติจะดำเนินการ พิจารณาปัญหาใด ๆ ที่อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่อย่างเป็น อิสระ ไม่ว่าเรื่องนั้นจะได้รับการเสนอโดยรัฐบาลหรือเป็น เรื่องที่สถาบันแห่งชาติหยิบยกขึ้นพิจารณาเอง โดยไม่ต้อง ส่งต่อไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจเหนือกว่า ตามที่สมาชิก ของสถาบันหรือผู้ร้องเรียนเสนอ

ในประเด็นนี้ กสม. ได้เสนอให้ตัดหน้าที่และอำนาจ ตามมาตรา ๒๔๗ (๔) ออกเพื่อมิให้เกิดข้อครหาว่า กสม. มีหน้าที่ในการชี้แจงหรือโต้แย้งรายงานแทนรัฐบาล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อหลักความเป็นอิสระตามหลักการ ปารีสว่าด้วยสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แต่คณะกรรมการ ร่างรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วย ยังคงบัญญัติหน้าที่และอำนาจ ดังกล่าวให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อไป

๒) องค์ประกอบคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ควรกำหนดให้มีองค์ประกอบ แตกต่างจากคณะกรรมการสรรหากรรมการในองค์กร อิสระอื่น โดยเทียบเคียงกับองค์ประกอบของคณะ กรรมการสรรหาตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๕๒ มาตรา ๘

เนื่องจากสอดคล้องกับหลักการปารีสว่าด้วยสถานะ ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวได้รับการ พิจารณาโดยการบัญญัติองค์ประกอบของคณะกรรมการ สรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๗ และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๑ โดยกำหนดให้มี ผู้แทนจากองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน ผู้แทนสภา วิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุข ผู้แทนสภาวิชาชีพ สื่อมวลชน และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งสอน หรือทำงานวิจัยหรือทำงานด้านสิทธิมนุษยชน ร่วมเป็น คณะกรรมการสรรหาด้วย

๓) หลักการสิทธิมนุษยชนทั่วไปที่ควรบัญญัติไว้ ในร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนของประชาชนชาวไทย ให้มีมาตรฐาน ไม่ต่ำกว่าที่เคยมีการบัญญัติและรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รวมถึงหลัก สิทธิมนุษยชนสากลทั่วไป

๔) กฎหมายว่าด้วย กสม. ควรเป็นกฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับกฎหมายขององค์กรอิสระอื่น เพื่อเป็นมาตรการที่มีสภาพบังคับหรือควบคุมให้มีการ จัดทำกฎหมายที่จำเป็นต้องตราขึ้นเพื่ออนุวัติ การตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จตาม ระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และเป็นมาตรฐาน เดียวกันกับองค์กรอิสระอื่นด้วย ซึ่งต่อมาคณะกรรมการ ร่างรัฐธรรมนูญได้เห็นด้วยกับความเห็นดังกล่าวข้างต้น จึงได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖๗ (๑๐) ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๑.๕.๒ การให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ต่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๓๐ (๑๐) มาตรา ๒๔๖ มาตรา ๒๔๗ และมาตรา ๒๖๗ (๑๐) บัญญัติให้มีการตรา พ.ร.บ. กสม. เพื่อกำหนดคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหา การพ้นจากตำแหน่ง หน้าที่และอำนาจ ตลอดจน

การปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ความเห็น และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการพิจารณาและดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย โดยกำหนดให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้จัดทำ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ แล้วเสนอต่อ สภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ต่อมาคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่าง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.... (ร่าง พ.ร.ป. กสม.) เสนอ ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยได้มีมติให้ความเห็นชอบ ร่างกฎหมายดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖๗ วรรคห้า กำหนดให้ เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาแล้วเสร็จ ให้ส่งร่าง พ.ร.ป. ให้ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาถึงความตรงตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่ง กสม.ได้เข้าไปมีส่วนร่วม ในการพิจารณาให้ความเห็นต่อร่าง พ.ร.ป. กสม. ทั้งใน ขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และในขั้นตอนการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รวมทั้งการให้ความเห็นต่อข้อสังเกตของคณะกรรมการการ วิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. โดย กสม. ได้มีความเห็นในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

๑) องค์ประกอบของคณะกรรมการสสสหา

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๖ วรรคสี่ ได้กำหนดให้บทบัญญัติ เกี่ยวกับการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะต้องกำหนดให้ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน มีส่วนร่วมในการสรรหาด้วย แต่การที่ร่าง พ.ร.ป. กสม. มาตรา ๑๑ วรรคห้า กำหนดให้ในกรณีที่พ้นกำหนดเวลา เลือกรกรรมการสรรหาตาม (๖) แล้ว ยังไม่มีผู้ดำรงตำแหน่ง ตาม (๒) (๔) (๕) หรือ (๖) หรือมีไม่ครบไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้คณะกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่ปฏิบัติหน้าที่และ ใช้อำนาจไปพลางก่อนได้ นั้น หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า เมื่อพ้นกำหนดเวลาเลือกรกรรมการสรรหาตาม (๖) แล้ว แต่ยังไม่มีการสรรหาในส่วนของผู้แทนองค์กรเอกชน ด้านสิทธิมนุษยชนตาม (๔) คณะกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่ จะต้องดำเนินการสรรหาไปโดยขาดการมีส่วนร่วมของ

ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน กรณีจึงไม่ตรงตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๖ วรรคสี่

กสม. จึงมีข้อเสนอให้การสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ในกรณีมีผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสรรหาไม่ครบ ไม่ว่ากรณีใด อย่างน้อยจะต้องมีการสรรหาในส่วน ของผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนตามมาตรา ๑๑ (๔) เสมอ ซึ่งต่อมาร่าง พ.ร.ป. กสม. มาตรา ๑๑ วรรคห้า ก็ได้รับการแก้ไข โดยกำหนดให้ในกรณีที่พ้นกำหนดเวลา เลือกรกรรมการสรรหาตาม (๖) แล้ว ยังไม่มีผู้ดำรงตำแหน่ง ตาม (๒) (๔) (๕) หรือ (๖) หรือมีไม่ครบไม่ว่าด้วยเหตุใด และมี ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสรรหาตาม (๔) อย่างน้อยหนึ่งคน ให้คณะกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่ปฏิบัติหน้าที่และ ใช้อำนาจไปพลางก่อนได้

๒) หน้าที่และอำนาจในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริง ที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงาน สถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศ โดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง ได้กำหนดให้องค์กร อิสระเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยให้มีความอิสระในการ ปฏิบัติหน้าที่ และมาตรา ๒๔๗ (๔) กำหนดให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริง ที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ เป็นธรรม แต่การที่ร่าง พ.ร.ป. กสม. มาตรา ๔๔ กำหนดให้ ในกรณีที่ความปรากฏต่อคณะกรรมการไม่ว่าโดยทาง ใดว่ามีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม คณะกรรมการ ต้องตรวจสอบและชี้แจงหรือจัดทำรายงานข้อเท็จจริง ที่ถูกต้องของสถานการณ์นั้นโดยไม่ชักช้า นั้น เป็นการจำกัด การใช้ดุลพินิจของ กสม. ในการพิจารณาว่าเรื่องใดสมควร จะต้องตรวจสอบและชี้แจง เนื่องจากการบัญญัติกฎหมาย ในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ กสม. ต้องดำเนินการตรวจสอบ และชี้แจงทุกกรณี ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายที่เกินกว่า ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๔) กำหนดไว้ อีกทั้งยังย่อมนำมาซึ่งการปฏิบัติ หน้าที่ของ กสม. ตกอยู่ภายใต้อำนาจของฝ่ายบริหาร อันไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง ที่ต้องการให้ กสม. ซึ่งเป็นองค์กรอิสระตาม รัฐธรรมนูญ มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

กสม. จึงได้มีข้อเสนอในการแก้ไขร่าง พ.ร.ป. กสม. มาตรา ๔๔ ดังนี้

“มาตรา ๔๔ ในกรณีที่มีการรายงานข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม หากคณะกรรมการเห็นว่าเป็นเรื่องที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชน คณะกรรมการอาจพิจารณาตรวจสอบเพื่อที่จะชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงต่อคณะรัฐมนตรี หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนก็ได้”

๓) หลักการคุ้มกันความรับผิดในการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม.

โดยที่ร่าง พ.ร.ป. กสม. ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐ ไม่ปรากฏเรื่องหลักการคุ้มกันความรับผิดในการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ซึ่งหลักการคุ้มกันความรับผิดในการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. มีความสำคัญและจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้การปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจากภายนอกหรือจากการถูกข่มขู่ที่จะมีการดำเนินคดีทางกฎหมาย ประการสำคัญ การคงไว้ซึ่งหลักการคุ้มกันความรับผิดในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจะมีผลต่อการประเมินสถานะของ กสม. ตามข้อสังเกตของคณะอนุกรรมการประเมินสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (SCA) ภายใต้คณะกรรมการประสานงานระหว่างประเทศว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ICC) ซึ่งปัจจุบันคือพันธมิตรสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติระดับโลก (GANHRI) อันเป็นเงื่อนไขข้อหนึ่งที กสม. ถูกลดสถานะจาก A เป็น B โดยหากกฎหมายไม่บัญญัติหลักเกณฑ์นี้ไว้ กสม. ก็จะไม่ทางได้สถานะ A คืบมา นอกจากนี้ ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายราชทัณฑ์ โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๐ ยังคงได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการคุ้มกันความรับผิดของเจ้าพนักงานไว้ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๙ มาตรา ๒๑ ที่ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของหลักการดังกล่าว

กสม. จึงได้มีข้อเสนอในการแก้ไขเพิ่มเติมร่าง พ.ร.ป. กสม. โดยให้กำหนดหลักในเรื่องการคุ้มกันความรับผิดของ กสม. ไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอของ

GANHRI ในการพิจารณาประเมินสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อไป ซึ่งต่อมาร่าง พ.ร.ป. กสม. ก็ได้มีการบัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ในมาตรา ๓๐ วรรคสอง โดยกำหนดให้กรรมการไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งทางอาญา หรือทางปกครอง เนื่องจากการที่ตนได้ปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจโดยสุจริตตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

๔) อำนาจในการไกล่เกลี่ย

โดยที่ปรากฏตามคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอิสระว่า “...การให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่น ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุจริตเที่ยงธรรม และมีส่วนร่วมในการป้องกันหรือแก้ไขวิกฤติของประเทศตามความจำเป็นและความเหมาะสม การรับรอง ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยให้ชัดเจนและครอบคลุมอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น... รวมตลอดทั้งการลดเงื่อนไขของความขัดแย้งเพื่อให้ประเทศมีความสงบสุขบนพื้นฐานของความรู้รักสามัคคีปรองดอง การจะดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ให้ลุล่วงไปได้ จำต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนทุกภาคส่วนกับหน่วยงานทั้งหลายของรัฐตามแนวทางประชารัฐภายใต้กฎเกณฑ์ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและประเพณีการปกครองที่เหมาะสมกับสถานการณ์และลักษณะสังคมไทย หลักความสุจริต หลักสิทธิมนุษยชน และหลักธรรมาภิบาล...” และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๗ (๑) ได้บัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน ต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง กระบวนการไกล่เกลี่ยนับเป็นการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหาย ดังนั้น การกำหนดหน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามร่าง พ.ร.ป. กสม. จึงควรมีความชัดเจนและครอบคลุมอย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีส่วนช่วยลดเงื่อนไขความขัดแย้งเพื่อให้ประเทศมีความสงบสุขตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญข้างต้น

ในการพิจารณาว่า การกำหนดหน้าที่และอำนาจ รวมทั้งขอบเขตความรับผิดชอบ กสม. มีความชัดเจนและครอบคลุมอย่างกว้างขวาง หรือไม่ เพียงใด นั้น จำเป็นต้องพิจารณาตามหลักการปารีส ซึ่งได้กำหนดให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (competence and responsibilities) ครอบคลุมถึงการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และอำนาจดังกล่าว ตลอดจนองค์ประกอบและเขตอำนาจของสถาบันฯ ต้องบัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น นอกจากนี้ คู่มือสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งจัดทำโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้เน้นย้ำว่า อำนาจหน้าที่ของสถาบันสิทธิฯ จะต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย* โดยหลักการปารีสได้กำหนดหลักการเพิ่มเติมว่าด้วยสถาบันสิทธิฯ ที่มีอำนาจกึ่งตุลาการไว้ ดังนี้

๑. แสวงหาแนวทางยุติปัญหาอย่างฉันทมิตรผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ย หรือโดยการตัดสินใจที่มีผลผูกพัน หรือหากจำเป็นบนพื้นฐานการปกปิดเป็นความลับ ทั้งนี้ ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ
๒. แจ้งแก่ผู้ที่ส่งเรื่องราวร้องทุกข์ได้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่มี โดยเฉพาะการเยียวยาที่ผู้ร้องเรียนพึงได้รับและส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิและการเยียวยาดังกล่าว
๓. รับฟังข้อร้องเรียนหรือเรื่องราวร้องทุกข์หรือส่งข้อร้องเรียนดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ
๔. จัดทำข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเสนอให้มีการแก้ไขหรือปฏิรูปกฎหมาย กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติทางปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากกฎหมาย กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติเช่นว่า ได้ทำให้เกิดความยากลำบากแก่บุคคลที่ส่งเรื่องราวร้องทุกข์ในการใช้สิทธิต่าง ๆ ของตน

เมื่อพิจารณาร่าง พ.ร.บ. กสม. หมวด ๒ การดำเนินการตามหน้าที่ของคณะกรรมการ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๕ ที่ได้วางแนวทางในการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ

ในฐานะเป็นองค์กรอิสระซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันมีลักษณะเป็นการดำเนินงานตามอำนาจกึ่งตุลาการตามหลักการปารีสแล้ว จะเห็นได้ว่ามิได้มีการบัญญัติให้ กสม. สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณียินยอมตกลงเพื่อประนีประนอมและแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนได้แต่อย่างใด ทั้งที่การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ช่วยบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ลดการนำคดีขึ้นสู่ศาล ยุติข้อพิพาทด้วยความสมานฉันท์ ซึ่งบางกรณีความขัดแย้งไม่ใช่เรื่องในเนื้อหา แต่เกิดจากความเข้าใจผิด หรือมีข้อมูลไม่ครอบคลุม การระงับข้อพิพาทกระแสหลักอาจใช้เวลา ค่าใช้จ่ายมากกว่า ประกอบกับการมุ่งเน้นการดำเนินการอย่างเป็นระบบแต่เพียงอย่างเดียว อาจต้องรอผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องตามข้อเสนอแนะของ กสม. ต้องใช้เวลานานในการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชน การไกล่เกลี่ยจึงเป็นเครื่องมือที่ทำให้สามารถให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้ง เยียวยาผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ ซึ่งในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการไกล่เกลี่ย จึงได้กำหนดหลักการไกล่เกลี่ยไว้ในกฎหมายว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชน เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย เป็นต้น ดังนั้น พ.ร.บ. กสม. มิได้กำหนดหน้าที่และอำนาจเรื่องการไกล่เกลี่ยไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของกสม. ที่ยังไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางตามหลักการปารีสดังกล่าว

ทั้งนี้ แม้ในการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. กสม. ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จะมีข้อสังเกตว่า “...อย่างไรก็ดี ในบางกรณีคณะกรรมการอาจพิจารณาดำเนินการตรวจสอบเพื่อมีข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องในการเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งก่อนการมีข้อเสนอแนะอาจมีกรณีที่ต้องให้คู่กรณีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ในระหว่างนั้น กสม. อาจดำเนินการไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณีเพื่อเยียวยาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีดังกล่าวได้โดยความ

* Office of The United Nations High Commissioner for Human Rights, National Human Rights Institutions History, Principles, Roles and Responsibilities. Professional Training, Series No.4 (REV.1) (New York and Geneva: United Nations), 2010, p.32.

ยินยอมของคู่กรณี และเพื่อให้การทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยเป็นไปโดยเหมาะสมและมีมาตรฐานการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน กสม. จะวางระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้ตามร่างมาตรา ๒๗ (๕) หรือร่างมาตรา ๔๙ (๙) ไว้ด้วยก็ได้” แต่การกำหนดเป็นข้อสังเกตดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกับหลักการปารีสที่กำหนดการใช้อำนาจในการไกล่เกลี่ยนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตกฎหมาย กล่าวคือ อำนาจของสถาบันสิทธิมนุษยชนจะต้องบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ประกอบกับในทางปฏิบัติแล้ว หาก กสม. ดำเนินการใด ๆ โดยไม่มีฐานอำนาจตามกฎหมายรองรับไว้ ประชาชนก็จะขาดความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ และจะนำมาซึ่งการโต้แย้งหรือร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ที่อาจถูกกล่าวหาได้ว่าใช้อำนาจตามอำเภอใจ อันจะส่งผลกระทบต่อการมีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ซึ่งไม่สอดคล้องตรงตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๕

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กสม. จึงมีข้อเสนอในการแก้ไขเพิ่มเติมร่าง พ.ร.บ. กสม. โดยเพิ่มเติมหลักการไกล่เกลี่ยในตอนท้ายของมาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง ดังนี้

“... ทั้งนี้ ในกรณีที่สมควร จำเป็น และได้รับความยินยอมจากคู่กรณี คณะกรรมการอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คู่กรณีทำความตกลงเพื่อประนีประนอมและแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด”

๑.๕.๓ การขอกบทวนสถานะของ กสม.

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐแต่มีความเป็นอิสระจากรัฐบาล มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศ รวมถึงการทบทวนกฎหมาย นโยบายและแนวปฏิบัติ สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมประสานระหว่างการปฏิบัติตามพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของรัฐกับการนำหลักการสิทธิมนุษยชนสากลมาปรับใช้ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนภายในประเทศ ในการที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานนั้น

เครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions - GANHRI) จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการประเมินสถานะ (Sub-Committee on Accreditation: SCA) ขึ้น เพื่อรับผิดชอบการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นสมาชิกของ GANHRI โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องตามหลักการปารีส (Paris Principles) ทั้งนี้ การได้สถานะ ‘A’ ซึ่งแสดงถึงความเป็นอิสระตามหลักการปารีสอย่างสมบูรณ์ จะมีผลต่อความน่าเชื่อถือและน้ำหนักในการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ต่อหน่วยงานในประเทศและต่อประชาคมระหว่างประเทศ ตลอดจนทำให้ กสม. สามารถแสดงบทบาทและการมีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศ

กสม. ชุดที่ ๓ ได้เข้าปฏิบัติหน้าที่ในช่วงเวลาที่ SCA เสนอให้ GANHRI ลดสถานะของ กสม. จาก ‘A’ เป็น ‘B’ ด้วยเหตุผลที่ กสม. ยังไม่มีความสอดคล้องกับหลักการปารีสอย่างสมบูรณ์ ทั้งในด้านกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยสาเหตุหลัก ๓ ประการ ได้แก่ (๑) กระบวนการสรรหาและการแต่งตั้ง กสม. ที่ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมอย่างกว้างขวาง (๒) การขาดความคุ้มกันทางกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประกันความเป็นอิสระของ กสม. ในบทบัญญัติของกฎหมาย และ (๓) ความล่าช้าในการจัดทำรายงานตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะกรณีเกิดสถานการณ์ที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง อย่างไรก็ดี กสม. ชุดที่ ๓ ได้ดำเนินการขอเข้ารับการประเมินเพื่อขอเลื่อนสถานะจาก ‘B’ เป็น ‘A’ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑ ด้วยเห็นว่า สาเหตุของการปรับลดสถานะทั้ง ๓ ประการ กสม. ได้ผลักดันและดำเนินการในการแก้ไขข้อห่วงกังวลตามข้อเสนอแนะดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว

ในการดำเนินการดังกล่าว กสม. ได้ยื่นเอกสารขอทบทวนการพิจารณาประเมินสถานะใหม่และ SCA บรรจุคำขอของ กสม. เข้าสู่วาระการประชุมพิจารณาและสัมภาษณ์ผู้ทำหน้าที่แทนประธาน กสม. แบบทางไกลเพื่อประกอบการพิจารณาเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๖๓ ต่อมา เลขานุการคณะกรรมการ SCA ได้มีหนังสือถึงประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แจ้งมติของ SCA ให้เลื่อนการพิจารณาการประเมินสถานะของ กสม. ไทยออกไป

เป็นเวลา ๑๘ เดือน ซึ่ง กสม. ได้รับแจ้งว่า เป็นผลที่ดีมากสำหรับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ขอปรับเปลี่ยนสถานะ เนื่องจากจะได้มีเวลาในการแก้ไขข้อห่วงกังวลของ SCA ซึ่งมี ๔ ประเด็น ได้แก่ (๑) **ความเป็นอิสระ** (Independence) SCA มีความกังวลว่า หน้าที่และอำนาจตามบทบัญญัติมาตรา ๒๔๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่กำหนดให้ กสม. ต้องชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม ซึ่งไม่เคยปรากฏว่ามีสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติใดที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ในลักษณะดังกล่าว และบทบัญญัติดังกล่าวจะลดทอนความเป็นอิสระที่แท้จริงหรือที่สาธารณะรับรู้ (actual or perceived independence) SCA เสนอแนะให้ กสม. ดำเนินการสนับสนุนให้มีการยกเลิกบทบัญญัตินี้ต่อไป (๒) **การสรรหาและแต่งตั้ง** (Selection and appointment) SCA เห็นว่าการแต่งตั้ง กสม. ชุดใหม่ตาม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จและส่งผลให้มีช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่ กสม. ไม่สามารถลงมติเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนได้เนื่องจากมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมได้ ซึ่ง SCA เสนอแนะให้ กสม. ผลักดันให้กระบวนการแต่งตั้งเสร็จสมบูรณ์ในห้วงเวลาที่เหมาะสมผ่านกระบวนการที่โปร่งใสและมีส่วนร่วมตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (๓) **ข้อเสนอแนะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ** (Recommendations by NHRIs) ซึ่ง SCA ได้กล่าวถึงข้อกังวลที่ผ่านมาเกี่ยวกับประสิทธิผลของ กสม. ในการจัดการกับประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนภายในระยะเวลาที่เหมาะสม โดย SCA เสนอแนะให้ กสม. ขยายขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดตามเฝ้าระวัง (monitoring) เรื่องการเคารพสิทธิในการชุมนุมโดยสงบและการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในบริบทดังกล่าว มีการใช้อำนาจหน้าที่อย่างเต็มที่ รวมถึงการออกข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ แลกเปลี่ยนและรายงานทั้งหมดควรเปิดเผยต่อสาธารณะ เนื่องจากการจะเป็นการสนับสนุนความน่าเชื่อถือและความเป็นอิสระของ กสม. รวมทั้งส่งเสริมการเข้าถึงของประชาชนทุกคนภายในประเทศ ตลอดจนดำเนินการติดตามผล

อย่างเข้มงวดเพื่อให้แน่ใจว่าหน่วยงานของรัฐได้รับทราบและดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. (๔) **อำนาจหน้าที่กึ่งตุลาการ** (Quasi-judicial functions) ของ กสม. ในการไกล่เกลี่ย ซึ่ง SCA มีความเห็นว่า หาก กสม. สามารถแสวงหาข้อยุติที่เป็นมิตรและเป็นความลับผ่านกระบวนการแก้ไขทางเลือกอื่น ซึ่งรวมถึงอำนาจในการแสวงหาข้อยุติของข้อพิพาทโดยสมานฉันท์ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ย จะช่วยให้ กสม. ได้ช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้รวดเร็วมากขึ้น ซึ่งหมายถึงการเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงานของ กสม. SCA จึงเสนอแนะให้ กสม. ผลักดันให้มีการขยายหน้าที่และอำนาจในการจัดการเรื่องร้องเรียนให้รวมถึงอำนาจในการแสวงหาข้อยุติของข้อพิพาทโดยสมานฉันท์ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ย

ขณะนี้ กสม. ได้ดำเนินการประสานกับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารในระดับต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนให้มีการยกเลิกบทบัญญัติมาตรา ๒๔๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมาตรา ๒๖ (๔) แห่ง พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ และการเพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจในการไกล่เกลี่ยใน พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ แล้ว รวมถึงการออกระเบียบรองรับเพื่อประกันความเป็นอิสระของ กสม. ให้มีความชัดเจนมากขึ้นในระหว่างที่รอการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

๑.๕.๔ ความร่วมมือกันระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๙ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ ในการดำเนินการเรื่องนี้ กสม. และสำนักงาน กสม. ได้ให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง โดยได้ศึกษาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมการประชุม/ปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอตามที่ศาลรัฐธรรมนูญประสานงาน ร่วมให้ความเห็นในการจัดทำร่างมาตรฐานทางจริยธรรมฯ รวมทั้งให้ความเห็น

เกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงร่างหลังจากการรับฟังความเห็นจากสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีตามแนวทางที่กำหนดในมาตราดังกล่าว และพิจารณาให้ความเห็นต่อร่างสุดท้ายก่อนประกาศในราชกิจจานุเบกษา ขณะนี้ มาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑ และมีผลใช้บังคับแล้ว

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๑ และ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๖ รวมทั้งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญอีกสี่องค์กร ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอิสระไว้ให้องค์กรอิสระร่วมมือและช่วยเหลือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละองค์กร ถ้าองค์กรอิสระใดเห็นว่าผู้กระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่น ให้แจ้งองค์กรอิสระนั้นทราบเพื่อดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป และถ้าองค์กรอิสระใดเห็นว่าการดำเนินการเรื่องใดอาจเข้าลักษณะเป็นการกระทำซึ่งอยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่นด้วย ให้ปรึกษาหารือร่วมกับองค์กรอิสระอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ซ้ำซ้อนกัน

กสม. ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือกันขององค์กรอิสระทั้งห้าองค์กรเพื่อให้การดำเนินงานของแต่ละองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกันและลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน กสม. จึงได้ริเริ่มให้มีการจัดทำแนวปฏิบัติในการรับส่งเรื่องระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเพื่อกำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการในการรับส่งเรื่องเพื่อให้มีแนวทางการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ชัดเจน โดยได้มอบหมายให้สำนักงานกสม. จัดทำร่างแนวปฏิบัติดังกล่าวและให้ร่วมหารือกับหน่วยงานธุรการขององค์กรอิสระอีกสี่องค์กร

โดยประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้นำเสนอหลักการและแนวคิดของประกาศดังกล่าวต่อที่ประชุมองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญห้าองค์กรเพื่อพิจารณาหลายครั้ง ต่อมา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๓ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญอีกสี่องค์กร จึงได้ประชุมร่วมกันพิจารณาและมีมติเห็นชอบให้ออกเป็นประกาศองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เรื่อง แนวปฏิบัติในการรับส่งเรื่องระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๓ โดยให้สำนักงาน กสม. เป็นผู้ดำเนินการในการจัดทำประกาศฉบับสมบูรณ์ ให้ประธานกรรมการขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญทั้งห้าองค์กรพิจารณาลงนามและรับผิดชอบขั้นตอนการส่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยประกาศดังกล่าวได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๗/ตอนที่ ๖๑ ก/หน้า ๒๙ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๓ เป็นต้นมา^๖

อนึ่ง องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ประกอบด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ผู้ตรวจการแผ่นดิน (สผผ.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.) และ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้จัดให้มีช่องทางการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการจัดประชุมองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญทุกสองเดือน โดยองค์กรอิสระแต่ละแห่งจะเวียนกันเป็นเจ้าภาพ

^๖ มาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ พ.ศ. ๒๕๖๑, (๒๕๖๑, ๓๐ มกราคม), ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๕ ก, หน้า ๑๓ - ๑๗.

^๗ แนวปฏิบัติในการรับส่งเรื่องระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ, (๒๕๖๓, ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓), ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๗ ตอนที่ ๖๑ ก, หน้า ๒๙ - ๓๑.

บทที่

กลไกและกระบวนการทำงาน

๒.๑ กลไกการทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒ กระบวนการทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กลไกการทำงานของ กสม. ประกอบด้วย สำนักงาน กสม. ในฐานะฝ่ายธุรการของ กสม. การประชุมของ คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการและ/หรือคณะทำงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้อำนวยการประจำ กสม. ส่วนกระบวนการทำงานของ กสม. ประกอบด้วย กระบวนการทำงานตามหน้าที่และอำนาจที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) - (๕) และมาตรา ๒๗

๒.๑ กลไกการทำงานของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

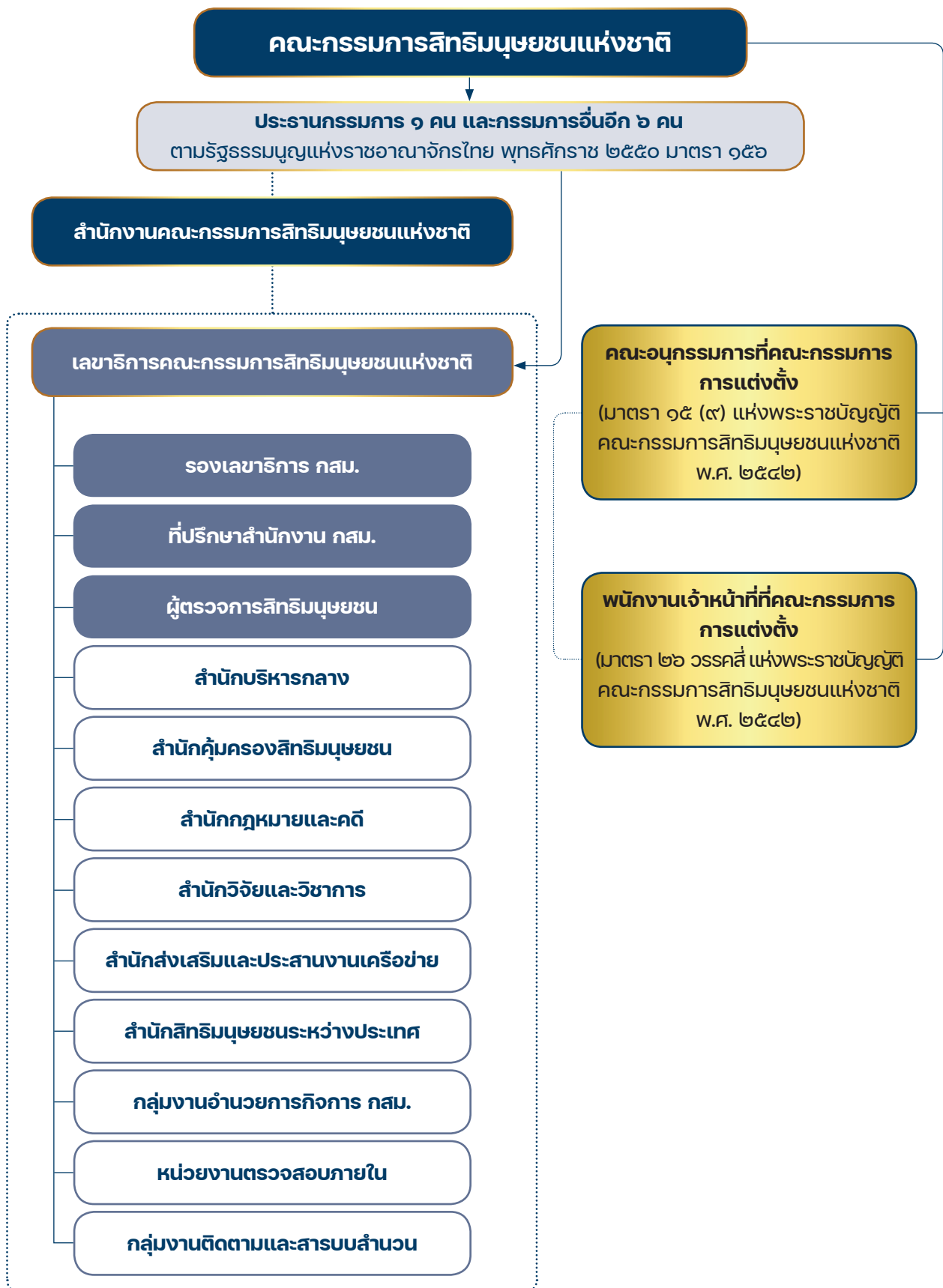
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๖ วรรค ๖ บัญญัติให้สำนักงาน กสม. เป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ บัญญัติให้ สำนักงาน กสม. เป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีเลขาธิการคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รับผิดชอบการปฏิบัติงาน ของสำนักงานฯ และทำหน้าที่จัดระบบการบริหารจัดการ ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของ กสม. ทั้งนี้ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๘ ยังบัญญัติให้สำนักงาน กสม. มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของ กสม. และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ
๒. รับคำร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการและดำเนินการสืบสวน หรือตรวจสอบเกี่ยวกับเรื่องที่มีการยื่นคำร้อง ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
๓. ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาและเผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน
๔. ประสานงานกับหน่วยราชการ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชนในการ ดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
๕. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย อำนาจหน้าที่ข้างต้นของสำนักงาน กสม. มีผลจนถึงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐ ก่อน พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับในการรองรับ อำนาจหน้าที่ของ กสม. ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน กสม. ตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ กสม. ได้มีประกาศ กสม. เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในและ กำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยแบ่งส่วนราชการภายใน สำนักงาน กสม. ออกเป็น ๖ สำนัก ๒ กลุ่มงาน และ ๑ หน่วยงาน รายละเอียดตามแผนภาพที่ ๒.๑^๔

^๔ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙, ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพฯ: บริษัท ฟรินท์เอเบิล จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๕-๖.

แผนภาพที่ ๒.๑ โครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่มา: สำนักบริหารกลาง สำนักงาน กสม. (ตามประกาศคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๕๖ ณ วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖)

เมื่อมีการประกาศใช้ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐ มาตรา ๑๘ ได้กำหนดให้สำนักงาน กสม. เป็นส่วนราชการและมีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ กสม. และให้สำนักงาน กสม. มีเลขาธิการคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานราชการและลูกจ้างของสำนักงาน และรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงาน ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการ โดยสำนักงาน กสม. มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

๑

รับผิดชอบงานธุรการและดำเนินการเพื่อให้คณะกรรมการบรรลุภารกิจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และกฎหมายอื่น

๒

อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและกรรมการ

๓

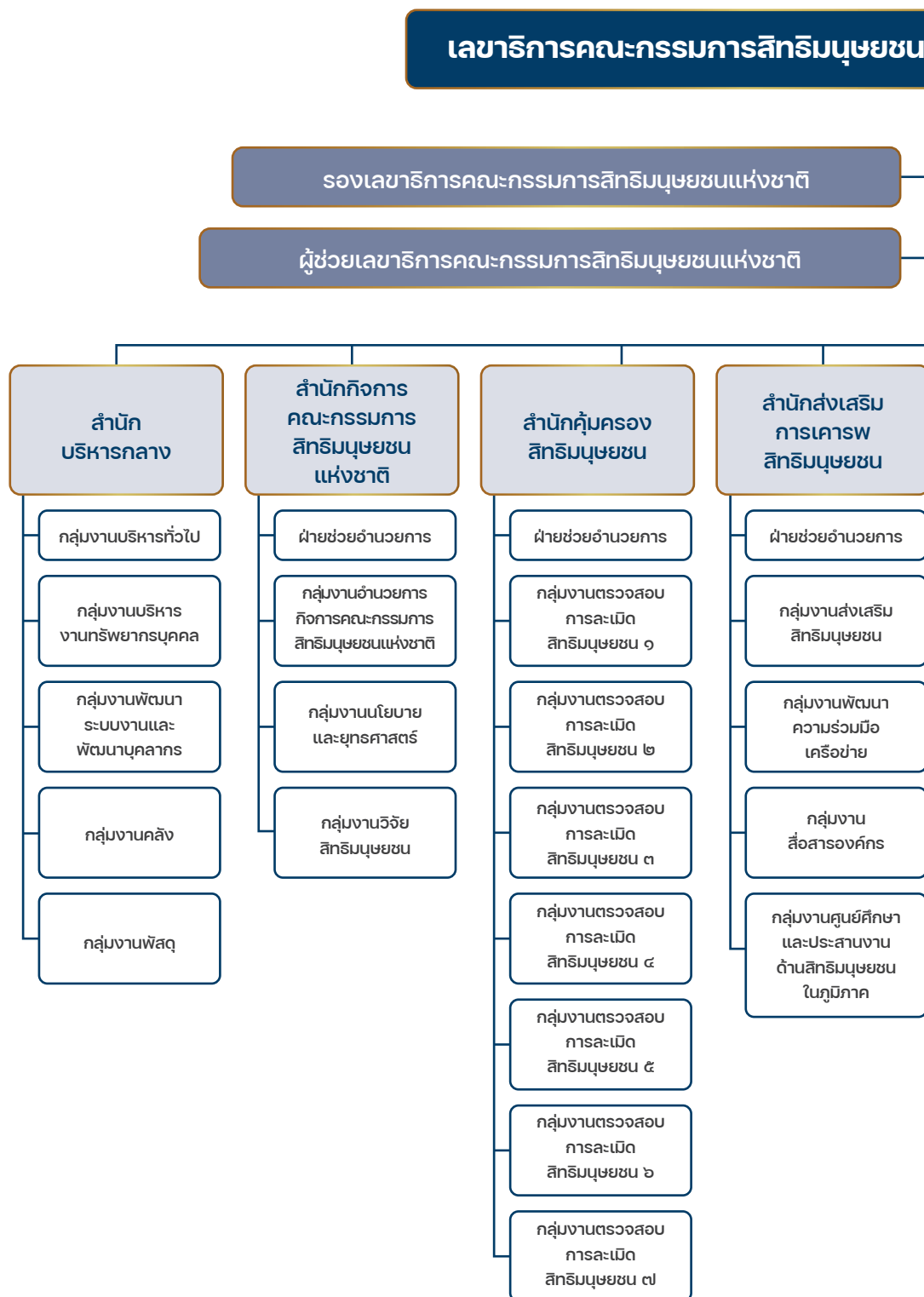
ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นใดในด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนภารกิจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

๔

ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่มีกฎหมายกำหนดหรือที่คณะกรรมการมอบหมาย

ทั้งนี้ เพื่อรองรับหน้าที่และอำนาจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ และการเฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง ตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ กสม. ชุดที่ ๓ จึงมีประกาศ กสม. เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในและขอบเขตหน้าที่และอำนาจของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ โดยแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงาน กสม. ออกเป็น ๙ สำนัก ๑ หน่วย ตามแผนภาพที่ ๒.๒

แผนภาพที่ ๒.๒ โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในของสำนักงาน กสม.

ที่มา: สำนักบริหารกลาง สำนักงาน กสม. (ตามประกาศคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

หน่วยตรวจสอบภายใน

๒.๑.๒ การประชุม กสม./กส. การแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ชำนาญการประจำ กสม.

๑) การประชุม กสม. และ กส.

กสม. ชุดที่ ๓ ได้แบ่งการประชุม กสม./กส. ออกเป็น ๓ ด้าน ประกอบด้วย

๑) กสม. ด้านบริหาร มีสำนักกิจการ กสม. เป็นฝ่ายเลขานุการ รับผิดชอบพิจารณาและวินิจฉัยเกี่ยวกับภารกิจตามหน้าที่และอำนาจใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๒), (๔) และ (๕) และมาตรา ๒๗ รวมถึงให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับงานด้านบริหาร เช่น คำขอขบประมาณก่อนเสนอรัฐสภา แผนปฏิบัติราชการและแผนการใช้จ่ายประจำปี ความก้าวหน้าและรายงานผลการดำเนินงานตามแผนการพิจารณาระเบียบ/แนวปฏิบัติของ กสม. เป็นต้น

๒) กสม. ด้านมาตรฐานและการคุ้มครอง มีสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นฝ่ายเลขานุการ รับผิดชอบพิจารณาและวินิจฉัยภารกิจตามหน้าที่และอำนาจใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) และ (๓) ว่าด้วยการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการเสนอมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือ คำสั่งเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามลำดับ

๓) กส. มีสำนักบริหารกลางเป็นฝ่ายเลขานุการ ทำหน้าที่เป็น ก.พ. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะอนุกรรมการข้าราชการสำนักงานได้ โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่และอำนาจตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๑

การประชุมดังกล่าวข้างต้นจะเป็นไปตามระเบียบ กสม. ว่าด้วยการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑

๒) การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการและคณะทำงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๖ วรรคสาม^๔ และมาตรา ๑๕ (๙)^๕ กสม. ชุดที่ ๓ ได้แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน ดังนี้^๖

คณะอนุกรรมการด้านการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๑. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิทางการเมือง
๒. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
๓. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม
๔. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิในที่ดินและสิทธิในการจัดการทรัพยากรป่าไม้
๕. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากร
๖. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิเด็กและการศึกษา
๗. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
๘. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิผู้สูงอายุ ผู้พิการ บุคคลหลากหลายทางเพศและการสาธารณสุข (ต่อมาเปลี่ยนเป็น คณะอนุกรรมการด้านสิทธิผู้สูงอายุ ผู้พิการ และการสาธารณสุข)
๙. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิสตรี (ต่อมาเปลี่ยนเป็น คณะอนุกรรมการด้านสิทธิและความเสมอภาคทางเพศสภาพ)
๑๐. คณะอนุกรรมการด้านสถานะบุคคล สิทธิกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง
๑๑. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

^๔ มาตรา ๒๖ วรรคสาม ในการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อทำหน้าที่สืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง รับฟังคำชี้แจงและพยานหลักฐาน และจัดทำรายงานตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดเสนอต่อคณะกรรมการได้ ในการนี้ให้คณะอนุกรรมการมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกันคณะกรรมการ เว้นแต่คณะกรรมการจะกำหนดเป็นอย่างอื่น

^๕ มาตรา ๑๕ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑)

(๙) แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

^๖ กลุ่มงานอำนวยการกิจการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักกิจการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการด้านเสนอแนะนโยบาย

คณะกรรมการด้านเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและกฎ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ต่อมาเปลี่ยนเป็นคณะกรรมการด้านเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน)

คณะกรรมการด้านอื่น

๑. คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องร้องเรียน
๒. คณะกรรมการด้านการกลั่นกรองรายงาน
๓. คณะกรรมการด้านการไกล่เกลี่ย
๔. คณะกรรมการด้านสื่อสารองค์กร
๕. คณะกรรมการพิจารณาการรับรององค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน
๖. คณะกรรมการด้านส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการเฉพาะกิจ

๑. คณะกรรมการเฉพาะกิจจัดทำหนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙
๒. คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดงานสัมมนาวิชาการ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของประเทศไทย
๓. คณะกรรมการเฉพาะกิจจัดการแข่งขันโต้วาทีภาษาอังกฤษระดับเยาวชนเพื่อส่งเสริมความรู้สิทธิมนุษยชน.
๔. คณะกรรมการเฉพาะกิจจัดการแข่งขันโต้วาทีภาษาอังกฤษระดับอุดมศึกษา
๕. คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาคัดเลือกบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริมปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี

ต่อมาภายใต้ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ ซึ่งมาตรา ๒๘ วรรคสอง บัญญัติว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ กสม. จะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงเบื้องต้นแทนคณะกรรมการก็ได้ และมาตรา ๒๙ บัญญัติว่า ในกรณีที่ไม่วางหลักเลี้ยงได้ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะกรรมการ

เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนก็ได้ โดยต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าและประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว กสม. ชุดที่ ๓ จึงปรับกระบวนการทำงานโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจด้านตรวจสอบและรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นการมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่กรณีจำเป็นได้แต่งตั้งคณะทำงาน/คณะกรรมการ/คณะกรรมการ เพื่อรับผิดชอบการตรวจสอบและจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและภารกิจด้านอื่น ดังนี้^๔

คณะทำงานด้านตรวจสอบและจัดทำรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอแนะ

๑. คณะทำงานจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุและคนพิการ
๒. คณะทำงานด้านสิทธิของผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็ก การศึกษา และการสาธารณสุข
๓. คณะทำงานจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุและคนพิการ
๔. คณะทำงานด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองด้านสิทธิและความเสมอภาคทางเพศสภาพ
๕. คณะทำงานด้านสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากร
๖. คณะทำงานด้านสิทธิสถานะบุคคล กลุ่มชาติพันธุ์ และชนเผ่าพื้นเมือง
๗. คณะทำงานด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม
๘. คณะทำงานด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้
๙. คณะทำงานศึกษาผลกระทบจากนโยบายโครงสร้างในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา : ผลกระทบการจราจรของโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย - มีนบุรี
๑๐. คณะทำงานจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการยุติการตั้งครรภ์ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน
๑๑. คณะทำงานจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
๑๒. คณะทำงานเพื่อตรวจสอบ กรณีเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง

^๔ กลุ่มงานอำนวยการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักกิจการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการ/คณะอนุกรรมการ/คณะกรรมการภารกิจด้านอื่น

๑. คณะทำงานด้านการกลั่นกรองเรื่องร้องเรียน
๒. คณะทำงานด้านการกลั่นกรองรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอแนะ
๓. คณะทำงานขับเคลื่อนธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. คณะทำงานพิจารณาคัดเลือกบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
๕. คณะทำงานเพื่อคัดเลือกบุคคล กลุ่มบุคคลที่สมควรได้รับการเชิดชูเกียรติ สร้างขวัญ กำลังใจ เสียสละ อุทิศตนในการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน แก่สตรีนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
๖. คณะทำงานด้านส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน
๗. คณะทำงานจัดการแข่งขันได้วาทะสิทธิมนุษยชนภาษาอังกฤษระดับอุดมศึกษา
๘. คณะกรรมการอำนวยการศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ๗ คณะ (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร)
๙. คณะกรรมการกลั่นกรองแนวคิดและแผนงานภายใต้โครงการเยาวชนคนรุ่นใหม่ใส่ใจและเคียงข้างสิทธิมนุษยชน เขตพื้นที่ของศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคและเขตพื้นที่ รวม ๗ คณะ (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร)
๑๐. คณะกรรมการตัดสินผลงานภายใต้โครงการคนรุ่นใหม่ใส่ใจและยืนเคียงข้างสิทธิมนุษยชน
๑๑. คณะทำงานเพื่อจัดงานสัมมนาทางวิชาการ เรื่องการลงโทษอาญากับหลักสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๒

สำหรับการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อให้สอดคล้องตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙^๔ กสม. ชุดที่ ๓ ได้ออกระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้ง และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการ พ.ศ. ๒๕๖๑ ระบุว่า การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการต้องกำหนดหน้าที่ เป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์และระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ไว้ในคำสั่งแต่งตั้ง มีจำนวนแต่ละคณะไม่เกิน ๗ คน เว้นแต่ กสม. จะมีมติเป็นอย่างอื่น ต้องเป็นการแต่งตั้งในเรื่องที่มีความจำเป็นต้องได้ข้อมูลหรือความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิอย่างหลากหลายรอบด้านและจำเป็นต้องมีการแก้ไขหรือป้องกันปัญหาอย่างเป็นระบบ ได้แก่ คณะอนุกรรมการศึกษาสถานการณ์ ปัญหาและผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)

๓) การขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ

การขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิเป็นไปตามระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกอบด้วย การเสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ประเภทหรือด้านของผู้ทรงคุณวุฒิที่ต้องการให้ขึ้นทะเบียน อาทิ ด้านสิทธิ ในกระบวนการยุติธรรม ด้านการสื่อสารสาธารณะ (สื่อสารองค์กร) ด้านสิทธิสถานะกลุ่มชาติพันธุ์ และชนเผ่าพื้นเมือง ด้านสิทธิสตรี ด้านสิทธิเด็ก ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา ด้านสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ฯลฯ การทบทวนบัญชีผู้ได้รับการขึ้นทะเบียนสามารถทำได้ทุกสามปี จำนวน..... ท่าน (ข้อมูล ณ วันที่)

๔) การแต่งตั้งผู้ชำนาญการประจำ กสม.

การแต่งตั้งผู้ชำนาญการประจำ กสม. เป็นไปตามระเบียบ กสม. ว่าด้วยการจ้างและการแต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการประจำประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ ผู้ชำนาญการประจำ กสม. จะมีหน้าที่ให้คำปรึกษา

^๔ มาตรา ๒๙ ในกรณีที่จำเป็นต้องได้ข้อมูลหรือมีการศึกษาเรื่องใด คณะกรรมการจะขอให้สำนักงานจ้างบุคคลหรือสถาบันซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญดำเนินการในเรื่องนั้นได้ตามที่จำเป็น หรือในกรณีที่ไมอาจหลีกเลี่ยงได้จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแทนก็ได้ โดยต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าและประสิทธิภาพที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ ก่อนการจ้างหรือแต่งตั้ง คณะกรรมการต้องกำหนดเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ และระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้ชัดเจน หลักเกณฑ์และวิธีการจ้าง และค่าตอบแทนของบุคคลหรือสถาบัน หรือการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่ง ค่าตอบแทน และประโยชน์ตอบแทนอื่น และวิธีปฏิบัติงานของอนุกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อเสนอแนะ ให้ความเห็นต่อคณะกรรมการ ประธานกรรมการ และกรรมการ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการ มอบหมาย โดยปฏิบัติงานเต็มเวลาของราชการปกติ

๒.๑.๓ พนักงานเจ้าหน้าที่

การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นไปตาม พรป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ (๕) มาตรา ๒๘ และมาตรา ๔๙ (๙) และระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้ง และการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกอบด้วย ๑) ข้าราชการ พนักงานราชการ หรือ ลูกจ้างของสำนักงาน และ ๒) ข้าราชการ พนักงานของรัฐ พนักงานราชการ ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ที่เรียกชื่ออย่างอื่นใน หน่วยงานอื่นของรัฐ ประการหลังให้กระทำได้เท่าที่จำเป็น และสมควรแก่กรณี และต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้น และได้รับอนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัด พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามระเบียบนี้มีหน้าที่ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยการ นั้นและที่กำหนดไว้ในคำสั่งแต่งตั้ง

หน้าที่และอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นไปตาม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ และระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการ ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้แก่ ขอให้หน่วยงานของรัฐ ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของ หน่วยงานดังกล่าว หรือบุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือมาให้ถ้อยคำ หรือ ส่งวัตถุ เอกสารหลักฐานหรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ เคหสถานที่ที่จะเข้าไปในนั้นมีได้อยู่ในความครอบครองของ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ยินยอม ให้เข้าไปได้เมื่อมีหมายค้นของศาล ในกรณีนี้ ให้พนักงาน เจ้าหน้าที่รายงานการดำเนินการดังกล่าวให้ กสม.ทราบ ด้วย การร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแทนผู้เสียหาย ในกรณีที่

การละเมิดสิทธิมนุษยชนเรื่องใดเป็นความผิดอาญาและ ผู้เสียหายไม่อยู่ในฐานะที่จะร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ด้วยตนเองได้ หน้าที่อื่น ๆ ตามที่ กสม. มอบหมาย รวมถึง การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจาก การละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีที่กรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติที่พบเหตุการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนและเห็นว่า จำเป็นต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน หากปล่อยช้าไปจะเป็น ภัยอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่มีทางเยียวยาภายหลัง

สำหรับการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแทนผู้เสียหาย กสม. ชุดที่ ๓ ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ แทนผู้เสียหายในคดีอาญามีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เพื่อเป็นแนวทางในการทำหน้าที่ด้วย

๒.๑.๔ กลไกอื่นตามกฎหมาย

นอกจากกลไกการทำงานข้างต้น พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ ยังกำหนดว่า ในกรณีที่จำเป็นต้องได้ข้อมูลหรือ มีการศึกษาเรื่องใด คณะกรรมการจะขอให้สำนักงานจ้าง บุคคลหรือสถาบันซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญดำเนินการใน เรื่องนั้นได้ตามที่จำเป็น โดยต้องกำหนดเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ และระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้ชัดเจน ซึ่งในการจ้างบุคคลหรือสถาบันตามมาตรานี้อันุโลมให้นำ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการ บริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ หรือกฎ ระเบียบที่ออกภายใต้ กฎหมายนี้มาใช้ อีกประการหนึ่ง พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๙^{๑๐} กำหนดให้ กสม. มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศ ในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการจ้างลูกจ้าง สำนักงาน ในการดำเนินการเรื่องนี้ กสม. ชุดที่ ๓ ได้ออก ระเบียบ กสม. ว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับเมื่อ พ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา (ประกาศเมื่อ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑) ขณะนี้อยู่ระหว่างการเตรียมการเพื่อดำเนินการตามระเบียบ ฉบับนี้

^{๑๐} มาตรา ๔๙ ในการกำกับดูแลสำนักงาน ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศ ในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑)

(๒) การกำหนดตำแหน่ง การจัดประเภทตำแหน่ง ระดับตำแหน่ง และการเทียบตำแหน่ง อัตราเงินเดือน เงินเพิ่มพิเศษสำหรับตำแหน่ง และค่าตอบแทน หรือสิทธิประโยชน์อื่นของข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างสำนักงาน

(๓) การกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การออกจากราชการ วินัยและการลงโทษทางวินัย การร้องทุกข์ การอุทธรณ์การลงโทษและ การอื่นที่จำเป็นในการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการและพนักงานราชการของสำนักงาน รวมทั้งวิธีการและเงื่อนไขในการจ้างลูกจ้างของสำนักงาน

(๔)

๒.๒ กระบวนการทำงานของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กระบวนการทำงานตามหน้าที่และอำนาจตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ และ มาตรา ๒๗ โดยแบ่งวิธีปฏิบัติงานออกเป็น ๒ ช่วง ช่วงต้น ระหว่างปี ๒๕๕๘ ถึง ๒๕๖๐ ก่อน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับ เป็นการทำงานภายใต้บทบัญญัติของ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๕๒ และช่วงนับแต่วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐ ถึงปัจจุบัน เป็นการทำงานภายใต้บทบัญญัติของ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐

๒.๒.๑ การตรวจสอบและรายงานผล การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ประกอบด้วยการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และรายงานผลการตรวจสอบ การไต่สวนและ ประสานการคุ้มครอง และการติดตามผลการดำเนินการ ตามมาตรการหรือแนวทางที่อยู่ในรายงานผลการ ตรวจสอบ ดังนี้

๑) การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ รายงานผลการตรวจสอบ

พ.ร.บ. กสม. ๒๕๕๒ มาตรา ๑๕ (๒) บัญญัติให้ กสม. มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือ การละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับ สิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการ การแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำ หรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณี ที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานรัฐสภา เพื่อดำเนินการต่อไป กระบวนการตรวจสอบเป็นไปตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๕๒ หมวด ๓ การตรวจสอบการละเมิด สิทธิมนุษยชน และระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และ วิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๕๘ ประกอบด้วยวิธียื่นและรับคำร้อง การตรวจสอบ คำร้องเบื้องต้น การรวบรวม รับฟังและตรวจสอบข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน การประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

และการไต่สวน การจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ รวมถึงการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาการละเมิด สิทธิมนุษยชนหรือแนวทางการแก้ไขเยียวยา การติดตาม ผลการดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางดังกล่าว นอกจากนี้ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๕๒ มาตรา ๒๖ วรรคสาม กำหนดให้ กสม. อาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการคณะหนึ่ง หรือหลายคณะเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชน และในวรรคสี่ของมาตราเดียวกัน กำหนดว่า กสม. อาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือ การปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ได้ ทางปฏิบัติ กสม. ชุดที่ ๓ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ ด้านการตรวจสอบคณะต่าง ๆ รวมถึงด้านกลั่นกรอง เรื่องร้องเรียนและด้านกลั่นกรองรายงานขึ้น เพื่อสนับสนุน การดำเนินงานด้านนี้ของ กสม.

ส่วนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) บัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริง ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณี โดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสม ในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิด สิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง กระบวนการตรวจสอบเป็นไปตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ หมวด ๒ การดำเนินการตามหน้าที่ของคณะกรรมการ ในมาตรา ที่เกี่ยวข้องและระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และ วิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยได้เปลี่ยนกระบวนการตรวจสอบการละเมิด สิทธิมนุษยชนจากระบบคณะอนุกรรมการ เป็นระบบพนักงาน เจ้าหน้าที่ กรณีที่เห็นควรอาจแต่งตั้งคณะทำงานภายในได้ รวมทั้งได้แยกเลขที่ของรายงานผลการตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามมาตรา ๒๖ (๑) ออกจากเลขที่ ของข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามมาตรา ๒๖ (๓) เพื่อให้เกิด ความชัดเจนขึ้น ทั้งยังช่วยให้การติดตามผลการดำเนินการ ตามรายงานผลการตรวจสอบฯ และข้อเสนอแนะฯ มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพขึ้นด้วย

๒) การไกล่เกลี่ยและประสานการคุ้มครอง

๒.๑) การไกล่เกลี่ยเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่ง พ.ร.บ. กสม. ๒๕๕๒ มาตรา ๒๗^{๑๑} กสม. ชุดที่ ๓ ได้พัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมาเป็นลำดับ โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการด้านการไกล่เกลี่ย เพื่อให้ทำหน้าที่ศึกษาและพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยด้านสิทธิมนุษยชนของสำนักงาน กสม. ออกระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๕๙ และได้จัดทำหลักสูตรและฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. จำนวน ๑ รุ่น รวมทั้งการส่งไปศึกษาดูงานด้านการไกล่เกลี่ยของ กสม. ของสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) จัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่เรื่องการสร้างกลไกการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่บุคคลภายนอก จำนวน ๑ ครั้ง เปิดศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำสำนักงาน กสม. เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐ และจัดให้มีการไกล่เกลี่ยด้านสิทธิมนุษยชนและจัดทำรายงานผลการไกล่เกลี่ย (ดูรายละเอียดในบทที่ ๓)

ทั้งนี้ ระหว่างการยกร่าง พ.ร.บ. กสม. พบว่าร่างกฎหมายดังกล่าวไม่ได้บัญญัติเรื่องการไกล่เกลี่ยไว้ กสม. ชุดที่ ๓ จึงแสดงความเห็น เกี่ยวกับหลักการและเหตุผล ความสอดคล้องกับหลักการปารีส ความสำคัญ ความจำเป็นและประโยชน์ของการมีบทบัญญัติเรื่องการไกล่เกลี่ยไว้ในร่างกฎหมายไปยังคณะกรรมการยกร่างชุดดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ประกาศใช้ ไม่ได้กำหนดหน้าที่และอำนาจเรื่องการไกล่เกลี่ยของ กสม. ไว้ เป็นผลให้ภารกิจประการนี้ของ กสม. ยุติลงโดยปริยาย แม้จะมีพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ อันเป็นกฎหมายกลางออกมาใช้บังคับ แต่เมื่อพิจารณาเนื้อหาแล้ว เห็นว่าไม่สามารถปรับใช้กับบริบทการทำงานของ กสม. ซึ่งพึงเป็นอิสระจากการถูกแทรกแซงจากรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งไม่ได้เป็นการไกล่เกลี่ยเพื่อนำไปสู่การคุ้มครองและป้องกันการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงไม่นำกฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในการดำเนินงานของ กสม.

ในการดำเนินการเพื่อให้มีการบัญญัติอำนาจการไกล่เกลี่ยเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ นั้น กสม. ชุดที่ ๓ ได้มีหนังสือไปยังคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ขอให้ทบทวน แก้ไข/เพิ่มเติม กฎหมายฉบับนี้ ต่อมา วุฒิสภาได้พิจารณาผลการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการด้านกฎหมายในกรณีที่ กสม. เห็นสมควรดำเนินการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทด้านสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการกิจการรณรงค์การก่อการร้ายตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภา และมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นควรสนับสนุนให้ กสม. เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ โดยเพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจ กสม. ให้สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้สอดคล้องกับหลักการปารีสที่กำหนดให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจครอบคลุมไปถึงการแสวงหาข้อตกลงที่น่าเชื่อถือและปรองดอง โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติความขัดแย้งหรือแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่รุนแรง

๒.๒) การประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

เป็นการดำเนินการตามระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งออกภายใต้ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ โดยข้อ ๑๕ วรรคสาม กำหนดว่า ในกรณีการแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนอาจกระทำได้ด้วยวิธีการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นใด ในด้านสิทธิมนุษยชน หรือการประสานกับบุคคลอื่นใด ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ร้อง ให้เจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนดำเนินการได้โดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วน และเหมาะสมแก่กรณี รวมทั้งต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อมิให้เกิดผลกระทบที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง หรือผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เมื่อได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแล้ว ให้สำนักงาน กสม. รายงานผลต่อ กสม. ภายหลังได้ออกระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๓ ซึ่งกำหนดไว้ในหมวด ๒ การยื่นและตรวจสอบเรื่องร้องเรียนและการประสานการคุ้มครอง โดยการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอยู่ในข้อ ๑๕

^{๑๑} มาตรา ๒๗ ในระหว่างการพิจารณาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ถ้า กสม. เห็นว่าอาจดำเนินการ ไกล่เกลี่ยได้ ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คู่กรณีทำความเข้าใจความตกลงเพื่อประนีประนอมและแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชน ถ้าคู่กรณียินยอมตกลง และ กสม. เห็นว่าการตกลงนั้นอยู่ในขอบของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้จัดให้มีการจัดทำข้อตกลงระหว่างคู่กรณีเป็นหนังสือและให้ยุติเรื่อง หากภายหลังปรากฏว่าไม่เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าว ให้ กสม. ดำเนินการพิจารณาตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

๓) การติดตามผลการดำเนินการตามรายงาน หรือ ข้อเสนอแนะ

พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๙ - ๓๑ บัญญัติว่า เมื่อได้รับแจ้งรายงานผลการตรวจสอบ ให้บุคคลหรือหน่วยงานดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด และแจ้งผลให้ กสม. ทราบ หากไม่อาจกระทำให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ขอขยายระยะเวลาไปยัง กสม. พร้อมเหตุผล เมื่อพ้นระยะเวลาที่ขอขยายแล้วยังมีอาจดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือดำเนินการแล้วแต่ยังไม่แล้วเสร็จโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ กสม. รายงานต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อสั่งการให้มีการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน หากยังไม่มีการดำเนินการหรือสั่งการ ให้ กสม. รายงานต่อรัฐสภา เพื่อดำเนินการต่อไป รวมทั้งอาจเผยแพร่กรณีไม่มีการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นให้สาธารณชนทราบก็ได้

ส่วนการติดตามผลการดำเนินการภายใต้ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ได้บัญญัติไว้ใน ๒ มาตรา ได้แก่ มาตรา ๓๖ และ มาตรา ๔๓ ประการแรกเป็นการติดตามผลการดำเนินการตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งกำหนดว่า กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องเฉพาะตัวเป็นรายกรณี เมื่อได้รับแจ้ง ให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามหน้าที่และอำนาจภายในระยะเวลาที่ กสม. กำหนด ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า ๖๐ วัน โดยให้ กสม. เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้เสียหายแล้วแต่กรณีด้วย แล้วให้แจ้งผลการดำเนินการให้ กสม. ทราบภายในระยะเวลาที่กสม. กำหนด หากไม่อาจดำเนินการได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้แจ้ง กสม. ทราบก่อนพ้นเวลาที่กำหนด หากยังมีอาจดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ กสม. จัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรี

นอกจากนี้ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ ระบุว่า กรณีที่รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรายงานหรือข้อเสนอแนะตามมาตรา ๓๖ วรรคสี่ (รายงานที่เสนอคณะรัฐมนตรีกรณีหน่วยงานไม่ดำเนินการตามรายงานผลตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน)

มาตรา ๔๐ (รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ) หรือมาตรา ๔๒ (ข้อเสนอแนะ) ให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว หากไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลา ให้แจ้งเหตุผลให้ กสม. ทราบโดยไม่ชักช้า กรณีที่เห็นสมควร กสม. อาจเผยแพร่รายงานหรือข้อเสนอแนะของ กสม. หรือผลการดำเนินการของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทราบได้

ทั้งนี้ เพื่อให้การติดตามผลการดำเนินการตามรายงาน และข้อเสนอแนะ สอดคล้องตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ข้างต้น กสม. ชุดที่ ๓ ได้ประกาศใช้ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งอยู่ในหมวด ๕ และในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ กสม. ได้ออกระเบียบ กสม. ว่าด้วยการติดตามผลการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๔ ไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ครอบคลุมการติดตามผลการดำเนินการของ กสม. ทุกด้าน

๒.๒.๒ การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

เป็นอำนาจและหน้าที่ตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๖) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ เสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อสาธารณชน และได้รับรองไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๒) และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๒) ซึ่งกำหนดให้ กสม. จัดทำรายงานดังกล่าวเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน นอกจากนี้ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๐ ได้กำหนดกรอบเวลาให้จัดทำรายงานให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน สามารถขอขยายเวลาได้อีกไม่เกิน ๑๘๐ วัน โดยต้องแจ้งให้รัฐสภาทราบรวมทั้งให้แนวทางการจัดทำรายงานประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยว่าให้กระทำการเป็นการสรุปประกอบด้วย ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีให้ระบุรายละเอียดอันเป็นการเปิดเผยความลับของบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยไม่จำเป็น และต้องคำนึงถึง

ความถูกต้องเป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ เป็นสำคัญ และมาตรา ๔๑ กำหนดว่า ให้ กสม. จัดให้มี แผนการดำเนินการเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่นี้เป็นไปโดย ไม่ชักช้า แล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่ง กสม. ได้จัดทำ รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ของประเทศมาอย่างต่อเนื่องทุกปี นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๔

๒.๒.๓ การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ภารกิจประการนี้ได้บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๓) กำหนดให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการ เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) กำหนดให้ กสม. มีอำนาจและหน้าที่ในการเสนอแนะมาตรการหรือ แนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้ง การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ ต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง บัญญัติให้ เมื่อรับทราบข้อเสนอแนะดังกล่าว ให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความ เหมาะสมโดยเร็ว หากไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้ เวลาให้แจ้งเหตุผลให้ กสม. ทราบโดยไม่ชักช้า

๒.๒.๔ การชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริง กรณีมีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับ สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้อง หรือไม่เป็นธรรม

ในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กสม. ชุดที่ ๓ ได้ทำหนังสือถึง คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ขอให้ตัดภารกิจตามหน้าที่ และอำนาจดังกล่าวออก เนื่องจากเห็นว่าเป็นอำนาจ และหน้าที่โดยตรงของรัฐบาล ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ประกาศใช้ และระหว่างการร่าง พ.ร.บ. กสม. กสม. ชุดที่ ๓ เสนอ ความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้องค์กรอิสระ

เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นให้มีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ และมาตรา ๒๔๗ (๔) บัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจ ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงฯ การที่ร่าง พ.ร.บ. กสม. มาตรา ๔๔ กำหนดให้ในกรณีที่เมื่อความปรากฏต่อ คณะกรรมการไม่ว่าโดยทางใดว่ามีรายงานสถานการณ์ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ เป็นธรรม คณะกรรมการต้องตรวจสอบและชี้แจงหรือ จัดทำรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องของสถานการณ์โดยไม่ ชักช้า นั้น เป็นการจำกัดการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการ ในการพิจารณาว่าเรื่องใดสมควรต้องตรวจสอบและชี้แจง เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวเมื่อมี หน่วยงานหรือองค์กรใดที่ทำให้ความปรากฏต่อคณะ กรรมการ คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตรวจสอบ และชี้แจงทุกกรณี ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายเกินกว่า ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๔๗ (๔) กำหนดไว้ อีกทั้งยังยอมทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ตกอยู่ภายใต้อำนาจของฝ่ายบริหาร อันไม่ตรงกับ เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง ที่ต้องการให้คณะกรรมการเป็นองค์กรอิสระที่มีความเป็น อิสระในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ยังคงบทบัญญัตินี้ไว้

สำหรับกระบวนการทำงานตามหน้าที่และอำนาจนี้เป็น ไปตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๔) บัญญัติให้ กสม. ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่ มีรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม โดยมาตรา ๔๔ บัญญัติว่า เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการไม่ว่าโดยทางใดว่ามี รายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม คณะกรรมการต้องตรวจสอบ และชี้แจงหรือจัดทำรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องของ สถานการณ์นั้นโดยไม่ชักช้า เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ เป็นการทั่วไป และให้สรุปไว้ในรายงานผลการประเมิน สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศประจำปีด้วย ในการดำเนินการดังกล่าว กสม. ได้แต่งตั้งคณะทำงาน ภายในเพื่อศึกษาเบื้องต้น และกำหนดแนวทางการจัดทำ คำชี้แจงกรณีมีรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๓ สำหรับเป็นกรอบในการ จัดทำคำชี้แจง รวมทั้งได้ดำเนินการตามแนวทางใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๔ ข้างต้น

ในราวกลางปี ๒๕๖๓ ภาคประชาชนเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๓ ที่ประชุมร่วมรัฐสภามีมติรับหลักการร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.ร.) กสม. ชุดที่ ๓ นำโดยกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้เข้าพบและมีหนังสือถึงประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา ขอให้ทบทวนและยกเลิกหน้าที่และอำนาจประการนี้ของ กสม. ในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่เกิดขึ้นด้วย ต่อมาในเดือนธันวาคม ๒๕๖๓ ได้ประกาศใช้ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริง กรณีมีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๖๔ สำหรับเป็นกรอบการทำหน้าที่แทนแนวทางการจัดทำคำชี้แจงที่ประกาศใช้ในเดือนมกราคม ๒๕๖๓ และเพื่อให้การทำหน้าที่นี้มีกระบวนการตรวจสอบ ทั้งยังเพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจและหน้าที่ที่กึ่งตุลาการ (quasi - judicial) ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการปารีสด้วย

๒.๒.๕ การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ (๑) บัญญัติให้ กสม. มีอำนาจและหน้าที่ในการส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับโดย มาตรา ๒๔๗ (๕) ของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๕) บัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ (๒) ระบุให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการส่งเสริมและเผยแพร่ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนของแต่ละบุคคลที่ทัดเทียมกัน และการเคารพสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น ซึ่งอาจแตกต่างกันในทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และศาสนา

เพื่อให้สอดคล้องและรองรับหน้าที่และอำนาจดังกล่าว กสม. ชุดที่ ๓ ได้ประกาศใช้แผนส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ประกอบด้วย ๘ กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ ๑ ให้มีหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาเครื่องมือเพื่อส่งเสริมความรู้และความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนและสร้างแหล่งเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ ๓ ค้นหา สนับสนุน ส่งเสริมและเชิดชูให้มีบุคคลหรือองค์กรต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights IDOL)

กลยุทธ์ที่ ๔ การสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน

กลยุทธ์ที่ ๕ ติดตาม วิเคราะห์ ให้ข้อเสนอแนะและเข้าไปมีส่วนร่วมในแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานต่าง ๆ ทำแผนความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ

กลยุทธ์ที่ ๖ ขยายประเด็นสิทธิมนุษยชนจากวาระโลกเพื่อสร้างความรับรู้และผลักดันให้เกิดการดำเนินการให้สอดคล้องตามวาระโลก

กลยุทธ์ที่ ๗ จัดให้มีศูนย์กลางบูรณาการและการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๘ สร้างดัชนี Thailand Human Rights Index; Thailand HRI)

ทั้งนี้ ได้ดำเนินการตามกลยุทธ์ที่ ๑ โดยได้จัดทำหลักสูตร ๔ หลักสูตร คือ ๑) หลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาพื้นฐาน ๒) หลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรม ๓) หลักสูตรธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และ ๔) หลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับนักบริหารระดับสูง ซึ่งหลักสูตรที่ ๓ ได้ร่วมกับสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) หรือ ITD และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) จัดอบรมจำนวน ๔ รุ่น และหลักสูตรที่ ๔ ได้ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้าเปิดการอบรมจำนวน ๒ รุ่น (ดูรายละเอียดในบทที่ ๓ หัวข้อ ๓.๕)

๒.๒.๖ การศึกษาวิจัย เผยแพร่ความรู้และพัฒนาความเข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชน

ภารกิจด้านการศึกษาวิจัยนี้ได้บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๔) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ต่อมาเมื่อ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ประกาศใช้ ได้บัญญัติหน้าที่และ

อำนาจนี้ไว้ใน มาตรา ๒๗ (๑) ว่า เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจในการส่งเสริม สนับสนุนและร่วมมือกับบุคคล หน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชนในการศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้และพัฒนาความเข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงตลอดทั้งในการให้ความช่วยเหลือหรือเยียวยาแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ผ่านมา กสม. สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลสนับสนุนการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเป็นข้อมูลในการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ เพื่อสร้างความรู้ และพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร และได้เผยแพร่ต่อผู้สนใจและประชาชนทั่วไป

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่การศึกษาวิจัยสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ในปี ๒๕๖๓ กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำโครงการศึกษาเพื่อเตรียมการจัดให้มีสถาบันพัฒนาระบบและองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้การกำกับดูแลของ กสม.

๒.๒.๗ ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

ภารกิจสำคัญประการนี้ได้บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๕) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน และ (๘) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เมื่อ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มีผลบังคับใช้ ก็ได้บัญญัติรองรับหน้าที่และอำนาจนี้ไว้ใน มาตรา ๒๗ (๓) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และองค์การระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชน และ (๔) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีหรือปฏิบัติตามหนังสือสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ภารกิจนี้แบ่งออกได้เป็น ๓ หัวข้อ คือความร่วมมือกับสถาบันสิทธิมนุษยชนต่างประเทศ ความร่วมมือกับองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ และการดำเนินการตามพันธกรณีและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ดังนี้

๑) ความร่วมมือกับสถาบันสิทธิมนุษยชนต่างประเทศ

ประกอบด้วยกรอบความร่วมมือ ๓ กรอบ ได้แก่

๑.๑) กรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI)

ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๖ โดยเป็นการรวมตัวกันของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทั่วโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เป็นไปตามหลักการปารีสและการเป็นผู้นำด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการประสานงานกับคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และกลไกภายใต้สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้การขอรับการพิจารณาประเมินสถานะและทบทวนสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นความรับผิดชอบของคณะอนุกรรมการประเมินสถานะ (Sub-Committee on Accreditation - SCA) ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือนี้

๑.๒) กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions: APF)

ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๙ เพื่อเป็นกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาคภายใต้กรอบความร่วมมือในระดับโลกของ GANHRI ปัจจุบันมีสมาชิกประกอบด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก จำนวน ๒๕ ประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนการทำงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองของสมาชิกให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกในการพัฒนาศักยภาพและร่วมกันรับมือต่อประเด็นท้าทายด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก สำนักงานเลขานุการของ APF ตั้งอยู่ที่นครซิดนีย์ เครือรัฐออสเตรเลีย

๑.๓) กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia National Human Rights Institutions Forum: SEANF)

เป็นกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจาก ๖ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เมียนมา ฟิลิปปินส์ ไทย และติมอร์ เลสเต ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEANF) เนื่องจากเป็นกรอบความร่วมมือที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานที่สำคัญและมุ่งพัฒนาความร่วมมือในด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมตามแผนยุทธศาสตร์ของ SEANF ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ (SEANF Strategic Plan 2017-2021)

๒) ความร่วมมือกับองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนอื่น

ประกอบด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานของสหประชาชาติ คณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: AICHR) สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและหน่วยงานภาครัฐของต่างประเทศ รวมทั้งองค์กรภาคประชาสังคมระหว่างประเทศ

๓) การดำเนินการตามพันธกรณีและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

เป็นความร่วมมือกับสหประชาชาติ เพื่อส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศสอดคล้องกับบรรทัดฐานและพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนของไทย

ที่เกิดจากการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่าง ๆ โดยการจัดทำรายงานคู่ขนานเสนอต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศที่ได้รับการจัดตั้งตามสนธิสัญญา (Treaty bodies) เพื่อติดตามการดำเนินการของรัฐบาลให้เป็นไปตามพันธกรณีและเจตนารมณ์ของสนธิสัญญาดังนั้น ๆ และให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น การให้ข้อมูลต่อกลไกสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติจัดทำในรูปของรายงานซึ่ง กสม. ได้เสนอต่อกลไกด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติคู่ขนานไปกับรายงานที่จัดทำโดยรัฐบาล เพื่อประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศจากมุมมองของ กสม. ที่อาจแตกต่างไปจากรัฐบาล กลไกสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติจะพิจารณาข้อมูลดังกล่าว พร้อมทั้งข้อมูลที่ได้จากองค์กรภาคประชาสังคมอื่น ๆ ประกอบกับข้อมูลที่เสนอโดยรัฐบาล ก่อนที่จะสรุปความเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยเพื่อดำเนินการต่อไป

๔) การดำเนินการขับเคลื่อนเรื่องธุรกิจและสิทธิมนุษยชนตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (Guiding Principles on Business and Human Rights - UNGPs)

โดยเข้าร่วมประชุม Multi-stakeholder Asia Consultation on Applying a gender lens to the UN Guiding Principles on Business and Human Rights ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ อันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Gender Lens ของคณะทำงานว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (UN Working Group on Business and Human Rights)

๒.๒.๘ การบริหารและพัฒนาองค์กร

๑) การออกระเบียบ ประกาศ มาตรฐานและข้อกำหนดทางจริยธรรม และแนวปฏิบัติ

เพื่อรองรับการปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ และ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ ประกอบกับมาตรา ๔๔ แห่ง พ.ร.ป. ดังกล่าวบัญญัติว่าในการกำกับดูแลสำนักงานให้คณะกรรมการมีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศในเรื่องการแบ่งส่วนราชการภายใน การบริหารงานบุคคลโดยให้คำนึงถึงความเที่ยงธรรม ขวัญและกำลังใจของบุคลากร การบริหารจัดการการเงินและทรัพย์สิน การงบประมาณ และการพัสดุของสำนักงาน การกำหนดรูปแบบและ การแต่งเครื่องแบบของกรรมการ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างของสำนักงาน การจ้างและแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือผู้ชำนาญการประจำ กสม. เลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการ ประจำประธานกรรมการและกรรมการ และมาตรา ๕๒ บัญญัติว่าให้คณะกรรมการออกข้อกำหนดทางจริยธรรมขึ้นใช้บังคับแก่ข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างสำนักงาน ประกอบกับเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๔ ซึ่งบัญญัติให้ ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นใช้บังคับแก่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ ในการนี้ กสม. ชุดที่ ๓ จึงได้ออกระเบียบ ประกาศ มาตรฐานและข้อกำหนดทางจริยธรรม และแนวปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้

๑.๑) ด้านการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจของ กสม อาทิ

- ๑.๑.๑) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจดแจ้ง การรับจดแจ้ง และการเลือกกันเองขององค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและสภาวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๑.๒) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๑.๓) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการประชุม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๑.๔) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของ พนักงานเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๖๑

- ๑.๑.๕) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้ง และการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะอนุกรรมการ พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๑.๖) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๖๓
- ๑.๑.๗) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงกรณีมีรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๖๔
- ๑.๑.๘) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการติดตามผลการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๔
- ๑.๑.๙) แนวปฏิบัติในการให้ข่าว และการประชาสัมพันธ์ข่าวของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- ๑.๑.๑๐) แนวปฏิบัติในการร้องทุกข์กล่าวโทษ แทนผู้เสียหายในคดีอาญา
- ๑.๑.๑๑) แนวปฏิบัติในการรับส่งเรื่องระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

๑.๒) ด้านการแบ่งส่วนราชการภายใน การบริหารงานบุคคล การบริหารจัดการการเงินทรัพย์สิน การงบประมาณ การพัสดุ การจัดสวัสดิการตามมาตรา ๔๔ อาทิ

- ๑.๒.๑) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐
- ๑.๒.๒) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในสำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐
- ๑.๒.๓) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ. ๒๕๖๐
- ๑.๒.๔) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการจ่ายค่าเบี้ยประชุม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคล และคณะอนุกรรมการข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑

- ๑.๒.๕) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการกำหนดคุณสมบัติวิธีการสรรหา และการคัดเลือกเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- ๑.๒.๖) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- ๑.๒.๗) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๒.๘) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยพนักงานราชการสำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๒.๙) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยลูกจ้างสำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๒.๑๐) ระเบียบว่าด้วยการจ้างและการแต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการประจำประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- ๑.๒.๑๑) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๑.๒.๑๒) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการรับ การจ่าย และการเก็บรักษาเงิน พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๑.๒.๑๓) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยรูปแบบและการแต่งเครื่องแบบของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- ๑.๒.๑๔) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยรูปแบบและการแต่งเครื่องแบบของข้าราชการพนักงานราชการ และลูกจ้าง สำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๒.๑๕) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการประกันภัยสำหรับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยงภัย พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๑.๒.๑๖) ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการประกันสุขภาพของประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๑.๒.๑๗) ประกาศ กสม. เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและขอบเขตอำนาจหน้าที่และอำนาจของส่วนราชการในสังกัดสำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๖๑ และแก้ไขเพิ่มเติม

- ๑.๒.๑๘) ประกาศ กสม. เรื่องหลักเกณฑ์การจัดประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- ๑.๒.๑๙) ประกาศ กสม. เรื่อง เทียบตำแหน่งข้าราชการสำนักงาน กสม.

๑.๓) ด้านจริยธรรมและอื่น ๆ อาทิ

- ๑.๓.๑) มาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๓.๒) ข้อกำหนดทางจริยธรรม ข้าราชการพนักงานราชการ และลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๑.๓.๓) ประกาศ เรื่อง แนวปฏิบัติกรณีกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. ๒๕๖๓

๒) การบริหารจัดการองค์กร ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ

ประกอบด้วยการบริหารงาน การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล การพัฒนาระบบและองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาระบบการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านดิจิทัล ดังนี้

๒.๑) การบริหารงาน งบประมาณ การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล

ในการบริหารงานเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง กสม. ชุดที่ ๓ ได้ประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ เป็นแผนฉบับที่ ๓ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “เป็นสถาบันอิสระในการร่วมสร้างสังคมให้เคารพสิทธิมนุษยชน” ประกอบด้วย ๕ ยุทธศาสตร์ ๑๗ กลยุทธ์ (ดูรายละเอียดในบทที่ ๑) สำหรับใช้เป็นกรอบการทำงาน รวมทั้งกำหนดให้มีการติดตามและวิเคราะห์ผลการดำเนินการตามแผนทุก ๖ เดือน เพื่อนำไปใช้ในประกอบการปรับปรุง พัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว

ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสำนักงานฯ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มพูนและเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรให้สามารถรองรับการปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม จัดการฝึกอบรมโดยดำเนินการเอง และดำเนินการร่วมกับองค์กรเครือข่าย การส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก สำหรับหลักสูตรฝึกอบรมได้มีการจัดทำหรือปรับปรุง

และพัฒนาที่สำคัญ ๒ หลักสูตร ได้แก่ ๑) หลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย บทบาทหน้าที่และอำนาจของ กสม. ความรู้พื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชน และ ๒) หลักสูตร “พนักงานเจ้าหน้าที่” เพื่อรองรับการทำหน้าที่ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงในการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน

นอกจากนี้ ได้จัดทำแผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และฐานข้อมูลการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญ และจัดการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสิทธิชุมชนและตัวชี้วัดด้านสิทธิชุมชน หลักสูตร “สิทธิมนุษยชนและประเด็นกฎหมายธุรกิจ การค้า การลงทุนที่เกี่ยวข้อง” ซึ่งอบรมแล้วจำนวน ๒ รุ่น ความรู้เกี่ยวกับการติดตามการดำเนินงานด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ฯลฯ อีกทั้งได้มีโครงการ/หลักสูตรเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะและประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มีความหลากหลายและครอบคลุมสมรรถนะด้านต่าง ๆ โดยมีโครงการ/หลักสูตรที่สำคัญ อาทิ ๑) หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติงานสิทธิมนุษยชนระดับต้นและระดับผู้บริหาร ๒) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้วยจิตวิทยา ๓) ความรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ๔) ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างเครือข่ายการทำงาน ๕) ความรู้เกี่ยวกับการบริหารองค์กร “ถอดรหัส Thailand ๔.๐ : จากแผนยุทธศาสตร์ชาติสู่การพัฒนาองค์กร” เป็นต้น

๒.๒) การพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

กสม. ชุดที่ ๓ ให้ความสำคัญในการนำองค์ความรู้มาใช้ในการดำเนินงาน จึงได้กำหนดกลยุทธ์ในการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อให้มีระบบการถ่ายทอด และสื่อสารข้อมูลและองค์ความรู้ระหว่างบุคลากรภายในองค์กร ตลอดจนการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการทำงานประจำ และพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และมอบหมายให้สำนักงาน กสม. ดำเนินงานพัฒนาสำนักงานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ กำหนดกรอบนโยบายและแนวทางการดำเนินงานการจัดการความรู้ สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้จัดโครงการจัดการความรู้ในองค์กร จำนวน ๒ กิจกรรม ประกอบด้วย ๑) กิจกรรมสัมมนาวิชาการ เรื่อง “การจัดการความรู้ในองค์กร (Knowledge Management: KM)” และ ๒) กิจกรรมศึกษาดูงานหน่วยงานที่เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการบริหารจัดการ

ความรู้ในองค์กร ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้เลือกหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน กสม. เป็นหน่วยงานตั้งต้นในการใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ได้แก่ สำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน และสำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ซึ่งมีกิจกรรม ๑) เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ๒) กำหนดเป้าหมายและองค์ความรู้สำคัญ (Critical knowledges) ที่จะใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน และ ๓) จัดทำแผนการพัฒนางานของหน่วยงานตั้งต้นสำนักงาน กสม. และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้ให้หน่วยงานตั้งต้นดำเนินการตามแผนพัฒนางานของหน่วยงานตั้งต้นโดยใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ อาทิ กิจกรรมสร้างพื้นที่เรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ (Morning talk / สภากาแฟ) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning) การจัดทำคลังความรู้และระบบฐานข้อมูล เป็นต้น

๒.๓) การพัฒนาสถาบันพัฒนาระบบและองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้การกำกับดูแลของ กสม.

จากการดำเนินการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมา พบว่ามีอุปสรรคและข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้กระบวนการศึกษาวิจัย การบริหารงานวิจัย และการควบคุมคุณภาพงานวิจัยเป็นไปอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร อาทิ ๑) การกำหนดโจทย์ของการศึกษาวิจัยที่มีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากปัญหาความหลากหลายและความซับซ้อนมีมากขึ้น ๒) งบประมาณประจำปีที่ได้รับสำหรับการศึกษาวิจัยมาจากแหล่งงบประมาณเพียงแหล่งเดียว ทำให้การสร้างองค์ความรู้ไม่ทันกับสภาพปัญหา ๓) อัตรากำลังบุคลากรมีจำนวนจำกัด ไม่สอดคล้องกับภาระงานที่ควรจะต้องขยายในอนาคต ๔) ข้อจำกัดด้านการควบคุมคุณภาพทางวิชาการของกระบวนการบริหารการศึกษาวิจัย นอกจากนี้ สภาพบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้ก่อให้เกิดปัญหาในรูปแบบใหม่ ๆ มากมายซึ่งล้วนแต่มีผลกระทบในมิติสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น ทำให้การจัดการกับปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ในลักษณะสหวิทยาการ และการบริหารจัดการงานศึกษาวิจัยที่ยืดหยุ่นและคล่องตัวมากขึ้น กสม. ชุดที่ ๓ จึงมีนโยบายให้ศึกษาแนวทางการจัดตั้งสถาบันการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นอิสระ ภายใต้การกำกับดูแลของ กสม. โดยศึกษาจากตัวอย่างในประเทศ อาทิ สถาบันวิจัยพีพีพีพัฒนศักดิ์ (สำนักงานศาลยุติธรรม)

สถาบันพัฒนานักกฎหมายมหาชน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา) สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์วิจัยเพื่อต่อต้านการทุจริต ปวช. อิงภากรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ)

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้จัดทำ “โครงการศึกษาเพื่อเตรียมการจัดให้มีสถาบันพัฒนาระบบและองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้การกำกับดูแลของ กสม.” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสถาบันในลักษณะดังกล่าว รูปแบบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการจัดตั้งและการดำเนินงานของสถาบันพัฒนาระบบและองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ภายใต้การกำกับดูแลของ กสม. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงรูปธรรมที่จะนำไปสู่การจัดตั้งสถาบันดังกล่าวได้จริง

๒.๔) การพัฒนาระบบการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านดิจิทัล (Digital)

กสม. ชุดที่ ๓ มีนโยบายที่มุ่งเน้นพัฒนางานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานด้านต่าง ๆ ของ กสม. และสำนักงาน กสม. ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ สำนักงาน กสม. ได้จัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ และกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “เป็นองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล” โดยได้ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนแผนแม่บทให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมีผลการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

๒.๔.๑) การพัฒนาระบบ/กลไก/บุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ กสม. เช่น การจัดหาครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ พร้อมอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพและมีความทันสมัย การจัดหาระบบสำรองข้อมูลอัตโนมัติภายในสำนักงาน กสม. การจัดหาอุปกรณ์บริหารจัดการการให้บริการบนระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ การพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในเว็บไซต์ของสำนักงาน กสม. และรองรับนโยบายด้านต่าง ๆ เช่น การเป็นองค์กรแห่งธรรมาภิบาล และร่วมต่อต้านการทุจริต การเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนเรื่องต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

๒.๔.๒) การพัฒนาศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชนของ กสม. โดยเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๐ ได้มีพิธีเปิด “ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน” อย่างเป็นทางการ ภายใต้แนวคิด “สานสร้าง” หรือ “Sync.Space” (Synchronizing Space) สานความรู้ สานเครือข่าย สร้างคน สร้างสิทธิมนุษยชน ห้องสมุดเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชนแห่งแรกของประเทศไทย เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้และข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะการสื่อสารเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย รวมทั้งการนำเสนอผลงานสำคัญของ กสม. ต่อสาธารณชนอย่างถูกต้องและทั่วถึง นอกจากนี้เพื่อตอบโจทย์ยุคดิจิทัล และนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ จึงได้เปิดให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งมีทั้งเว็บไซต์ โลก ยูทูบ และเฟซบุ๊ก ในการกระจายองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสะดวกรวดเร็วไม่มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึง และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

ในปี ๒๕๖๐ ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน ได้รับรางวัลการดำเนินงานศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชนจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ยกย่องเชิดชูและประกาศเกียรติคุณให้ “สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” เป็นผู้มีความรู้ความสามารถต่อการห้องสมุดและการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ประจำปี ๒๕๖๐ เนื่องจากมีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์และได้ติดตามดูแลให้ก้าวหน้า

สม่ำเสมอไม่น้อยกว่า ๕ ปี นอกจากนี้ ยังได้พัฒนาเว็บไซต์เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน และการให้บริการสารสนเทศสิทธิมนุษยชนผ่านเว็บไซต์ <http://library.nhrc.or.th> ให้สามารถสืบค้นสารสนเทศสิทธิมนุษยชนและสามารถดาวน์โหลดสิ่งพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในรูปแบบเอกสารฉบับเต็ม (e-Book) ได้โดยไม่ต้องสมัครสมาชิกและไม่เสียค่าใช้จ่าย

๓) การดำเนินงานพระราชพิธี รัฐพิธี ศาสนพิธี และงานพิธีการต่าง ๆ

กสม. ชุดที่ ๓ ได้เข้าร่วมงานพระราชพิธีตามหมายกำหนดการของสำนักพระราชวัง งานรัฐพิธี ศาสนพิธี และงานพิธีต่าง ๆ ที่ทางรัฐบาลได้จัดขึ้นเป็นประจำตลอดมา ซึ่งเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวที น้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ และแสดงความจงรักภักดีเนื่องในโอกาสมหามงคลต่าง ๆ โดยที่งานพระราชพิธีเป็นงานที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เช่น พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา หรืองานที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ งานพระราชกุศลต่าง ๆ อาทิ พระราชกุศลมาฆบูชา พระราชกุศลทักษิณานุประทานพระบรมอัฐิ สมเด็จพระบรมราชบุพการี พระราชกุศลทรงบาตร รวมถึงงานรัฐพิธีที่รัฐบาลหรือทางราชการจัดขึ้น เช่น รัฐพิธีที่ระลึกวันจักรี รัฐพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ รวมทั้งงานสโมสรสันนิบาต เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ดำเนินโครงการสำคัญเพื่อเฉลิมพระเกียรติฯ เนื่องในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้ โครงการนิทรรศการ “เฉลิมพระเกียรติพระภูมิ พระบารมีปกเกล้าชนชาวไทย” การจัดพิธีรับมอบหมวกและผ้าพันคอพระราชทาน เพื่อขอให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสมัครเป็นจิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ”

บทที่

ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๓.๑ การตรวจสอบและรายงานผลการละเมิดสิทธิมนุษยชน
๓.๒ การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ
๓.๓ การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

๓.๔ การชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม
๓.๕ การสร้างเสริมทุกภาคส่วนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน
๓.๖ การวิจัยสิทธิมนุษยชน
๓.๗ ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และการดำเนินการเกี่ยวกับหนังสือสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

ผลการดำเนินงานของ กสม. ชุดที่ ๓ โดยแบ่งตามหน้าที่และอำนาจที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ ดังนี้

๓.๑ การตรวจสอบและรายงานผลการละเมิดสิทธิมนุษยชน

เป็นหน้าที่และอำนาจซึ่งรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) สำหรับกระบวนการตรวจสอบและจัดทำรายงานผลการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นตามระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม กระบวนการตรวจสอบและรายงานผลการละเมิดสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย การรับเรื่องร้องเรียน การประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๓.๑.๑ การรับเรื่องร้องเรียน

กสม. ชุดที่ ๓ ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการปฏิบัติไม่เป็นธรรม หรือเป็นเรื่องที่ กสม. เห็นสมควรรับไว้ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจรวมทั้งสิ้น ๓,๓๙๑ เรื่อง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นปีที่มีการรับเรื่องร้องเรียนไว้ดำเนินการมากที่สุดจำนวน ๗๙๖ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔๗ ของเรื่องร้องเรียนที่รับไว้ดำเนินการทั้งหมด รายละเอียดตามตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนเรื่องร้องเรียน จำแนกรายปี

ปี	จำนวนเรื่องร้องเรียน ^{๑๒}	ร้อยละ
๒๕๕๘ ^{๑๓}	๓๘	๑.๑๒
๒๕๕๙	๗๙๖	๒๓.๔๗
๒๕๖๐	๕๘๓	๑๗.๑๙
๒๕๖๑	๖๕๐	๑๙.๑๗
๒๕๖๒	๕๑๑	๑๕.๐๗
๒๕๖๓	๕๖๙	๑๖.๗๘
๒๕๖๔ ^{๑๔}	๒๑๗	๖.๔๐
รวม	๓,๓๙๑	๑๐๐.๐๐

หากจำแนกเรื่องร้องเรียนตามประเภทสิทธิ พบว่าประเภทสิทธิที่มีการรับไว้ดำเนินการมากที่สุด คือ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม จำนวน ๑,๑๗๓ เรื่อง หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๖.๙๖ ของเรื่องร้องเรียนที่รับไว้ดำเนินการทั้งหมด โดยส่วนใหญ่เป็นประเด็นการร้องเรียนเกี่ยวกับ

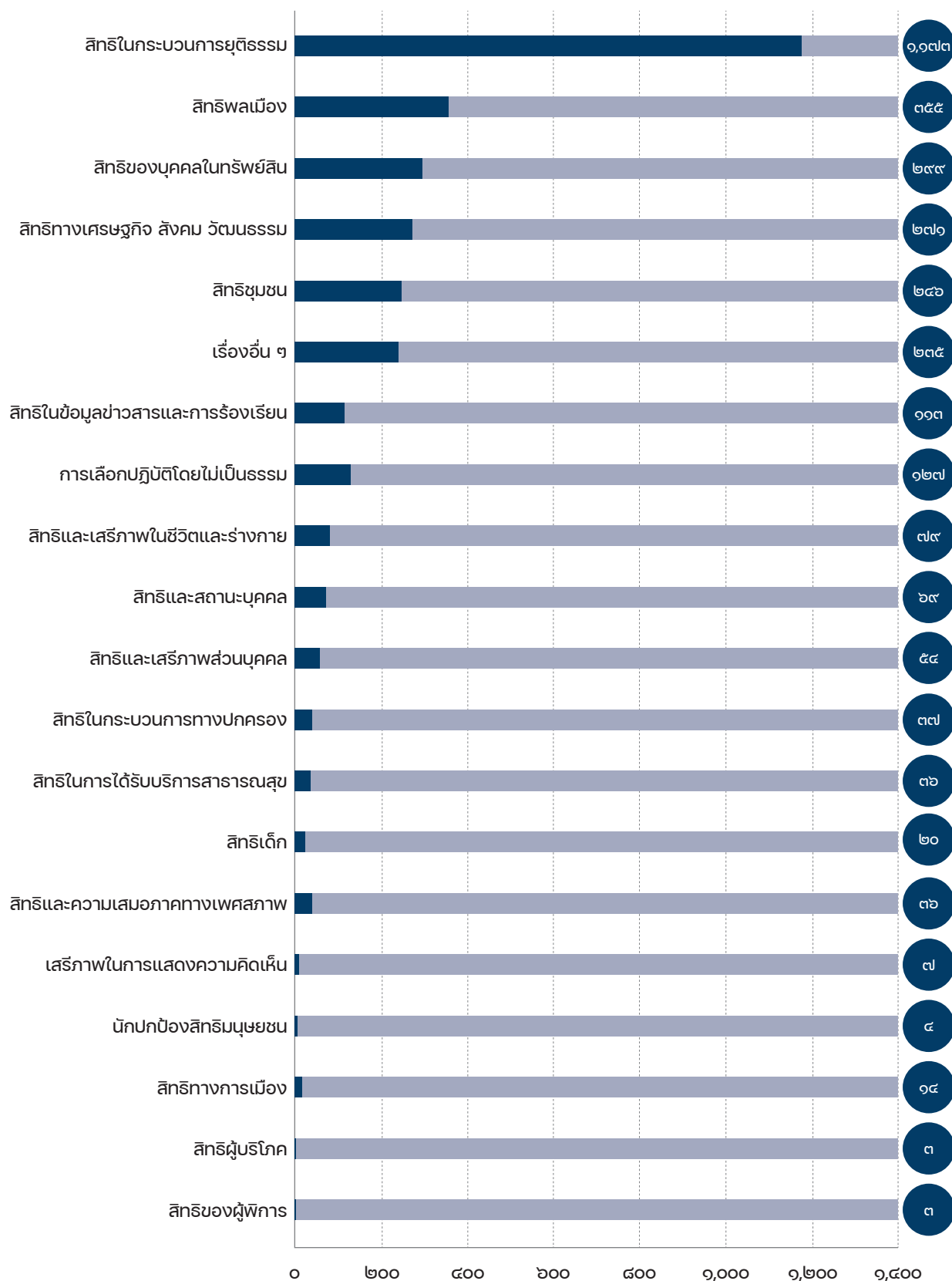
สิทธิของผู้ต้องขัง สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว และประเด็นการทำร้ายในระหว่างการจับกุมและควบคุมตัว โดยเฉพาะเรื่องร้องเรียนกรณีการถูกซ้อมทรมาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการร้องเรียนมาจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดตามแผนภูมิที่ ๓.๑

^{๑๒} ในช่วงของการใช้ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๕๒ หลังจาก กสม. รับเรื่องร้องเรียนแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการออกเลขคำร้องในทันที แต่ภายหลังจากประกาศใช้ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ แล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการออกเป็นเลขเรื่องร้องเรียนก่อน หาก กสม. มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการตรวจสอบแล้ว จึงจะนำเรื่องร้องเรียนดังกล่าวมาออกเป็นเลขคำร้อง

^{๑๓} ข้อมูลตั้งแต่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

^{๑๔} ข้อมูลถึงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔

แผนภูมิที่ ๓.๑ จำนวนเรื่องร้องเรียน จำแนกตามประเภทสิทธิมนุษยชน

๓.๑.๒ การไกล่เกลี่ยและการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๑) การไกล่เกลี่ยเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

พ.ร.บ. กสม. ๒๕๕๒ มาตรา ๒๗^{๑๕} ได้รับรองอำนาจหน้าที่เรื่องการไกล่เกลี่ยไว้ ซึ่งดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว กสม. ชุดที่ ๓ ได้ศึกษาและพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดเป็นระเบียบในเรื่องนี้โดยเฉพาะ จัดทำหลักสูตรและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. รวมทั้งนำพาผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปศึกษาดูงานด้านการไกล่เกลี่ยของ กสม. สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) และดูงานการไกล่เกลี่ยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเกาหลีใต้จากการด้านสื่อสาธารณรัฐเกาหลี โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิฟรีดริช เนามัน (Friedrich Naumann Foundation) และเปิดศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำสำนักงาน กสม. รวมทั้งได้ดำเนินการไกล่เกลี่ย โดยมีกรณีตัวอย่าง ดังนี้

รายงานผลการไกล่เกลี่ย ที่ ๑๒๗/๒๕๖๐ กรณีกล่าวอ้างว่าโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งปฏิเสธการร้องขอให้ตรวจเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ (CT Scan) เป็นเหตุให้วินิจฉัยโรคผิดพลาด โดย กสม. ได้รับการร้องเรียนกล่าวอ้างว่า เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙ ผู้ร้องและภรรยาประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ ภรรยาได้รับบาดเจ็บที่ต้นคอ ลูกนั่งไม่ได้ มีอาการชาที่มือ และถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่ง โดยแพทย์ได้เอกซเรย์ (X-RAY) และวินิจฉัยว่าไม่พบความผิดปกติ แม้ภรรยาขอให้แพทย์ตรวจเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ (CT Scan) ก็ถูกปฏิเสธประมาณ ๒ ครั้ง ต่อมาโรงพยาบาลสกลนคร ได้ตรวจเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ พบความผิดปกติที่กระดูกต้นคอ และได้ตรวจเอกซเรย์ด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (MRI) แล้วรักษาด้วยการผ่าตัด ในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๙ หลังการผ่าตัด ผู้ร้องได้แจ้งข้อมูลให้โรงพยาบาลรัฐดังกล่าวทราบและขอให้เยียวยา ซึ่งโรงพยาบาลฯ ทราบเรื่องและแจ้งว่าจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องดังกล่าวครบองค์ประกอบที่จะไกล่เกลี่ยตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๕๒ มาตรา ๒๗ และระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๕๙ จึงได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการด้านการไกล่เกลี่ย ดำเนินการไกล่เกลี่ยจนทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้ ปัญหาของผู้ร้องได้รับการดูแลที่เหมาะสมโดยโรงพยาบาลฯ จะพิจารณา

มอบเงินเยียวยาด้านความรู้สึกแก่ผู้ร้องเป็นจำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บาท และจะปรับปรุงแก้ไขระบบการให้บริการเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่อาจจะเกิดขึ้นจากนั้น กสม. จึงมติให้ยุติเรื่อง

๒) การประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ ๑๕ วรรคสาม^{๑๖} กำหนดให้เจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนอาจดำเนินการประสานในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ร้องได้ สำหรับกรณีการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ร้องเรียนที่สำคัญและเป็นที่น่าสนใจบางกรณี ดังนี้^{๑๗}

กรณีที่ ๑ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีนักท่องเที่ยวชาวเคนยาถูกส่งตัวกลับออกไปจากประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย

ผู้ร้องเป็นบรรณาธิการประจำประเทศไทยของเว็บไซต์ข่าวต่างประเทศแห่งหนึ่ง ได้ร้องเรียนต่อ กสม. ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์โดยกล่าวอ้างว่า ผู้เสียหายที่ ๑ และผู้เสียหายที่ ๒ เป็นนักท่องเที่ยวชาวเคนยา ถูกส่งตัวกลับออกไปจากประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย เนื่องจากผู้ถูกร้อง (สายการบินแห่งหนึ่งในประเทศไทย) แจ้งกับสายการบินต่างประเทศแห่งหนึ่งว่า ผู้เสียหายทั้งสองถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าเมืองที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ซึ่งไม่เป็นความจริง นอกจากนั้น ยังขอให้แสดงหลักฐานทางการเงินซึ่งผู้ถือหนังสือเดินทางสาธารณรัฐเคนยาไม่จำเป็นต้องแสดงหลักฐานดังกล่าว ผู้เสียหายทั้งสองเห็นว่าตนถูกเหยียดเชื้อชาติ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงปรึกษาทนายความและประสงค์ที่จะยื่นคำร้องต่อ กสม. และนายกรัฐมนตรี ผ่านสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี สาธารณรัฐเคนยา ผู้ร้องจึงขอทราบช่องทางการร้องเรียนและข้อคิดเห็นของ กสม.

จากการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๒ ผู้ร้องได้เขียนข่าวลงเว็บไซต์ข่าวแห่งหนึ่งสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๒ ผู้เสียหายทั้งสองถูกปฏิเสธไม่ให้ขึ้นเครื่องบินของผู้ถูกร้อง เที่ยวบินจากกรุงเทพมหานครไปยังกรุงพนมเปญ โดยพนักงานของผู้ถูกร้องขอให้ผู้เสียหายทั้งสองเท่านั้นแสดงเงิน จำนวน ๒,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ ๖๐,๔๐๐ บาท)

แต่ผู้เสียหายทั้งสองไม่มีเงินจำนวนดังกล่าว ผู้เสียหายที่ ๑ ได้แสดงข้อมูลในโทรศัพท์มือถือกับพนักงานของผู้ถูกร้องว่าตนไม่จำเป็นต้องแสดงจำนวนเงินดังกล่าว และได้สอบถามสถานเอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทย ซึ่งแนะนำว่าให้ใช้เพียงรายการเดินบัญชี แผนการเดินทาง และหลักฐานการจองเที่ยวบินกลับเท่านั้นแต่พนักงานของผู้ถูกร้องได้ดำเนินการส่งผู้เสียหายทั้งสองกลับไปยังสายการบินต่างประเทศแห่งหนึ่งเพื่อส่งผู้เสียหายทั้งสองกลับไปยังประเทศของตน โดยแจ้งกับพนักงานของสายการบินว่าผู้เสียหายทั้งสองถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าเมือง ต่อมา ผู้ถูกร้องยอมรับว่ากรณีดังกล่าวเกิดจากความเข้าใจคลาดเคลื่อนของพนักงานของตน จึงขอคืนเงินค่าเที่ยวบิน พร้อมเสนอเที่ยวบินให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และเสนอค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายทั้งสอง แต่ผู้เสียหายทั้งสองเห็นว่าตนถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเนื่องจากความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ และส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงในทางธุรกิจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของผู้เสียหาย นอกจากนั้น ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าได้ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ไปยังกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อสอบถามความคิดเห็นแต่ยังไม่ได้รับการตอบกลับ

กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังผู้ถูกร้อง ซึ่งชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องมีคู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการตรวจสอบเอกสารการเดินทางและปัจจัยในการดำรงชีพของผู้โดยสารที่จะเดินทางไปยังประเทศกัมพูชา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกรณีปฏิเสธการรับเข้าเมืองจากเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองของประเทศปลายทาง สำหรับผู้โดยสารที่มีสัญชาติและถือหนังสือเดินทางประเทศต่าง ๆ แต่สำหรับผู้โดยสารที่มีสัญชาติและถือหนังสือเดินทางที่ออกโดยประเทศเคนยานั้น คู่มือมิได้ระบุว่าต้องตรวจสอบเอกสารการเดินทางและปัจจัยในการดำรงชีพ แต่ด้วยความเข้าใจคลาดเคลื่อนของพนักงานสายการบินเกี่ยวกับสัญชาติของผู้โดยสารโดยเข้าใจว่าผู้โดยสารที่มีสัญชาติและถือหนังสือเดินทางที่ออกโดยประเทศเคนยาอยู่ในกลุ่มผู้โดยสารที่ต้องผ่านการตรวจสอบเอกสารการเดินทางและปัจจัยในการดำรงชีพ จึงทำให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผู้ถูกร้องได้ทบทวนรายละเอียดในคู่มือการปฏิบัติงานโดยยกเลิกการตรวจสอบปัจจัยในการดำรงชีพสำหรับผู้โดยสารที่เดินทางไปยังประเทศกัมพูชาทุกกรณี

ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๒ และได้ติดต่อกลับไปยังผู้เสียหายเพื่อแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลือเยียวยาแล้ว

กรณีที่ ๒ ขอให้ตรวจสอบและขอความช่วยเหลือบุคคลต่างด้าว

มีผู้ร้องเรียนทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวอ้างว่านางสาว ด. เป็นชาวกะเหรี่ยงถูกจำหน่ายชื่อจากทะเบียนบ้านด้วย พ.ร.๙๗ เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือในลักษณะชั่วคราว เป็นผู้ต้องกักอยู่ในสถานกักตัวของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและไม่มีญาติ จึงขอความช่วยเหลือ

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า การส่งตัวบุคคลต่างด้าวกลับภูมิลำเนา มีระเบียบและหลักเกณฑ์กำหนดไว้แล้ว และเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม. แต่ได้รับเรื่องไว้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. เข้าพบและหารือ พ.ต.อ. ฤกษ์ เอกอรุ ผู้กำกับกอง ๓ กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนโดยแจ้งนางสาว ด. และญาติทราบข้อมูลการส่งตัวจนนางสาว ด. ได้เดินทางกลับภูมิลำเนาที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีเรียบร้อยแล้ว

กรณีที่ ๓ กรณีการหายตัวของนายวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์

เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๓ ได้มีสื่อมวลชนเสนอข่าวว่านายวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ อดีตนักเคลื่อนไหวและผู้ลี้ภัยทางการเมืองชาวไทยได้ถูกอุ้มตัวจากหน้าที่พักประเภทคอนโดมิเนียมในกรุงเทพมหานคร โดยถูกบังคับขึ้นรถแล้วขับหายไป เหตุเกิดในตอนเย็นขณะที่วันเฉลิมเดินอยู่หน้าที่พัก ซึ่งขณะเกิดเหตุกำลังคุยโทรศัพท์กับพี่สาว เสียงสุดท้ายของนายวันเฉลิมที่พี่สาวได้ยินผ่านโทรศัพท์ คือ “โอย หายใจไม่ออก” ก่อนสายโทรศัพท์จะถูกตัดไป แต่ในขณะนั้นเข้าใจว่าเกิดอุบัติเหตุและนายวันเฉลิมบาดเจ็บ พี่สาวจึงพยายามโทรศัพท์ทักกลับไปอีกประมาณครึ่งชั่วโมง รวมถึงติดต่อเพื่อนของนายวันเฉลิมให้ช่วยตรวจสอบสถานที่พัก จึงทราบว่านายวันเฉลิมหายไป

กรณีการหายตัวของนายวันเฉลิมฯ ได้รับความสนใจจากองค์กรเอกชนทั้งในประเทศ ระหว่างประเทศ และ สื่อมวลชน รวมทั้งหน่วยงานในองค์การสหประชาชาติ

กสม. ได้ขอความร่วมมือให้กระทรวงการต่างประเทศ พิจารณาให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการแสวงหา ข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือพยานหลักฐานเพื่อทำความจริง ให้ปรากฏและเผยแพร่ให้สาธารณชนรับทราบโดยทั่วกัน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๓ กระทรวงการ ต่างประเทศได้แจ้งความคืบหน้าในการดำเนินการ สรุปลงได้ว่า กระทรวงการต่างประเทศให้ความสำคัญ กับภารกิจในการคุ้มครองและดูแลคนไทยในต่างประเทศ โดยที่ผ่านมามีได้ติดตามและให้ความช่วยเหลือนายวันเฉลิมฯ ตามช่องทางการทูตอย่างเต็มกำลัง หากมีความคืบหน้าจะแจ้ง ให้ทราบต่อไป ซึ่ง กสม. ได้มีหนังสือแสดงความขอบคุณ ที่กระทรวงการต่างประเทศได้ให้ความร่วมมือและ ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในกรณีดังกล่าว

กรณีที่ ๔ ขอความช่วยเหลือให้สามีซึ่งรับราชการตำรวจ ตระเวนชายแดนย้ายมาประจำการใกล้บ้านเพื่อช่วย ดูแลครอบครัวที่เดือดร้อน

ผู้ร้องขอความช่วยเหลือในการบรรเทาทุกข์ให้กับ ครอบครัวเพื่อให้สามีซึ่งปฏิบัติงานที่กองร้อยตำรวจ ตระเวนชายแดน อำเภอดงดง จังหวัดนราธิวาส ได้ย้าย มาประจำการที่สถานีตำรวจภูธรในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากมีเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องดูแลบิดา มารดา และน้องสาวที่ต้องไปพบแพทย์อยู่บ่อยครั้ง ประกอบกับ ครอบครัวของผู้ร้องมีภาระหนี้สินในการประกอบอาชีพ และส่งบุตรเรียน โดยเฉพาะการขาดทุนจากการเลี้ยง โคนมที่เกิดจากโรคระบาด

กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยส่งเรื่องให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณา ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ โดยสำนักงานตำรวจ แห่งชาติแจ้งว่า ได้อนุมัติเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย ให้สามีของผู้ร้องย้ายไปปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บังคับหมู่ กองกำกับการ ๔ กองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการ ตำรวจตระเวนชายแดน ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี มีกำหนด ๑ ปี เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน โดยได้แจ้งให้ผู้ร้อง

ทราบแล้ว ซึ่งผู้ร้องขอขอบคุณและแจ้งว่าการย้าย ของสามีผู้ร้องในครั้งนี้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อน ของครอบครัวเป็นอย่างมาก

กรณีที่ ๕ ลูกจ้างหญิงตั้งครรภ์ถูกเลิกจ้างในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยไม่เป็นธรรมและกระทบต่อเด็กแรกเกิด

ผู้ร้องร่วมกับสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) ได้เปิดศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อแก้ไขปัญหา คนงานที่ได้รับผลกระทบจากการปลดออกและเลิกจ้าง ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (COVID-19) โดยผู้ประกอบการบางแห่ง ฉวยโอกาสเลิกจ้างแรงงานหญิงที่ตั้งครรภ์ จำนวน ๑๐ คน และคนพิการอีก ๑ คน โดยที่ลูกจ้างบางคนถูกเลิกจ้าง โดยไม่ได้รับค่าชดเชยตามกฎหมาย บางรายถูกบังคับ ให้เขียนใบลาออก โดยอ้างว่าบริษัทไม่สามารถดำเนิน ธุรกิจได้และมีความจำเป็นต้องลดอัตรากำลังการผลิต ส่งผลให้ต้องเลิกจ้าง ซึ่งลูกจ้างบางคนเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว และเป็นเสาหลักของครอบครัว เมื่อถูกเลิกจ้างทำให้ ต้องตกอยู่ในสภาวะตึงเครียดเป็นอย่างมาก เช่น ไม่มีเงิน ไปตรวจครรภ์ มีภาระต้องเลี้ยงดูบุตรคนอื่น ๆ และมารดา ที่แก่ชรา ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นประจำวัน เป็นต้น ประกอบกับ เมื่อถูกเลิกจ้างแล้ว ต้องประสบกับความยากลำบากในการ หางานใหม่เนื่องจากการมีภาวะตั้งครรภ์อีกทั้งความตึงเครียด กดดัน และความกังวลจะส่งผลโดยตรงต่อลูกในครรภ์ ซึ่งไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ อนุสัญญาว่า ด้วยสิทธิการคุ้มครองความเป็นมารดา ฉบับที่ ๑๘๓ และ หลักการชี้แนะ UNGPs ผู้ร้องจึงขอให้ กสม. ดำเนินการ ตรวจสอบและเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการ แก้ไขปัญหา รวมถึงการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหาย ป้องกันผลกระทบที่จะเกิดต่อสถาบันครอบครัวต่อไป

กสม. พิจารณาประเด็นผู้เสียหาย ทั้ง ๕ ราย แล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้เสียหายถูกนายจ้างบังคับเลิกจ้างโดย ไม่เป็นธรรม ไม่จ่ายค่าชดเชยการเลิกจ้าง หรือจ่ายค่าชดเชย การเลิกจ้างไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด จึงได้ประสาน การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยส่งเรื่องในประเด็นนี้ให้ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเพื่อพิจารณาดำเนินการ ตามหน้าที่และอำนาจ

ทั้งนี้ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน แจ้งว่า ได้ดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจแล้ว โดยพนักงานตรวจแรงงาน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดระยองได้รับคำร้อง (คร.๗) ของผู้เสียหาย และได้มีคำสั่งพนักงานตรวจแรงงานให้บริษัทนายจ้างจ่ายเงินค่าชดเชย ค่าตอบแทนระหว่างหยุดกิจการชั่วคราว ค่าจ้างในวันหยุดพักผ่อนประจำปีให้กับผู้ร้อง แต่นายจ้างได้ยื่นฟ้องเพิกถอนคำสั่งพนักงานตรวจแรงงานต่อศาลแรงงานภาค ๒ (สาขาระยอง) เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๓ ศาลแรงงานกำหนดนัดหมายไกล่เกลี่ยอนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓ เจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนได้สอบถามไปยังผู้เสียหายทราบข้อมูลว่า เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๓ ได้ทำการไกล่เกลี่ยกับนายจ้างแล้ว มีข้อสรุปว่านายจ้างยอมจ่ายเงินร้อยละ ๕๕ ของยอดเงินทั้งหมดตามที่พนักงานตรวจแรงงานมีคำสั่ง จึงได้ตกลงยุติข้อพิพาท นอกจากนี้ ยังมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ลงพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยมผู้เสียหายรายอื่นอีก อนึ่ง จากการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเด็นตามเรื่องร้องเรียนดังกล่าว กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้แจ้งผลการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาตามหน้าที่และอำนาจแล้ว

กรณีที่ ๖ ขอให้สำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน

ผู้ร้องทั้งห้าได้จัดทำโครงการคลินิกกฎหมายชาวบ้าน โดยมีเป้าหมายสำคัญในการสร้างพื้นที่เรียนรู้และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล โดยเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ผู้ร้องทั้งห้าได้ลงพื้นที่สำรวจที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า มีเด็กหญิงที่ไม่มีหลักฐานแสดงตน ไม่มีเอกสารรับรองการเกิดในราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ เป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยมีพยานเอกสารและพยานบุคคลว่าเด็กหญิงรายดังกล่าวอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ (ระยะเวลาประมาณ ๕ ปี) ณ บ้านธารหทัย ตำบลป่าหวาย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จึงขอให้สำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนเพื่อออกบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน อนึ่ง ผู้ร้องทั้งห้าได้ร้องเรียนไปยังอธิบดีกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครองฝ่ายทะเบียนและสารสนเทศ ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี และนายอำเภอสวนผึ้งด้วยแล้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาดำเนินการ

กสม. จึงประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยส่งเรื่องไปยังสำนักทะเบียนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป โดยอำเภอสวนผึ้งได้นัดหมายให้ผู้ร้องไปให้ถ้อยคำประกอบการสอบสวนเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง กลุ่มงานทะเบียนและบัตร ในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๓ และอยู่ระหว่างการพิจารณาขึ้นทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน

กรณีที่ ๗ ขอความช่วยเหลือให้สิทธิครอบครองบ้านและที่ดินตกเป็นของบุตรผู้ร้อง

ผู้ร้องเป็นผู้พิการทางการเคลื่อนไหว (อัมพาต) ปัจจุบันอาศัยอยู่กับภรรยาและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จำนวน ๓ คน ในบ้านซึ่งเป็นของบิดาผู้ร้อง ตั้งอยู่บนที่ดิน น.ส. ๓ ที่จังหวัดนครราชสีมา โดยขณะที่บิดาของผู้ร้องยังมีชีวิตอยู่ได้ทำพินัยกรรมยกบ้านหลังอื่นให้พี่น้องร่วมบิดามารดาของผู้ร้อง จำนวน ๒ คน ปัจจุบันบ้านหลังดังกล่าวตกเป็นของอา หลังจากบิดาผู้ร้องเสียชีวิต อาของผู้ร้องได้นำป้ายมาติดที่หน้าบ้านเพื่อขับไล่ผู้ร้องและครอบครัวออกจากบ้าน ทำให้ภรรยาผู้ร้องเกิดความเครียดและมีอาการเส้นเลือดในสมองตีบ ผู้ร้องเกรงว่าหากผู้ร้องเสียชีวิต บุตรทั้ง ๓ คนจะไม่มีที่อยู่อาศัย จึงร้องเรียนมาเพื่อขอความช่วยเหลือ ผู้ร้องเห็นว่าผู้ร้องมีสิทธิในบ้านหลังดังกล่าว เนื่องจากอาศัยอยู่มาตั้งแต่กำเนิด โดยขณะนี้ภรรยาและบุตรทั้งสามของผู้ร้องได้ย้ายออกจากบ้านหลังดังกล่าวแล้ว ผู้ร้องประสงค์ให้บ้านหลังดังกล่าวตกเป็นทรัพย์สินของบุตรทั้งสามคน ทั้งนี้ ได้ร้องเรียนอัยการสูงสุด ประธานศาลฎีกา ประธานองคมนตรีด้วย ซึ่งสำนักงานอัยการสูงสุดแจ้งผู้ร้องว่าได้ส่งเรื่องร้องเรียนไปยังจังหวัดนครราชสีมาแล้ว โดยอยู่ระหว่างการดำเนินการ

กรณีดังกล่าวเป็นการขอความช่วยเหลือให้ได้สิทธิครอบครองบ้านและที่ดิน น.ส. ๓ ที่ผู้ร้องอาศัยอยู่ให้ตกเป็นของบุตรผู้ร้อง เป็นข้อพิพาทเรื่องมรดกซึ่งต้องใช้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม จึงเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม. ประกอบกับจังหวัดนครราชสีมาได้รับเรื่องไว้ดำเนินการตรวจสอบแล้ว แต่เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้เจรจาตกลงทำความเข้าใจกัน กรณีดังกล่าวสมควรได้รับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนครราชสีมา จึงได้

ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยส่งเรื่องให้ ศูนย์ดำรงธรรม จังหวัดนครราชสีมา เพื่อพิจารณา ดำเนินการต่อไป

กรณีที่ ๘ กรณีขอให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชน และขอให้ ตรวจสอบกรณีการเสียชีวิตของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาเหล้าใหญ่-ผาจันได จังหวัด หนองบัวลำภู

กสม. ได้รับหนังสือจากกลุ่ม Protection International ขอให้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเร่งด่วน เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้กับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ด้านทรัพยากรแร่และแกนนากลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน เขาเหล้าใหญ่-ผาจันได รวมทั้งประชาชนที่คัดค้าน การต่ออายุประทานบัตรโรงโม่หินในตำบลดงมะไฟ อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

ในการนี้ กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเร่งด่วน ไปยังผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด หนองบัวลำภู เพื่อขอให้ช่วยดูแลความปลอดภัยให้กับ ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ดังกล่าว ซึ่งได้รับแจ้งว่าได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจลง ไปดูแลความปลอดภัยให้ประชาชนในพื้นที่แล้ว นอกจากนี้ ยังได้พบและหารือกับอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เกี่ยวกับการหามาตรการคุ้มครอง ความปลอดภัยให้แก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและ ประชาชนในพื้นที่ และมีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัด หนองบัวลำภู เพื่อขอให้คุ้มครองความปลอดภัยให้กับ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและประชาชนในพื้นที่โดยเร่งด่วน เพื่อป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงจนเกิดอันตรายแก่ชีวิตและ ร่างกายของบุคคล รวมทั้งเพื่อให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน และเห็นว่าตนเองได้รับผลกระทบด้านสิทธิชุมชนสามารถใช้เสรีภาพในการชุมนุมที่ได้รับการรับรองและคุ้มครอง ไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ อีกทั้งยังได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. ลงพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อร่วมสังเกตการณ์และ เฝ้าระวังติดตามสถานการณ์การชุมนุมของประชาชน ในวันปิดโรงโม่หินหลังประทานบัตรหมดอายุ ในวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๓ ณ ตำบลดงมะไฟ อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภูด้วย ต่อมา กรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ๓ คน พร้อมคณะเจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. ลงพื้นที่

ไปพบประชาชนและผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภู รวมทั้งผู้แทนผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด และผู้แทน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้น ได้รับแจ้งว่า กรมสอบสวน คดีพิเศษได้รับเรื่องนี้เป็นคดีพิเศษ และเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๔ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ลงพื้นที่ สอบปากคำพยานคดีดังกล่าว รวมทั้งได้รับแจ้งจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีหนังสือมาถึง ประธาน กสม.

กรณีที่ ๙ กรณีสมาชิกสหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สกต.) ถูกข่มขู่คุกคามชีวิต

องค์กร Protection International ขอให้ กสม. ประสานการคุ้มครองกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเร่งด่วน เพื่อมีมาตรการรักษาความปลอดภัยให้สมาชิกสหพันธ์ เกษตรกรภาคใต้ (สกต.) ประกอบด้วย ชุมชนสันติพัฒนา ชุมชนคลองไทร ชุมชนก้าวใหม่ ชุมชนน้ำแดง และ ชุมชนเพิ่มทรัพย์ ที่ร่วมกันผลักดันให้เกิดการกระจาย การถือครองที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากสมาชิก สกต. หลายรายถูกข่มขู่คุกคามชีวิต จึงต้องการให้เร่งหามาตรการรักษาความปลอดภัยและ ป้องกันมิให้เกิดความรุนแรง จนเกิดอันตรายต่อชีวิตและ ร่างกาย รวมทั้งขอให้จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจดูแล ความเรียบร้อย และป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น

จากการลงพื้นที่เพื่อรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้น พบว่า ปัญหาการจัดสรรที่ดินให้กับประชาชนในชุมชน สันติพัฒนาและประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเรื่องที่ดิน ทำกิน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานการปฏิรูป ที่ดินเพื่อเกษตรกร และกรมป่าไม้ ควรประชุม ปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแนวทางการจัดสรรที่ดินเพื่อ ให้ได้ข้อยุติโดยเร็ว ทั้งนี้จากการรับฟังข้อเท็จจริงจาก ประชาชนชุมชนสันติพัฒนามีข้อห่วงกังวลอย่างยิ่ง เรื่องความปลอดภัยในชีวิตของสมาชิก สกต. เนื่องจาก เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๓ สมาชิก สกต. ได้ถูก มุ่งเอาชีวิต ซึ่งในเวลาต่อมาตำรวจได้จับตัวคนร้าย มาดำเนินคดีตามกฎหมายแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้าน เห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินและเกรงว่าจะเกิดเหตุการณ์ ในทำนองนี้อีก โดยเฉพาะเด็กนักเรียนและมารดา ที่ต้องเดินทางไปส่งลูกที่โรงเรียน และชาวบ้านที่ต้อง เดินทางออกไปประกอบอาชีพ ก็เกิดความหวาดกลัว ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงต้องการให้อำเภอพระแสง

และสถานีตำรวจภูธรบางสวรรค์ จัดเจ้าหน้าที่สายตรวจในเครื่องแบบเข้าไปดูแลความเรียบร้อยของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และขอให้ประสานกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการเข้ามาคุ้มครองบุคคลที่ถูกคุกคามชีวิตในลักษณะการคุ้มครองพยาน โดยหารือมาตรการรักษาความปลอดภัยร่วมกับประชาชนชุมชนสันติพัฒนาเพื่อกำหนดแนวทางการคุ้มครองที่เหมาะสมต่อไป

ต่อมา เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ลงพื้นที่เพื่อประชุมร่วมกับรองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ข้อสรุปว่าการดูแลรักษาความปลอดภัยสมาชิก สกต. อำเภอยะแสง และสถานีตำรวจภูธรบางสวรรค์ ได้ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชูรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการตรวจตราพื้นที่อย่างต่อเนื่อง สำหรับประเด็นการติดตั้งตู้แดงเพื่อตรวจตราในพื้นที่เสี่ยงอันตราย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะรับไปพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป

นอกจากนี้ ได้มีการหารือแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดสรรที่ดินให้กับเกษตรกรที่ครอบครองพื้นที่ ส.ป.ก. พื้นที่ป่าสงวน และพื้นที่ราชพัสดุ ของสมาชิก สกต.

ซึ่งการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐมีความคืบหน้าอย่างต่อเนื่องภายใต้นโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล โดยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) แต่ยังคงมีความยุ่งยาก ซับซ้อน และมีข้อจำกัดด้านกฎหมายที่ต้องเร่งดำเนินการ และจะใช้กลไก คทช. จังหวัด ดำเนินการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อไป

๓.๑.๓ การตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๑) การตรวจสอบและจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ

กสม. ชุดที่ ๓ ได้ดำเนินการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยมุ่งหมายที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบตามที่รับรองไว้ใน พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๓ โดยได้ดำเนินการตรวจสอบและจัดทำรายงานการตรวจสอบจำนวน ๒,๑๐๘ ฉบับ^{๑๔} เป็นรายงานที่พบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๒๗๙ ฉบับ และเป็นรายงานที่ยุติเรื่อง จำนวน ๑,๘๒๙ ฉบับ สาเหตุของการยุติเรื่องมากที่สุด คือ กรณีไม่พบประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๗๗๖ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๘๑ ของรายงานการตรวจสอบทั้งหมด รายละเอียดตามตารางที่ ๓.๒

ตารางที่ ๓.๒ ผลการพิจารณาเรื่องร้องเรียน/เรื่องที่ กสม. เห็นควรหยิบยกขึ้นตรวจสอบ

การพิจารณา	จำนวน (ฉบับ)	ร้อยละ
๑. มีประเด็นการละเมิด	๒๗๙	๑๓.๒๔
• มีมาตรการหรือแนวทางป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดฯ	๙๖	๔.๕๕
• มีมาตรการหรือแนวทางป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดฯ และมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองฯ	๑๘๓	๘.๖๘
๒. ยุติเรื่อง/ไม่รับเป็นคำร้อง	๑,๘๒๙	๘๖.๗๖
• ไม่พบประเด็นการละเมิด	๗๗๖	๓๖.๘๑
• เป็นคดีอยู่ในศาลหรือศาลพิพากษา/มีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว	๙๗	๔.๖๐

^{๑๔} เป็นการตรวจสอบคำร้องจำนวน ๒,๕๐๑ คำร้อง เหตุที่มีจำนวนรายงานน้อยกว่าคำร้องที่ตรวจสอบ เนื่องจากรายงานหลายฉบับเป็นการตรวจสอบคำร้องหลายเรื่องที่มีประเด็นทำนองเดียวกันรวมเข้ามาไว้ในรายงานฉบับเดียวกัน

การพิจารณา	จำนวน (ฉบับ)	ร้อยละ
• มีการแก้ไขปัญหอย่างเหมาะสมแล้ว	๒๕๑	๑๑.๙๑
• ส่งเรื่องต่อให้องค์กรอื่นที่มีอำนาจหน้าที่	๓๐๐	๑๔.๒๓
• ประสานการคุ้มครอง	๗๓	๓.๔๖
• ไม่อยู่ในอำนาจ กสม./อยู่ในอำนาจองค์กรอิสระอื่น	๒๙	๑.๓๘
• คำร้องไม่ครบองค์ประกอบ	๓	๐.๑๔
• ข้อเท็จจริงไม่เพียงพอและไม่สามารถติดต่อผู้ร้องได้	๙	๐.๔๓
• ผู้ร้องขอถอนเรื่อง/ผู้เสียหายไม่ประสงค์ให้ตรวจสอบ	๒๐	๐.๙๕
• ติดตามผลข้อเสนอแนะ	๒๔	๑.๑๔
• ไม่รับคำร้องไว้ตรวจสอบ	๖๐	๒.๘๕
• อื่น ๆ	๑๘๗	๘.๘๗
รวมทั้งสิ้น	๒,๑๐๘	๑๐๐

๒) การติดตามผลดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางของ กสม.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง ประกอบ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๖ กำหนดให้กรณีที่ กสม. ตรวจสอบแล้ว เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้เสนอแนะ มาตรการหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิด สิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหาย ไปยังหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง และ มาตรา ๔๒ กสม. อาจเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้ง แก้ไขปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ในการ ติดตามผลการดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางนี้ กสม. ได้ออกระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธี การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ ในหมวด ๕ ว่าด้วยเรื่องการติดตามผลการดำเนินการ ตามมาตรการหรือแนวทางของคณะกรรมการ

การติดตามผลการดำเนินการของ กสม. ชุดที่ ๓ แบ่งเป็นการติดตามข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จำนวนทั้งสิ้น ๓๒๔ เรื่อง สามารถยุติการติดตามได้ ๑๖๓ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๖๑ และยังอยู่ระหว่างการดำเนินงานของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๖๑ เรื่อง หรือร้อยละ ๔๙.๖๙ และการติดตามข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรวมทั้งการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่ง ต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี จำนวน ๒๐ เรื่อง สามารถยุติการติดตาม ได้ ๖ เรื่อง หรือร้อยละ ๓๐ และอยู่ระหว่างการ ดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๑๓ เรื่อง หรือ ร้อยละ ๗๐ รายละเอียดตามตารางที่ ๓.๓

ตารางที่ ๓.๓ ผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางการแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ที่	ผลการดำเนินการ	จำนวน (เรื่อง)	แล้วเสร็จ	อยู่ระหว่างการติดตาม
๑	ข้อเสนอแนะมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	๓๒๔	๑๖๓ (ร้อยละ ๕๐.๖๑)	๑๖๑ (ร้อยละ ๔๙.๖๙)
๒	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย	๒๐	๖ (ร้อยละ ๓๐)	๑๔ (ร้อยละ ๗๐)

๓) รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญและเป็นที่น่าสนใจ สามารถจำแนกตามประเภทสิทธิมนุษยชน ดังนี้^{๙๙}

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๐๔/๒๕๕๙ คัดค้านความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพในร่างกาย กรณีการใช้เครื่องพันธนาการประเภทยกยอเท้าแก่ผู้ต้องขังนักศึกษากลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จำนวน ๗ คน เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙
๒. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๒๙/๒๕๕๙ สิทธิในกระบวนการยุติธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในทรัพย์สิน กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าพนักงานยกยอทรัพย์สินของกลาง
๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๕๓/๒๕๕๙ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน
๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๕๑/๒๕๖๐ สิทธิพลเมืองอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าบิดาผู้ร้องถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองยิงเสียชีวิต และการดำเนินคดีล่าช้า
๕. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๙๖/๒๕๖๐ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรแห่งหนึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

๖. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๔๗๖/๒๕๖๐ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีขอให้ตรวจสอบสาเหตุการตายของผู้ต้องหาคดีพิเศษ ซึ่งตายในระหว่างถูกควบคุมตัว
๗. รายงานผลการตรวจสอบที่ ๑๐๓๑/๒๕๖๐ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าเรือนจำไม่จัดแพทย์รักษาพยาบาลผู้ต้องขังเมื่อเกิดการเจ็บป่วย
๘. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒ - ๓/๒๕๖๑ กรณีกล่าวอ้างว่ากรมราชทัณฑ์ออกกระเป๋ยและคำสั่งให้ผู้ต้องขังได้รับความเดือดร้อน
๙. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๖๙/๒๕๖๑ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าพนักงานสอบสวนไม่เร่งดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่น
๑๐. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๓๗/๒๕๖๑ กรณีกล่าวอ้างว่าเด็กหญิงชาวโรฮีนจาเสียชีวิตภายในห้องกักขังของด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสงขลา
๑๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๘๓/๒๕๖๑ คัดค้านความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพในร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าการปฏิบัติโดยใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังในระหว่างการคุมตัวไปศาลเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน
๑๒. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๓๓/๒๕๖๒ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม อันเกี่ยวเนื่องกับ

^{๙๙} สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีต่าง ๆ”, สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔, <http://www.nhrc.or.th/NHRC-Work/Examination-reports/16331.aspx> และเอกสาร “ผลงานของ กสม. ชุดที่ ๓ ตามภารกิจของสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” มปป, มปท.

สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายในขณะที่ตรวจค้น ถิ่นแก่ล้งจับกุมและดำเนินคดีทั้งที่ไม่ได้กระทำความผิด

๑๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๑๙/๒๕๖๒
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าผู้เสียหายและพยานในคดีถูกข่มขู่คุกคาม และเกรงว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

๑๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๗๖/๒๕๖๓
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมโดยไม่แสดงหมายจับ ไม่แจ้งสิทธิของผู้ต้องหา และไม่ให้ติดต่อทนายความ

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

๑๕. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๑/๒๕๕๙
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าเด็กถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) ในพื้นที่ตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

๑๖. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๘/๒๕๖๐
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีบังคับให้บุคคลสูญหายที่ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

๑๗. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๒๕/๒๕๖๐
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทรมานระหว่างการถูกควบคุมตัว

๑๘. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๗๐/๒๕๖๑
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าการลงโทษทรมานในหลักสูตรของศูนย์การทหารม้าอาจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๑๙. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๗๒/๒๕๖๑
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีพลทหารเสียชีวิตภายหลังถูกลงโทษคุมขังอยู่ในเรือนจำทหาร

๒๐. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๗๒/๒๕๖๒
สิทธิพลเมือง กรณีเจ้าหน้าที่ทหารกระทำการอันเป็นการกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของนางสาว ก (นามสมมติ)

๒๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๗๗/๒๕๖๓
สิทธิพลเมืองอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐคุกคามการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความ

๒๒. รายงานผลการตรวจสอบที่ ๑๓๓/๒๕๖๓
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีการเสียชีวิตของนักเรียนโรงเรียนเตรียมทหาร จังหวัดนครนายก

๒๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๔๘ - ๑๕๔/๒๕๖๓
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ทหารซ้อมทรมานบุคคลต้องสงสัยในระหว่างการควบคุมตัว

สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล

๒๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๔/๒๕๖๑
สิทธิของบุคคลในเกียรติยศชื่อเสียง อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิสตรี กรณีกล่าวอ้างว่า มีบุคคลนำชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ไปแอบอ้างลงข้อความหมิ่นประมาท ทำให้เสื่อมเสีย

๒๕. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๗๖/๒๕๖๒
สิทธิพลเมือง อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล กรณีมีผู้เผยแพร่ภาพถ่ายของผู้ร้องในระหว่างถูกจับกุมดำเนินคดี

๒๖. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๙๗/๒๕๖๒
เรื่อง คัดค้านการเป็นมนุษย์กรณีกล่าวอ้างว่าการจัดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ห้างสรรพสินค้าอาจละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขม็ง

๒๗. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๔๘๙ - ๔๙๑/๒๕๖๒
สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เสรีภาพในการประกอบอาชีพ และการเลือกปฏิบัติ กรณีกล่าวอ้างว่ากองทะเบียนประวัติอาชญากรเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดคืออาญาสงผลกระทบต่อประกอบอาชีพ

๒๘. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๗๐ - ๗๑/๒๕๖๓
สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคล กรณีกล่าวอ้างว่าสื่อโทรทัศน์บันทึกภาพและเสียงของบุคคลพร้อมนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต ทำให้ได้รับความเสียหาย

๒๙. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๘๗/๒๕๖๓
สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร กรณีกล่าวอ้างว่า มีบุคคลลักลอบบันทึกเสียงในสถานที่ทำงาน และไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการสอบสวนทางวินัย

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

๓๐. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๖๔๓/๒๕๖๐
สิทธิพลเมืองอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีเจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงมีคำสั่งให้ขบวนผู้หญิงปฏิรูปประเทศไทย (We Move) ยุติการจัดเวทีนำเสนอและรับฟังความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญ
๓๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๖๕/๒๕๖๒
สิทธิพลเมือง อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีการประชุมวิชาการนานาชาติไทยศึกษา ครั้งที่ ๑๓ ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ที่จังหวัดเชียงใหม่

สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๓๒. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๔/๒๕๕๙
สิทธิแรงงาน กรณีกล่าวอ้างว่า บริษัท ธ. จังหวัดลพบุรี ละเมิดสิทธิแรงงานและจำกัดเสรีภาพในการเดินทาง
๓๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๕๑ - ๑๕๒/๒๕๕๙
สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของพนักงานรักษาความปลอดภัยมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ
๓๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๘๙๓ - ๘๙๕/๒๕๖๐
สิทธิทางเศรษฐกิจอันเกี่ยวเนื่องกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าคนกริதியายรายย่อยไม่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนเป็นเกษตรกรชาวสวนยางตามพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘
๓๕. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๒๐/๒๕๖๑
กรณีกล่าวอ้างว่าชาวประมงพื้นบ้านได้รับผลกระทบจากผู้ประกอบการเลี้ยงหอยแครงบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

๓๖. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๗๙/๒๕๖๓
เสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าได้รับผลกระทบจากกฎหมายและนโยบายแก้ไขปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing : IUU Fishing)
๓๗. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๒๖/๒๕๖๓
ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน กรณีกล่าวอ้างว่าการลงทุนของภาคธุรกิจไทยในต่างประเทศกระทบต่อสิทธิมนุษยชน
๓๘. รายงานผลการตรวจสอบที่ ๑๗๔/๒๕๖๓
สิทธิแรงงานอันเกี่ยวเนื่องกับความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ กรณีกล่าวอ้างว่าลูกจ้างรับเหมาค่าแรงไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับสวัสดิการในการทำงาน

สิทธิชุมชน

๓๙. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๖ - ๓๙/๒๕๕๙
สิทธิชุมชนและสิทธิในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีกล่าวอ้างว่าร่างพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. กระทบต่อสิทธิมนุษยชน
๔๐. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๓/๒๕๕๙
สิทธิชุมชนและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าชาวประมงพื้นบ้านได้รับผลกระทบจากการประกาศบังคับใช้พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘
๔๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๕๘/๒๕๕๙
สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าการก่อสร้างคลังก๊าซแหลมใหญ่และท่าเทียบเรือของคลังก๊าซมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการประกอบอาชีพของชุมชนคลองน้อย
๔๒. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๕๙๓/๒๕๕๙
สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าชาวประมงพื้นบ้านได้รับผลกระทบจากผู้ประกอบการเลี้ยงหอยแครงบุกรุกที่สาธารณประโยชน์
๔๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๙/๒๕๖๐
สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าเอกชนล่อลวงเลี้ยงหอยในแม่น้ำปะเหลียน และทำการคราดหอยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

๔๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๖๗๔/๒๕๖๐
สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติ
การเดินเรือในน่านน้ำไทย(ฉบับที่๑๗)พ.ศ. ๒๕๖๐
ส่งผลกระทบต่อชุมชนชายฝั่งและชุมชนริมน้ำ
๔๕. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๗๗๓/๒๕๖๐
สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่า โครงการโรงไฟฟ้า
ขยะชุมชน มีผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่
๔๖. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๘๙๒/๒๕๖๐
สิทธิชุมชน กรณีคัดค้านโครงการก่อสร้างทาง
เลียบแม่น้ำเจ้าพระยา
๔๗. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๐๑๘/๒๕๖๐
สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าได้รับผลกระทบ
จากการก่อสร้างฟาร์มเลี้ยงสุกร
๔๘. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๐๒๖/๒๕๖๐
สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าการระงับการก่อสร้าง
เส้นทางเชื่อมโยงอำเภอคลองลาน จังหวัด
กำแพงเพชร ถึงอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน
๔๙. รายงานผลการตรวจสอบที่ ๑๑๐๐-๑๑๐๑/๒๕๖๐
สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าการขุดลอกคลอง
ส่งผลกระทบต่อพลับพลึงธาร
๕๐. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑/๒๕๖๑
สิทธิชุมชน และสิทธิทางเศรษฐกิจ กรณีกล่าวอ้างว่า
ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างคอนโดมิเนียม
๕๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๖๗ - ๗๑/๒๕๖๑
กรณีกล่าวอ้างว่าคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติ ที่ ๓/๒๕๕๙ และที่ ๔/๒๕๕๙ เกี่ยวกับการ
ยกเลิกการใช้บังคับกฎหมายและกฎกระทรวง
ว่าด้วยการผังเมืองและการควบคุมอาคารในพื้นที่
เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษและสำหรับการประกอบ
กิจการบางประเภทละเมิดสิทธิมนุษยชน
๕๒. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๘/๒๕๖๑
กรณีกล่าวอ้างว่าการอนุญาตให้ฝังกลบ
ขยะมูลฝอยในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อชุมชน
๕๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๗๑/๒๕๖๑
สิทธิชุมชน กรณีเกษตรกรได้รับผลกระทบ
จากการแพร่ระบาดของปลาหมอสีคางดำ

๕๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑ - ๑๒/๒๕๖๒
สิทธิบุคคลและชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าการดำเนิน
โครงการสำรวจแร่โพแทชขาดการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนและไม่ชี้แจงข้อมูลให้ประชาชนทราบ
๕๕. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๗๕/๒๕๖๒
สิทธิชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในที่อยู่อาศัย
กรณีกล่าวอ้างว่าได้รับผลกระทบจากการ
ประกอบกิจการโรงงานอบพืชผลทางการเกษตร
๕๖. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๘๓/๒๕๖๒
สิทธิชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในสุขภาพและ
การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่า
ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ่ายค่าชดเชยให้แก่
ผู้ได้รับผลกระทบด้านเสียงจากท่าอากาศยาน
สุวรรณภูมิ
๕๗. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๖๖/๒๕๖๓
สิทธิในการจัดการที่ดิน อันเกี่ยวเนื่องกับ
สิทธิในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์
จากทรัพยากรธรรมชาติ กรณีกล่าวอ้างว่า การประกาศ
เขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยวมฝั่งซ้าย และ
การผนวกพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย
และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเวียงหล้า
ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้
รับผลกระทบ
๕๘. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๘๐/๒๕๖๓
เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่า การก่อสร้าง
อ่างเก็บน้ำเพื่อบริการรับโครงการพัฒนาระเบียง
เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ส่งผลกระทบต่อ
ภาคเกษตรกรรม
๕๙. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๒๗/๒๕๖๓
สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบการขออนุญาต
ประกอบกิจการโรงงานในจังหวัดสระบุรี
๖๐. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๔๑/๒๕๖๓
สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบกระบวนการ
รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ในโครงการเหมืองแร่ถ่านหิน จังหวัดเชียงใหม่
๖๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๖๘/๒๕๖๓
สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าโครงการก่อสร้าง
เขื่อนป้องกันตลิ่งริมทะเลอาจส่งผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมและชุมชน

๖๒. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๗๗/๒๕๖๓
สิทธิในการจัดการที่ดิน อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิชุมชน
และสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน กรณีกล่าวอ้างว่า
ราษฎรได้รับผลกระทบจากการเตรียมการประกาศ
เขตอุทยานแห่งชาตินาบู - น้ำโสม

๖๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๐๑ - ๒๐๒/๒๕๖๓
สิทธิชุมชน และสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลหรือ
ข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงาน
ของรัฐ กรณีกล่าวอ้างว่ากระบวนการออก
ใบอนุญาตประกอบกิจการและก่อสร้างโรงไฟฟ้า
เชื้อเพลิงขยะไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขาดการมี
ส่วนร่วมของประชาชน และได้รับผลกระทบ
จากการประกอบกิจการโรงคัดแยกขยะ

การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม

๖๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๒/๒๕๕๙
การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่า
โรงเรียนบังคับให้นักเรียนตรวจเลือดเพื่อหาการ
ติดเชื้อเอชไอวีและใช้เป็นเงื่อนไขในการเข้าศึกษาต่อ

๖๕. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๓๖ - ๒๓๗/๒๕๕๙
การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งเพศ
กรณีกล่าวอ้างว่านิสิตนักศึกษาที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ
หรือวิถีทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิดถูกบังคับให้
ไว้ทรงผมและแต่งกายตามเพศกำเนิดในการ
เข้าเรียน การเข้าสอบวัดผล การฝึกปฏิบัติงาน
และการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

๖๖. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๓๒/๒๕๖๐
การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีคนพิการ
ไม่ได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี

๖๗. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๒๗/๒๕๖๐
การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่า
กรรมการขนส่งทางบกตัดสินสิทธิบุคคลที่มีอาการ
ตาบอดสีในการมีใบอนุญาตขับรถ

๖๘. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๘๙๖/๒๕๖๐
การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับ
สิทธิทางการศึกษา กรณีกล่าวอ้างว่าสถานศึกษา
ไม่อนุญาตให้พระภิกษุสามเณรที่สำเร็จการศึกษา
เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

๖๙. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓ - ๖/๒๕๖๒
การเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีในการสมัครงาน
กับบริษัทเอกชน

๗๐. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๖๖ - ๑๖๗/๒๕๖๓
การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะ
เหตุแห่งเพศ กรณีกล่าวอ้างว่า โรงแรมและ
สถานบริการห้ามหญิงข้ามเพศเข้าใช้บริการ

สิทธิในกระบวนการทางปกครอง

๗๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๗/๒๕๖๑
กรณีกล่าวอ้างว่าหน่วยงานราชการมีคำสั่งให้
กลุ่มผู้มีอาชีพเลี้ยงกระบือออกจากพื้นที่
สาธารณประโยชน์

สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข

๗๒. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๕/๒๕๖๐
สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการ
จากรัฐ อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและสถานะบุคคล
กรณีการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของผู้หนีภัย
จากการสู้รบในเขตเมือง (Urban Refugee) หรือ
ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย (Asylum Seeker)

๗๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๓๓/๒๕๖๐
สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข กรณีกล่าว
อ้างว่าโรงพยาบาลปฏิเสธการรักษาพยาบาล
เนื่องจากเงินมัดจำค่ารักษาพยาบาลไม่เพียงพอ
เป็นเหตุให้ผู้ป่วยเสียชีวิต

๗๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๕๙/๒๕๕๙
สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข กรณี
กล่าวอ้างว่าคณะแพทยศาสตร์ วชิรพยาบาล
มหาวิทยาลัยนวมินทราชินี ย้ายสิทธิหลักประกัน
สุขภาพโดยไม่ได้รับความยินยอมของผู้ร้อง

๗๕. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๑๑/๒๕๖๐
สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและ
สวัสดิการจากรัฐ อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและ
สถานะบุคคล กรณีขอให้มีการตรวจสอบและ
คุ้มครองสิทธิมนุษยชนสำหรับบุคคลที่มีภาวะ
เพศกำกวม

๗๖. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๑๗/๒๕๖๐
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายอันเกี่ยวเนื่อง
กับสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขกรณี
กล่าวอ้างว่า โรงพยาบาลไม่ยินยอมให้ผู้ป่วย
ที่ได้รับการรักษาจนอาการปลอดภัยแล้ว ออกจาก
โรงพยาบาล โดยอ้างเหตุค้างชำระค่ารักษา
พยาบาลมาเป็นเงื่อนไข

สิทธิเด็ก

๗๗. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๒๙๒/๒๕๖๐
ข้อเสนอแนะนโยบายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีนโยบายและแผนการดำเนินงานเพื่อลดความพิการแต่กำเนิด โดยการกำหนดให้กรดโฟลิกเป็นส่วนประกอบในอาหาร
๗๘. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๙๐๒/๒๕๖๐
สิทธิเด็ก กรณีขอให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่เด็กเนื่องจากบิดาถูกห้ามเข้ามาในราชอาณาจักร
๗๙. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๖๔/๒๕๖๑
สิทธิเด็ก กรณีไม่มีบทลงโทษสำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็กเอกชน ที่ไม่ได้จดทะเบียนตามกฎหมาย
๘๐. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑ - ๒/๒๕๖๒
สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา กรณีการเข้าถึงโอกาสในการศึกษาของเด็กและเยาวชน
๘๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๘๐/๒๕๖๒
สิทธิเด็ก กรณีกล่าวอ้างว่าสนามมวยนานาชาติรังสิตจัดให้มีการชกมวยในเด็ก โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าไปเกี่ยวข้อง

สิทธิและความเสมอภาคทางเพศสภาพ

๘๒. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๓๙/๒๕๖๑
สิทธิสตรีอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าข้าราชการสังกัดกระทรวงสาธารณสุขกระทำความรุนแรงอนาจารผู้ได้บังคับบัญชาหญิง
๘๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๗ - ๔๐/๒๕๖๒
สิทธิพลเมือง อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิสตรี กรณีขอให้ตรวจสอบการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙

สิทธิของคนพิการ

๘๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๐๓/๒๕๕๙
สิทธิผู้พิการ กรณีกล่าวอ้างว่าประกาศรับสมัครนักเรียนเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของสถาบันการศึกษาทางไกลละเมิดสิทธิคนพิการ
๘๕. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๑๒ - ๓๑๓/๒๕๖๑
สิทธิคนพิการ กรณีกล่าวอ้างว่าสายการบินเลือกปฏิบัติกับผู้โดยสารด้วยเหตุแห่งความพิการ

สิทธิผู้บริโภค

๘๖. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๑/๒๕๖๒
สิทธิในชีวิตและร่างกาย อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิผู้บริโภค กรณีคัดค้านการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายพาราควอต (paraquat) ของกรมวิชาการเกษตร
๘๗. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๖๙/๒๕๖๓
สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะ กรณีกล่าวอ้างว่าการไฟฟ้านครหลวง สาขาลาดกระบัง ระบุการให้บริการไฟฟ้าโดยไม่เป็นธรรม

สิทธิและสถานะบุคคล

๘๘. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๖๗๘/๒๕๖๐
สิทธิและสถานะบุคคล กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ไม่รับจดทะเบียนสมรสผู้ถือบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยกับผู้มีสัญชาติไทย
๘๙. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๔๕๕/๒๕๖๒
สิทธิและสถานะบุคคล กรณีกล่าวอ้างว่าสำนักทะเบียนอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ไม่พิจารณาคืนรายการที่ถูกจำหน่ายออกจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร
๙๐. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๔๘๕/๒๕๖๒
สิทธิและสถานะบุคคล กรณีกล่าวอ้างว่าสำนักทะเบียนจำหน่ายชื่อและรายการบุคคลออกจากฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรโดยไม่เป็นธรรม
๙๑. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๔๘๘/๒๕๖๒
สิทธิและสถานะบุคคลของกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีขอให้ตรวจสอบและแก้ไขปัญหาด้านสถานะบุคคล รวมทั้งที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูหรอหรือมานิ
๙๒. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๖๗/๒๕๖๓
สิทธิและสถานะบุคคล กรณีกล่าวอ้างว่านายทะเบียนจำหน่ายชื่อและรายการบุคคลออกจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร
๙๓. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๙๔/๒๕๖๓
สิทธิและสถานะบุคคล กรณีคนไทยตกหล่นทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว
๙๔. รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๙๖ - ๑๐๕/๒๕๖๓
สิทธิในการแสวงหาที่ลี้ภัยของคนต่างด้าวและเด็กต่างด้าว กรณีขอให้ตรวจสอบการกักตัวผู้ลี้ภัย ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย และเด็กในสถานกักตัวคนต่างด้าว

สำหรับสาระสำคัญโดยย่อของรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญในบางกรณี และการดำเนินการตามข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับการเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ กสม. แจ้งไปยังหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ที่ กสม. เสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้^{๒๐}

กรณีที่ ๑ เรื่อง คัดค้านการเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพในร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าการปฏิบัติโดยใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังในระหว่างการคุมตัวไปศาลเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(รายงานผลการตรวจสอบที่ ๒๘๓/๒๕๖๑)

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนขอให้ตรวจสอบ กรณีกล่าวอ้างว่า บุตรชายผู้ร้อง กับพวกอีก ๗ คน เป็นผู้ต้องขังในความควบคุมของเรือนจำอำเภอลพบุรี ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลจังหวัดพล ในคดีความผิดฐานร่วมกันวางเพลิงเผาทรัพย์ ร่วมกันทำให้เสียทรัพย์ อั้งยี่ ซ่องโจร และความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จากเหตุเผาซุ่มเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ ๙ ในอำเภอลพบุรี จังหวัดขอนแก่น บุตรชายผู้ร้องกับพวกถูกจับกุมและนำตัวมาฝากขังที่เรือนจำอำเภอลพบุรี พนักงานสอบสวนได้สรุปสำนวนพร้อมความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาทั้งแปดเสนอพนักงานอัยการจังหวัดพล โดยพนักงานอัยการจังหวัดพลได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดพลซึ่งนัดพร้อมเพื่อสอบคำให้การและตรวจพยานหลักฐานเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๐ ในการคุมตัวบุตรชายผู้ร้องกับพวกอีก ๗ คนไปศาลจังหวัดพล ผู้ถูกร้องได้ใส่ตรวนแก่บุตรชายผู้ร้องกับพวก และไม่อนุญาตให้บุตรชายผู้ร้องกับพวกผูกเชือกสำหรับดึงโซ่ตรวนเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคแก่การเดิน รวมทั้งไม่อนุญาตให้ใส่ถุงเท้าเพื่อป้องกันการเสียดสีระหว่างตรวนกับข้อเท้า ผู้ร้องเห็นว่ากรกระทำของผู้ถูกร้องเป็นการปฏิบัติที่โหดร้ายและละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังในคดีที่ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า ความเสียหายที่บุตรชายผู้ร้องกับพวกได้รับเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่นำตัวบุตรชายผู้ร้องกับพวกออกไปภายนอกเรือนจำเท่านั้น และเป็นผลมาจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้อำนาจผู้ถูกร้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังได้ การใช้ตรวนแม้จะก่อให้เกิดผลเสียหายบ้าง แต่สิทธิและเสรีภาพของบุตรชายผู้ร้องกับพวกมิได้หายไปอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น การใช้เครื่องพันธนาการใช้เครื่องพันธนาการประเภทตรวน แก่บุตรชายผู้ร้องกับพวกอีก ๗ คนในระหว่าง การคุมตัวออกไปภายนอกเรือนจำ จึงยังไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุตรชายผู้ร้องกับพวก จึงมีมติให้ยุติเรื่อง อย่างไรก็ตาม การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง แม้จะมีกฎหมายราชทัณฑ์ กำหนดประเภทและเงื่อนไขการใช้เครื่องพันธนาการไว้ แต่กฎหมายดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจเลือกใช้เครื่องพันธนาการโดยมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและแน่นอนเป็นแนวทางกำกับ การใช้ดุลพินิจว่าเมื่อใดเป็นกรณีมีเหตุจำเป็นหรือมีเหตุสมควรที่จะใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งอาจก่อให้เกิดกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจเกินขอบเขตและความจำเป็นตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย อันเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังเกินสมควรได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการใช้อำนาจโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจเกินขอบเขต และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด จึงให้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไข การละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อกรมราชทัณฑ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) และให้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานศาลยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ ดังนี้

^{๒๐} สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีต่าง ๆ”, สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔, <https://www.nhrc.or.th/NHRC-Work/Examination-reports/18911.aspx>.

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๑) กรมราชทัณฑ์ควรกำชับเรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งให้ถือปฏิบัติตามหนังสือสั่งการของกรมราชทัณฑ์ที่ ยธ ๐๗๐๕/ว๓๘ ลงวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ เรื่องแนวทางปฏิบัติในการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังอย่างเคร่งครัด ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาใช้บังคับ และควรจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในการสั่งใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความจำเป็น โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขังด้วย โดยเฉพาะผู้ต้องขังซึ่งศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจะปฏิบัติต่อผู้นั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

(๒) กรมราชทัณฑ์ควรพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยนำพฤติการณ์แห่งคดีและความรุนแรงในการกระทำความผิด รวมทั้งพฤติกรรมของผู้ต้องขังขณะที่อยู่ภายในเรือนจำมาพิจารณา เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจเกินกว่าความจำเป็น ในการควบคุมผู้ต้องขัง และควรพิจารณาใช้เครื่องพันธนาการประเภทอื่นทดแทนเครื่องพันธนาการประเภทตรวน เช่น กุญแจมือ กุญแจเท้า หรือชุดกุญแจมือและกุญแจเท้าเพื่อคุ้มครองบุคคลมิให้ถูกกระทำในลักษณะลดทอนหรือละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และในกรณีที่ต้องใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง ควรพิจารณาอนุญาตหรือจัดให้มีเครื่องป้องกันมิให้เกิดอันตรายหรือบาดเจ็บจากการใช้เครื่องพันธนาการ ตามสมควรได้

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานศาลยุติธรรมควรพิจารณาจัดให้มีช่องทางเดินสำหรับผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะ เพื่อความสะดวกในการคุมตัวผู้ต้องขังตั้งแต่ทางเดินระหว่างที่จอดรถไปยังห้องควบคุมตัวที่ศาลอาญจะช่วยป้องกันการใช้เครื่องพันธนาการที่เกินสมควร

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๑) กรมราชทัณฑ์ แจ้งว่า ได้มีหนังสือกำชับเรือนจำเกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังให้เป็นไปตามกฎหมายแล้ว โดยสั่งการให้เรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ

พิจารณาการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังให้เป็นไปตามกฎหมาย และไม่ขัดกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

(๒) สำนักงานศาลยุติธรรม แจ้งว่า ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑ การใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมไม่ให้ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมส่อว่าเป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตไม่สมประกอบ ซึ่งอาจทำอันตรายต่อชีวิตร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น หรือมีพฤติกรรมที่น่าจะหลบหนีการควบคุม อันจำเป็นต่อการใช้เครื่องพันธนาการ จึงเห็นว่าการใช้เครื่องพันธนาการยังไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๗ (๔) (๕) และข้อ ๘ (ข) ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ เพื่อความเหมาะสมในการรักษาความปลอดภัย โดยได้กำหนดช่องทางเข้าออกอย่างเป็นระบบสำหรับราชทัณฑ์ ที่มีหน้าที่รับส่งผู้ต้องขังให้แยกช่องทางเข้าออกและที่จอดรถพิเศษให้ใกล้กับห้องคุมขัง และจัดให้มีรั้วเหล็กกันโดยรอบอาคารศาลยุติธรรม เพื่อป้องกันบุคคลมิให้เข้าใกล้อาคาร อีกทั้ง ได้กำหนดช่องทางเดินภายในอาคารศาลยุติธรรมอย่างเป็นสัดส่วนสำหรับผู้พิพากษา ผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้มาติดต่อไม่ให้ปะปนกัน สำหรับกรณีที่ กสม. เสนอให้จัดให้มีช่องทางเดินสำหรับผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะนั้น สำนักงานศาลยุติธรรมได้ประสานไปยังศาลจังหวัดพลเกี่ยวกับช่องทางเดินระหว่างที่จอดรถไปยังห้องควบคุมของศาล ได้รับแจ้งว่า ปัจจุบันศาลจังหวัดพลมีการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลหลังใหม่ ซึ่งอยู่บริเวณด้านหลังอาคารที่ทำการศาลเดิม ทำให้ราชทัณฑ์ที่นำตัวผู้ต้องขังมาศาลไม่สามารถจอดรถบริเวณใกล้ห้องควบคุมได้ จึงต้องเปลี่ยนจุดจอดรถเป็นบริเวณด้านข้างอาคารที่ทำการศาล และให้ผู้ต้องขังเดินเข้าประตูด้านข้างอาคารที่ทำการ ศาลไปยังห้องควบคุม ระยะทางประมาณ ๕๐ เมตร โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมรักษาความปลอดภัย อย่างไรก็ตาม หากอาคารที่ทำการศาลหลังใหม่เสร็จ จะมีการปรับปรุงห้องควบคุมโดยแยกห้องควบคุมชายและหญิงออกจากกันเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบฯ และการเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังจะกลับมาใช้จุดจอดรถเดิมซึ่งอยู่ใกล้ห้องควบคุมโดยมีระยะทางจากที่จอดรถไปยังห้องควบคุมประมาณ ๑๐ - ๒๐ เมตร อันเป็นการสะดวกแก่การเคลื่อนย้ายผู้ต้องขัง เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๗ (๔) (๕) และข้อ ๘ (ข)

(๓) กระทรวงยุติธรรม แจ้งว่า กระทรวงยุติธรรม โดยกรมราชทัณฑ์ ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติกับผู้ต้องขังโดยคำนึงถึงการป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามที่กฎหมายกำหนด โดยกำหนดให้กรมราชทัณฑ์มีหลักสูตรการอบรม เรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักการสิทธิมนุษยชน ให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์อยู่แล้ว และเพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ต้องขัง กรณีการใช้เครื่องพันธนาการ จึงได้กำหนดแนวทางในการพิจารณากรณีการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังอยู่ในหมวด ๓ ข้อ ๑๔ - ๑๙ ของร่างกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งกำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ต้องนำตัวผู้ต้องขังไปนอกเรือนจำ ถ้าจะใช้เครื่องพันธนาการให้ใช้กุญแจมือ เว้นแต่ผู้ต้องขังที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกผู้ต้องขังนั้นตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือเป็นผู้ต้องขังในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจะใช้ตรวน หรือกุญแจเท้า หรือชุดกุญแจมือและกุญแจเท้าก็ได้ และห้ามใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปี ผู้ต้องขังหญิง หรือผู้ต้องขังซึ่งเจ็บป่วย เว้นแต่เป็นคนดุร้ายหรือเสียจริตซึ่งเห็นเป็นการจำเป็นต้องป้องกันมิให้ก่ออันตราย ปัจจุบันร่างกฎกระทรวงดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบแล้ว อยู่ระหว่างดำเนินการตามขั้นตอนออกอนุบัญญัติร่างกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

กรณีที่ ๒ เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าเด็กถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) ในพื้นที่ตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

(รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๑/๒๕๕๙)

ผู้ร้องได้ร้องเรียนต่อ กสม. ขอให้ตรวจสอบกรณีกล่าวอ้างว่า เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ผู้ถูกร้องไม่ทราบสังกัด จำนวน ๓ คน เดินทางมายังบ้านของผู้ร้อง และขอตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) ของบุตรผู้ร้อง ซึ่งเป็นเด็กชายอายุ ๑๑ ปี และเด็กหญิงอายุ ๗ ปี และผู้ถูกร้องได้ให้ผู้ร้องลงลายมือชื่อในหนังสือให้ความยินยอมในการตรวจเก็บสารพันธุกรรม โดยไม่ได้แจ้งว่าจะตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด โดยได้เก็บสารพันธุกรรมของบุตรชายผู้ร้องไปคนเดียว เพราะบุตรสาวร้องไห้ด้วยความตกใจ ในระหว่างเก็บสารพันธุกรรม ได้มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เข้ามาสังเกตการณ์ด้วย

ผู้ร้องเห็นว่าการกระทำของผู้ถูกร้องเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก จึงขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อให้ความเป็นธรรม และเยียวยาผู้ร้องตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้การเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม บุตรของผู้ร้องที่ยังเป็นเด็กจะได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ร้องซึ่งเป็นมารดาก็ตาม แต่ควรจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นและการคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาในเรื่องการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในทางกระบวนการยุติธรรมแล้ว พนักงานสอบสวนต้องให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ดำเนินการตรวจ อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑/๑ วรรคสอง ที่บัญญัติให้การดำเนินการดังกล่าวเจ้าหน้าที่ควรกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งใช้ได้เฉพาะกับผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพตามที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๔ ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ดังนั้น การเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมที่ได้กระทำต่อร่างกายของเด็ก แม้ว่าจะได้รับการยินยอมจากมารดาในขณะนั้น ก็ไม่อาจกระทำได้ เพราะไม่ได้ชี้แจงให้ทราบว่าให้นำตัวอย่างสารพันธุกรรมของเด็กไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือไม่ การกระทำดังกล่าวจึงถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงกำหนดมาตรการการแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พิจารณาดำเนินการภายใน ๖๐ วัน ดังนี้

มาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๑) กำชับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม ที่ต้องกระทำต่อเนื้อตัวและร่างกายของเด็ก ควรดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยต้องคำนึงถึงการคุ้มครองด้านสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง โดยชอบด้วยกฎหมายทุกครั้ง

(๒) ก่อนดำเนินการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม เจ้าหน้าที่ควรแสดงตน ตำแหน่งหน้าที่และต้นสังกัด พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ รวมทั้งต้องเก็บรักษา ข้อมูลที่เป็นความลับส่วนบุคคล เพื่อลดความหวาดระแวง และสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการทางยุติธรรมให้กับ ประชาชนในพื้นที่

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติแจ้งผลดำเนินการว่า ได้แจ้ง ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบถือปฏิบัติว่า ก่อนดำเนินการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมจากร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จะต้องแสดงตนว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้แจ้ง ยศ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง และสังกัด พร้อมกับแจ้งวัตถุประสงค์ ในการเก็บหาสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) ต่อบุคคลที่จะต้องถูก ตรวจสอบทราบ โดยจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคล ที่จะถูกตรวจหาสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) และหากเป็น เด็กหรือเยาวชนจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนก่อนทำการ ตรวจหาสารดังกล่าวด้วยทุกครั้ง และต้องเก็บรักษาข้อมูล บุคคลที่เข้ารับการตรวจเป็นความลับส่วนบุคคล เพื่อลด ความหวาดระแวงและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการ ทางยุติธรรมให้กับประชาชนในพื้นที่

กรณีที่ ๓ เรื่อง สิทธิพลเมือง อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและ เสรีภาพส่วนบุคคล กรณีมีผู้เผยแพร่ภาพถ่ายของผู้ร้อง ในระหว่างถูกจับกุมดำเนินคดี

(รายงานผลการตรวจสอบที่ ๗๖/๒๕๖๒)

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนขอให้ตรวจสอบ กรณี กล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรพระประแดง ถ่ายภาพผู้ร้องและมีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กเผยแพร่ ภาพถ่ายของผู้ร้อง ซึ่งถูกจัดทำขึ้นและอยู่ในความ ครอบครองดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระหว่างถูกจับกุม ดำเนินคดี เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลและ สิทธิของผู้ต้องหา

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำของเจ้าหน้าที่ ตำรวจสถานีตำรวจภูธรพระประแดงเป็นการละเมิด สิทธิมนุษยชน แม้จะไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่เพียงพอ

จะรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องเป็นผู้ที่เผยแพร่ภาพถ่ายโดยตรง แต่การที่ผู้ถูกร้องเป็นผู้จัดทำภาพถ่ายขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ และเป็นข้อมูลในสำนวนการสอบสวนคดีอาญา และมี ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กเผยแพร่ภาพถ่ายของผู้ร้อง ย่อมแสดงให้เห็นว่าภาพถ่ายของผู้ร้องถูกจัดทำขึ้นและ อยู่ในความครอบครองดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งสะท้อน ให้เห็นถึงปัญหาในการควบคุมดูแลและขาดความระมัดระวัง อย่างเพียงพอ จนทำให้เกิดความเสียหายและกระทบต่อ สิทธิมนุษยชนของผู้ร้องและบุคคลใกล้ชิดของผู้ร้อง จึงเป็น การละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงให้ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสม ในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน ต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) ประกอบมาตรา ๓๖ ดังนี้

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสม ในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๑) ควรตรวจสอบและดำเนินการตามกฎหมายและ ระเบียบที่เกี่ยวข้องแก่เจ้าหน้าที่ในสังกัด ที่กระทำการ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีการนำภาพถ่าย ผู้ร้องในขณะที่ทำทะเบียนประวัติผู้ต้องหา และภาพถ่าย ขณะผู้ร้องถูกสวมกุญแจมือไปเผยแพร่ต่อสาธารณะ

(๒) ควรกำชับเจ้าหน้าที่ในสังกัดให้ระมัดระวังในการ ส่งต่อภาพถ่ายของประชาชนที่ถูกจับกุมดำเนินคดีไม่ให้ เจ้าหน้าที่หรือบุคคลภายนอกนำภาพถ่ายดังกล่าวไปเผยแพร่ ต่อสาธารณะอันอาจกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของประชาชนใน ลักษณะเดียวกับคำร้องนี้อีก

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กองคดีอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติแจ้งว่าได้ แจ้งตำรวจภูธรภาค ๑ ให้ตรวจสอบและดำเนินการ ตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องแก่เจ้าหน้าที่ในสังกัด ที่กระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและกำชับ เจ้าหน้าที่ในสังกัดให้ระมัดระวังในการส่งต่อภาพถ่าย ของประชาชนที่ถูกจับกุมดำเนินคดีไม่ให้เจ้าหน้าที่ หรือบุคคลภายนอกนำภาพถ่ายดังกล่าวไปเผยแพร่

ต่อสาธารณะอันอาจกระทบสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของประชาชนในลักษณะนี้ อีก ต่อมาตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรปราการแจ้งว่าสั่งการให้สถานีตำรวจภูธรพระประแดงดำเนินการตรวจสอบ และดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดที่กระทำการอันเป็นการละเมิด สิทธิมนุษยชนแล้ว อีกทั้งได้กำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัด ให้ระมัดระวังในการส่งต่อภาพถ่ายของประชาชนที่ถูกจับกุม ดำเนินคดีไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือบุคคลภายนอก นำภาพ ดังกล่าวไปเผยแพร่ต่อสาธารณะอันเป็นการกระทบ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และ ครอบครัวของประชาชน หากมีผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกดำเนินการ ตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

กรณีที่ ๔ เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ
กรณีกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ของพนักงานรักษาความปลอดภัยมีผลกระทบต่อ สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

(รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๕๑ - ๑๕๒/๒๕๕๙ ลง วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๙) (ขอปรับแก้ไขข้อความตามที่ น.พ.สุรเชษฐ์ สถิตนิรามัย ให้ความเห็นชอบแล้ว)

มีผู้ร้องเรียนต่อ กสม. รวม ๒ คำร้อง กล่าวอ้างว่า บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓๔ ข้อ ก. (๓) และข้อ ข. (๓) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๙ ได้กำหนด คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของพนักงานรักษา ความปลอดภัย เป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อสิทธิและ เสรีภาพในการประกอบอาชีพของพนักงานรักษาความ ปลอดภัยเดิม และกระทบต่อธุรกิจรักษาความปลอดภัย นอกจากนั้น บทนิยามของคำว่า “ธุรกิจรักษาความปลอดภัย” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว มีลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อพนักงานรักษา ความปลอดภัยที่ให้บริการในธุรกิจรักษาความปลอดภัย เอกชน จึงขอให้ กสม. มีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชน

การดำเนินการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กสม. ได้พิจารณาคำร้องและรับฟังความเห็นจาก หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน องค์การ สงเคราะห์ทหารผ่านศึก กรมการปกครอง สำนักงาน กิจการยุติธรรม ศูนย์รักษาความปลอดภัย สำนักงาน คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ภาครัฐกิจเอกชน ได้แก่ สหพันธ์ธุรกิจรักษาความปลอดภัย สมาคมผู้ประกอบการ รักษาความปลอดภัย นักวิชาการ ตลอดจนพิจารณา หลักการ แนวคิด กฎหมายและมาตรฐานและแนวปฏิบัติ ด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว มีข้อพิจารณา ดังนี้

๒.๑ การกำหนดคุณสมบัติของพนักงานรักษาความ ปลอดภัย ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธุรกิจรักษา ความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓๔ ข้อ ก. (๓) มีความสอดคล้องกับหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศและการรับรองเสรีภาพในการประกอบ อาชีพตามหลักการของรัฐธรรมนูญหรือไม่

การที่พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓๔ ก. (๓) กำหนดให้พนักงานรักษา ความปลอดภัยรับอนุญาตต้องสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ ผู้ร้องเห็นว่า ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพนักงานรักษาความปลอดภัย เดิมที่ไม่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับตามที่กฎหมาย กำหนดจำนวนมากและผู้ที่จะสมัครเป็นพนักงานรักษา ความปลอดภัยเอกชนด้วย ในขณะที่ผู้แทนหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นว่าพระราชบัญญัติธุรกิจรักษา ความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ มีเจตนารมณ์เพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพของพนักงานรักษาความปลอดภัย อันจะเป็น ประโยชน์แก่ผู้ใช้บริการและช่วยเสริมสร้างความสงบ เรียบร้อยของสังคม การศึกษามีส่วนทำให้พนักงาน รักษาความปลอดภัยเกิดความสำนึกความรับผิดชอบ และการตัดสินใจ ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน รักษาความปลอดภัยยังต้องมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัย หลายอย่าง การมีระดับการศึกษาจึงมีความจำเป็นกับการ ปฏิบัติหน้าที่

กสม. เห็นว่าเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นไปเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานรักษาความปลอดภัยในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเมื่อพิจารณาถึงมาตรฐานระหว่างประเทศได้แก่ แนวปฏิบัติระหว่างประเทศสำหรับการให้บริการรักษาความปลอดภัยเอกชน (International Code of Conduct for Private Security Service Provider : PSCs) ที่กล่าวถึงคุณสมบัติของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานและทักษะในการทำงาน โดยไม่ได้รับบุถึงระดับการศึกษา ซึ่ง กสม. มีความเห็นสอดคล้องว่า ระดับการศึกษามีได้เป็นหลักประกันว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับจะปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยโดยมีสำนึกความรับผิดชอบและมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการกำหนดเงื่อนไขในการทำงานนั้น กฎหมายระหว่างประเทศกำหนดว่าเงื่อนไขในการกำหนดคุณสมบัตินั้นต้องจำเป็นหรือเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับลักษณะงานที่ปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วย (Inherent Requirement Exception) ดังนั้น การกำหนดคุณสมบัติการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว จึงไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และการรับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามหลักการของรัฐธรรมนูญ จึงเห็นควรให้มีการทบทวน โดยยกเลิกการกำหนดคุณสมบัติดังกล่าว

๒.๒ การกำหนดลักษณะต้องห้ามของพนักงานรักษาความปลอดภัย ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓๔ ข้อ ข. (๓) มีความสอดคล้องกับเป้าหมายและหลักความได้สัดส่วนและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพหรือไม่

ประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ การกำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกบางฐานความผิด เป็นการกำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นหรือเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับลักษณะงานของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือไม่

โดยที่แนวปฏิบัติระหว่างประเทศสำหรับการให้บริการรักษาความปลอดภัยเอกชน (PSCs) ก็ได้ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมของผู้ที่จะให้บริการรักษาความปลอดภัยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ สามารถที่จะ

กระทำหรือกำหนดเงื่อนไขลักษณะต้องห้ามดังกล่าวได้ และโดยที่การกำหนดเงื่อนไขเช่นนั้นมิได้เป็นการปิดกั้นโดยสิ้นเชิง แต่กำหนดเฉพาะโทษที่อาจมีหรือสงสัยว่ามีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่าสอดคล้องกับเป้าหมายและหลักการความได้สัดส่วน รวมทั้งไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพตามหลักการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ บัญญัติไว้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาฐานความผิดที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๔ ข. (๓) โดยคำนึงถึงคุณธรรมทางกฎหมายในสิ่งที่เป็ประโยชน์ หรือสิ่งที่เป็คุณค่าแตกต่างกัน เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิต คุณธรรมทางกฎหมายคือชีวิตมนุษย์ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือลักทรัพย์ธรรมดา คุณธรรมทางกฎหมายคือกรรมสิทธิ์และการครอบครอง เป็นต้น ดังนั้น ฐานความผิดที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๔ ข. (๓) ที่กำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิในการทำงานสามปีเท่านั้น นั้น ยังไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักคุณธรรมทางกฎหมายข้างต้น จึงเห็นควรให้มีการทบทวนความเหมาะสมในเรื่องระยะเวลาดังกล่าว

ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและเสนอแนะนโยบาย

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และคณะกรรมการกำกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก และภาคธุรกิจรักษาความปลอดภัยเอกชน ตามมาตรา ๑๕ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนี้

ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย

๑) โดยที่กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย มีข้อกำหนดบางประการที่ยังไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงมีข้อเสนอ ดังนี้

๑.๑ ควรทบทวนการกำหนดคุณสมบัติเรื่องการสำเร็จการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ ในมาตรา ๓๔ ก. (๓) แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘

๑.๒ ควรทบทวนการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลา ๓ ปี ที่ห้ามผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสำหรับความผิดที่ระบุไว้ตามมาตรา ๓๔ ข. (๓) แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมในแต่ละฐานความผิดที่กำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิในการทำงานให้สอดคล้องกับคุณธรรมทางกฎหมาย เพื่อมิให้ถูกจำกัดสิทธิที่ใช้ระยะเวลาที่เท่ากันในแต่ละฐานความผิด

๑.๓ ควรทบทวนโดยยกเลิกการกำหนดคุณสมบัติเรื่องสัญชาติไทยของพนักงานรักษาความปลอดภัย รับอนุญาตตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓๔ ก. (๑)

๒) ควรออกกฎหมายโดยกำหนดให้มาตรฐานการรักษาความปลอดภัยและมาตรฐานหลักสูตรการรักษาความปลอดภัย คำนึงถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

ข้อเสนอแนะนโยบาย

๑) ควรกำหนดนโยบายให้ภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาทักษะหรือการฝึกอบรมพนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ได้แก่ แนวปฏิบัติระหว่างประเทศสำหรับการให้บริการรักษาความปลอดภัยเอกชน (International Code of Conduct for Private Security Service Provider : PSCs) รวมถึงการกำหนดมาตรการเยียวยาอื่น ๆ เมื่อเกิดการกระทำที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามหลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ ตามกรอบงานขององค์การสหประชาชาติในการคุ้มครอง เคารพและเยียวยา

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ คณะกรรมการกำกับธุรกิจรักษาความปลอดภัย องค์การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และภาคธุรกิจรักษาความปลอดภัยเอกชน ควรหารือร่วมกันเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อให้กฎหมายสามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ กำหนดมาตรฐานการรักษาความปลอดภัย และมาตรฐานหลักสูตรการรักษาความปลอดภัยกลางที่ครอบคลุมเจ้าของกิจการที่จ้างพนักงานรักษาความปลอดภัย เป็นลูกจ้างโดยตรง และการให้บริการรักษาความปลอดภัย

โดยบริษัทที่ให้บริการรักษาความปลอดภัย อันจะก่อให้เกิดความเสมอภาคในกฎหมาย และคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รวมทั้งหารือร่วมกันเพื่อกำหนดให้มีการประเมินต้นทุนของการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ การบริหารจัดการประเภทงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็นธรรม และจัดให้มีกระบวนการประเมินผลกระทบของกฎหมาย (Regulatory Impact Assessment : RIA) ทุก ๒ ปี ภายหลังจากพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติแจ้งว่าได้เสนอไปยังหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธุรกิจรักษาความปลอดภัย ซึ่งต่อมาได้มีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๖๓/๒๕๕๙ ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธุรกิจรักษาความปลอดภัยแล้ว โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย และพนักงานรักษาความปลอดภัย ดังนี้

(๑) แก้ไขคุณสมบัติของพนักงานรักษาความปลอดภัย รับอนุญาต ตามมาตรา ๓๔ ก. (๓) จากเดิมต้องสำเร็จการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายปัจจุบัน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓) เป็น “สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับที่ใช้อยู่ในขณะสำเร็จการศึกษา”

(๒) ขยายเวลาให้ผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย และผู้ประสงค์จะเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย รับอนุญาต ซึ่งเคยประกอบธุรกิจหรือประกอบอาชีพในสังกัดของผู้ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยใช้บังคับ (ก่อนวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๙) ซึ่งยื่นคำขอรับใบอนุญาตไม่ทันภายในกำหนด (บริษัทที่ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย ให้ยื่นภายในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๙ พนักงานรักษาความปลอดภัย ให้ยื่นภายในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๙) สามารถยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยหรือใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตแล้วแต่กรณี เพิ่มเติมได้ถึงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ โดยเมื่อได้ยื่นคำขอแล้วให้ประกอบธุรกิจหรือเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยต่อไปได้ จนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตจากนายทะเบียน

(๓) ยกเว้นคุณสมบัติเรื่องวุฒิการศึกษา ตามมาตรา ๓๔ ก. (๓) และลักษณะต้องห้ามเรื่องการมีประวัติได้รับโทษ จำคุกบางฐานความผิด ตามมาตรา ๓๔ ข. (๓) ให้กับ พนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตในสังกัดของผู้ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัย เฉพาะผู้ที่เคยเป็น พนักงานรักษาความปลอดภัยอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยใช้บังคับ (ก่อนวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๙)

รองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) ได้มีคำสั่งมอบหมายให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักรับเรื่องไปพิจารณาร่วมกับกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษา แนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอของ กสม.

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐ รับทราบผลการพิจารณาและผลการดำเนินการตาม ข้อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย ตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเสนอ สรุปสาระสำคัญ ได้ว่า กรณีการกำหนดวุฒิการศึกษาของพนักงานรักษา ความปลอดภัย พนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็นพนักงาน รักษาความปลอดภัยอยู่ก่อนจะได้รับการยกเว้น โดยไม่ต้อง ใช้วุฒิการศึกษา ส่วนพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เป็น พนักงานรักษาความปลอดภัยหลังวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๙ จะได้รับยกเว้นเรื่องวุฒิการศึกษาเช่นกัน จากเดิมที่ต้อง สำเร็จการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษา ภาคบังคับเปลี่ยนมาเป็นสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาภาคบังคับที่ใช้อยู่ในขณะที่สำเร็จการศึกษา กรณีการออกกฎหมายกำหนดให้มาตรฐานการรักษา ความปลอดภัยและมาตรฐานหลักสูตรการรักษาความ ปลอดภัยโดยคำนึงถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ให้บรรจุ วิชาเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในหลักสูตร ของพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต

กรณีที่ ๕ เรื่อง สิทธิบุคคลและชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่า การดำเนินโครงการสำรวจแร่โพแทชขาดการมีส่วนร่วม ของชุมชนและไม่ชี้แจงข้อมูลให้ประชาชนทราบ

(รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑ - ๑๒/๒๕๖๒)

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนขอให้ตรวจสอบกรณี กล่าวอ้างว่า การดำเนินการสำรวจแร่โพแทชของบริษัท แห่งหนึ่งในพื้นที่จังหวัดสกลนคร ขาดการมีส่วนร่วม ของประชาชน และไม่ชี้แจงข้อมูลให้ประชาชนทราบ

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อมูลเกี่ยวกับอาชญาบัตร พิเศษ ในการสำรวจแร่โพแทชและบันทึกช่วยจำเกี่ยวกับ ความร่วมมือกันทางการค้า เศรษฐกิจและเทคนิคระหว่าง ประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อร่วมลงทุน ในการพัฒนาเหมืองแร่โพแทชและผลิตปุ๋ยโพแทช เป็นข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะได้รับทราบ และเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครอง ของหน่วยงานของรัฐในเรื่องสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ที่ได้รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ และประกาศ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่อง การกำหนด ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ที่ต้อง จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๙ (๘) แห่ง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีไว้เพื่อให้ประชาชน สามารถเข้าดูได้ จึงให้ข้อเสนอแนะมาตรการ หรือแนวทาง ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เกี่ยวกับการให้มี ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพให้ครบถ้วน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และชี้แจง ทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่โครงการสำรวจ แร่โพแทช พร้อมข้อมูลเกี่ยวกับการออกอาชญาบัตรพิเศษ ในการสำรวจแร่โพแทช ระหว่างประเทศไทยกับ สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจ ที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดสกลนคร รวมทั้งสามารถใช้สิทธิในการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป ต่อกระทรวงอุตสาหกรรม กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักงาน อุตสาหกรรมจังหวัดสกลนคร และจังหวัดสกลนคร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ดังนี้

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๑) กระทรวงอุตสาหกรรมควรพิจารณากำชับให้หน่วยงานในสังกัดต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพตามมาตรา ๙ (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยครบถ้วน และสามารถให้ประชาชนเข้าถึงได้ตามที่กฎหมายกำหนด

(๒) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ควรร่วมกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสกลนครและจังหวัดสกลนคร พิจารณาชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่โครงการสำรวจแร่โพแทช พร้อมจัดทำเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการอนุญาตพิเศษในการสำรวจแร่โพแทชและบันทึกช่วยจำเกี่ยวกับความร่วมมือกันทางการค้า เศรษฐกิจและเทคนิค ในการร่วมลงทุนพัฒนาเหมืองแร่โพแทชและผลิตปุ๋ยโพแทชระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และการใช้หรือแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่บุคคลและชุมชนในจังหวัดสกลนคร และสามารถใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นตามขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กระทรวงอุตสาหกรรม กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และจังหวัดสกลนคร แจ้งว่ามีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้บริการข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ประชาชนสามารถเข้าตรวจดูได้ตามกฎหมายกำหนด และที่ผ่านมาสํานักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสกลนคร ได้ร่วมมือกับกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และจังหวัดสกลนคร ได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนในบริเวณโครงการสำรวจแร่โปแตชในพื้นที่จังหวัดสกลนครอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งได้ส่งสื่อประชาสัมพันธ์การสำรวจแร่โปแตช เผยแพร่ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดสกลนคร สำหรับประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลดังกล่าวแล้ว ในส่วนของจังหวัดสกลนคร ได้ร่วมกับสํานักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสกลนคร ดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการ รวมทั้งกำชับไปยังอำเภอ ให้สร้างความเข้าใจและรักษาความปลอดภัยทั้งผู้ประกอบการ และประชาชนผู้ต่อต้านและผู้สนับสนุน

กรณีที่ ๖ เรื่อง การเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีในการสมัครงานกับบริษัทเอกชน

(รายงานผลการตรวจสอบที่ ๓ - ๖ /๒๕๖๒)

กสม.ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ร้องทราดขอให้ตรวจสอบ กรณีกล่าวอ้างว่า บริษัทเอกชนกำหนดให้ผู้สมัครเข้าทำงานต้องตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงาน หากตรวจพบเชื้อดังกล่าวก็就会被ปฏิเสธการเข้ารับทำงาน โดยที่ลักษณะงานไม่มีความเกี่ยวข้องหรือ มีความเสี่ยงที่จะแพร่เชื้อเอชไอวีแต่อย่างใด ถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี

กสม. พิจารณากรณีข้างต้นแล้วเห็นว่า บริษัทเอกชนกำหนดให้ผู้สมัครเข้าทำงานต้องตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงาน เป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน เป็นการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้ร้อง โดยอาศัยเหตุแห่งสถานภาพทางสาธารณสุข อันถือเป็นสถานภาพอย่างอื่น (other status) แม้ว่าบริษัทเอกชนอีกรายหนึ่งชี้แจงว่า ไม่มีนโยบายให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวี การดำเนินการให้มีการตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงานเป็นการกระทำของบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นผู้รับจ้างจากบริษัทเอกชนในการคัดเลือกพนักงานเข้าทำงาน แต่เมื่อผลของการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้ร้องต้องตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนเข้าทำงาน ย่อมถือได้ว่ามีการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นเช่นเดียวกับการกระทำของผู้ถูกร้องรายอื่น การกระทำของบริษัทเอกชนทั้งหมทเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กติกา ICCPR และกติกา ICESCR อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้องทั้งหมท ดังนั้น จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องทั้งหมท กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) และ (๓) ประกอบมาตรา ๓๖ และมาตรา ๔๒ ดังนี้

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๑) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ ที่ ๕ และที่ ๖ ควรพิจารณายกเลิกเงื่อนไขการตรวจหาเชื้อเอชไอวี ก่อนรับเข้าทำงานในทุกตำแหน่ง และดำเนินการตามแนวปฏิบัติแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ในสถานที่ทำงาน ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง แนวทางการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ และวัณโรคในสถานประกอบกิจการ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕ รวมทั้งการจัดทำมาตรฐานการบริหารจัดการเอดส์ในสถานประกอบการ (AIDS - response Standard Organization : ASO Thailand) ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๓ ควรควบคุมดูแลไม่ให้ผู้รับจ้างดำเนินการคัดเลือกพนักงานเข้าทำงานด้วยวิธีการใดอันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือโรคเอดส์

(๒) กระทรวงสาธารณสุขควรบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ได้แก่ การใช้กลไกตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๔๒) เรื่อง ชนิดหรือประเภทของการรักษาพยาบาล การบริการอื่นของสถานพยาบาล และสิทธิของผู้ป่วยซึ่งผู้รับอนุญาตจะต้องแสดงตามมาตรา ๓๒ (๓) กับสถานบริการทางการแพทย์ที่มีบริการตรวจหาเชื้อเอชไอวีและเปิดเผยผลการตรวจต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะโดยสมัครใจหรือไม่ รวมถึงการดำเนินการให้มีมาตรการเชิงลงโทษต่อสถานพยาบาลที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กระทรวงแรงงาน และกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ควรเร่งดำเนินการให้ สถานประกอบกิจการเอกชนดำเนินการตามแนวปฏิบัติแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ ในสถานที่ทำงาน ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง แนวทางการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์และวัณโรค ในสถานประกอบกิจการ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เรียกร้องให้มีการยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวี ก่อนรับเข้าทำงาน รวมถึงการจัดทำมาตรฐานการบริหารจัดการเอดส์ในสถานประกอบการ (AIDS-response Standard Organization : ASO Thailand) ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

ข้อเสนอแนะในการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง

คณะรัฐมนตรีควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานในภาคเอกชน ให้ครอบคลุมไปถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในโลกแห่งการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้แสวงหางานทำที่ยังมีได้อยู่ในฐานะลูกจ้าง และผู้ที่มีฐานะเป็นลูกจ้างตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานและกฎหมายอื่น ตั้งแต่กระบวนการพิจารณารับเข้าทำงาน การกำหนดเงื่อนไขในการจ้างงาน การเลื่อนตำแหน่ง และการสิ้นสุดการจ้าง เพื่อให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยควรนำเอาแนวปฏิบัติระหว่างประเทศว่าด้วยเชื้อเอชไอวี/เอดส์กับสิทธิมนุษยชน (International Guidelines on HIV/AIDS and Human Rights) ในส่วนที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการดำเนินการ ทั้งนี้ ควรมีการจัดตั้งกลไกการคุ้มครองและตรวจสอบการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีในโลกแห่งการทำงาน เพื่อทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบ และดำเนินการให้มีการเยียวยาผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ถูกเลือกปฏิบัติ อันจะทำให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้ติดเชื้อเอชไอวีอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๑) บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งแจ้งว่าได้ยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับพนักงานเข้าทำงาน ทุกตำแหน่งของบริษัท มีผลนับตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๒ เป็นต้นไป

(๒) รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลักรับเรื่องนี้ไปพิจารณา ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอแนะดังกล่าว โดยให้กระทรวงแรงงานสรุปผลการพิจารณาผลการดำเนินการดังกล่าว ในภาพรวมแล้ว ส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

ต่อมา กระทรวงแรงงานโดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้จัดประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อหารือการกำหนดแนวทางการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์

ของสถานประกอบกิจการให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม จนในที่สุดคณะทำงานพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน กองสวัสดิการแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ได้ดำเนินการยกร่างประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง การป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ในสถานประกอบกิจการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผู้ป่วยเอดส์และ ผู้ได้รับผลกระทบจากเอดส์เข้าถึงการจ้างงานและมีงานทำ รวมถึงการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวีและ เอดส์ในสถานประกอบกิจการ ขณะนี้อยู่ระหว่างรับฟัง ความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาร่างพระราชบัญญัติจัดการ เลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. ฉบับประชาชน และได้ จัดประชุมคณะทำงานฯ โดยมีผู้แทนจากภาครัฐและ ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบ ในหลักการและเห็นควรยกร่างพระราชบัญญัติฉบับ ดังกล่าว เพื่อให้เป็นกฎหมายกลางในการจัดการเลือก ปฏิบัติในทุกรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับพันธกรณีสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อศึกษาข้อมูลและสถิติข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการเลือก ปฏิบัติ รวมทั้งได้หารือเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำร่าง พระราชบัญญัติฯ ซึ่งที่ผ่านมา คณะทำงานฯ ได้มีการประชุม เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

กระทรวงแรงงาน โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครอง แรงงาน ได้จัดทำหนังสือถึงสำนักงานสวัสดิการและ คุ้มครองแรงงานจังหวัดทุกจังหวัด และในกรุงเทพมหานคร ทุกพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้นายจ้างปฏิบัติตามประกาศ กระทรวงแรงงานในเรื่องดังกล่าว และได้มีหนังสือ ประชาสัมพันธ์ให้นายจ้างทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อมิให้นายจ้าง เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวีของลูกจ้าง โดยไม่ได้รับการยินยอมจากลูกจ้าง หากละเมิดจะได้รับ โทษตามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงได้จัดตั้งคณะทำงาน พิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ต่อมาได้ออก ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่องการป้องกันและ การบริหารจัดการด้านเอดส์ในสถานประกอบกิจการ พ.ศ. ๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ โดยหลักการ

และเหตุผลได้สะท้อนถึงการห้ามเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อ เอชไอวี ว่าในปัจจุบันวิทยาการทางการแพทย์ในการดูแล รักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์มีความก้าวหน้า ไปมาก หากผู้ติดเชื้อได้รับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม และผู้ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อได้มีโอกาส ในการเข้าถึงการจ้างงานและมีงานทำ สามารถอยู่ร่วมกัน ในสถานประกอบการและเป็นที่ยอมรับ ได้รับการคุ้มครอง สิทธิอย่างเท่าเทียมและมีการป้องกันการแพร่ระบาดของ เชื้อเอชไอวีและโรคเอดส์ โดยกำหนดสาระสำคัญไว้ ๓ ประการ คือ ๑) กำหนดให้นายจ้างมีการคุ้มครองและ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสถานประกอบการได้อย่างเท่าเทียม ในเรื่องของการรับสมัครงาน และสนับสนุนให้มีความก้าวหน้า ในการทำงาน รวมไปถึงการรักษาความลับส่วนบุคคล ๒) นายจ้างต้องมีการดำเนินการป้องกันและมีการควบคุม เชื้อเอชไอวีและโรคเอดส์ โดยการสร้างความรู้ที่ถูกต้อง สนับสนุนให้มีการตรวจเลือด และจัดเตรียมอุปกรณ์ ป้องกันให้กับลูกจ้างได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม และ ๓) กำหนดให้นายจ้างนั้นช่วยเหลือและดูแลผู้ติดเชื้อ เอชไอวีและโรคเอดส์ ให้ได้รับสิทธิในการเข้าถึงการรักษา พยาบาลตามมาตรฐานของกองทุนประกันสังคม

นอกจากนี้ ยังเพิ่มเติมเนื้อหาของแบบตรวจของ พนักงานตรวจแรงงานให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิ ลูกจ้างผู้ติดเชื้อเอชไอวีและเอดส์ และพิจารณาปรับปรุง พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ให้มีการ คุ้มครองสิทธิและไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อลูกจ้างผู้ติดเชื้อ เอชไอวีและเอดส์ที่ชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งมอบหมายให้ กรมการจัดหางานพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ แนวปฏิบัติ หรือดำเนินการใด ๆ เพื่อคุ้มครองคนหางาน โดยไม่ต้องตรวจหาเชื้อเอชไอวีในช่วงการสมัครงาน

ในส่วนของการทรวงสาธารณสุขได้แจ้งเวียน แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้ป่วยให้กับ ผู้ประกอบการและผู้ดำเนินการสถานพยาบาลประเภท คลินิก เพื่อแจ้งแนวปฏิบัติเรื่องการปกปิดข้อมูลความลับ ด้านสุขภาพของผู้ป่วยให้ทราบ และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยทั่วกัน พร้อมทั้งได้จัดทำประกาศรับรองสิทธิและ ข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย โดยร่วมมือกับผู้ประกอบวิชาชีพ ด้านสุขภาพ แพทย์สภา สภาการพยาบาล สภาเภสัชกรรม ทันตแพทย์สภา สภากายภาพบำบัด สมาคมนักการแพทย์ และคณะกรรมการประกอบโรคศิลปะ ซึ่งระบุชัดเจนว่า

ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับการปกปิดข้อมูลตนเอง เว้นแต่ผู้ป่วยจะให้ความยินยอมหรือเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพเพื่อประโยชน์โดยตรงของผู้ป่วย หรือตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังส่งเสริมการปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ เรื่อง แนวปฏิบัติแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ในสถานที่ทำงาน ซึ่งเป็นมาตรการที่ส่งเสริมให้หน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานในการป้องกัน ดูแล และคุ้มครองสิทธิบุคลากรในหน่วยงานให้ปลอดภัยจากเอชไอวีด้วยความสมัครใจ รวมถึงจัดทำแนวทางการบริการปรึกษาและตรวจหาการติดเชื้อเอชไอวี สำหรับสถานบริการสุขภาพ เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิผู้ป่วยให้กับบุคลากร/เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

กรณีที่ ๗ เรื่อง สิทธิในชีวิตและร่างกาย อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิผู้บริโภค กรณีคัดค้านการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายพาราควอต (paraquat) ของกรมวิชาการเกษตร

(รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๑/๒๕๖๒)

กสม. ได้รับเรื่องราวเรียนจากสมาคมสหพันธ์องค์กรผู้บริโภคและมูลนิธิเพื่อผู้บริโภคเพื่อขอให้ตรวจสอบกรณีกล่าวอ้างว่า เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐ กรมวิชาการเกษตรในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการขึ้นทะเบียนและควบคุมการผลิต นำเข้า ส่งออก และจำหน่ายวัตถุอันตรายทางการเกษตร ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕ ดำเนินการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายพาราควอต (paraquat) ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ โดยไม่รอผลการพิจารณาของคณะกรรมการวัตถุอันตรายที่อาจจะประกาศห้ามใช้ อันจะนำไปสู่การขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายพาราควอตเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๔ ที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง ทั้งที่คณะกรรมการขับเคลื่อนปัญหาการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่มีความเสี่ยงสูงในคราวประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๐ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานการประชุม ได้มีมติเห็นชอบในหลักการร่างแผนปฏิบัติการลด ละ เลิกใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่มีความเสี่ยงสูง ๓ ชนิด เป็นการดำเนินการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและก่อให้เกิดภาวะอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นการใช้พาราควอตเป็นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในภาคการเกษตรเป็นเรื่องการกำหนดนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย แม้ว่าพาราควอตมีความเป็นพิษโดยตัวของสารเคมี ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ก็มีความเห็นและวิธีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันไปบนพื้นฐานของข้อมูลทางวิชาการและข้อเท็จจริงที่ไม่สอดคล้องและขาดการรับฟังซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดปัญหาระบบบริหารจัดการที่มีความทับซ้อนและขาดความเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกัน กลายเป็นช่องว่างที่ทำให้ไม่สามารถกำกับดูแลและควบคุมการใช้พาราควอตได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสม ปัญหาดังกล่าวยังรวมไปถึงวัตถุอันตรายอื่น ๆ ที่ใช้เป็นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วย เช่น ไกลโฟเสต (สารกำจัดวัชพืช) และคลอร์ไพริฟอส (สารเคมีกำจัดแมลง) เป็นต้น ประกอบกับกลไกการควบคุมวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕ ยังไม่อาจขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดการยอมรับและไม่ครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาโดยเฉพาะมิติด้านเกษตรกรรมที่ยังยืນควบคู่กับการคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากปัจจุบันการใช้พาราควอตในภาคการเกษตรมีความเกี่ยวพันโดยตรงต่อสุขภาพอนามัยและวิถีชีวิตของเกษตรกรและประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนทุกคนสามารถดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยการกำหนดนโยบาย มาตรการหรือกลไกต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องประสานกัน เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัย ในขณะที่ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะในฐานะผู้บริโภคปลอดภัยจากอันตรายของสารเคมีและได้รับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง รวมทั้งเป็นการลดผลกระทบสะสมที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ เมื่อปรากฏว่าการใช้สารเคมีทางการเกษตรก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและเกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดการเยียวยาที่เหมาะสมและเป็นธรรมตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่าการใช้พาราควอตในภาคการเกษตรจะเป็นเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๖๐ แต่รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติให้รัฐต้องดูแลและส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี อันสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่กำหนดให้รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อประโยชน์สาธารณะ และเพื่อให้การแก้ไขปัญหาการใช้พาราควอตในภาคการเกษตรในระยะยาว อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในทุกมิติ จึงให้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และคณะกรรมการวัตถุอันตราย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) และมาตรา ๔๒ ดังนี้

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

๑. คณะกรรมการวัตถุอันตรายซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕ ควรกำหนดให้พาราควอตเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๔ ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๘ โดยห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง

๒. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตรทุกชนิดในระยะยาว โดยการจัดทำมาตรการและกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนในการควบคุมการใช้หรือการเลิกใช้สารเคมีในภาคการเกษตรทุกชนิดที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ทางวิทยาศาสตร์บ่งบอกถึงอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน และสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันจะต้องพัฒนาทางเลือกด้านสารชีวภาพและเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืนสำหรับเกษตรกรอย่างเป็นระบบและจริงจัง

๓. คณะรัฐมนตรีควรจัดให้มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการควบคุมสารเคมีทางการเกษตร โดยพิจารณาประกอบร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยจากการใช้สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช พ.ศ. ซึ่งจัดทำโดยคณะทำงานขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ กลุ่มมติเกษตรและอาหารปลอดภัย ภายใต้คณะกรรมการขับเคลื่อนและติดตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ร่วมกับเครือข่ายด้านสาธารณสุขและองค์กรภาคประชาสังคม

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๑. สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี แจ้งว่า รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักรับเรื่องนี้ไปพิจารณาร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอแนะดังกล่าว โดยให้กระทรวงสาธารณสุขสรุปผลการพิจารณาผลการดำเนินการดังกล่าว ในภาพรวมแล้วส่งให้สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอคณะกรรมการต่อไป

๒. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมวิชาการเกษตร และกระทรวงอุตสาหกรรมแจ้งผลดำเนินการสอดคล้องกันว่า คณะกรรมการวัตถุอันตรายในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑ มีมติให้จำกัดการใช้วัตถุอันตรายพาราควอตคลอรีไพรีฟอส และไกลโฟเซต แล้ว โดยให้ความเห็นชอบร่างประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อจำกัดการใช้พาราควอต คลอรีไพรีฟอส และไกลโฟเซต ซึ่งร่างประกาศฯ ได้กำหนดให้เกษตรกรผู้ใช้สารจะต้องผ่านการอบรม กำหนดหน้าที่ของผู้ขาย กำหนดชนิดพืชและพื้นที่ใช้สาร ให้ผู้ผลิตผู้นำเข้า ผู้ขายต้องแจ้งข้อมูลให้ทราบ เป็นต้น มอบหมายให้กรมวิชาการเกษตรเร่งดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดขยายการทำการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) หรือเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) ให้ครอบคลุมทั้งประเทศให้ได้ภายใน ๒ ปี และร่วมกับหน่วยงานภาควิชาการหรือภาคเอกชน ศึกษาวิจัยหาหน่วัตถุกรรมในการกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช และแนะนำเกษตรกรให้ใช้สารชีวภัณฑ์ในการกำจัดศัตรูพืชเพื่อเป็นการลดการใช้สารเคมีให้ได้ภายใน ๒ ปี เช่นกัน และให้ดำเนินการเผยแพร่ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้สารการใช้เครื่องพ่นสาร

อุปกรณ์ป้องกันที่เหมาะสม การฝึกอบรมจะต้องทำให้เห็น
อย่างเป็นรูปธรรม โดยจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการ
ขั้นตอน ระยะเวลา และเป้าหมายอย่างชัดเจน

กรณีที่ ๘ เรื่อง ข้อเสนอแนะนโยบายเพื่อส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีนโยบายและแผน การดำเนินงานเพื่อลดความพิการแต่กำเนิด โดยการกำหนด ให้กรดโฟลิกเป็นส่วนประกอบในอาหาร

(รายงานผลการพิจารณา ที่ ๒๙๒/๒๕๖๐)

สืบเนื่องจากความพิการแต่กำเนิดของบุคคลได้ส่ง
ผลกระทบต่อทั้งคนพิการและคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น
ผลกระทบด้านสุขภาพและจิตใจ ภาระค่าใช้จ่ายเพื่อ
การได้รับบริการสาธารณสุขที่เหมาะสม และมีมาตรฐาน
ความยากลำบากในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและ
บริการสาธารณะ การถูกเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน อีกทั้ง
ทำให้สูญเสียงบประมาณและทรัพยากรของประเทศ
เป็นจำนวนมาก โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้นิยาม
“ความพิการแต่กำเนิด” ให้มีความหมายครอบคลุมถึง
โรคพันธุกรรมที่อาจจะไม่เห็นความพิการเมื่อแรกเกิด
แต่แสดงอาการและความพิการต่อมาในวัยเด็ก ซึ่งปัญหา
ความพิการแต่กำเนิดมีสาเหตุสำคัญ หลายประการ อาทิ
ปัญหาภาวะทุพโภชนาการในมารดา การได้รับสารก่อ
ความพิการ โรคประจำตัวของมารดา การใช้ยาบางชนิด
ระหว่างตั้งครรภ์ เป็นต้น สำหรับประเทศไทย พบว่า
การเสียชีวิตในวัยทารกมีสาเหตุจากความพิการแต่กำเนิด
ประมาณร้อยละ ๒๐ - ๓๐ และพบทารกแรกเกิดมีชีพ
ซึ่งมีความพิการแต่กำเนิดประมาณ ๒๔,๐๐๐ - ๔๐,๐๐๐
คนต่อปี หรือร้อยละ ๓ - ๕ ของจำนวนทารกแรกเกิด
มีชีพทั้งหมดประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ คนต่อปี และจำนวน
เด็กพิการแต่กำเนิดมีแนวโน้มสะสมเพิ่มขึ้นทุกปี จึงจำเป็นต้อง
ดำเนินการแก้ไขปัญหาคความพิการแต่กำเนิดอย่างรอบ
ด้านและเร่งด่วน ซึ่งได้มีการดำเนินการแล้วบางส่วน เช่น
การกำหนดให้เติมสารไอโอดีนในเกลือและสารปรุงรส
เพื่อป้องกันการไม่พัฒนาการของเซลล์สมองขณะ
ตั้งครรภ์และวัยเด็ก เป็นต้น

ผลจากการศึกษาทางด้านโภชนาการซึ่งประเทศ
ที่พัฒนาแล้วทั่วโลกต่างให้การยอมรับ การสนับสนุนว่า
การเสริมกรดโฟลิก ๔๐๐ ไมโครกรัมต่อวัน (๐.๔ มิลลิกรัม
ต่อวัน) ในช่วง ๔ - ๖ สัปดาห์ก่อนตั้งครรภ์ จนถึงตั้ง
ครรภ์ได้ ๓ เดือน สามารถลดโอกาสเสี่ยงของความพิการ

แต่กำเนิดได้ร้อยละ ๒๐ - ๕๐ ลดโอกาสการเกิด และ
การเกิดซ้ำความพิการแต่กำเนิดของหลอดประสาทได้
ร้อยละ ๗๐ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสนับสนุนว่า กรดโฟลิก
หรือโฟเลตยังสามารถลดโอกาสเสี่ยงของความพิการ
แต่กำเนิดประเภทอื่น เช่น ลดโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด
ลงได้ร้อยละ ๒๕ - ๕๐ ลดความผิดปกติของแขนขาได้
ร้อยละ ๕๐ ลดความพิการของระบบ ทางเดินปัสสาวะ
และโรคไม่มีรูทวารหนัก ตลอดจนลดโอกาสการเกิด
ปากแหว่งเพดานโหว่ลงได้ประมาณ ๑ ใน ๓ จึงสรุปได้ว่า
การเสริมกรดโฟลิกสามารถป้องกันความพิการแต่กำเนิด
ที่รุนแรงได้เกือบทุกชนิด สอดคล้องกับองค์การอนามัยโลก
ที่ได้ให้คำแนะนำว่า หญิงวัยเจริญพันธุ์ที่มีโอกาสตั้งครรภ์
ควรได้รับกรดโฟลิก ๔๐๐ ไมโครกรัม หรือ ๐.๔ มิลลิกรัม
ประจำทุกวันอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงระยะเวลาที่มีโอกาส
ตั้งครรภ์ประมาณ ๓ เดือน ก่อนการตั้งครรภ์จนถึงตั้งครรภ์
ครบ ๓ เดือน

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า ประชาชนคนไทยย่อมมี
สิทธิที่จะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีสุขภาพที่ดี
อันถือเป็นหลักการที่สำคัญของสิทธิมนุษยชนที่ต้องได้รับ
ตามมาตรฐานสูงสุด ซึ่งมีวิธีการที่หลากหลายที่จะนำไปสู่
การได้รับสิทธิของบุคคลในด้านสุขภาพ อาทิ การกำหนด
นโยบาย หรือการนำหลักการหรือองค์ความรู้ซึ่งองค์การ
อนามัยโลก (WHO) ได้ศึกษาและมีข้อเสนอแนะต่อ
ประเทศทั่วโลกมาปรับใช้ หรือการตรากฎหมายที่จำเป็น
เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ อันรวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย
ดังกล่าวด้วย ซึ่งในส่วนสิทธิของมารดาและการพัฒนา
สุขภาพของเด็กให้มีความสมบูรณ์แข็งแรง จำเป็นอย่างยิ่ง
ที่จะต้องได้รับการพัฒนาสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
ตั้งแต่การวางแผนครอบครัว การฝากครรภ์ในระยะก่อน
และหลังคลอดบุตร ดังนั้น การพัฒนานโยบายและ
แผนการดำเนินงานเพื่อลดความพิการแต่กำเนิด โดยการ
กำหนดให้กรดโฟลิกเป็นส่วนประกอบในอาหารจึงเป็นการ
ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข
และสวัสดิการจากรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งได้วาง
หลักการและคุ้มครองไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน
ในการรับบริการสาธารณสุขที่เหมาะสม เป็นไปอย่างทั่วถึง
มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐาน โดยเฉพาะเด็กและ
เยาวชนซึ่งมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนา
ด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพใน

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และได้รับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ (ในขณะนั้น) รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากล ทั้งกติกา ICESCR และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ให้การคุ้มครองและรับรองว่า มารดาควรได้รับการคุ้มครองพิเศษระหว่างช่วงระยะเวลาตามควรก่อนหรือหลังการให้กำเนิดบุตร และรัฐภาคี ควรดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อลดการเสียชีวิตของทารกและเด็ก ตลอดจนประกันให้มีการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสมแก่มารดาทั้งก่อนและหลังคลอด

กสม. จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะนโยบายต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนี้

๑) ควรให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกระทรวงสาธารณสุข ร่วมกันเป็นหน่วยงานหลักในการผลักดันนโยบายและแผนการดำเนินงานสำหรับการกำหนดให้กรดโฟลิกเป็นส่วนประกอบในอาหาร

๒) ควรให้กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัย และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ส่งเสริมการให้โภชนศึกษาแก่หญิงวัยเจริญพันธุ์และคู่สมรสที่พร้อมจะมีบุตรให้ได้รับทราบถึงประโยชน์ของกรดโฟลิกในการลดความพิการแต่กำเนิดของทารก และเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนานโยบายและแผนการดำเนินงานสำหรับการกำหนดให้เติมกรดโฟลิกเป็นส่วนประกอบในอาหาร โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังนี้

๒.๑ พัฒนานโยบายและแผนการดำเนินงานสำหรับการกำหนดให้เติมกรดโฟลิกเป็นส่วนประกอบในอาหาร โดยเร่งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน เช่น สมาอุตสาหกรรมอาหาร สถาบันเทคโนโลยีการอาหาร เป็นต้น

๒.๒ เร่งประสานความร่วมมือกับสถาบันโภชนาการต่าง ๆ อาทิ สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ฯลฯ ให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดปริมาณของกรดโฟลิกที่ควรได้รับต่อวัน เพื่อกำหนดชนิดของอาหารที่เหมาะสมสำหรับการเติมกรดโฟลิกลงไป โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมในการรับประทานอาหาร

อาหารของคนไทยซึ่งต้องสอดคล้องกับห่วงโซ่อาหารของอาหารและคุณภาพของอาหาร (สี กลิ่น รสชาติ) และต้นทุนในกระบวนการผลิต ตลอดจนความเสถียรคงรูปตามอายุของอาหารในการวางจำหน่าย

๒.๓ ในระหว่างการดำเนินการตามข้อ ๒.๑) และ ๒.๒) ควรกำหนดมาตรการชั่วคราวให้หญิงวัยเจริญพันธุ์ต้องได้รับประทานกรดโฟลิกเสริมในปริมาณที่เหมาะสมตามความเห็นของนักวิชาการที่เชี่ยวชาญในระยะก่อนปฏิสนธิ ๓ เดือน ต่อเนื่องจนถึงช่วงที่มีการปฏิสนธิแล้วครบกำหนด ๓ เดือน

๓) ควรให้ (๑) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (๒) สำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และ (๓) กระทรวงสาธารณสุข โดยสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สนับสนุนจัดสรรหรือหาแหล่งเงินทุนเพื่อการวิจัยสำหรับพัฒนานโยบายและแผนการดำเนินงานสำหรับการกำหนดเติมกรดโฟลิกเป็นส่วนประกอบในอาหารจนสามารถปฏิบัติได้จริง

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๑. รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐ มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักพิจารณา ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักนายกรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอดังกล่าว

๒. กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัย ได้จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและสมาคมและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๐ สรุปได้ว่า

๒.๑ กรมอนามัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสตรีและเด็กได้แก่สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการ

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกัน
ทำแผนดำเนินงานเพื่อลดความพิการแต่กำเนิด
๒.๒ สำหรับเรื่องโภชนาการขอให้งดดำเนินการ ดังนี้

- ๑) ขอให้กรมอนามัยดำเนินการส่งเสริมโภชนาการ เน้นการดำเนินการแก่หญิงวัยเจริญพันธุ์ และคู่สมรสที่พร้อมจะมีบุตรได้รับทราบถึงประโยชน์ของโฟเลตและกรดโฟลิก ในการลดความพิการแต่กำเนิดผ่านทางคลินิกฝากครรภ์และโรงเรียนพ่อแม่
- ๒) ขอให้กรมอนามัยร่วมมือกับองค์การเภสัชกรรมในการผลิตวิตามินเสริมธาตุเหล็กและโฟลิก (Ferro Folic® ประกอบด้วย iron ๖๐ มก. และ Folic acid ๒.๘ มก.) ดำเนินการส่งเสริมให้หญิงวัยเจริญพันธุ์เข้าถึงยาและได้รับก่อนตั้งครรภ์ทุกสัปดาห์ อย่างน้อย ๑๒ สัปดาห์ และปรับให้ยาเม็ด Triferdine® (ประกอบด้วย Iodine ๐.๑๕ มก. Iron ๖๐.๘๑ มก. และ Folic acid ๐.๔ มก.) เมื่อตั้งครรภ์แล้ว วันละ ๑ เม็ด ตลอดการตั้งครรภ์อย่างต่อเนื่อง
- ๓) ขอให้กรมอนามัยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา พัฒนานโยบายและแผนการดำเนินงานสำหรับการกำหนดให้เติมกรดโฟลิกเป็นส่วนประกอบในอาหาร โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒

๒.๓ ขอให้กรมอนามัยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการวิจัยและทุนสนับสนุนการวิจัย เรื่อง การเติมกรดโฟลิกลงในอาหาร ซึ่งกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเห็นควรให้สถาบันนโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติรับผิดชอบ

๓. คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐ เห็นชอบตามที่กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอผลการพิจารณาและผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดกรดโฟลิกเป็นส่วนประกอบในอาหาร

กรณีที่ ๙ เรื่อง สิทธิคนพิการ กรณีกล่าวอ้างว่าสายการบินเลือกปฏิบัติกับผู้โดยสารด้วยเหตุแห่งความพิการ (รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๑๒ - ๓๑๓/๒๕๖๑)

กสม. เห็นสมควรพิจารณาตรวจสอบ กรณีที่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook) กล่าวอ้างว่า ผู้เขียนและสามีที่ป่วยเป็นอัมพาตได้ใช้บริการสายการบินแห่งหนึ่ง ซึ่งไม่มีเครื่องมือหรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้โดยสารที่ป่วยเป็นอัมพาตที่นั่งบนเก้าอี้รถเข็น (wheelchair) จึงต้องช่วยกันยกสามีผู้ร้องที่นั่งอยู่บนเก้าอี้รถเข็นลงจากเครื่องบินเพื่อไปยังรถยนต์ที่จอดรอรับอยู่ และพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินแจ้งว่า นโยบายของสายการบินไม่รับผู้โดยสารที่เดินไม่ได้ เพราะไม่มีอุปกรณ์ช่วยเหลือ และต่อมาได้รับเรื่องร้องเรียนขอให้ตรวจสอบกรณีผู้ร้องซึ่งเป็นคนพิการอีกสองรายกล่าวอ้างว่า ได้จองบัตรโดยสารเครื่องบินสายการบินแห่งหนึ่ง ไป-กลับ กรุงเทพฯ-เชียงใหม่ แต่เมื่อไปแสดงตนเพื่อขึ้นเครื่องปรากฏว่าพนักงานต้อนรับภาคพื้นดินของสายการบินดังกล่าวแจ้งว่า ไม่อนุญาตให้ผู้ร้องทั้งสองเดินทางโดยไม่มีผู้ร่วมเดินทางด้วย ทำให้ผู้ร้องทั้งสองต้องซื้อบัตรโดยสารของสายการบินอื่น ส่วนการเดินทางกลับของสายการบินแห่งนั้นได้คืนเงินค่าโดยสารให้ผู้ร้องที่ ๑ ทั้งขาไปและขากลับ ส่วนผู้ร้องที่ ๒ ได้รับคืนเงิน (refund) เฉพาะค่าโดยสารขาไป และคงบัตรโดยสารขากลับของผู้ร้องที่ ๒ ไว้ โดยพนักงานของสายการบินแห่งนั้นอนุญาตให้ผู้ร้องทั้งสองเดินทางกลับ ซึ่งการบริการในเที่ยวบินขากลับของสายการบินแห่งหนึ่งมีการบริการอย่างครบครัน โดยแตกต่างจากเที่ยวบินขาไป

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า สายการบินแห่งนั้นได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการแล้ว แต่วิธีการเข้าถึงไม่สะดวก เนื่องจากมีขั้นตอนการแจ้งล่วงหน้า ซึ่งผู้ร้องทั้งสองและคนพิการส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าว สำหรับนำพาคนพิการหรือรถเข็นคนพิการขึ้นและลงจากเครื่องบินได้ ก็ถือเป็นการแก้ปัญหาและพยายามให้ความสะดวกแก่ผู้ร้องทั้งสอง อีกทั้งภายหลังเกิดเหตุการณ์ ได้มีการสอบสวนข้อเท็จจริง รวมทั้งได้กล่าวตักเตือนและลงโทษพนักงานแล้ว กรณีจึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า สายการบินดังกล่าวเลือกปฏิบัติต่อผู้ร้องทั้งสองด้วยเหตุแห่งความพิการ จึงมีมติให้ยุติเรื่อง แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือความสับสนเสี่ยงอื่นที่อาจเกิดขึ้นได้ จึงให้ข้อเสนอแนะ

มาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยา ผู้ได้รับความเสียหาย ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรา ๒๔๗ (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมาตรา ๒๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนตามมาตรา ๒๔๗ (๓) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมาตรา ๒๖ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนี้

มาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน

บริษัทสายการบินแห่งหนึ่ง (ผู้ถูกร้อง) ควรดำเนินการดังนี้

(๑) ควรเยียวยาผู้ร้องทั้งสองตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเพราะเหตุแห่งกรณีตามคำร้อง และเยียวยาผู้โดยสารซึ่งเป็นผู้ร่วมเดินทาง (escort /accompany) กับผู้ร้องที่ ๒ โดยคืนค่าโดยสาร (refund) จากท่าอากาศยานนานาชาติดอนเมือง - ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่

(๒) กรณีที่คนพิการเดินทางโดยจองตัวเครื่องบินเกิน ๔๘ ชั่วโมง ก่อนออกเดินทาง ควรแจ้งเงื่อนไขการให้บริการต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน อาทิ การแจ้งขอรับบริการเก้าอี้รถเข็น (wheelchair) เก้าอี้รถเข็นในห้องโดยสาร (cabin wheelchair) หรืออุปกรณ์ยกคนพิการหรือเก้าอี้รถเข็นขึ้นเครื่องบิน (hydraulic lift) โดยแจ้งล่วงหน้าก่อนเดินทางไม่น้อยกว่า ๔๘ ชั่วโมง ในขั้นตอนการซื้อบัตรโดยสารการจองที่นั่ง และแสดงตนเพื่อการขึ้นเครื่องบิน (check in) ผ่านระบบเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ โดยออกแบบระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารดังกล่าวให้คนพิการประเภทต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและเหมาะสม เช่น การบริการจองบัตรโดยสารออนไลน์ ควรจะมีประกาศในลักษณะข้อความแจ้งเตือนบนเว็บไซต์ หรือก่อนทำการยืนยันตกลงซื้อบัตรโดยสารออนไลน์ ควรมีช่องแสดงความตกลงหรือปฏิเสธขอรับบริการช่วยเหลือเพิ่มเติมก่อน จึงจะสามารถตกลงซื้อบัตรโดยสารออนไลน์ได้

กรณีที่คนพิการเดินทางโดยจองตัวเครื่องบินไม่ถึง ๔๘ ชั่วโมง ก่อนออกเดินทาง หากไม่สามารถจัดการอำนวยความสะดวกและการช่วยเหลือคนพิการ ผู้ถูกร้องควรที่จะมีการแจ้งให้คนพิการทราบ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและเพื่อให้คนพิการสามารถพิจารณาประกอบการตัดสินใจได้

(๓) ควรจัดให้มีการอบรมผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจว่าจะให้ผู้โดยสารเดินทางได้หรือไม่ ให้มีความเข้าใจและตระหนักถึงสิทธิของคนพิการในการเข้าถึงการบริการสาธารณะ ทั้งข้อจำกัดและความจำเป็นที่ต้องใช้บริการของผู้โดยสารกลุ่มดังกล่าว รวมทั้งวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมแก่ผู้ใช้บริการที่เป็นคนพิการ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหากับผู้รับบริการในลักษณะเช่นเดียวกับคำร้องนี้ขึ้นอีก โดยให้คนพิการร่วมเป็นวิทยากรในการอบรมส่วนกรณีที่ไม่อนุญาตให้ผู้โดยสารคนใดเดินทางและมีสิทธิได้รับคืนค่าโดยสาร (refund) ควรปรับปรุงระบบและขั้นตอนการดำเนินการให้ได้รับคืนค่าโดยสารโดยไม่ล่าช้า

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๑) กระทรวงคมนาคมควรดำเนินการ ดังนี้

๑.๑ จัดให้มีระเบียบและแนวปฏิบัติในการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำสำหรับคนพิการให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อเป็นแนวทางให้ทุกสายการบินปฏิบัติต่อคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียมกัน

๑.๒ เป็นหน่วยงานกลางในการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายคนพิการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกิจการขนส่งสาธารณะทางอากาศยาน อาทิ การก่อสร้างอาคารและสถานที่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวก การให้บริการของผู้ประกอบกิจการและเจ้าหน้าที่ ภายใต้การคำนึงถึงหลักการการออกแบบเพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่ม ในสังคมอารยสถาปัตย์ (Universal Design) และความต้องการพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท

(๒) กรมท่าอากาศยานควรดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคนพิการ อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา

คุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ กฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่ยานพาหนะ และบริการขนส่งเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. ๒๕๕๖ และกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. ๒๕๔๘ ให้ครอบคลุมท่าอากาศยานทุกแห่ง โดยกระจายวัสดุอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวก รวมทั้งการให้บริการตามจุดต่าง ๆ ของท่าอากาศยานอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง

(๑) กระทรวงคมนาคม โดยสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย ควรเสนอให้มีระเบียบ เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้โดยสารพิการในการเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สายการบินต้นทุนต่ำ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการขนส่งทางอากาศยานเพื่อการพาณิชย์ (สายการบิน) ไม่สามารถปฏิเสธการรับผู้โดยสารพิการได้ เว้นแต่เป็นกรณีตามที่กำหนดในข้อบังคับของคณะกรรมการการบินพลเรือนเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันของทุกสายการบิน และกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือคนพิการเบื้องต้นของแต่ละสายการบินให้มีมาตรฐานเดียวกัน

(๒) กระทรวงคมนาคม โดยกรมท่าอากาศยาน และบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ควรเสนอให้มีการแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ และบริการขนส่ง เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยเพิ่มข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดให้มีเก้าอี้รถเข็นในห้องโดยสาร (cabin wheelchair) อุปกรณ์ยกคนพิการที่ใช้รถเข็นขึ้นเครื่องบิน (hydraulic lift) โดยไม่ควรเรียกเก็บค่าใช้จ่ายส่วนนี้จากค่าธรรมเนียมการใช้สนามบินของผู้ประกอบกิจการขนส่งพาณิชย์ทางอากาศ

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๑) สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย แจ้งว่าได้จัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดย การเสนอร่างพระราชบัญญัติ การเดินอากาศ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. และสภานิติบัญญัติ

แห่งชาติได้มีมติเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว โดยมาตรา ๔๑/๑๓๓ วรรคสาม ระบุว่า “ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการการบินพลเรือนตามมาตรา ๔๑/๑๒๕ ซึ่งเป็นผู้ประกอบกิจการขนส่งทางอากาศเพื่อการพาณิชย์และผู้ดำเนินการเดินอากาศต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๔๑/๑๒๖ ปฏิเสธการรับชนคนพิการ ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของคณะกรรมการการบินพลเรือน” ซึ่งกรณียกเว้นได้แก่ เหตุผลด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย และกรณีผู้โดยสารที่มีความประพฤติดังกล่าวมีประวัติว่าประพฤติดังกล่าวไม่เรียบร้อยในระหว่างการเดินทางโดยสายการบิน

(๒) กรมท่าอากาศยาน แจ้งว่า

๒.๑ สนามบินในสังกัดกรมท่าอากาศยานมีการจัด สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับบุคคล ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษตามที่กฎหมายกำหนดอยู่แล้ว และได้สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ณ สนามบินทั้ง ๒๘ แห่ง โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการฯ ดังนี้ ที่จอดรถ ทางลาด ป้ายและสัญลักษณ์ การให้บริการข้อมูลข่าวสาร ห้องน้ำ ลิฟต์ บันได พื้นที่สำหรับนกั ย พื้นที่ผิวต่างสัมผัส ที่นั่งสำหรับคนพิการหรือพื้นที่จอดรถเข็น และประกาศเตือนภัยและประกาศข้อมูลสำหรับคนพิการทางการมองเห็นและตัวอักษรไฟวิ่งหรือสัญญาณเตือนภัยสำหรับคนพิการทางการได้ยิน นอกจากนี้ กรมท่าอากาศยาน ได้มีแนวทางปฏิบัติ ในการให้บริการแก่บุคคลผู้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ในการเดินทางทางอากาศให้กับสนามบินในสังกัด กรมท่าอากาศยานถือปฏิบัติ ๑๒ ข้อ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมหารือระหว่างผู้แทนจากสำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม กรมการบินพลเรือน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) คณะกรรมการดำเนินงานธุรกิจการบินกรุงเทพ และผู้ประกอบการสายการบินที่ให้ บริการเดินทางภายในประเทศ จำนวน ๑๐ สายการบิน เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

๒.๒ สนามบินในสังกัดกรมท่าอากาศยานที่ให้บริการ อุปกรณ์ยกคนพิการที่ใช้รถเข็นขึ้นเครื่องบิน (hydraulic Lift) มี ๒ แห่ง ได้แก่ ท่าอากาศยาน กระบี่ ซึ่งให้บริการโดยบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) และมีการเรียกเก็บค่าบริการ อนึ่ง ปัจจุบันท่าอากาศยานหัวหินมีผู้โดยสารที่ใช้ อุปกรณ์ดังกล่าวจำนวนน้อย จึงจะมีการส่งมอบ อุปกรณ์ฯ ไปใช้ที่ท่าอากาศยานกระบี่ ซึ่งมีเที่ยวบิน และผู้โดยสารจำนวนมาก เพื่อการใช้อุปกรณ์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(๓) บริษัท สายการบินแห่งหนึ่ง (ผู้ถูกร้อง) อ้างว่าได้เชิญผู้ร้องไปเป็นวิทยากรให้แก่บริษัทฯ ในหลักสูตรสิทธิ และความเสมอภาคของคนพิการและการให้บริการ สำหรับผู้โดยสารทุกคน (Inclusive Air Transport Service Training) และได้จัดทำคู่มือการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่คนพิการแต่ละประเภทและผู้สูงอายุ โดยอ้างอิงจากคู่มือการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่คนพิการแต่ละประเภทและผู้สูงอายุ สำหรับหน่วยงานที่ให้บริการภาคขนส่ง (Ground Quality Safety and Security Assurance Dept. (CQ)) เพื่อให้พนักงานได้ถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

๓.๒ การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

หน้าที่และอำนาจนี้บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๖) ต่อมาได้บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๒) ประกอบมาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ โดย กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยจำนวน ๕ ฉบับ ดังนี้

๓.๒.๑ รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี ๒๕๕๙

กสม. ใช้เกณฑ์หรือมาตรฐานหลัก ๒ ประการ คือ ๑) หลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๘ รวมทั้งกฎหมายอื่น และ ๒) สิทธิที่ได้รับการรับรองจากสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี

การประเมินสถานการณ์ในปีแบ่งเป็น ๔ ส่วน ประกอบด้วย (๑) สถานการณ์สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ การทรมานและการบังคับให้สูญหาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคล เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุม (๒) สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ สิทธิด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านการประกอบอาชีพและการทำงาน (๓) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในเหตุการณ์เฉพาะ เช่น ค่านิยม สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ธุรกิจและสิทธิมนุษยชน สิทธิด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (๔) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ ชนเผ่าชนพื้นเมือง และคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

ข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะที่สำคัญ จำแนกตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนแต่ละด้าน ดังนี้

สถานการณ์สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖/๑ มีข้อบกพร่องให้รับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบหรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบได้ ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายและวิธีปฏิบัติ การตีความ เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของครอบครัวบุคคลถูกบังคับให้สูญหายและเปิดช่องให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ กฎหมายหรือคำสั่งที่ให้อำนาจและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในบางลักษณะซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหา จำเลยและผู้ต้องขัง อาทิ คำสั่ง คสช. ที่ ๓/๒๕๕๘ ซึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อยมีอำนาจเรียกตัวบุคคล เพื่อสอบถามข้อมูลหรือให้ถ้อยคำ และมีอำนาจควบคุมตัวได้ไม่เกินเจ็ดวัน ทางปฏิบัติพบว่ามีการควบคุมตัวตามคำสั่งดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พบว่า มีการจัดการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับระบบสังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสอนผ่านระบบพหุภาษา หรือภาษาแม่ ตลอดจนการรักษาซากทางวัฒนธรรม และฐานทรัพยากรของชุมชน โดยยังพบข้อขัดข้องในการดำเนินการตามมาตรา ๑๒ ของพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พบข้อท้าทายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระงจางานประมจางันเนื่องจากการที่ประเทศไทยยังไม่ได้เป็นภาคีสัญญา ILO ฉบับที่ ๘๖ และ ๙๘ ฯลฯ

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในเหตุการณ์เฉพาะ
พบว่าสถานการณ์โดยรวมของปัญหาการค้ำมนุษย์ในประเทศไทยทุกภาคส่วนมีความพยายามแก้ไข้ปัญหาทั้งโดยการออกกฎหมาย มาตรการต่าง ๆ เร่งรัดกระบวนการดำเนินการ โดยนำข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการประจำตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนมาเป็นกรอบ ทำให้สถานการณ์ค้ำมนุษย์ในประเทศไทยในปี ๒๕๕๙ ลดความรุนแรงลง ส่วนสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนใต้ พบว่าเด็กและสตรี โดยเฉพาะกลุ่มที่สูญเสียผู้นำครอบครัวในเหตุการณ์ไม่สงบ ยังคงได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเรื้อรัง และมีข้อเสนอให้รัฐจัดทำแนวทางดำเนินการเยียวยาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อผู้ได้รับผลกระทบกลุ่มนี้ ฯลฯ

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มเฉพาะ กสม. ยังมีความกังวลต่อสถานการณ์สิทธิของกลุ่มผู้สูงอายุไร้สัญชาติ ขณะที่เด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติที่อยู่ในสถานบันการศึกษา และไม่มีเอกสารพิสูจน์ตัวบุคคล (เด็กรหัส G) และเด็กและเยาวชนที่เติบโตในประเทศไทย (เกิดนอกประเทศไทย) ยังประสบปัญหาการพัฒนาสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย ส่วนกลุ่มคนพิการมีข้อเสนอแนะว่า รัฐควรขับเคลื่อนนโยบาย แนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการให้เข้าถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล และควรปฏิบัติการเชิงรุกในการสร้างความตระหนักรู้แก่สังคมให้เข้าใจถึงสิทธิของคนพิการ ฯลฯ

๓.๒.๒ รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยปี ๒๕๖๐

การวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินปีนีใช้มาตรฐานที่กำหนดในเชิงตัวชี้วัด และหลักเกณฑ์ตามสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะตามกลไกกฎบัตรสหประชาชาติ รวมทั้งหลักการสิทธิมนุษยชน

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายรายงานฉบับนี้แบ่งเป็น ๔ ส่วน คือ (๑) สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เช่น การทรมานและการบังคับให้สูญหาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพสื่อมวลชน เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ (๒) สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น สิทธิด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านการทำงาน (๓) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล เช่น เด็ก สตรี กลุ่มวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้มีปัญหาด้านะวมถึง (๔) การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนใน ๕ ประเด็นปัญหาหรือพื้นที่สำคัญในการปฏิบัติงานประจำปี ได้แก่ สถานการณ์การค้ำมนุษย์ สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ธุรกิจและสิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

ข้อเสนอแนะที่สำคัญ จำแนกตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนแต่ละด้าน ดังนี้

สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีข้อเสนอแนะ เช่น การทรมานและบังคับให้บุคคลสูญหาย รัฐบาลควรตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ การกำหนดให้การกระทำทรมานและบังคับให้สูญหายเป็นความผิดอาญา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุม พบว่า ผู้บังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ ยังขาดความชัดเจนในการพิจารณาระหว่างการชุมนุมที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเมือง และการใช้ดุลพินิจที่เป็นการจำกัดสิทธิมากกว่าการส่งเสริมและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ฯลฯ

สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีข้อเสนอแนะ เช่น รัฐบาลควรเร่งดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการเข้าถึงสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ผ่านระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติของกลุ่มวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ การให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการป้องกันและแก้ไข้ปัญหายาเสพติด ฯลฯ

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล มีข้อเสนอแนะ เช่น รัฐควรให้ความสำคัญกับการดำเนินการเพื่อขจัดแนวความคิดแบบเก่าเกี่ยวกับบทบาทของบุรุษและสตรีในทุกระดับและทุกรูปแบบของการศึกษา โดยอาจบรรจุหลักสูตรที่เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันระหว่างเพศในทุกระดับการศึกษา รัฐควรมีกฎการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุให้ได้รับความคุ้มครองสิทธิอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีสติสัมปชัญญะ มีความสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง เช่น มีระบบพิทักษ์สิทธิ (Guardianship) ฯลฯ

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนใน ๕ ประเด็น ปัญหาหรือพื้นที่ที่สำคัญ มีข้อเสนอแนะ เช่น ด้านค่านิยม หน่วยงานของรัฐควรดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอย่างจริงจัง มีการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์จังหวัดชายแดนใต้พบว่ามีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อนิติในชีวิตและร่างกายของเด็กและสตรี การมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการสันติภาพ รวมถึงภาวะทุพโภชนาการของเด็กในพื้นที่ ฯลฯ

๓.๒.๓ รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี ๒๕๖๑

ปีนี้มีการจัดทำกรอบการประเมิน การกลั่นกรองข้อเท็จจริงและประมวลข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็นอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน จำแนกเป็น ๑๔ ประเด็น ดังนี้ (๑) สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มี ๓ ประเด็น คือ การทรมานและการบังคับให้สูญหาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ (๒) สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มี ๓ ประเด็น คือ สิทธิด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (๓) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล มี ๕ ประเด็น คือ เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้มีปัญหาสถานะ นักปกป้องสิทธิมนุษยชน (๔) ประเด็นที่อยู่ในความห่วงใย มี ๓ ประเด็น คือ สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ การค้ามนุษย์ รวมทั้งได้มีการสรุปข้อเสนอแนะของ กสม. ต่อสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนทั้ง ๑๔ ประเด็น เพื่อให้สามารถอ่านได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะที่สำคัญ จำแนกตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนแต่ละด้าน ดังนี้

สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีข้อเสนอแนะ เช่น ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม รัฐควรประชาสัมพันธ์แจ้งสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือในการขอลดโทษชั่วคราว ด้านกระทำทรมานฯ รัฐควรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ให้สอดคล้องกับสาระสำคัญของอนุสัญญา CAT ด้านเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและชุมนุมโดยสงบ รัฐควรทบทวนการใช้อำนาจทางกฎหมายให้เป็นไปตามกระบวนการตามกฎหมายปกติแทนการใช้อำนาจตามมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ฯลฯ

สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีข้อเสนอแนะ เช่น ด้านการศึกษา รัฐควรเร่งปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ ด้านสาธารณสุข รัฐควรเร่งดำเนินการบริหารจัดการปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ โดยกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน รวมถึงทบทวนกฎหมายโดยคำนึงถึงผลกระทบในมิติสิทธิด้านสุขภาพ ด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน รัฐควรจัดตั้งหรือกำหนดกลไกที่มีหน้าที่และอำนาจในการนำมาตรการเชิงบังคับและมาตรการเชิงสมัครใจมาใช้ในการกำกับดูแลการดำเนินการประกอบธุรกิจเพื่อป้องกันผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล มีข้อเสนอแนะ เช่น ด้านสิทธิเด็ก รัฐควรมีมาตรการคุ้มครองเด็กจากภัยออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ และให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและครูเพื่อให้สามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือเด็กในการใช้สื่อออนไลน์และวิธีรับมือกับภัยที่มากับสื่อ ด้านสิทธิผู้สูงอายุ รัฐควรพิจารณาระบบการออมภาคบังคับเพื่อให้ประชาชนทุกคนมีบำเหน็จบำนาญหลังพ้นวัยเกษียณ ด้านสิทธิคนพิการ รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่การศึกษาสำหรับนักเรียนพิการในโรงเรียน จัดการเรียนร่วมให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนพิการแต่ละบุคคล สิทธิของผู้มีปัญหาลาภสถานะ รัฐควรให้

ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่นายจ้างและแรงงานต่างด้าวเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการทำงานของแรงงานต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฯลฯ

ประเด็นที่อยู่ในความห่วงใย มีข้อเสนอแนะ เช่น ด้านสิทธิชุมชน รัฐควรพิจารณาทบทวนมาตรการตรวจสอบการประกอบกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจการอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันปัญหาการทิ้งกากของเสียหรือสารพิษสู่สิ่งแวดล้อม ด้านสถานการณ์จังหวัดชายแดนใต้ รัฐควรกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมและควบคุมตัวให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อป้องกันการทรมาน ด้านค่านิยม หน่วยงานของรัฐควรดำเนินการปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างต่อเนื่อง และนำตัวผู้กระทำความผิดรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาลงโทษ ฯลฯ

๓.๒.๕ รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี ๒๕๖๒

ในปีนี้ได้แบ่งการประเมินสถานการณ์ออกเป็น ๔ ด้านตามขอบเขตสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนและประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญในบริบทประเทศไทย ประกอบด้วย (๑) สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีประเด็นสำคัญคือ การเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ปัญหาการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้สูญหาย และการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมโดยสงบ (๒) สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีประเด็นหลักคือสิทธิในการมีงานทำและความคุ้มครองทางสังคม สิทธิด้านการศึกษา สิทธิด้านสุขภาพ และประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ (๓) ด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเฉพาะ ได้แก่ เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ สตรี รวมถึงความเท่าเทียมระหว่างเพศ ผู้มีปัญหาด้านสถานะและสิทธิ รวมถึงแรงงานต่างด้าว ๓ สัญชาติ คนไร้รัฐผู้แสวงหาที่พำนัก และ (๔) ด้านสิทธิมนุษยชนในประเด็นที่อยู่ในความห่วงใย ได้แก่ สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ การค้ามนุษย์

ข้อเสนอแนะที่สำคัญ จำแนกตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนแต่ละด้าน ดังนี้

สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปรับปรุงระเบียบหรือแนวปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ดำเนินกิจกรรมด้วยสันติวิธีจากการถูกข่มขู่คุกคามหรือทำร้าย การเร่งโอนคดีที่ยังเหลืออยู่ในศาลทหารไปยังศาลยุติธรรมให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว การเร่งพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับอนุสัญญา CAT เป็นต้น

สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การดูแลแรงงานที่ถูกเลิกจ้างให้ได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย การพัฒนาศักยภาพแรงงานเพื่อรองรับสถานะเศรษฐกิจในอนาคต การแก้ไขปัญหาพนักงานจ้างเหมาบริการในหน่วยงานของรัฐ การสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาในการช่วยเหลือเด็กที่อยู่นอกระบบการศึกษาให้ได้รับการศึกษา โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอันเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเรื่องธุรกิจและสิทธิมนุษยชน มีข้อเสนอแนะให้รัฐควรให้ความสำคัญกับกระบวนการแปลงแผนปฏิบัติการระดับชาติฯ ไปสู่การปฏิบัติ การให้รัฐวิสาหกิจเป็นแบบอย่างในการนำหลักการชี้แนะ UNGP ไปปรับใช้ในการประกอบธุรกิจ ฯลฯ

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล มีข้อเสนอแนะ เช่น การมีมาตรการสนับสนุนให้ครอบครัวทำหน้าที่ดูแลเด็กเพื่อให้เด็กได้รับความปลอดภัยในชีวิตและมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย การมีมาตรการป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัว การสร้างหลักประกันว่าแรงงานนอกระบบจะมีรายได้เพียงพอสำหรับการดำรงชีพตามมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคและภาวะการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ การมีมาตรการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรี ฯลฯ

สถานการณ์ของประเด็นสิทธิมนุษยชนที่อยู่ในความห่วงใย มีข้อเสนอแนะ เช่น สิทธิชุมชน รัฐบาลควรกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในระดับพื้นที่ในการจัดการที่ดิน ที่อยู่อาศัยและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนใต้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่เคารพหลักสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง ด้านค้ำมนุษย์ควรมีการติดตามผลการดำเนินการปราบปรามการบังคับใช้แรงงานทั้งในภาคประมงและอุตสาหกรรมอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดแยกผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานซึ่งมีความแตกต่างจากการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ฯลฯ

๓.๒.๕ รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี ๒๕๖๓

ได้แบ่งการประเมินสถานการณ์ออกเป็น ๔ ด้านตามขอบเขตสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนและประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญในบริบทประเทศไทย ประกอบด้วย (๑) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ ได้แก่ สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และสถานการณ์การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของนักเรียนนักศึกษา ประชาชน (๒) สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ การเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน สถานการณ์การกระทำทารุณ การบังคับให้สูญหาย การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนใต้ โทษประหารชีวิต การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (๓) สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ สิทธิแรงงาน สิทธิชุมชนกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิด้านสุขภาพ สิทธิด้านการศึกษา ธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (๔) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล ได้แก่ เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีรวมถึงประเด็นความเสมอภาคทางเพศ ผู้มีปัญหาด้านสถานะและสิทธิ

ข้อเสนอแนะที่สำคัญ จำแนกตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนแต่ละด้าน ดังนี้

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ มีข้อเสนอแนะ เช่น สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) รัฐบาลควรคำนึงถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงความช่วยเหลือของประชาชนบางกลุ่มและกำหนดช่องทางที่เหมาะสมเพื่อให้ประชากรกลุ่มดังกล่าวได้เข้าถึงและใช้สิทธิในทางปฏิบัติได้จริง สถานการณ์ชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง เห็นว่าในภาพรวมรัฐยังคงทำหน้าที่ดูแลการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชนโดยไม่ได้แทรกแซงการใช้เสรีภาพดังกล่าว แม้ในกรณีผู้จัดการชุมนุมไม่ได้แจ้งการชุมนุม ฯลฯ

สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีข้อเสนอแนะ เช่น ปัญหาความแออัดของเรือนจำ นอกจากจัดสรรงบประมาณเพื่อขยายพื้นที่เรือนจำแล้ว ควรนำวิธีการอื่นมาใช้ร่วมด้วย การป้องกันและแก้ปัญหาคอร์รัปชัน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลระหว่างถูกควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือระหว่างการฝึก สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชน โดยการทำความเข้าใจกรณีเกิดเหตุการณ์ที่อาจกระทบต่อสิทธิของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การแก้ไขสถานการณ์ความไม่สงบได้รับความร่วมมือจากประชาชนยิ่งขึ้น ฯลฯ

สถานการณ์สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีข้อเสนอแนะ เช่น สิทธิแรงงาน รัฐควรส่งเสริมให้ความรู้แก่กลุ่มแรงงานถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายแรงงาน และช่องทางการร้องเรียน สิทธิชุมชน ควรปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่ให้รับรองสิทธิชุมชนเพื่อให้ชุมชนรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับรัฐได้ สิทธิด้านสุขภาพ รัฐควรเร่งดำเนินการเชิงรุกเพื่อสำรวจและวางแผนเพื่อช่วยเหลือคนที่ส่งสัญญาณการฆ่าตัวตาย สิทธิด้านการศึกษา รัฐควรพิจารณาจัดทำแผนหรือมาตรการแก้ไข ปัญหาประชากรวัยเรียนที่ตกหล่นจากระบบการศึกษาได้เข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น ฯลฯ

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล มีข้อเสนอแนะ เช่น สิทธิของเด็ก รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งพิจารณาวางแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๘๐ โดยให้ความสำคัญกับเด็กกลุ่มที่มีอุปสรรคในการเข้าถึง

สิทธิต่าง ๆ เป็นพิเศษ สิทธิคนพิการ รัฐควรศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานหรือการทำงานของ คนพิการซึ่งยังมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคนพิการที่อยู่ในวัยทำงานและทำงานได้ สิทธิสตรี รัฐควรส่งเสริม การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของพนักงานบริการ เปิดโอกาส ให้ผู้ประกอบการอาชีพดังกล่าวมีส่วนให้ข้อคิดเห็นต่อ การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การค้าประเวณีในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้มีปัญหา สถานะ รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรร บุคลากรและงบประมาณอย่างเพียงพอเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาให้สถานะหรือ สัญชาติ ฯลฯ

๓.๓ การเสนอแนะมาตรการ หรือแนวทางในการส่งเสริมและ ค้ำครองสิทธิมนุษยชน และการ แก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งเพื่อให้สอดคล้องกับหลัก สิทธิมนุษยชน

กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือ แนวทางในการส่งเสริมและค้ำครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือ คำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งที่เป็นข้อเสนอแนะที่เสนอโดยตรงต่อคณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเสนอผ่านรายงานผล การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนรายการณ์ โดยมี ข้อเสนอแนะที่สำคัญและเสนอโดยตรงต่อคณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามประเภทสิทธิ ด้านต่าง ๆ ดังนี้^{๒๑}

ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๑. รายงานผลการพิจารณา ที่ ๑๖๐/๒๕๕๔
เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่...) พ.ศ.
๒. รายงานผลการพิจารณา ที่ ๑๔๒/๒๕๕๔
เรื่อง การถูกคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษา

^{๒๑} สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “ข้อเสนอแนะนโยบาย”, สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๔, [http://www.nhr.or.th/NHRC-Work/Research-papers\(1\)/Policy-recommendations.aspx](http://www.nhr.or.th/NHRC-Work/Research-papers(1)/Policy-recommendations.aspx) และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, รายงานผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓, ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพฯ: บริษัท แปรรู พริ้นท์ติ้ง จำกัด, ๒๕๖๓), หน้า ๙๖ - ๑๐๙.

๓. ข้อเสนอแนะที่ ๒/๒๕๖๐ ข้อเสนอแนะมาตรการ หรือแนวทางในการส่งเสริมและค้ำครอง สิทธิมนุษยชน กรณีปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ที่มีการอายัด
๔. ข้อเสนอแนะ ที่ ๓/๒๕๖๐ เรื่อง ข้อเสนอแนะ มาตรการหรือแนวทางและข้อเสนอในการ ปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาเยียวยา ความเสียหาย กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และกรณีการเยียวยาตามหลักสิทธิมนุษยชน
๕. ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการ ส่งเสริมและค้ำครองสิทธิมนุษยชนกรณีปัญหา ในการดำเนินงานด้านกระบวนการยุติธรรม ที่พบจากการดำเนินโครงการตรวจเยี่ยมสถานที่ เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

๖. รายงานผลการพิจารณา ที่ ๑๕๑ - ๑๕๒/๒๕๕๔
เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีอ้างว่าพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความ ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของพนักงานรักษา ความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๙ กำหนดคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของพนักงานรักษา ความปลอดภัยมีผลกระทบต่อนิติและเสรีภาพ ในการประกอบอาชีพ
๗. รายงานผลการพิจารณา ที่ ๑๗๑/๒๕๕๔
เรื่อง ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและ ข้อเสนอแนะนโยบายการแก้ไขปัญหาการบริหาร จัดการทรัพยากรพลังงานของประเทศไทย
๘. ข้อเสนอแนะ ที่ ๒/๒๕๖๑
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ในการส่งเสริมและค้ำครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง กรณีการจัดทำ แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับ สิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights - NAP)

๙. รายงานข้อเสนอแนะที่ ๑/๒๕๖๑
ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมาย กรณีการขายฝากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
๑๐. ข้อเสนอแนะ ที่ ๒/๒๕๖๒
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีปัญหาพนักงานจ้างเหมาบริการในหน่วยงานของรัฐไม่ได้รับความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน

ด้านสิทธิในที่ดินและการจัดการทรัพยากรป่าไม้

๑๑. ข้อเสนอแนะ ที่ ๑/๒๕๖๐
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติกับที่ดินเอกชนทับซ้อนกัน และกรณีราษฎรได้รับความเดือดร้อนจากมาตรการทางคินพื้นป่า ตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๖๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๗ และที่ ๖๖/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๗
๑๒. ข้อเสนอแนะ ที่ ๕/๒๕๖๐
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กรณีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๓๑/๒๕๖๐ เรื่อง การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรและประโยชน์สาธารณะของประเทศ
๑๓. ข้อเสนอแนะ ที่ ๓/๒๕๖๑
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง กรณีการกำหนดพื้นที่ในการทำกิน การอยู่อาศัย และการดำเนินวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติ
๑๔. ข้อเสนอแนะ ที่ ๔/๒๕๖๑
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ทับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของประชาชน

ด้านสิทธิชุมชน

๑๕. รายงานผลการตรวจสอบฯ ที่ ๖๘/๒๕๖๓
เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน
๑๖. รายงานผลการตรวจสอบฯ ที่ ๘๑ - ๘๒/๒๕๖๓
เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษส่งผลกระทบต่อประชาชน
๑๗. ข้อเสนอแนะ ที่ ๖/๒๕๖๐
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กรณีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน
๑๘. ข้อเสนอแนะ ที่ ๒/๒๕๖๓
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีศึกษา : ผลกระทบด้านการจราจรของโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย - มีนบุรี

ด้านสิทธิสตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็ก การศึกษา และการสาธารณสุข

๑๙. ข้อเสนอแนะ ที่ ๔/๒๕๖๐
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กรณีการเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน
๒๐. ข้อเสนอแนะ ที่ ๔/๒๕๖๒
เรื่อง การเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะของคนพิการ
๒๑. ข้อเสนอแนะ ที่ ๑/๒๕๖๓
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ
๒๒. ข้อเสนอแนะ ที่ ๓/๒๕๖๓
เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอ

ในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการยุติการตั้งครรภ์ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

๒๓. ข้อเสนอแนะ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง หลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน

๒๔. ข้อเสนอแนะ ที่ ๔/๒๕๖๓

เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง กรณีปัญหาความรุนแรงทางเพศต่อเด็กนักเรียนโดยครูหรือบุคลากรทางการศึกษา

ทั้งนี้ รายละเอียดการดำเนินงานและผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งที่อยู่ในรายงานผลการพิจารณา รายงานการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือข้อเสนอแนะ ในลำดับที่ ๔ ลำดับที่ ๗ ลำดับที่ ๙ - ๑๒ ลำดับที่ ๑๕ - ๑๖ และลำดับที่ ๑๙ - ๒๐ อธิบายไว้ในบทที่ ๔

สำหรับกรณีรายงานผลการพิจารณา รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือข้อเสนอแนะที่เสนอไปยังรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งที่สำคัญและน่าสนใจบางกรณี อันอาจนำไปสู่การสร้าง ความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญของภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน หรืออาจก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนการตรากฎหมายเพื่ออนุวัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทย ต้องปฏิบัติตามและการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ดังนี้

กรณีที่ ๑ รายงานผลการพิจารณา ที่ ๑๔๒/๒๕๕๙ เรื่อง การถูกคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษา ความเป็นมา

กสม. ได้พิจารณาคำร้องที่ ๕๒๐/๒๕๕๙ กรณีนาย ย. ถูกดำเนินคดีในความผิดฐานลักทรัพย์ในเวลากลางคืน และทำให้เสียทรัพย์ เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๖ ซึ่งศาลจังหวัดเชียงราย ได้มีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ สรุปได้ว่า จำเลยมีความผิดฐานพยายามลักทรัพย์ในเวลากลางคืน จำคุก ๘ เดือน ฐานทำให้เสียทรัพย์ จำคุก ๖ เดือน รวมจำคุก ๑๔ เดือน จำเลยให้การรับสารภาพลดโทษให้กึ่งหนึ่ง คงจำคุก ๗ เดือน ต่อมาจำเลยอุทธรณ์ขอให้ศาลลงโทษจำเลยสถานเบา ศาลอุทธรณ์ภาค ๕ ได้มีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๗ แก่เป็นว่า ให้ลงโทษฐานพยายามลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ปรับ ๖,๐๐๐ บาท และฐานทำให้เสียทรัพย์ ปรับ ๔,๐๐๐ บาท อีกสถานหนึ่ง รวมปรับ ๑๐,๐๐๐ บาท ลดโทษให้ตามประมวลกฎหมายอาญากึ่งหนึ่ง คงปรับ ๕,๐๐๐ บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ ๒ ปี จำเลยต้องขังมาพอแก่โทษปรับแล้ว จึงให้ปล่อยตัว โดยศาลออกหมายปล่อยเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๗

กสม. ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นกรณีที่ไม่มีการกระทำ หรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม เห็นควรดำเนินการประสานกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้วางระบบ และมาตรการการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษา กรณีถูกจำคุกเกินกว่าโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุด หรือกรณีถูกจำคุกตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิพากษากลับให้ไม่ต้องจำคุกหรือจำคุกน้อยกว่า กสม. จึงได้ส่งเรื่องให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพิจารณาให้การเยียวยาแก่ผู้ต้องขังในคดีดังกล่าว กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแจ้งผลการดำเนินการสรุปได้ว่า ตามนัยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มุ่งให้ความคุ้มครองบุคคลที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ถูกฟ้องโดยพนักงานอัยการ และถูกคุมขังระหว่างพิจารณา หากปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่า

ข้อเท็จจริงฟังเป็นอันยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย ตามสมควรจากรัฐ แต่ในกรณีของนาย ย. ไม่เข้าหลักเกณฑ์ ตามกฎหมายดังกล่าว สำหรับกรณีการถูกคุมขังเกินกว่า โทษตามคำพิพากษายังไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้ได้รับการเยียวยา

การดำเนินการ

กสม. ได้พิจารณาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รับฟังความเห็น จากหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ และความเห็นของ คณะอนุกรรมการด้านเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอ ในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนแล้ว มีความเห็นในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. สิทธิในการได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ กติกา ICCPR ข้อ ๑๔ ข้อย่อย ๒ รับรองว่าบุคคล ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการ สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมาย ได้ว่ามีความผิด โดยคณะกรรมการประจำกติกา ICCPR ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และรัฐมีหน้าที่ ในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยจนปราศจากเหตุอันควร สงสัย ดังนั้น ก่อนที่รัฐจะพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย ว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดจริง รัฐจะปฏิบัติ ต่อบุคคลดังกล่าวเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้^{๒๐} จึงถือได้ว่าเป็นหลักสำคัญในการประกันสิทธิและเสรีภาพ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติ รับรองสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ใน มาตรา ๓๙ ว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งสิทธิดังกล่าวยังคง ได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๔

๒. ประเด็นการปล่อยตัวชั่วคราว

เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดอาญา ในการดำเนินคดี กับบุคคลนั้นต้องได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่า ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดจริง และจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดมิได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการในกติกา ICCPR ข้อ ๑๔ และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ การที่รัฐควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ในระหว่างดำเนินคดีเป็นไปเพื่อให้การสอบสวนดำเนินไป โดยเรียบร้อยเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และเพื่อประกันการบังคับโทษ^{๒๑} แต่การควบคุมตัวบุคคล ไว้ในอำนาจของรัฐ โดยไม่ให้มีการปล่อยตัวชั่วคราว ส่งผลให้บุคคลดังกล่าวได้รับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างจาก ผู้กระทำความผิด และมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ของผู้ต้องหาหรือจำเลย การปฏิบัติตามหลักการ สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ควรที่จะปล่อยตัวระหว่าง พิจารณาเป็นหลัก เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีโอกาส ในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ของตน และไม่ต้องถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลานานเกิน สมควร และการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐควรเป็นข้อยกเว้น เฉพาะในบางกรณีที่จะมีผลต่อการดำเนินคดีเท่านั้น

กติกา ICCPR เป็นพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนที่ ประเทศไทยเป็นภาคีได้รับรองสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยในการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไว้ในข้อ ๙ ข้อย่อย ๓ โดยกำหนดให้บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุม ตัวในข้อหาทางอาญาจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดี ภายในเวลาอันสมควรหรือได้รับการปล่อยตัว มิให้ถือเป็น หลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมา ปรากฏตัวในการพิจารณาคดีในขั้นตอนอื่นของกระบวนการ พิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น โดยคณะกรรมการประจำกติกา ICCPR ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การคุมขังระหว่างการพิจารณา จะต้องเป็นข้อยกเว้นมากกว่าที่จะเป็นหลักทั่วไป และ การปล่อยตัวชั่วคราวอาจจะกำหนดให้มีการประกันว่า จะมาปรากฏตัวในการพิจารณา หรือในขั้นตอนอื่น

^{๒๐} UN. Human Rights Committee (90th sess. : 2007 : Geneva), General comment no. 32, Article 14, “Right to equality before courts and tribunals and to fair trial”, (23 Aug 2007).

^{๒๑} คณิศร ณ อยุธยา, นิติธรรมอาพรางในนิติศาสตร์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๘), หน้า ๘๔ - ๘๖. อ้างถึงใน สุรินทร์ มากชิต, “ระบบปล่อยชั่วคราว ผู้ถูกกล่าวหา : ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๙ - ๒๒.

ของกระบวนการพิจารณา และเพื่อการบังคับตาม คำพิพากษา การคุมขังระหว่างการพิจารณาต้องใช้ดุลพินิจ พิจารณาเฉพาะในแต่ละบุคคล โดยต้องมีเหตุผลและความจำเป็น อีกทั้งคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เพื่อวัตถุประสงค์ ในการป้องกันการหลบหนี การยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือการกระทำผิดซ้ำ โดยต้องระบุไว้ในกฎหมาย และไม่ควรกำหนดไว้อย่างคลุมเครือหรือกว้างขวางมาก ศาลต้องหาทางเลือกอื่นสำหรับการคุมขังระหว่างการพิจารณา เช่น การประกันตัว (Bail) กำไลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Bracelets) หรือเงื่อนไขอื่น ๆ และถ้า ระยะเวลาที่จำเลยได้ถูกกักขังถึงระยะเวลานานที่สุด ของการตัดสินสำหรับกำหนดโทษของความผิดนั้น จำเลยควรได้รับการปล่อยตัว^{๒๔} การคุมขังระหว่างการพิจารณาเป็นระยะเวลานานเป็นการทำลายหลักการ สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามข้อ ๑๔ ข้อย่อย ๒ ดังนั้น บุคคลที่ไม่ได้รับการปล่อยตัว การพิจารณาคดีจะต้อง ดำเนินอย่างรวดเร็วโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับการ ปล่อยตัวชั่วคราวไว้ในมาตรา ๔๐ (๗) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งสิทธิดังกล่าวยังคงได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๔

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีการบัญญัติสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวไว้ โดยใน มาตรา ๑๐๗ ได้กำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคน พึงได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว โดยในการวินิจฉัยคำร้อง ขอลปล่อยชั่วคราว มาตรา ๑๐๘ ได้กำหนดให้ต้องพิจารณา ข้อเหล่านี้ประกอบ (๑) ความหนักเบาแห่งข้อหา (๒) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด (๓) พฤติการณ์ ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร (๔) ผู้ร้องขอประกันหรือ หลักประกันได้เพียงใด (๕) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะ หลบหนีหรือไม่ (๖) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิด จากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่ (๗) ในกรณีนี้

ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้าน ของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้ และมาตรา ๑๐๘/๑ ได้กำหนดไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวในกรณี (๑) ผู้ต้องหา หรือจำเลยจะหลบหนี (๒) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไป ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน (๓) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไป ก่อเหตุอันตรายประการอื่น (๔) ผู้ร้องขอประกันหรือ หลักประกันไม่น่าเชื่อถือ (๕) การปล่อยชั่วคราวจะเป็น อุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน ของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล และมาตรา ๑๑๐ กำหนดว่า หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ห้าปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมี หลักประกัน^{๒๕} ด้วยหรือไม่ก็ได้แต่ในคดีอย่างอื่นจะปล่อย ชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลยหรือมีประกัน หรือมีประกันและ หลักประกันด้วยก็ได้ การเรียกประกันหรือหลักประกัน จะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไข และมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ประกอบด้วย จะเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดว่า ในการปล่อยตัวชั่วคราวจะต้องมีหลักประกันเท่านั้น แต่ได้กำหนดไว้ให้เป็นดุลพินิจแก่ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ พิจารณาเป็นรายกรณี

๓. ประเด็นการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น กติกา ICCPR ข้อ ๑๔ ข้อย่อย ๓ (ค) รับรองสิทธิที่จะ ได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินกว่าความจำเป็น เป็นการคุ้มครองไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องถูกควบคุม ภายใต้อำนาจรัฐที่นานจนเกินไป และหากผู้ต้องหาหรือ จำเลยไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว แต่ต้องถูกคุมขัง ในเรือนจำซึ่งมีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ศาลจะต้องพิจารณาอย่างรวดเร็วในทุกขั้นตอนของ กระบวนการพิจารณา^{๒๖} เนื่องจากการคุมขังระหว่างการ พิจารณาที่ยาวนานเป็นการทำลายหลักการสันนิษฐาน ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาคดีอาจเกิด ความล่าช้าได้ด้วยเหตุหลายประการซึ่งต้องพิจารณา เป็นรายกรณี

^{๒๔} UN Human Rights Committee (HRC), General comment no. 35, Article 9, “Liberty and security of person”, (16 December 2014)

^{๒๕} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๔ กำหนดให้หลักประกันมี ๓ ชนิด คือ (๑) มีเงินสดมาวาง (๒) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง (๓) มีบุคคลมาเป็น หลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์

^{๒๖} UN. Human Rights Committee (90th sess. : 2007 : Geneva), General comment no. 32, Article 14, “Right to equality before courts and tribunals and to fair trial”, (23 Aug 2007).

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย ในชั้นของพนักงานสอบสวนได้มีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๔๑๙/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ เรื่อง การอำนวยการยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวน การสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา กำหนดระยะเวลาการสอบสวนในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว หรือถูกมัดมือ หรือถูกมัดมือ ผากซัง หรือผากซังในระหว่างการสอบสวน โดยให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและผู้บังคับบัญชาเฝ้าระวังพนักงานสอบสวนเพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นไปก่อนที่จะครบอำนาจมัดมือ หรือผากซัง ตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้

ส่วนในชั้นการพิจารณาของศาลมีการกำหนดแนวปฏิบัติเพื่อให้มีการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว^{๒๗} โดยใช้ระบบการพิจารณาครอบครองคดีและต่อเนื่อง และมีการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษา เช่น คดีจัดการพิเศษ คือ คดีที่ไม่ยุ่งยาก สามารถจัดการได้เสร็จภายในนัดเดียว ต้องแล้วเสร็จภายใน ๖ เดือนนับแต่วันฟ้อง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อาจเกิดกรณีที่กระบวนการล่าช้าออกไป หากเมื่อถึงวันนัดสืบพยานมีการเลื่อนคดีโดยตัวจำเลย พยานโจทก์ พยานจำเลย อัยการ เป็นต้น ทำให้ศาลต้องกำหนดวันนัดสืบพยานเพิ่มเติมโดยเรียงลำดับวันนัดสืบพยานต่อจากคดีอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาสถิติคดีอาญา (ประเภทคดีอาญา) ในปี ๒๕๕๕ ถึง ๒๕๕๘ ปรากฏว่า ระยะเวลาในการพิจารณาส่วนใหญ่จะใช้ระยะเวลาไม่เกิน ๑ เดือน มีปริมาณคดีประมาณ ๔๕๐,๐๐๐ ถึง ๕๐๐,๐๐๐ คดี และคดีที่ใช้ระยะเวลาเกิน ๖ เดือนแต่ไม่เกิน ๑ ปี ประมาณ ๒๓,๓๐๐ คดี และคดีที่ใช้ระยะเวลาในการพิจารณาเกิน ๑ ปี ประมาณ ๑๐,๐๐๐ คดี จะเห็นได้ว่าคดีที่ใช้ระยะเวลาในการพิจารณาเกิน ๑ ปี มีจำนวนที่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับปริมาณคดีทั้งหมด ซึ่งการที่พิจารณาว่าเป็นกรณีที่มีการพิจารณาที่ล่าช้าเกินความจำเป็นหรือไม่ จะต้องพิจารณารายละเอียดข้อเท็จจริงเป็นรายกรณี

จะเห็นได้ว่าในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้มีความพยายามที่จะกำหนดระยะเวลาในการสอบสวนหรือในการพิจารณาให้มีความรวดเร็ว ไม่ล่าช้าเกินความจำเป็น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกคุมขังระหว่างพิจารณา ได้มีการออกกระเปาะภายในหน่วยงานมาควบคุมการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ แต่การดำเนินคดีไม่อาจที่จะกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนตายตัวได้เหมือนกันในทุกคดี เนื่องจากข้อเท็จจริงและความยุ่งยากในแต่ละคดีมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ถูกคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษา คือ การได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยยังคงมีอิสรภาพอยู่ตราบเท่าที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง

๔. ประเด็นการเยียวยาการคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษา

หลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และหากไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวก็ต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้า แต่หากเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาของรัฐจนเกิดกรณีคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษา ถือเป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีผลเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำ สูญเสียอิสรภาพเกินกว่าโทษที่ตนได้รับตามกฎหมาย ถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม รัฐจึงสมควรที่จะมีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการถูกคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษา โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ คือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งบัญญัติขึ้นมารองรับสิทธิของจำเลยให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๔๖ ในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังในระหว่างพิจารณา หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด ในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่มีความผิด^{๒๘} ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ จึงมีข้อจำกัดอยู่ที่การเยียวยาเฉพาะกรณีที่ศาลตัดสินว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด

^{๒๗} ข้อมูลจากหนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ ศย ๐๑๕/๒๓๒๒๕ ลงวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘} หมายถึงผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔

หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดเท่านั้น ดังนั้น การที่จำเลยถูกคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษาจึงไม่สามารถที่จะได้รับการเยียวยาตามกฎหมายฉบับดังกล่าวได้

ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดให้ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนสามารถขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนได้ แต่อย่างไรก็ตาม การขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนดังกล่าวยังต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ คือ (๑) พุทธกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน (๒) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน และ (๓) โอกาสที่ผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน จะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่น^{๒๙} กล่าวคือ ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน อาจไม่ได้รับความช่วยเหลือทั้งหมดทุกคน แม้ต่อมาจะได้มีการประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งกำหนดให้ผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือกรณีเป็นจำเลยที่ถูกคุมขังตามคำพิพากษาเกินกำหนด^{๓๐} แล้วก็ตาม แต่ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ได้รับความเสียหาย จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าต้องมีการคำนึงถึงฐานะของบุคคลผู้ขอรับความช่วยเหลือนั้นด้วย^{๓๑}

อีกทั้ง ได้มีการกำหนดประเภทของเงินช่วยเหลือเพื่อ ความเสียหายที่ได้รับไว้ในกฎหมายว่าด้วยกองทุนยุติธรรม ว่ามีเพียง (๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลรวมทั้ง ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ (๒) เงินช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณี ที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนถึงแก่ความตาย (๓) ค่าขาด ประโยชน์ตามมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบ การงานได้ตามปกติ และ (๔) เงินช่วยเหลือเยียวยา ความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในกฎหมายว่าด้วย กองทุนยุติธรรมยังกำหนดให้นำฐานะของบุคคลมาประกอบ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ อันถือได้ว่าเป็นการเลือก ปฏิบัติโดยอาศัยเหตุแห่งความแตกต่างทางฐานะของบุคคล โดยไม่มีเหตุผลที่เป็นสาระสำคัญที่จะยอมรับได้ เนื่องจาก ผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมนั้นไม่อาจ แบ่งแยกผู้เสียหายจากฐานะทางเศรษฐกิจ หากแต่จะต้อง ถือว่าได้รับผลร้ายจากกระบวนการของรัฐเช่นเดียวกัน ทั้งยังปรากฏว่ามีได้มีการกำหนดค่าเยียวยาทางจิตใจ ซึ่งต้องถือว่าเป็นคนละส่วนจากการฟื้นฟูด้านจิตใจ เนื่องจาก การให้ค่าเยียวยาทางจิตใจนั้นเป็นเสมือนค่าชดเชย ช่วงเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องสูญเสียผลประโยชน์ อันพึงจะได้รับจากช่วงเวลาดังกล่าวไปจากความบกพร่อง ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ดังนั้น ในกรณี ที่มีการคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษาควรบัญญัติ หลักเกณฑ์การเยียวยาผู้ถูกคุมขังเกินกว่าโทษตาม คำพิพากษาในพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมให้รัฐ จ่ายเงินเยียวยาตามจำนวนวันที่ถูกขังเกินคำพิพากษา ตลอดจนค่าเยียวยาทางด้านจิตใจ ทั้งนี้ จะต้องไม่คำนึงถึง ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือด้วย โดยอาจบัญญัติในพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ให้มีลักษณะเช่นเดียวกับมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ เรื่อง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และวิธีการให้ความช่วยเหลือเยียวยาทางการเงินตาม หลักมนุษยธรรมสำหรับผู้ที่ถูกดำเนินคดีจากเหตุการณ์ การชุมนุมทางการเมือง (พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓) ที่กำหนดให้ ผู้ที่ถูกดำเนินคดีและถูกจำกัดเสรีภาพ ตามที่ศาลได้มีหมาย ควบคุมหรือหมายขังหรือตามที่กฎหมายกำหนด แล้วศาล มีคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดให้จำคุก แต่ถูกควบคุม หรือคุมขังเกินกว่าระยะเวลาให้จำคุก ให้ได้รับเงินเยียวยา เท่ากับจำนวนระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวเกินกว่าระยะเวลา ให้จำคุกอัตราวันละ ๔๑๑ บาท และเงินเยียวยาความสูญเสีย ทางด้านจิตใจหากศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุด ให้จำคุกแต่ถูกควบคุมหรือคุมขังเกินกว่าระยะเวลาให้จำคุก เป็นระยะเวลาเกินกว่า ๙๐ วัน แต่ไม่เกิน ๑๘๐ วัน ในอัตรา ๕๐๐,๐๐๐ บาทต่อราย และระยะเวลาเกินกว่า ๑๘๐ วัน ในอัตรา ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาทต่อราย

^{๒๙} พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘, (๒๕๕๘, ๒๗ ตุลาคม), ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๑๓๒ ตอนที่ ๑๐๒, หน้า ๗, มาตรา ๒๘

^{๓๐} ข้อ ๙ กำหนดว่า “ผู้ขอรับความช่วยเหลือจากการกระทำในกรณีดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือ

(๒) เป็นจำเลยที่ถูกคุมขังตามคำพิพากษาเกินกำหนด

^{๓๑} ข้อ ๑๑ กำหนดว่า “การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ คณะอนุกรรมการต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๒) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน

ดังนี้ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงเป็นการดำเนินการที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะถูกจำกัดลงเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราว และสิทธิในการพิจารณาที่ไม่ชักช้าเกินความจำเป็น เป็นต้น กรณีที่จำเลยถูกคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษาเกิดจากการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกขังระหว่างพิจารณา และศาลพิพากษาลงโทษน้อยกว่าระยะเวลาที่คุมขังระหว่างสอบสวนและระหว่างพิจารณา อาจเกิดจากผู้ต้องหาหรือจำเลยมีฐานะยากจน ไม่มีเงินหรือทรัพย์สินที่จะนำมาวางเป็นหลักประกันอันเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งหากผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างพิจารณา ปัญหาการคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษาก็จะลดลง แต่หากกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ศาลก็จะต้องมีการพิจารณาคดีที่รวดเร็วเพื่อที่จะไม่ให้ระยะเวลาที่จำเลยถูกคุมขังล่วงเลยไปเกินข้ามเกินกว่าโทษตามคำพิพากษา และแม้กระนั้น หากถึงที่สุดแล้วยังคงมีกรณีที่จำเลยถูกคุมขังเกินกว่าโทษที่ได้รับตามคำพิพากษา รัฐก็ย่อมจะต้องมีมาตรการเยียวยาที่เหมาะสมแก่บุคคลดังกล่าวด้วย เนื่องจากการที่บุคคลจะต้องถูกจำกัดเสรีภาพจากการถูกคุมขังเกินกว่าโทษที่ตนได้รับตามกฎหมายถือเป็นการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรม. จึงเห็นสมควรมีข้อเสนอแนะนโยบาย และข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนี้

ข้อเสนอแนะนโยบาย

(๑) คณะรัฐมนตรีโดยกระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรพิจารณาหามาตรการลดจำนวนผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาอันเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งการที่มีผู้ต้องขังจำนวนมากอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเนื่องจากเรือนจำจะไม่สามารถพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังตามหลักทฤษฎีอาญาเพื่อคืนคนดีสู่สังคมอันเป็นหัวใจของระบบทัณฑวิทยาทั้งของราชทัณฑ์และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้อย่างเต็มที่

(๒) คณะรัฐมนตรี โดยกระทรวงยุติธรรม กรมคุมประพฤติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งสำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานศาลยุติธรรม ควรพิจารณาทบทวนนโยบาย ระเบียบ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวให้เน้นการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก โดยพิจารณาพฤติกรรมของผู้ต้องหาและจำเลยมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับหลักประกัน และควรมีการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม โดยอาจมอบหมายให้หน่วยงานใดเป็นผู้จัดทำบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ต้องหาตั้งแต่ในชั้นแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานแห่งคดี เพื่อให้มีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยปรากฏในสำนวนคดีประกอบการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บันทึกพฤติกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องมีเหตุผลสนับสนุนความเห็นสมควรปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ประกอบด้วย เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมในชั้นต่อไป ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล จะได้นำไปประกอบการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว

(๓) คณะรัฐมนตรี โดยกระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม ควรพิจารณาทบทวนมาตรฐานบัญชีหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว โดยคำนึงถึงความแตกต่างในฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล และไม่ควรถูกกำหนดอย่างตายตัว เพื่อให้สามารถใช้ดุลพินิจที่แตกต่างจากบัญชีหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวได้ อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอันดับแรก แล้วจึงพิจารณาหลักประกันซึ่งไม่ควรจะมีจำนวนที่เท่ากันกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันแม้ระดับโทษของข้อหาจะเท่ากัน

(๔) คณะรัฐมนตรีโดยกระทรวงยุติธรรม กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานศาลยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันพิจารณาถึงระเบียบ แนวปฏิบัติในการขอปล่อยตัวชั่วคราวตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว เช่น ในการจัดทำข้อตกลงการปล่อยตัวชั่วคราวตามกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ทดลองดำเนินการกับศาลอาญาธนบุรี คือ กรณีศาลรับฟ้องผู้ต้องหาแล้วเห็นว่าควรที่จะให้ประกันตัว ก็ให้จำเลยเขียนคำร้องขอประกันตัวโดยศาลเป็นผู้พิจารณากำหนดวงเงินประกันและส่งโทรสาร

เอกสารที่ศาลอนุมัติให้ประกันตัวมายังกรมคุมครอง สิทธิและเสรีภาพจึงควรที่จะขยายการดำเนินการเช่นนี้ ในทุกศาลเพื่อที่จะทำให้จำเลยได้เข้าถึงการประกันตัว ที่รวดเร็วยิ่งขึ้น เป็นต้น

(๕) คณะรัฐมนตรี โดยกระทรวงยุติธรรม กรมคุม ประพฤติ สำนักงานศาลยุติธรรม และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาร่วมกันในการวางระบบการใช้ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว ให้มีการบริหารจัดการ ที่ไม่ติดขัดในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาเครื่องมือประจำได้ ทุกท้องที่ และต้องมีการวางแผนงานเพื่อให้สามารถใช้ได้ ครอบคลุมทั่วประเทศ และรัฐบาลต้องให้ความสำคัญ ในการจัดสรรงบประมาณประจำอย่างต่อเนื่องทุกปี และโดยเฉพาะการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว กับการปล่อยตัวชั่วคราว ยังคงต้องพิจารณาจากพฤติกรรม ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสำคัญ และหากกรณีที่ศาล ต้องการหลักประกันและจำเลยไม่มีหลักประกัน ควรจะใช้ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวเป็นเงื่อนไขในการปล่อยตัว

ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย

(๑) คณะรัฐมนตรีโดยกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาทบทวนแก้ไขประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาคriminal มาตรา ๑๐๘ และมาตรา ๑๐๘/๑ โดยในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว ให้ถือเป็น หลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับการปล่อยตัว ชั่วคราว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น โดยพิจารณาจากเหตุ เพียง ๓ ประการ คือ (๑) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี (๒) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน (๓) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ดุลพินิจในการ ปล่อยตัวชั่วคราวได้มากยิ่งขึ้น

(๒) คณะรัฐมนตรีโดยกระทรวงยุติธรรม กรมคุมครอง สิทธิและเสรีภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันพิจารณาทบทวนแก้ไข พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓๐ วรรคสี่ ที่กำหนดให้การขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยจะต้องนำสามี่ ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติใกล้ชิด ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้างมาเป็นผู้ค้ำประกัน ด้วย เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่สามารถนำบุคคล

ดังกล่าวมาค้ำประกันได้อาจจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ ในการปล่อยตัวชั่วคราว โดยควรให้สามารถนำบุคคลอื่น นอกเหนือจากบุคคลตามที่กำหนดไว้มาเป็นผู้ค้ำประกันได้ และหากเป็นบุคคลที่ไม่สามารถหาผู้ค้ำประกันได้ ควรจะ กำหนดให้คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมสามารถพิจารณา ให้ความช่วยเหลือได้เป็นรายกรณี

(๓) คณะรัฐมนตรีโดยกระทรวงยุติธรรม กรมคุมครอง สิทธิและเสรีภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันพิจารณาแก้ไขหลักเกณฑ์ การเยียวยาแก่ผู้ถูกคุมขังเกินกว่าโทษตามคำพิพากษา ในพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ และ ในระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๕๙ ให้รวมถึงจำนวนเงินเยียวยาตามจำนวนวัน ที่ถูกขังเกินคำพิพากษา และการเยียวยาทางด้านจิตใจ ทั้งนี้ ต้องไม่คำนึงถึงฐานะของผู้ที่ถูกคุมขังเกินกว่าโทษ ตามคำพิพากษา

(๔) คณะรัฐมนตรี โดยกระทรวงยุติธรรม ควรหารือ กับสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อที่จะพิจารณาทบทวน ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๖ โดยกำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจ ในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวได้โดยมีประกันและ จะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้

ผลการดำเนินการ

ต่อมา เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ สำนัก เลขาธิการคณะรัฐมนตรี แจ้งว่า รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ได้สั่งและปฏิบัติราชการแทน นายกรัฐมนตรี มอบให้กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงาน หลักรับเรื่องนี้ไปพิจารณาร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ ศึกษาแนวทางและความเหมาะสม และจัดทำรายงานผล การพิจารณาไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีภายใน ๓๐ วัน เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี

เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ สำนักงานอัยการสูงสุด แจ้งความเห็น ว่า ๑) ควรนำมาตรการชะลอการฟ้องมาใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ๒) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้วางระเบียบโดยเน้นการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก ซึ่งพิจารณาพฤติกรรมของผู้ต้องหาและจำเลยมากกว่าหลักประกันอยู่แล้ว ส่วนของการจัดทำบันทึกรายละเอียดพฤติกรรมผู้ต้องหา มีกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนสามารถกระทำได้อยู่แล้ว ๓) การพิจารณาหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวโดยพิจารณาหลักประกันตามความร้ายแรงของข้อหาเพื่อให้เกิดบรรทัดฐานเดียวกัน อีกทั้ง หากผู้ต้องหาไม่สามารถหาหลักประกันได้ สามารถขอความช่วยเหลือจากพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ ๔) หลักเกณฑ์ในการส่งไม่ปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘/๑ มีความเหมาะสมอยู่แล้ว

กรณีที่ ๒ รายงานผลการพิจารณา ที่ ๑๗๑/๒๕๕๙ เรื่อง ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและข้อเสนอแนะนโยบายการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรพลังงานของประเทศไทย

ความเป็นมา

กสม. ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรพลังงานปิโตรเลียม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนและอาจมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนทั้งในเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนตามกติกา ICESCR ที่ประเทศไทยเป็นภาคี ประกอบกับการพิจารณาทบทวนแก้ไขพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ และพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ ในขณะนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้นและเร่งการเปิดสัมปทานปิโตรเลียมรอบใหม่ ในขณะที่การบริหารจัดการทรัพยากรพลังงานของรัฐในภาพรวมนั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการขจัดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเห็นควรมีข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและข้อเสนอแนะนโยบายต่อคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๕ (๓) แห่ง พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ ดังนี้

ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย

(๑) คณะรัฐมนตรีควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ และพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ โดยแก้ไขบทบัญญัติบางประการที่ไม่เหมาะสม ในส่วนของระบบการบริหารจัดการทรัพยากรปิโตรเลียมที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและการดูแลผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่ชัดเจน และควรตระหนักถึงสิทธิการมีส่วนร่วมและสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเร่งสร้างความเข้าใจที่ตรงกันแก่ทุกฝ่ายด้วยการนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน อีกทั้ง เปิดพื้นที่สาธารณะให้แก่ภาคประชาชนในการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางการหาทางออกของปัญหาด้านพลังงานที่เป็นข้อตกลงร่วมกันของทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน

(๒) หากข้อเสนอในข้อ (๑) ไม่สามารถดำเนินการได้ ควรพิจารณาถอนร่างพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในขณะนั้น เพื่อนำกลับมาทบทวนใหม่

ข้อเสนอแนะนโยบาย

(๑) คณะรัฐมนตรีควรพิจารณานำหลักปฏิบัติของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program : UNEP) คือ หลัก Guidelines for the Development of National Legislation on Access to Information, Public Participation and Access to Justice in Environmental Matters มาใช้ในการกำกับดูแลภาคธุรกิจที่ได้รับสัมปทานจัดการพลังงานปิโตรเลียม ซึ่งการสำรวจขุดเจาะพลังงานปิโตรเลียมมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชุมชน และควรพิจารณาให้ประเทศไทยเข้าไปเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูล การมีส่วนร่วมสาธารณะในการตัดสินใจและการเข้าถึงความยุติธรรมในเรื่องสิ่งแวดล้อม (The Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters 1998) หรือ Aarhus Convention ซึ่งอนุสัญญานี้จะว่าด้วยเรื่องสิทธิที่เกี่ยวกับการจัดการโครงการของรัฐที่มีผลกระทบ

ต่อสิ่งแวดล้อม ๓ ประเด็น คือ ๑) การเข้าถึงข้อมูล ๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ และ ๓) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ หากประเทศไทย เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้ รัฐจะต้องตรากฎหมาย ภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญา ซึ่งจะเป็นการแก้ไข ปัญหาโครงการต่าง ๆ ของรัฐที่อาจมีผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมในอนาคต เช่น โครงการสัมปทานปิโตรเลียม ของรัฐที่ประชาชนอ้างว่ายิ่งขาดธรรมาภิบาล และขาด การเข้าถึงข้อมูล รวมทั้งโครงการสร้างโรงไฟฟ้า

(๒) คณะรัฐมนตรีควรนำหลักการของข้อตกลงโลก (Un Global Compact : UNGC) และหลักการชี้แนะ ของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (United Nation Guiding Principles on Business and Human Rights : UNGPs) มาใช้กับภาคธุรกิจและสมควร เร่งให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการชาติว่าด้วยธุรกิจและ สิทธิมนุษยชน (National Action Plan for the Business and Human Rights : NAP) เพื่อการปกป้องคุ้มครองและ ป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๓) คณะรัฐมนตรีควรกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับ หลักการซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรองเป้าหมายการพัฒนา อย่างยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (UN Sustainable Development Goals ; SDGs) ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่ แห่งสหประชาชาติ (UN General Assembly) โดย เป้าหมายที่ ๗ เป็นเรื่องพลังงาน ซึ่งกำหนดว่ารัฐบาลต้อง “สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสะอาด ในราคาที่ย่อมเยาและยั่งยืน”

(๔) คณะรัฐมนตรีควรพิจารณาจัดให้มีศูนย์ข้อมูลกลาง ด้านพลังงานแห่งชาติ (Thai Energy Information Hub) เพื่อส่งเสริมการเข้าถึง รับรู้ และเข้าใจในบทบาทความสำคัญ และประเด็นปัญหาพลังงานของชาติอย่างครบถ้วนถูกต้อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ประกอบการ ด้านพลังงาน นักวิจัย นักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบายด้าน พลังงาน สื่อมวลชน เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางด้าน ข้อมูลพลังงานที่จะเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ อย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานอย่างเป็นสากล และมีความเป็นอิสระในการ เผยแพร่ข้อมูล เพื่อตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วน ที่ต้องการใช้ข้อมูลพลังงาน ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการ

สื่อสารด้านพลังงานที่ทันต่อสถานการณ์ สร้างความเข้าใจ ด้านพลังงานที่ถูกต้องให้กับประชาชนได้เข้าถึงข้อมูล ได้ง่ายและเท่าเทียมกัน

กรณีที่ ๓ รายงานผลการตรวจสอบฯ ที่ ๖๘/๒๕๖๓ เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ เชื่อนปากแบง อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน

ความเป็นมา

เมื่อปี ๒๕๕๙ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) กำหนดให้มีการดำเนินโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ เชื่อนปากแบง กำลังการผลิต ๙๑๒ เมกะวัตต์ บริเวณแขวง อุดมไซ สปป.ลาว ซึ่งอยู่ห่างจากชายแดนประเทศไทย บริเวณแก่งผาได บ้านห้วยลึก อำเภอเวียงแก่น จังหวัด เชียงราย ประมาณ ๙๖ กิโลเมตร ผู้ร้องซึ่งเป็นชาวบ้าน ในพื้นที่บ้านห้วยลึกเห็นว่า หากมีการสร้างเขื่อนดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่อบ้านห้วยลึกและหมู่บ้านอื่น ๆ ตามลำน้ำ สาขาในเขตอำเภอเวียงแก่น และอำเภอเชียงของ จังหวัด เชียงราย และหากเขื่อนในสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งอยู่ ตอนบนของเขื่อนปากแบงระบายน้ำลงมาปริมาณมาก จะก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม รวมถึงอาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร นอกจากนี้ ผู้ร้องยังเห็นว่าโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ไม่มีการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และผลกระทบข้ามพรมแดน และผู้ถูกร้องในฐานะสำนัก เลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทยในขณะนั้น ไม่ได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึง และ ประชาชนไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารและผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการดังกล่าว จึงขอให้ตรวจสอบ

การดำเนินการ

ประเทศไทยเป็นสมาชิกความตกลงว่าด้วยความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๓๘ (Mekong Agreement 1995) ซึ่งเป็นความตกลงร่วมกัน ของ ๔ ประเทศที่มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน ได้แก่ ประเทศไทย สปป.ลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม โดยประเทศสมาชิกได้ตกลงร่วมกัน ที่จะใช้น้ำอย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรม และเน้นย้ำ ถึงความตั้งใจในความร่วมมือและการส่งเสริมการพัฒนา ที่ยั่งยืน การใช้ การอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องของลุ่มแม่น้ำโขงในลักษณะ

ที่เป็นการสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ร่วมกัน ภายใต้ การเคารพต่อข้อตกลงร่วมกันในการใช้น้ำ ในกรณีที่จะนำน้ำจากแม่น้ำโขงมาใช้ภายในลุ่มน้ำหรือภายนอก ลุ่มน้ำ จะต้องดำเนินการกระบวนการปรึกษาหารือล่วงหน้า (Procedures for Notification, Prior Consultation and Agreement : PNPCA)

เมื่อปี ๒๕๕๕ สปป.ลาว กำหนดให้มีโครงการไฟฟ้า พลังน้ำเขื่อนปากแบง ในพื้นที่แขวงอุดมไซ สปป.ลาว ห่างจากชายแดนไทยบริเวณแก่งผาได บ้านห้วยลึก อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ประมาณ ๙๖ กิโลเมตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า ผู้ถูกร้อง ในฐานะสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง แห่งชาติไทยในขณะนั้นได้จัดให้มีการให้ข้อมูลโครงการ ไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง แก่ประชาชนในพื้นที่ซึ่ง อยู่ติดกับแม่น้ำโขง จำนวน ๔ ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคาย ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ อำเภอเมือง อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี และครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้ถูกร้อง กรมประมง กรมเจ้าท่า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สำนักงาน นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้แทนสำนักงาน กสม. รวมทั้งภาคประชาชนในพื้นที่ ๘ จังหวัดริมแม่น้ำโขง ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม จังหวัด มุกดาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นและ ข้อห่วงกังวลในประเด็นต่าง ๆ เช่น ด้านการประมง ด้านผลกระทบข้ามพรมแดน ด้านมาตรการการลด หรือบรรเทาผลกระทบจากการสร้างเขื่อน น้ำไหลย้อน กลับมาฝั่งไทย การสะสมของตะกอนและการพัดพา ตะกอน การเปลี่ยนแปลงมิติด้านชีวภาพและระบบนิเวศ ในแม่น้ำโขง กระบวนการมีส่วนร่วม บทบาทและนโยบาย ของรัฐบาล เป็นต้น ปัจจุบันโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อน ปากแบงยังไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากยังไม่ได้ ข้อยุติ โดยเฉพาะในประเด็นน้ำไหลย้อนกลับมาฝั่งไทย

ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อประเทศไทยในพื้นที่จังหวัดเชียงราย รวมทั้งประเทศไทยยังไม่ได้มีการเจรจาซื้อขายไฟฟ้า จากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง

ในระหว่างการตรวจสอบปรากฏข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๐ กลุ่มรักษ์เชียงของกับพวกรวม ๔ คน ได้ยื่นฟ้องผู้ถูกร้อง และคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย เป็นคดีต่อศาลปกครองกลาง กรณีคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และละเลยต่อหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ ซึ่งเป็นประเด็น เกี่ยวกับการกระบวนการมีส่วนร่วมและการรับรู้ข้อมูล อันเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และสังคม โดยเฉพาะในประเด็นผลกระทบข้ามพรมแดน ของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ซึ่งปัจจุบัน อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด ตามคำร้อง ที่ คส. ๓๓/๒๕๖๐ ซึ่งเป็นประเด็นเดียวกัน จากข้อเท็จจริง ดังกล่าวเห็นว่าเป็นกรณีตามมาตรา ๓๙ (๑) ประกอบ มาตรา ๓๙ วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ซึ่งบัญญัติ ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสั่งยุติเรื่อง หากเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่อง ที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เห็นควรยุติเรื่อง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ เขื่อนปากแบงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ จากแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำระหว่างประเทศที่ไหลผ่าน ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ ราชอาณาจักรไทย และประชาชนได้พึ่งพาอาศัยในการ ใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งการอุปโภค บริโภค การประมง การชลประทาน เกษตรกรรม การใช้ประโยชน์จาก ความหลากหลายทางชีวภาพ จนกลายเป็นส่วนหนึ่ง ของการดำรงชีพและวิถีชีวิตของบุคคลและชุมชนที่อาศัย อยู่ริมแม่น้ำโขง แม่น้ำโขงจึงถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นทรัพยากรร่วมของทุกคน หากมีการก่อสร้าง โครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบงในแม่น้ำโขง อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในแม่น้ำโขง การดำรงชีพ วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพประมง และเกษตรกรรม ของประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัด

ที่อยู่ติดกับแม่น้ำโขง แม้การก่อสร้างโครงการดังกล่าว จะอยู่ในเขตพื้นที่อธิปไตยของ สปป.ลาว แต่ผลกระทบ จากโครงการดังกล่าวย่อมเกิดขึ้นกับราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีภูมิประเทศพื้นที่ชายแดนติดกัน และโครงการดังกล่าว อยู่ห่างจากราชอาณาจักรไทยเพียง ๙๖ กิโลเมตร รัฐบาล ไทยจึงมีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครอง และบริหารจัดการ ผลกระทบจากการพัฒนาโครงการดังกล่าวตามหน้าที่ ของรัฐที่ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ (๒) กสม. จึงเห็นควร ให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและ คุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการ แม่น้ำโขงแห่งชาติไทย และสำนักงานทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ดังนี้

(๑) คณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทยควร พิจารณาแนวทางในการเสนอให้ สปป.ลาว สร้างความมั่นใจ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบการจัดทำบันทึกข้อตกลงหรือวิธีการ อื่นใดเป็นกรณีพิเศษ ว่าการดำเนินโครงการไฟฟ้า พลังน้ำเขื่อนปากแบงจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ ประชาชนทั้งสองริมฝั่งแม่น้ำโขงหรือต่อระบบนิเวศและ ระดับน้ำในแม่น้ำโขงสายประธาน โดยเฉพาะข้อห่วงกังวล ใน ๘ ประเด็นหลักที่คณะกรรมการร่วมในคณะ กรรมการแม่น้ำโขงได้ออกแถลงการณ์ร่วมกัน

(๒) คณะรัฐมนตรีควรกำชับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการพิจารณาซื้อพลังงานจากโครงการ ไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ตระหนักถึงข้อห่วงกังวล ของทุกภาคส่วนที่มีต่อโครงการดังกล่าว โดยนำหลักการ ชี้แนะแห่งสหประชาชาติด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน : การปฏิบัติตามกรอบการคุ้มครอง เคารพ และเยียวยา (UNGPs : United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the Protect, Respect and Remedy Framework (2011)) ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาประกอบการตัดสินใจ เนื่องจากการซื้อขายพลังงานดังกล่าวมีลักษณะเป็นการ ตอบแทนผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจจากโครงการที่อาจ

ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อให้ กระบวนการตัดสินใจดำเนินไปโดยคำนึงถึงหลักการ ด้านสิทธิมนุษยชน

(๓) คณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย และสำนักงาน ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ควรพิจารณายกระดับความสำคัญ ของแม่น้ำโขง โดยการจัดทำแผนอนุรักษ์ระบบนิเวศ และวิถีชีวิตริมฝั่งแม่น้ำโขง ตลอดจนการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรในแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนเพื่อให้สอดคล้อง กับหลักการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกรอบ สหประชาชาติ หลังปี ๒๕๕๘ ถึงปี ๒๕๗๓ (Sustainable Development Goals : SDGs post-2015-2030) เป้าหมายที่ ๖ และเป้าหมายที่ ๑๕ ที่มุ่งเน้นการปกป้อง และฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำ และส่งเสริม การใช้ประโยชน์ทรัพยากรบนบกอย่างยั่งยืน และ ในการดำเนินการต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมจาก ทุกภาคส่วนในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ

ผลการดำเนินงาน^{๓๒}

เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๓ คณะรัฐมนตรีได้มี มติรับทราบผลการดำเนินการของกระทรวงพลังงาน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการรับซื้อเสนอจาก กสม. ซึ่งได้หารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวง การต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และการไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศไทย ในประเด็นการซื้อขายพลังงานจาก โครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ซึ่งหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของ กสม. โดยเฉพาะ อย่างยิ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้เสนอให้ กระทรวงพลังงานจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณากรอบ การดำเนินงานตามหลักการที่ กสม. เสนอ ในขณะที่ กระทรวงพลังงานรับที่จะนำหลักการชี้แนะ UNGPs พิจารณาประกอบขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม และสอดคล้องกับกระบวนการพิจารณาซื้อไฟฟ้าจาก โครงการไฟฟ้าพลังน้ำของ สปป.ลาว ต่อไป

^{๓๒} สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “ความคืบหน้าการดำเนินการของหน่วยงานตามข้อเสนอแนะของ กสม. ในประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ข้ามพรมแดน กรณีโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง สปป.ลาว”, สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓, <https://www.nhrc.or.th/News/Information-News/ความคืบหน้าการดำเนินการของหน่วยงานตามข้อเสนอแนะของ.aspx>.

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ผู้ประสานงานหลักฝ่ายไทย ในฐานะคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทยได้จัดทำ (ร่าง) บันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการระหว่างราชอาณาจักรไทย และ สปป.ลาว เพื่อแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลด้านอุตุ - อุตวิทยา รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอาคารประกอบหรือเขื่อนตอนบนในลุ่มน้ำโขง ที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการน้ำตอนล่าง และส่งผลถึงประชาชนที่อยู่อาศัยริมฝั่งแม่น้ำโขง เสนอต่อคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย ในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๓ ซึ่งได้มีมติเห็นชอบในหลักการ และมอบหมายให้ สทนช. เป็นหน่วยงานหลักในการทำบันทึกความเข้าใจดังกล่าว และหารือหน่วยงานด้านความมั่นคงและกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศมีข้อเสนอแนะให้จัดทำบันทึกข้อตกลงในรูปแบบ ๒+๒ (two plus two) โดยเห็นควรนำประเด็นด้านพลังงานและทรัพยากรน้ำรวมอยู่ภายใต้บันทึกข้อตกลงเดียวกัน และควรยกระดับให้เป็นเรื่องระดับชาติ ปัจจุบันกรณีดังกล่าวอยู่ระหว่างการหารือเพื่อขอความเห็นจาก สปป.ลาว เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

คณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติไทย ได้ร่วมวางกลยุทธ์การพัฒนาลุ่มน้ำโขง (Basin Development Strategy :BDS) ใน ๕ ด้าน ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ ๖ และเป้าหมายที่ ๑๕ นอกจากนี้ สทนช. ยังได้ปรับแผนงบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สนับสนุนโครงการนำร่องของแต่ละจังหวัด เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและสนับสนุนการปรับตัวของประชาชนริมแม่น้ำโขง เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน และได้เสนอแผนต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศและวิถีชีวิตริมฝั่งแม่น้ำโขง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน โดยแบ่งแผนออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ แผนระยะเร่งด่วน เช่น การจัดการสาธารณสุข การอนุรักษ์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว การทำประมง การทำเกษตรกรรมและเกษตรริมฝั่ง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายความร่วมมือแผนระยะกลาง เช่น การศึกษาและวิจัยผลกระทบของ

การเปลี่ยนแปลง การก่อสร้างเพื่อบริหารจัดการน้ำ และแผนระยะยาว เช่น การจัดตั้งกองทุนและการเยียวยา การสร้างข้อตกลง มาตรการการใช้งาน และการอนุรักษ์แม่น้ำโขง

กรณีที่ ๔ ข้อเสนอแนะ ที่ ๔/๒๕๖๐ เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กรณีการเปิดเผยประวัติการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน

ความเป็นมา

กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๓๗/๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ได้พิจารณากรณีมีการอนุญาตให้เปิดเผยประวัติการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนหลายกรณี ทั้งที่เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ได้รับการปกป้องคุ้มครองตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile) ที่กำหนดห้ามเปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมไม่ว่าทางใด ๆ อีกทั้งตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนดังกล่าวไว้ว่า “เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิให้เปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมไม่ว่าทางใด ๆ...” แต่ในทางปฏิบัติยังมิมีกระบวนการดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการเก็บประวัติการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนมิให้เปิดเผย ส่งผลให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับการคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและไม่เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ ๓ ที่ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ และข้อ ๑๖ วรรคหนึ่ง ที่ระบุว่า “เด็กจะไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการ หรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือการติดต่อสื่อสาร

ระหว่างกัน รวมทั้งจะไม่ถูกกระทำโดยมิชอบต่อเกียรติและชื่อเสียง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดเผยประวัติของเด็กจะต้องไม่ขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ ๓๙ ซึ่งบัญญัติว่า “... การฟื้นฟูหรือการกลับคืนสู่สังคมดังกล่าว จะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ การเคารพตนเอง และศักดิ์ศรีของเด็ก” จึงเห็นสมควรให้มีการพิจารณาจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

การดำเนินการ

กสม. ได้พิจารณาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อกฎหมาย หลักการสิทธิมนุษยชน ความเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิเด็ก และความเห็นของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิเด็กและการศึกษาแล้วมีความเห็นมีสาระสำคัญและปัญหาความพิจารณา ดังนี้

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้บังคับใช้ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๔ ซึ่งกำหนดว่า “เพื่อประโยชน์ในทางราชการให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรนำข้อมูลที่ได้คัดแยกออกจากสารบบ หรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากรไปแล้วตาม ๒.๒ มาตรวสอบรายการประวัติหรือบัญชีของบุคคลได้ในกรณีดังต่อไปนี้ ๔.๓ กรณีอื่น ๆ ตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอนุญาตให้ตรวจสอบได้ เช่น เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัยทางวิชาการ ทางอาชญาวิทยา ทางการแพทย์ เป็นต้น รวมถึงกรณีที่มีผู้ร้องขอให้ตรวจสอบโดยมีเหตุผลความจำเป็นอย่างยิ่งและเจ้าตัวยินยอม” กรณีตามคำร้องมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่า ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๔.๓ เป็นบทบัญญัติที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก และไม่เป็นตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

มาตรา ๘๔ ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน โดยป้องกันมิให้มีการเปิดเผยประวัติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่อาจส่งผลต่อการใช้ชีวิตอย่างปกติสุข คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาหรือถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดให้ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ โดยให้ได้รับผลกระทบจากการต้องถูกดำเนินคดีและควบคุมตัวน้อยที่สุด สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาความประพฤติหรือกระทำความผิดทางอาญา คุ้มครองให้ได้รับโอกาสแก้ไขให้สามารถเติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคม โดยมีสมมติฐานว่าเด็กและเยาวชนกระทำการใด ๆ เพราะขาดวุฒิภาวะ การรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ตลอดทั้งสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลในการผลักดันความประพฤติของเด็ก

ทั้งนี้ เนื่องจากระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๔.๓ นั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้เพียงลักษณะทั่วไปโดยไม่เจาะจงแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง และไม่มีบทเฉพาะสำหรับเด็กหรือเยาวชนและเป็นบทบัญญัติที่ให้ดุลพินิจแก่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในการอนุญาตให้ตรวจสอบประวัติการกระทำผิดของบุคคลทุกคนได้ โดยไม่มีหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ชัดเจนว่ากรณีใดสามารถเปิดเผยได้ และกรณีใดที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ มีเพียงตัวอย่างบางกรณี เช่น เพื่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัยทางวิชาการ ทางการแพทย์ เป็นต้น รวมถึงกรณีที่มีผู้ร้องขอให้ตรวจสอบโดยมีเหตุผลความจำเป็นอย่างยิ่งและเจ้าตัวยินยอม ซึ่งหมายความว่า ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติสามารถอนุญาตให้ตรวจสอบประวัติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ แต่หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔ จะเห็นว่า หน่วยงานต่าง ๆ จะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยปราศจากความยินยอมมิได้ เว้นแต่ในกรณีหน่วยงานของรัฐที่ทำงานวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ หรือเป็นการให้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด ฯลฯ ประกอบกับคำวินิจฉัยคณะกรรมการเปิดเผยข้อมูล

ข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ที่ สค. ๓๒/๒๕๔๘ เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งไม่ลบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประวัติอาชญากร ได้พิจารณาว่า การกระทำความผิดในขณะที่เป็นเด็กและเยาวชน และศาลมีคำพิพากษาให้เปลี่ยนโทษเป็นการฝึกอบรม ณ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้ว สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนออกใบบริสุทธิ์ให้เด็กและเยาวชนจึงมิได้มีฐานะเป็นอาชญากรแต่อย่างใด การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดเก็บข้อมูลผู้อุทธรณ์ในฐานะเป็นอาชญากรในทะเบียนประวัติอาชญากรตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติและยังนำข้อมูลดังกล่าวมาเปิดเผยในทางที่เป็นโทษแก่เด็กและเยาวชนจึงเป็นการเก็บข้อมูลและเปิดเผยที่ไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙

ดังนั้น เมื่อพิจารณาระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ประกอบกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ที่ สค. ๓๒/๒๕๔๘ เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งไม่ลบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประวัติอาชญากรแล้ว จะเห็นได้ว่า หากเป็นการเปิดเผยเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย จะต้องไม่มีการระบุชื่อหรือทำให้รู้ว่าประวัติการกระทำผิดนั้นเป็นของเด็กหรือเยาวชนคนใด และการเปิดเผยประวัติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจงย่อมไม่สามารถทำได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวฯ ได้บัญญัติไว้เป็นบทบัญญัติเด็ดขาดห้ามมิให้เปิดเผยประวัติเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผลร้ายต่อเด็กหรือเยาวชน นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังได้กำหนดกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ข้อ ๘ ข้อย่อย ๘.๑ และ ๘.๒ ซึ่งวางหลักการให้มีการเคารพต่อสิทธิส่วนตัวของเด็กและเยาวชน เพื่อหลีกเลี่ยง

ความเสียหายที่จะเกิดแก่เด็กและเยาวชน อันเนื่องจากตรากฎ และไม่ให้เผยแพร่ข่าวสารที่อาจทำให้สามารถรู้ตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนและจะต้องไม่ขัดต่อหลักการคุ้มครองเด็กผู้สังคมนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ ๓๙ อีกทั้ง พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ...” ในการเปิดเผยประวัติเด็กหรือเยาวชนไม่ว่าโดยทางใดทางหนึ่งย่อมไม่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก และสำหรับการเปิดเผยโดยอ้างเหตุความจำเป็นอย่างยิ่งและเจ้าของประวัติยินยอมนั้น ก็ยังไม่มีขอบเขตชัดเจนว่าเหตุจำเป็นอย่างยิ่งได้แก่กรณีใดบ้าง อันเป็นการให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจที่กว้างเกินไป อันอาจเกิดการละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชนซึ่งขัดต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ทั้งนี้ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ ไม่ได้บัญญัติให้ชัดเจนว่ากรณีการตรวจสอบรายการประวัติหรือบัญชีของบุคคลใดตามข้อ ๔.๓ ว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลทั่วไป ดังนั้น จึงควรให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติฉบับดังกล่าว โดยกำหนดให้มีการคัดแยกประวัติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและบัญชีทะเบียนประวัติของเด็กและเยาวชนไว้ในหมวดใดหมวดหนึ่งโดยเฉพาะ แยกจากกรณีการกระทำความผิดของบุคคลทั่วไป เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันรวมถึงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ รวมทั้งเห็นควรมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงข้อเสนอในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ต่อสำนักงานตำรวจ

แห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) ดังนี้

ข้อเสนอในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรพิจารณาบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลประวัติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน โดยแก้ไขระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยเฉพาะข้อ ๔.๓ เพื่อกำหนดเกี่ยวกับการคัดแยกประวัติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและบัญชีทะเบียนประวัติของเด็กและเยาวชนไว้ในหมวดใดหมวดหนึ่งโดยเฉพาะ แยกจากกรณีการกระทำผิดของบุคคลทั่วไป เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ข้อ ๒๔ และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ วรรคหนึ่ง ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน จึงห้ามมิให้เปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำผิดทางอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้าย หรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม แก่เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ว่าในทางใด ๆ เว้นแต่เป็นการใช้ประกอบดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน หากมีการฝ่าฝืนให้ศาลสั่งระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือเพิกถอนการกระทำนั้น และอาจกำหนดค่าเสียหายหรือบรรเทาผลร้ายหรือมีคำสั่งให้จัดการแก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามที่เห็นสมควร

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรกำชับหน่วยงานในสังกัดในเรื่องการพิจารณาอนุญาตให้เปิดเผยประวัติอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนนั้น จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิเด็ก และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

ผลการดำเนินการ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยระบุให้คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด โดยศาลมิได้มีคำพิพากษาลงโทษถึงจำคุก หรือมีการเปลี่ยนโทษเป็นวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชน เช่น เด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับหรือมีคำสั่งให้ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไปโดยไม่กำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ เด็กหรือเยาวชนพ้นระยะเวลาตามที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้รอการลงโทษ ฯลฯ เป็นหลักเกณฑ์ประการหนึ่งในการพิจารณาคัดเลือกแผนพิมพ์ลายนิ้วมือและให้แยกออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากรรม

กรณีที่ ๕ ข้อเสนอแนะ ที่ ๔/๒๕๖๓ กรณีปัญหา ความรุนแรงทางเพศต่อเด็กนักเรียนโดยครูหรือบุคลากรทางการศึกษา

กสม. ได้พิจารณาข้อมูลและสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความรุนแรงต่อเด็กนักเรียนโดยครูหรือบุคลากรทางการศึกษาแล้ว พบว่า ความรุนแรงทางเพศต่อเด็ก (Child Sexual abuse) เป็นความรุนแรงรูปแบบหนึ่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ประกอบกับการเฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์เมื่อประมาณเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๓ กรณีเด็กนักเรียนหญิงของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดมุกดาหารถูกครูและศิษย์เก่ากระทำชำเรา ถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง โดยที่สาเหตุของปัญหาเกี่ยวข้องกับนโยบายกฎหมาย และระบบการคุ้มครองเด็ก ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขและป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะเดียวกันขึ้นอีก

การดำเนินการ

กสม. ได้พิจารณาตามหน้าที่และอำนาจแล้วเห็นว่าการดำเนินการเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคดีความรุนแรงทางเพศต่อเด็กนักเรียนโดยครูหรือบุคลากรทางการศึกษา มีประเด็นและสาระสำคัญที่ต้องพิจารณา ๕ ด้าน ดังนี้

(๑) ประเด็นด้านนโยบายและกฎหมาย เห็นว่า แม้ประเทศไทยมีการกำหนดนโยบายและบัญญัติกฎหมายไว้อย่างชัดเจนว่าการกระทำความรุนแรงทางเพศต่อเด็กเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งได้กำหนดโครงสร้างและกลไกที่เกี่ยวข้องกับระบบการคุ้มครองเด็กครอบคลุมทั้งในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย การคุ้มครองป้องกันมิให้เด็กถูกใช้ความรุนแรงทางเพศ ขั้นตอนและการดำเนินการด้านกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตลอดทั้งการบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาเด็กที่ถูกกระทำการดังกล่าว แต่ก็ยังคงมีข้อบกพร่องบางประการซึ่งควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุง เช่น ขาดกลไกที่ตอบสนองต่อการแก้ไขและป้องกันปัญหาในระดับท้องถิ่นหรือชุมชน

(๒) ประเด็นด้านมาตรการป้องกันความรุนแรงทางเพศ เห็นว่า การป้องกันมิให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาใช้ความรุนแรงทางเพศต่อเด็ก เป็นกระบวนการสำคัญในการยับยั้งมิให้เกิดปัญหาในลักษณะเดิมขึ้นอีก นอกจากนี้ สถาบันครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่น เป็นกลไกที่มีส่วนสำคัญในการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความรุนแรงทางเพศต่อเด็ก แต่การดำเนินการของกลไกดังกล่าวยังคงมีข้อบกพร่องและขาดกระบวนการที่สำคัญ

(๓) ประเด็นด้านกระบวนการยุติธรรม เห็นว่า แม้ประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมเพื่อประกันและรับรองสิทธิเด็กจากการถูกกระทำความรุนแรงทางเพศ โดยมีการบัญญัติกระบวนการและขั้นตอนไว้ตามกฎหมายภายใน โดยเฉพาะ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ แต่ยังพบปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินการ เช่น ขาดการพัฒนาช่องทางที่เด็กสามารถเข้าถึงศูนย์คุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษาซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศ กระทรวงศึกษาธิการ (ศคพ.) ได้โดยสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย

(๔) ประเด็นด้านการคุ้มครองและเยียวยาเด็กนักเรียนผู้เสียหาย เห็นว่า เมื่อเกิดกรณีกระทำความรุนแรงทางเพศต่อเด็กไม่ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำ จะต้องมีการดำเนินการเพื่อให้เด็กได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

ด้วยวิธีการที่เหมาะสมโดยเร็ว ทั้งในการตรวจรักษาทางร่างกาย การฟื้นฟูสภาพจิตใจ และการจัดให้มีกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูหรือพัฒนาตนเอง แม้ว่าจะมีการดำเนินงานตามกระบวนการและขั้นตอนของกฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่ก็มีประเด็นปัญหาที่ทำให้การคุ้มครองเด็กไม่อาจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๕) ประเด็นด้านสื่อมวลชน โดยเห็นว่า แม้ปัจจุบันหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงทางเพศจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนจะปรากฏชัดเจนทั้งในด้านกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ และพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมทั้งมาตรฐานหรือแนวปฏิบัติซึ่งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนร่วมกันกำหนดขึ้น แต่ก็ยังคงปรากฏว่ามีการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหา ความคิดเห็น ภาพ และวิธีการที่ไม่เหมาะสมและมีลักษณะของการกระทำอันเป็นการละเมิดซ้ำ นอกจากนี้ กรณีการลอบประวัตินำข้อมูลข่าวสารที่กระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของเด็ก ตามหลักสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten) ก็ยังไม่มีหน่วยงานหรือระบบการดำเนินการอย่างเป็นทางการที่จะประกันการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว

กสม. จึงมีมติให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ไปยังคณะรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) และมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๑) คณะรัฐมนตรี ควรพิจารณาดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑.๑ กำหนดแนวนโยบายด้านการจัดการความรุนแรงทางเพศต่อเด็กในภาพรวมและกำชับการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันในด้านนโยบาย รวมทั้งควรพิจารณาอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดเก็บข้อมูลด้านการส่งเสริมและคุ้มครองเด็ก การติดตาม การประเมินผล ตลอดจนการจัดการองค์ความรู้และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

๑.๒ สนับสนุนงบประมาณด้านบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กแก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้มีจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมกับภาระงาน โดยเฉพาะการเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงหรือพนักงานสอบสวนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเด็ก นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคลากรสหวิชาชีพอื่น ๆ พร้อมทั้งมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นความละเอียดอ่อนทางเพศและสามารถคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) กระทรวงศึกษาธิการ ควรพิจารณาดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๒.๑ กำหนดให้สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดมาตรการป้องกันเชิงรุกด้วยการจัดทำ “แผนจัดการความเสี่ยงด้านความรุนแรงทางเพศต่อเด็ก” และ “แนวปฏิบัติสำหรับเด็กในการป้องกันตนเองจากความรุนแรงทางเพศ” โดยให้ประสานความร่วมมือและวางแผนร่วมกับเด็กนักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่แต่ละแห่ง พร้อมกันนี้ ควรมีกระบวนการประชาสัมพันธ์และสร้างความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับแผนและแนวปฏิบัติดังกล่าวแก่เด็กและบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย

๒.๒ ในการพิจารณาออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือการต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๙ นั้น กระทรวงศึกษาธิการ โดยคุรุสภา ควรมีการกลั่นกรองและตรวจสอบการประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพของครูหรือบุคลากรทางการศึกษาอย่างเคร่งครัด รวมทั้งควรมีการประเมินด้านสุขภาพจิตและอารมณ์เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย พร้อมกันนี้ ควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในเรื่อง “สิทธิเด็ก” และ “บทบาทการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน” ซึ่งจะเป็นการป้องกันยับยั้งมิให้เกิดการกระทำความรุนแรงทางเพศหรือความรุนแรงรูปแบบอื่นต่อเด็กและเป็นการเสริมสร้างการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓ ควรพัฒนาช่องทางในการร้องเรียนหรือการแจ้งเบาะแสของศูนย์คุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนนักศึกษาซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศ กระทรวงศึกษาธิการ (ศคพ.) เพื่อให้เด็กหรือผู้พบเห็นสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวกรวดเร็ว คำนึงถึงความปลอดภัยและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยอาจใช้รูปแบบเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันเป็นการเฉพาะ รวมทั้งควรพัฒนาเป็นช่องทางให้เด็กสามารถขอรับคำปรึกษาเกี่ยวกับประเด็นความรุนแรงทางเพศได้ด้วย และควรมีการประชาสัมพันธ์และสร้างความรับรู้เกี่ยวกับช่องทางดังกล่าว

(๓) คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๑๔ ควรพิจารณาจัดทำ “คู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงาน” ที่เป็นมาตรฐานเฉพาะเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือด้านกระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองเยาวชนเด็กในคดีความรุนแรงทางเพศ โดยอาจพิจารณาตามข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบ

ทั้งปวง (General Comment No. 13) และมาตรฐานของ ยุทธศาสตร์ต้นแบบและมาตรการเชิงปฏิบัติของ สหประชาชาติในการขจัดความรุนแรงต่อเด็กในด้านการ ป้องกันอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (United Nations Model Strategies and Practical Measures on the Elimination of Violence against Children in the Field of Crime Prevention and Criminal Justice - UNVAC) ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ในรูปแบบ “ผู้จัดการระบบดูแลเด็กในคดีความรุนแรง ทางเพศ (Care Manager)” ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีกระบวนการและขั้นตอน ที่ชัดเจน ไม่เกิดความซ้ำซ้อน รวมทั้งมีการบูรณาการและ การเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ

(๔) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ ควรพิจารณาจัดทำ “คู่มือหรือแนวทาง การปฏิบัติงาน” เกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู สภาพจิตใจ วิธีการฟื้นฟูเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมทั้ง กิจกรรมที่มุ่งเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) แก่เด็กที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทางเพศ โดยอาจ ถอดบทเรียนหรือถ่ายทอดองค์ความรู้จากองค์กรเอกชน ด้านสิทธิมนุษยชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการคุ้มครอง สวัสดิภาพเด็ก ซึ่งได้เข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินการ ช่วยเหลือในบางกรณี เช่น เหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศ ที่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนหญิง ๓ คน ในจังหวัดมุกดาหาร เมื่อช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๓ ฯลฯ พร้อมกันนี้ ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณและบุคลากรเพื่อ สนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าวด้วย

(๕) กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ ควรพิจารณาศึกษาและแก้ไขปรับปรุงแนวทาง การพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่เด็กที่เป็นผู้เสียหาย ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยควรกำหนดแนวทาง การใช้ดุลพินิจสำหรับกรณีที่ต้องพิจารณาว่าผู้เสียหาย มีพฤติกรรมยินยอมหรือไม่นั้น ให้คำนึงถึงวุฒิภาวะและ อำนาจการตัดสินใจของเด็ก ตลอดจนความสัมพันธ์ เชิงอำนาจระหว่างผู้กระทำความผิดกับเด็กด้วย

(๖) คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการ โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรมี การตรวจสอบการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความรุนแรง

ทางเพศต่อเด็กของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนให้เป็นไป ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ อย่างเคร่งครัด รวมทั้ง ควรประสานความร่วมมือกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคมเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับ กระบวนการลบประวัติข้อมูลข่าวสารที่กระทบต่อ ความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว ตามหลักสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten)

(๗) องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนได้แก่สภาการหนังสือพิมพ์ แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคม นักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าว วิทยุและโทรทัศน์ไทย และสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ควรกำกับดูแลกันเองและส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพ สื่อมวลชนปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรมและ แนวปฏิบัติ ซึ่งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนร่วมกันกำหนด ขึ้น โดยให้พึงระมัดระวังและเพิ่มความตระหนักในเรื่อง ผลกระทบต่อเด็กและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัว และการคุ้มครอง สิทธิส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง

คณะรัฐมนตรี ควรมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงยุติธรรม ร่วมกัน พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยการกำหนดให้มี “คณะกรรมการคุ้มครอง เด็กท้องถิ่น” ในระดับอำเภอ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้แทน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ชุมชน และ องค์กรเอกชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในคณะกรรมการ ดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างกลไกการดำเนินงาน ที่มีความใกล้ชิดและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในแต่ละ ท้องถิ่น อันจะทำให้การคุ้มครองป้องกันและแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับเด็กเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น

ผลสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี แจ้งว่า รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทน นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนา

สังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลัก
รับเรื่องไปพิจารณาร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวง
ยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม
แห่งชาติ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติและ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวทางหรือผลการ
ดำเนินการดังกล่าวในภาพรวมแล้วส่งให้สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรีภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง
เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

๓.๔ การชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

เป็นหน้าที่และอำนาจใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗
(๔) และตาม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๔) และ
มาตรา ๔๔ โดย กสม. ชุดที่ ๓ ได้ชี้แจงและจัดทำคำชี้แจง
ตามหน้าที่และอำนาจประการนี้ จำนวน ๘ ฉบับ ดังนี้

๑. คำชี้แจงที่ ๑/๒๕๖๑ กรณีการรายงานสรุปสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยขององค์กรฮิวแมนไรตส์วอช์

คำชี้แจง

กรณีกล่าวอ้างว่าการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับ กสม.
ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) จะทำให้ กสม. อ่อนแอ
ลงอย่างมาก ขาดความเป็นอิสระ และเปลี่ยนให้หน่วยงาน
นี้เป็นเพียงกระบอกเสียงของรัฐบาล

ในระหว่างการตรา พ.ร.ป. กสม. เรียกร้องให้แก้ไข
ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๔)
จนมีการตรา พ.ร.ป. ดังกล่าว ซึ่งมาตรา ๔๔ บัญญัติให้
กสม. ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายงานสถานการณ์
นั้นก่อนการชี้แจงหรือจัดทำรายงานข้อเท็จจริง
ที่ถูกต้องของสถานการณ์ดังกล่าว ดังนั้น กสม. ย่อมต้อง
ชี้แจงหรือรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องซึ่งเป็นอยู่หรือเคย
เกิดขึ้นในประเทศไทย มิได้เป็นการปกป้องหน่วยงานหรือ
องค์กรใด

คำชี้แจง

กรณีกล่าวอ้างว่า สนช. ระวังการพิจารณาร่างพระราช
บัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและกระทำให้
บุคคลสูญหาย พ.ศ. โดยรัฐบาลยังไม่มีมติชี้แจงว่า
จะบรรจุร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เข้าสู่วิธีพิจารณา
อีกหรือไม่ และประมวลกฎหมายอาญายังไม่กำหนด
ฐานความผิดสำหรับการบังคับบุคคลให้สูญหาย

กรณีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การทรมานและบังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ. นั้น
เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๐ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้
กระทรวงยุติธรรมไปดำเนินการพิจารณาร่วมกับหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องแล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดทำประชาพิจารณ์
แม้ยังไม่มีกฎหมายในเรื่องนี้แต่รัฐบาลไทยได้มีคำสั่งสำนัก
นายกรัฐมนตรีที่ ๑๓๑/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม
๒๕๖๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์
กรณีถูกกระทำความผิดและถูกบังคับให้หายสาบสูญ
มีหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ ตรวจสอบข้อเท็จจริง ติดตาม
ช่วยเหลือเยียวยา และคุ้มครองสิทธิให้แก่ประชาชน
ในกรณีถูกกระทำความผิดและบังคับให้หายสาบสูญ

คำชี้แจง

กรณีกล่าวอ้างว่ายังไม่มีการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่
ทหารหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการสังหาร
และการทำให้พลเรือนบาดเจ็บในช่วงการประท้วง
ทางการเมืองในปี ๒๕๕๓ และการดำเนินคดีกับผู้กระทำความ
ผิดต่อเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในช่วงปี
๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ ไม่มีความคืบหน้าอย่างชัดเจน

กสม. ได้มีรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณี
เหตุการณ์ชุมนุมประท้วงทางการเมืองเมื่อปี ๒๕๕๓
และปี ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้มีการสืบสวน
สอบสวนหาผู้กระทำความผิด ต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่า
มีการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ทหารหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ที่เกี่ยวข้องกับการสังหารและการทำให้พลเรือนบาดเจ็บ
ในช่วงการประท้วงทางการเมืองเมื่อปี ๒๕๕๓ รวมทั้ง
มีการดำเนินคดีกับแกนนำกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงทาง
การเมืองเมื่อปี ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗

คำชี้แจง

กรณีกล่าวอ้างว่ารัฐบาลไม่ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบต่อการสังหารและการทรมานอย่างผิดกฎหมายโดยมีเหยื่อเป็นมุสลิมเชื้อสายมลายูซึ่งเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในหลายกรณี ทางภาษาไทยได้จ่ายค่าตอบแทนให้กับเหยื่อหรือครอบครัวของเหยื่อ โดยแลกกับข้อตกลงที่จะไม่ดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กรณีการกล่าวอ้างว่าทางภาษาไทยได้จ่ายค่าตอบแทนให้กับเหยื่อหรือครอบครัวของเหยื่อ โดยแลกกับข้อตกลงที่จะไม่ดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เป็นการจ่ายเงินให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบและผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ การจ่ายเงินให้ความช่วยเหลือเยียวยาดังกล่าวไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

คำชี้แจง

กรณีกล่าวอ้างว่ารัฐบาลไม่ได้สอบสวนทางอาญาต่อกรณีการสังหารนอกกระบวนการกฎหมายระหว่างปฏิบัติการปราบปรามยาเสพติดตมัยรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร

กสม. เคยมีรายงานผลการตรวจสอบในเรื่องนี้ และได้เสนอให้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ขึ้นมาสอบสวนเพื่อเอาผิดเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรายงานผลการตรวจสอบฉบับนี้ได้นำไปใช้ดำเนินคดีในชั้นศาลกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้อง ต่อมาปรากฏว่าศาลยุติธรรมได้พิพากษาลงโทษจำเลยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ

คำชี้แจง

กรณีกล่าวอ้างว่าหน่วยงานของรัฐยังใช้วิธีการบังคับให้ผู้ไ้ยาเสพติดเข้ารับการบำบัดแบบทหาร

สถานที่สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบางแห่งอาจกำหนดไว้ในเขตทหาร โดยที่ใช้วิธีการบำบัดในหลายรูปแบบ เช่น ชุมชนบำบัด แบบเข้มข้นทางสายใหม่ แบบจิตสังคมบำบัด แบบวิถีเชิงพุทธ เป็นต้น กรณีไม่ใช่เป็นการใช้วิธีการบำบัดแบบทหาร

คำชี้แจง

กรณีกล่าวอ้างว่ารัฐบาลประกาศให้การแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์เป็นเรื่องเร่งด่วนระดับชาติ แต่ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์โดยเฉพาะในภาคประมงเป็นไปอย่างจำกัด

ประเทศไทยมีความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์และการใช้แรงงานบังคับมาอย่างต่อเนื่องทั้งในส่วนนโยบายและกฎหมาย เช่น มีการประกาศเจตนารมณ์ มีการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองและป้องกันการค้ามนุษย์ เป็นต้น

๒. คำชี้แจงที่ ๒/๒๕๖๑ กรณีการรายงานการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชนของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

คำชี้แจง

กรณีที่มีการกล่าวอ้างว่า กลุ่มสิทธิมนุษยชนรายงานว่าไม่มีการตรวจสอบเรือนจำในเชิงระบบ ซึ่งรวมถึงเรือนจำในมณฑลทหารบกที่ ๑๑

กสม. ได้รับหนังสือจากกองทัพบกและกรมราชทัณฑ์ว่า เรือนจำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรีเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับกรมราชทัณฑ์ สังกัดเรือนจำพิเศษกรุงเทพเพื่อควบคุมผู้ต้องขังในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงและคดีที่เกี่ยวข้อง ญาติของผู้ต้องขังสามารถเยี่ยมได้ตามปกติ และผู้ต้องขังมีสิทธิอื่น ๆ ตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์

คำชี้แจง

กรณีที่มีการกล่าวอ้างว่า ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนกันยายน ๒๕๖๐ กสม. ได้รับคำร้องจำนวน ๔๐๔ เรื่อง ในจำนวนนี้ปรากฏว่ามี ๙๔ เรื่อง ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำละเมิด ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น

จากการตรวจสอบในฐานข้อมูลเรื่องร้องเรียนของสำนักงาน กสม. พบว่า ตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๖๐ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๖๐ กสม. ได้รับคำร้องจำนวน ๔๖๙ เรื่อง ในจำนวนนี้ปรากฏว่ามี ๗๐ เรื่อง ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำละเมิด

คำชี้แจง

กรณีที่มีการกล่าวอ้างว่า กสม. ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สามารถฟ้องคดีเมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี ๒๕๕๙

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจ กสม. ในการเสนอเรื่องและฟ้องคดีต่อศาล การที่ กสม. ไม่ฟ้องคดีต่อศาลเมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น จึงเป็นผลมาจากกฎหมายปัจจุบันที่ไม่ได้ให้อำนาจไว้

คำชี้แจง

กรณีที่มีการกล่าวอ้างว่า องค์กรพัฒนาเอกชนระบุว่าการกำหนดนิยามของการคุกคามทางเพศที่คลุมเครือส่งผลให้การฟ้องร้องเป็นไปได้อย่างยากและนำไปสู่การใช้บังคับกฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญคุ้มครองผู้ถูกระทำต่อไปในเรื่องเพศกว้างขวางและครอบคลุมมากขึ้น โดยแบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ (๑) การละเมิดต่อจริยธรรมซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับผู้ที่ป็นข้าราชการ หรือพนักงานของรัฐ และระดับที่เป็นความผิดต่อกฎหมายอาญา โดยในประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า หากเป็นการกระทำที่มีลักษณะที่ส่อไปในทางล่วงละเมิดทางเพศ จะเป็นความผิดลหุโทษ แต่หากการกระทำที่มีลักษณะเป็นการอนาจารหรือข่มขืนกระทำชำเรา ตามประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ ๙ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ก็ได้บัญญัติโทษสำหรับความผิดหนักขึ้นตามระดับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำ

๓. คำชี้แจงที่ ๑/๒๕๖๒ กรณีการรายงานสรุปสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยขององค์กรฮิวแมนไรตส์วอช ลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่า รัฐบาลชะลอการยกเลิกมาตรการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุมอย่างเข้มงวด ทั้งที่มีการประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ แล้ว

เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑ ได้มีคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๒๒/๒๕๖๑ มีผลให้ยกเลิกคำสั่งหัวหน้า คสช. จำนวนหลายฉบับ รวมทั้งการยกเลิกความผิดฐานมั่วสุมหรือชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า ๕ คนขึ้นไป

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่านักเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างน้อย ๑๓๐ คน ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดถูกดำเนินคดีในข้อหาชุมนุมอย่างผิดกฎหมายและบางคนถูกดำเนินคดีในข้อหายุยงปลุกปั่นจากการเรียกร้องอย่างสงบให้รัฐบาลทหารจัดการเลือกตั้งโดยไม่ให้มีการชะลอออกไป และให้ยกเลิกมาตรการจำกัดเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยทันที

คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๒๒/๒๕๖๑ ดังกล่าวข้างต้นได้ยกเลิกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓/๒๕๕๘ ข้อ ๑๒ ทำให้ศาลจำหน่ายคดีในข้อหาชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป กรณีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยพบว่าในบางกรณีที่รัฐสกัดกั้นการชุมนุม ผู้จัดการชุมนุมได้ขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาคดีเพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ซึ่งศาลได้มีคำสั่งมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการที่เป็นการปิดกั้น ขัดขวางการใช้เสรีภาพในการชุมนุมภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย รวมทั้งให้ใช้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่ามีการจับและควบคุมตัวผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยกว่า ๒๐๐ คน จากเวียดนาม กัมพูชา และปาकिสถานในห้องกักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่มีสภาพเลวร้าย มีการแยกเด็กกว่า ๕๐ คน ออกจากพ่อแม่

ประเด็นแยกเด็กออกจากบิดามารดาว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding : MoU) เรื่องการกำหนดมาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒ เพื่อไม่ให้มีการคุมขังเด็กในห้องกักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองตามนโยบายของรัฐบาล

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่าสมาคมการประมงแห่งประเทศไทย (NFAT) ซึ่งมีอิทธิพลได้รณรงค์ต่อต้านการให้สัตยาบันและการดำเนินงานตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ ๑๘๘ ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง ซึ่งจะทำให้ความคุ้มครองอย่างเพียงพอกับคนงานประมงที่เสี่ยงภัย

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ ๑๘๘ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๒ และจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๓ ต่อมาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งอนุวัติตามอนุสัญญาดังกล่าว

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่ากระทรวงการต่างประเทศสหรัฐจัดให้ประเทศไทยอยู่ใน Tier 2 ในรายงานประจำปีว่าด้วยการค้ามนุษย์ และคณะมนตรียุโรปได้แสดงข้อกังวลเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และแรงงานบังคับในเรือประมงไทย โดยได้ให้ใบเหลืองกับประเทศไทย ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนว่าอาจมีการคว่ำบาตรทางการค้าเนื่องจากการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และขาดการควบคุม (IUU fishing)

เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๒ สหภาพยุโรปได้ประกาศปลดสถานะใบเหลืองของภาคประมงไทย

๔. คำชี้แจงที่ ๒/๒๕๖๒ กรณีการรายงานการปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนประจำปี ๒๕๖๑ ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้เสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบ ซึ่งต้องเป็นไปตามข้อจำกัดของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บังคับใช้ “อย่างไรก็ดี คำสั่ง คสช. ที่ประกาศใช้ภายใต้มาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ยังคงห้ามการชุมนุมทางการเมืองของบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปและกำหนดบทลงโทษผู้ที่สนับสนุนการชุมนุมทางการเมืองใด ๆ ก็ตาม

เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑ หัวหน้า คสช. ได้มีคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๒๒/๒๕๖๑ เรื่องการให้ประชาชนและพรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ยกเลิกคำสั่งหัวหน้า คสช. จำนวนหลายฉบับรวมทั้งการยกเลิกความผิดฐานมั่วสุมหรือชุมนุมทางการเมืองเกินกว่าห้าคนขึ้นไป ทำให้ประชาชนและพรรคการเมืองสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้ตั้งแต่วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่า กสม. ได้รับคำร้อง ๒๒๕ เรื่อง นับตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ จนถึงเดือนกันยายน ๒๕๖๑ ในจำนวนนี้มี ๓๖ เรื่องเกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาการกระทำมิชอบโดยตำรวจ กลุ่มสิทธิมนุษยชนยังคงวิพากษ์วิจารณ์ กสม. ที่ไม่ยื่นฟ้องร้องผู้กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยตนเองหรือในนามของผู้ร้องเรียน

ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑ มีเรื่องร้องเรียนที่ กสม. รับเป็นคำร้อง จำนวน ๒๓๒ เรื่อง ในจำนวนนี้มีกรณีข้อกล่าวหาว่าเป็นการกระทำมิชอบโดยตำรวจ จำนวน ๙ เรื่อง ส่วนการไม่ยื่นฟ้องร้องผู้กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยตนเองหรือในนามของผู้ร้องเรียนนั้น ขอชี้แจงว่า พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ไม่ได้กำหนดให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการฟ้องคดีแทนผู้ร้องเรียน

๕. คำชี้แจงที่ ๑/๒๕๖๓ กรณีรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ประจำปี ๒๕๖๒ ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๓

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่าสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านถูกดำเนินคดีหลายข้อหา ขณะที่หัวหน้าพรรคถูกเพิกถอนสิทธิการดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกรัฐสภา ซึ่งหลายฝ่ายมองว่าเป็นการกระทำที่มีแรงจูงใจทางการเมือง ทางกรียังมองหาแนวทางที่จะยุบพรรคดังกล่าว หลังจากเคยยุบพรรคไทยรักษาชาติมาแล้ว เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๖๒

การเพิกถอนสิทธิของบุคคลดังกล่าวเป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ซึ่งศาลฯ เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๑

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่าทางการคุกคามบุคคลซึ่งวิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์หรือหน่วยงานของกองทัพในหลายกรณีได้บังคับให้พวกเขาหลบหรือถอนคำพูดหรือให้เซ็นเซอร์ตัวเอง รัฐบาลยังกดดันบรรดาผู้ให้บริการโซเชียลมีเดียให้จำกัดการเข้าถึงเนื้อหาดังกล่าวจากภายในประเทศไทย นักการเมืองและนักกิจกรรมทางการเมืองระบุว่า ตนตกเป็นเหยื่อการติดตามตัวและการคุกคามโดยเจ้าหน้าที่ทหาร รวมทั้งระหว่างที่มีการเลือกตั้งและก่อนพิธีพระบรมราชาภิเษก

ประเทศไทยมีกฎหมายที่คุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และประมวลกฎหมายอาญา โดยการพิจารณาผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงแต่ละกรณีและบทบัญญัติของกฎหมายประกอบกัน

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่าระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม ๒๕๖๒ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนคำสั่งศาลชั้นต้นจำคุกเกษตรกรหญิง ๑๔ คน เป็นเวลาสูงสุดถึง ๑๐ ปี ในคดีที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ฟ้องร้องขอหาบุกรุกพื้นที่ป่า

กรณีราษฎรในเขตอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ถูกดำเนินคดีในข้อหาบุกรุกเขตอุทยานแห่งชาตินั้น ศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษาว่าราษฎรซึ่งมีทั้งชายและหญิงรวม ๑๔ คน มีความผิดต่อพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พระราชบัญญัติป่าไม้ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ ซึ่งโทษจำคุกที่แต่ละรายได้รับนั้นพบว่ารายที่ได้รับโทษจำคุกต่ำสุดคือจำคุก ๔ เดือน และรายที่ได้รับโทษจำคุกสูงสุดคือจำคุก ๔ ปี

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่าผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยยังคงเสี่ยงที่จะถูกจับกุม ควบคุมตัวและส่งกลับ เนื่องจากไม่มีสถานภาพตามกฎหมายไทย กระบวนการขั้นตอนในการพิจารณากำหนดสถานะบุคคลเข้าเมืองที่ทางราชการประกาศในเดือนมกราคม ๒๕๖๐ ได้ประกาศใช้ในช่วงปลายปี ๒๕๖๒

ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ. ๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒ ซึ่งจะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๑๘๐ วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (คือ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๓) เป็นต้นไป

๖. คำชี้แจง ที่ ๒/๒๕๖๓ กรณีรายงานสรุปสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยขององค์การฮิวแมนไรท์ส วอทช์ ประจำปี ๒๕๖๓ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๓

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่าการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒ ถูกจัดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง นายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) เริ่มดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่สอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเพิกเฉยต่อเรื่องสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกันกับสมัยที่ปกครองโดยรัฐบาลทหาร

การเลือกตั้งทั่วไปและการจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้งทั่วไปดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่า การทรมานเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างยาวนานในประเทศไทย แต่ประมวลกฎหมายอาญา ยังไม่ยอมรับว่าการทรมานเป็นความผิดทางอาญา และประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูก

บังคับเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๕ แต่ยังไม่ได้ให้สัตยาบัน ในส่วนของประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังไม่มี บทบัญญัติในความผิดเกี่ยวกับการบังคับบุคคลให้สูญหาย ไว้เป็นการเฉพาะ

ประมวลกฎหมายอาญาของไทยบางมาตราได้กำหนด ฐานความผิดที่ทำให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ที่เกี่ยวกับการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายได้ ในส่วนของการปรับปรุงกฎหมายให้ สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญา CAT รัฐบาลได้ จัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ซึ่งกำหนดให้การทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย เป็นความผิดอาญา เสนอไปยังสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่สภานิติบัญญัติแห่งชาติหมดวาระลงก่อน คณะรัฐมนตรี จึงได้นำร่างกฎหมายฉบับนี้กลับมาจัดการรับฟังความเห็น

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานระบุว่า แม้จะมีเสียงเรียกร้องจาก ภาคประชาสังคม แต่ทางรัฐบาลยังไม่ได้ดำเนินการ อย่างเป็นรูปธรรมในการยุติการดำเนินคดีเพื่อปิดปาก เพื่อต่อต้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (SLAPP) ซึ่งกระทำโดยหน่วยงานของรัฐและบริษัทเอกชนเพื่อ ช่มชู้คุกคามนักกิจกรรมและนักกรณรงค์ด้านสิทธิ

ในประเด็นการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นี้ สำนักงานศาลยุติธรรมได้มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อ ป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมี ส่วนร่วมของสาธารณชน (SLAPP) โดยเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ๒ มาตรา ได้แก่ มาตรา ๑๖๑/๑ เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจสั่งไม่รับฟ้องคดี ที่ราษฎรเป็นโจทก์ หากศาลพิจารณาว่าผู้ฟ้องคดีมีเจตนา ไม่สุจริตหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อกลั่นแกล้งจำเลย และมาตรา ๑๖๕/๒ เพื่อให้จำเลยสามารถนำพยานมาสืบ ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่ารัฐบาลยังไม่ได้ดำเนินการปรับปรุง กสม. แม้ว่าการลาออกของสองนักสิทธิมนุษยชนชื่อดัง จะส่งผลให้คณะกรรมการมีองค์ประชุมไม่ครบตาม กฎหมายตั้งแต่เดือนกรกฎาคมก็ตาม

ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขแล้ว โดยตั้งแต่วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ประธาน กสม. ได้มีหนังสือถึง ประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุด หลายฉบับเพื่อให้ร่วมกันดำเนินการตาม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๖๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๒๒ เมื่อถึงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ประธานศาลฎีกา และประธานศาลปกครองสูงสุดได้ร่วมกันแต่งตั้ง ผู้ทำหน้าที่เป็นกรรมการชั่วคราวจำนวน ๔ คน ทำให้ กสม. ปฏิบัติหน้าที่ได้

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานว่าเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วย สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (GANHRI) ประเมินสถานะ ของคณะกรรมการอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน เนื่องจาก กระบวนการสรรหาคณะกรรมการ และการขาดความเป็น อิสระทางการเมือง

กสม. ชุดปัจจุบันได้ดำเนินการเพื่อให้มีการแก้ไข กฎหมายใน ๒ ประเด็น (กระบวนการสรรหา และ ความคุ้มกัน) โดยทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้บทบัญญัติของ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ ในส่วนที่ เกี่ยวกับกระบวนการสรรหาและความคุ้มกันในการปฏิบัติ หน้าที่ของ กสม. สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ GANHRI สำหรับปัญหาความล่าช้าในการจัดทำรายงานการชุมนุม ทางการเมืองในประเด็นที่ ๓ กสม. ได้มีการกำหนด แนวทางการทำงานให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ สิทธิมนุษยชนที่สำคัญในประเทศได้อย่างทันเหตุการณ์แล้ว

คำชี้แจง

กรณีที่รายงานระบุว่า ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคี ของอนุสัญญาผู้ลี้ภัย พ.ศ. ๒๔๙๔ หรือพิธีสารผู้ลี้ภัย พ.ศ. ๒๕๑๐ ทางกไทยยังคงปฏิบัติต่อผู้แสวงหา ที่พักพิง รวมถึงผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ลี้ภัย จากข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) เสมือนผู้อพยพที่ผิดกฎหมายซึ่งสามารถจับกุมและให้ออก นอกประเทศได้ และทางการไทยปฏิเสธที่จะให้ UNHCR ดำเนินการกำหนดสถานะผู้ลี้ภัยให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์

ปี ๒๕๖๒ ไม่มีการส่งผู้แสวงหาที่พักพิงและผู้ที่ไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ลี้ภัยจาก UNHCR ออกนอกประเทศผ่านช่องทางที่เป็นทางการ ส่วนการกำหนดสถานะผู้ลี้ภัยนั้นเป็นหน้าที่เบื้องต้นของรัฐ UNHCR อาจเข้าไปดำเนินการดังกล่าวภายใต้อำนาจหน้าที่ได้ในกรณีที่รัฐไม่ได้เป็นภาคีสัญญาผู้ลี้ภัยและ/หรือไม่มีกระบวนการคุ้มครองผู้แสวงหาที่พักพิงที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

๗. คำชี้แจง ที่ ๓/๒๕๖๓ กรณีรายงานเรื่อง “มีคนจับตาดูอยู่จริง ๆ : ข้อจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ในประเทศไทย” ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๓

คำชี้แจง

กรณีรายงานระบุว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งประกาศใช้ครั้งแรกในปี ๒๕๔๘ และประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๓ เพื่อตอบสนองต่อการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิมนุษยชนอื่น หากผู้ใดละเมิดข้อกำหนดที่คลุมเครือของกฎหมาย นั้น

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ส่วนประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๓ มาตรการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ฉบับที่ ๑) เป็นการห้ามเสนอข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ที่ไม่เป็นความจริงหรือมีเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร

๘. คำชี้แจง กสม. ที่ ๔/๒๕๖๓ กรณีรายงานด้านสิทธิมนุษยชนประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

คำชี้แจง

กรณีรายงานระบุว่ารัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสังหารตามอำเภอใจหรือผิดกฎหมาย สำนักงานการสอบสวน

และนิติการ กระทรวงมหาดไทย รายงานว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงสังหารผู้ต้องสงสัย ๓๙ ราย ขณะดำเนินการจับกุมระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๒ อันเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๑ ถึงกว่า ๓ เท่า ทางกระทรวงฯ จำนวนที่เพิ่มขึ้นมีสาเหตุมาจากการปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงกับผู้ค้ายาติดอาวุธทางตอนเหนือของประเทศ

การกล่าวอ้างว่ามีการสังหารตามอำเภอใจหรือผิดกฎหมาย ๓๙ ราย ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ นั้น เป็นการอ้างสถิติโดยไม่มีรายละเอียดเพียงพอที่จะนำไปสู่ข้อสรุปดังกล่าวได้

คำชี้แจง

กรณีรายงานระบุว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติว่า “การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้” อย่างไรก็ตาม พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงให้ไม่ต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายจากการกระทำในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ นับจนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. คณะรัฐมนตรีได้ขยายเวลาการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ ทั้งนี้ มี ๔ อำเภอที่ได้รับการยกเว้นจากพระราชกำหนดดังกล่าว

ประเด็นการให้ความคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่เฉพาะกรณีการปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตเท่านั้น สำหรับพื้นที่ที่ได้รับการยกเว้นจากการอยู่ภายใต้พระราชกำหนดฯ ซึ่งรายงาน ฯ ระบุว่า มี ๔ อำเภอนั้น เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๒ รัฐบาลได้ประกาศยกเลิกการบังคับใช้พระราชกำหนดฯ ในอำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส เพิ่มเติมอีก ๑ อำเภอ ปัจจุบันจึงมีพื้นที่ที่ยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวรวมเป็น ๕ อำเภอ

คำชี้แจง

กรณีรายงานระบุว่า องค์กรที่ไม่ใช่องค์กรภาครัฐ รายงานว่า ในบางครั้งทางการควบคุมผู้ชาย ผู้หญิง และเด็กรวมกันในห้องขังของสถานีตำรวจเพื่อรอคำสั่งฟ้อง

โดยเฉพาะในสถานีตำรวจขนาดเล็กหรือที่อยู่ห่างไกล ในศูนย์กักกันของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทาง การควบคุมเยาวชนอายุเกิน ๑๔ ปี รวมกับผู้ใหญ่

ประเด็นการคุมขังเด็ก พระราชบัญญัติศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองเด็กที่กระทำผิดโดยกำหนดมาตรการ เพื่อหลีกเลี่ยง การคุมขังเด็กและเปี่ยงเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรม

คำชี้แจง

กรณีระบุว่า ในวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒ นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ ยกเลิกคำสั่ง คสช. ๗๖ ฉบับ ซึ่งรวมถึง ฉบับที่ห้ามการวิพากษ์วิจารณ์ด้วย “ประทุษร้าย” และ “ข้อมูลบิดเบือน” เพื่อหวังจะ “ทำลายความน่าเชื่อถือ” ของ คสช. หรือกองทัพ โดยเด็ดขาด สื่อยังคงมีข้อจำกัด เนื่องจากคำสั่งที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ทหารมีอำนาจ ในการห้ามการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ใด ๆ ที่อาจนำไปสู่ “ความตื่นตระหนกแก่ประชาชน” หรือ “มีข้อมูลบิดเบือน ที่มีแนวโน้มที่จะสร้างความเข้าใจผิดให้กับประชาชน” ซึ่งอาจเป็นภัยต่อความมั่นคง และอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ ปิดสื่อที่วิจารณ์รัฐบาลทหาร

ประเทศไทยไม่มีประกาศหรือคำสั่ง คสช. ที่ให้อำนาจ เจ้าหน้าที่ทหารห้ามการเผยแพร่ข้อมูลหรือปิดสื่อที่วิจารณ์ รัฐบาลตามที่กล่าวอ้างในรายงานฯ

คำชี้แจง

กรณีระบุว่า กสม. เป็นคณะกรรมการอิสระที่มีภารกิจ ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและจัดทำรายงานประจำปี กสม. ได้รับคำร้อง ๗๒๗ เรื่อง นับตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงธันวาคม ในจำนวน ๔๔๖ เรื่องนี้ มี ๕๒ เรื่องที่ กสม. รับไว้สืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม และ ๒๒ เรื่องเกี่ยวข้องกับ ข้อกล่าวหาการกระทำมิชอบโดยตำรวจ กลุ่มสิทธิมนุษยชน ยังคงวิพากษ์วิจารณ์ กสม. กรณีไม่ยื่นฟ้องผู้กระทำการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยตนเองหรือในนามของผู้ร้องเรียน เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒ มีกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ๒ คน ลาออก โดยมีรายงานว่าสาเหตุมาจาก ความไม่พอใจวิธีการดำเนินงานภายใน ซึ่งขัดขวางไม่ให้ กรรมการรับคำร้องโดยตรง และลดทอนการมีส่วนร่วมกับ

ภาคประชาสังคมของกรรมการ การลาออกของกรรมการ ทำให้จำนวนกรรมการลดลงเหลือ ๓ คน จากปกติ ๗ คน ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ประธานศาลฎีกาและ ประธานศาลปกครองสูงสุดใช้อำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้ง กรรมการ ๔ คนเป็นการชั่วคราว ทำให้ กสม. มีกรรมการ เต็มจำนวน ๗ คน ซึ่งกระบวนการคัดเลือกดังกล่าว ควรเกิดขึ้นในปี ๒๕๖๐ ภายหลังการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

กรณีสถิติเรื่องร้องเรียนที่ กสม. ได้รับ มีความ คลาดเคลื่อน ในช่วงเวลาดังกล่าว กสม. ได้รับเรื่องร้อง เรียนกรณีกล่าวอ้างว่ามีการกระทำหรือละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนรวมทั้งสิ้น ๕๐๘ เรื่อง

กรณี กสม. ไม่ยื่นฟ้องผู้กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และ พ.ร.บ. กสม. ไม่ได้ให้อำนาจดังกล่าว กรณีอ้างว่าวิธี การดำเนินงานภายในขัดขวางไม่ให้กรรมการรับคำร้อง และการลดทอนการมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมของ กรรมการ ขอชี้แจงว่า ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๑๓ (๒) กำหนดให้การยื่นเรื่องร้องเรียน สามารถยื่นต่อกรรมการคนใดคนหนึ่งได้ ส่วนการทำงาน กับภาคประชาสังคม กสม. มีการดำเนินงานร่วมกับ ภาคส่วนต่าง ๆ อยู่แล้ว และกรณีการสรรหา กสม. นั้น ได้เริ่มดำเนินการภายหลังจาก พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ โดย กสม. ได้ออกระเบียบที่เกี่ยวข้องและดำเนินการประชุม เพื่อสรรหาผู้จะเป็นคณะกรรมการสรรหาเสนอวุฒิสภา ซึ่งแล้วเสร็จในกรอบเวลาตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐

คำชี้แจง

กรณีองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรภาครัฐยืนยันว่า การแก้ไข เพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในเดือนพฤษภาคม ซึ่งยกเลิกมาตรการตามกฎหมายเดิมที่ผ่อนผันให้ ผู้กระทำผิดในคดีใช้กำลังทำร้ายทางเพศที่อายุต่ำกว่า ๑๘ ปีสามารถหลีกเลี่ยงการดำเนินคดีได้ด้วยการเลือก ที่จะแต่งงานกับผู้เสียหาย การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว กำหนดให้ผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนสามารถหลีกเลี่ยง การดำเนินคดีได้ภายหลังสำเร็จโครงการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกำหนดให้เข้าร่วมเท่านั้น

การแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนี้ได้ทำให้คำนิยามของการข่มขืน
ແບ່ງໂດຍຮະບູວາການຂົ່ມຂືນຄືການໃຊ້ອຸປະສານຮ່າງ
ລຳຜູ້ອື່ນທາງກາຍ ສົ່ງຜົນໃຫ້ຜູ້ເສຍຫາຍໄດ້ຮັບການເຊື່ອມ
ຕາມກຸໜາຍ

ການກ່າວອ້າງວ່າຜູ້ກະທຳຜິດໃນຄືໃຊ້ກຳລັງກຳຮ້າຍ
ທາງເພດຜູ້ມີອາຍຸຕໍ່າກວ່າ ໑໘ ປີ ສາມາດຫຼີກເລີ່ຍ
ການດຳເນີນຄືຫາກປະສບຄວາມສຳເລັດໃນການເຂົ້າຮ່ວມ
ໂຄງການບຳບັດພື້ນຖານ ປະມວນກຸໜາຍອາຍຸມາຕຣາ ໒໗໗
ທີ່ແກ້ໄຂເມື່ອເດືອນພຸດສະພາ ໒໕໖໒ ມີໄດ້ຍົກເວັ້ນໂທ
ການຂົ່ມຂືນເດັກ ແຕ່ໃນກຣນີທີ່ເດັກມີເພດສັມພັນຮັກ
ໂດຍສັມຮຸ່ຈ ກຸໜາຍໃຫ້ສາລີມີອຳນາດພິຈາລະນາໃຫ້ມີ
ການຄຸ້ມຄອງສັງສະຕິພາບເດັກ ທັງເດັກຜູ້ກະທຳແລະເດັກ
ຜູ້ຖືກກະທຳຕາມກຸໜາຍຄຸ້ມຄອງເດັກ ກຣນີການແກ້ໄຂນິຍາມ
ການຂົ່ມຂືນໃຫ້ແບ່ງໂດຍຮະບູວາ ການລ່ວງລະເມີດໂດຍໃຊ້ອຸປະສານ
ຫຼືອຸປະສານອື່ນໄດ້ຖືກກຳນົດໃຫ້ເປັນຄວາມຜິດເຊື່ອມກັບ
ການກະທຳອຳນາດຕາມມາຕຣາ ໒໗໘ ວຽກສອງ ສິ່ງມີ
ບທຳກຳນົດໂທເທົ່າກັບຄວາມຜິດຮ້າຍຂົ່ມຂືນກະທຳຮ່າ
ຕາມປະມວນກຸໜາຍອາຍຸມາຕຣາ ໒໗໖ ແລະມາຕຣາ
໒໗໗ ທີ່ໄດ້ຮັບການແກ້ໄຂເມື່ອເດືອນພຸດສະພາ ໒໕໖໒

คำชี้แจง

ກຣນີຮະບູວາ ອົງຄົງທີ່ໄດ້ໃຫ້ອົງຄົງຄຳຮັກຮັກແລະ
ສຸພຣະຊາຊາຕິຣາຍາງນາວ ບຸດຄົນທີ່ມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍ
ທາງເພດຖືກເລືອກປະຕິບັດໃນຫຼາຍພາກສ່ວນ ຮວມທັງໃນ
ກະບວນການການເຄຣນທຳກຳຮັກຮັກຮັກຮັກ ແລະຈາກ
ນິຍາຍທີ່ເຮັດກຳນົດກັບເຮັດກຳນົດຂອງໂຮງຮຽນ
ແລະມະຫາວິທະຍາລັຍ ສິ່ງກຳນົດໃຫ້ນັກຮຽນນັກສຶກສາຕ້ອງ
ສວມເຮັດກຳນົດທີ່ຮັກກັບເພດກຳນົດ ຜູ້ທີ່ໄດ້ປະຕິບັດຕາມ
ຮະບືບການແຕ່ງກຳນົດຂອງໂຮງຮຽນຫຼືມະຫາວິທະຍາລັຍ
ອາດຖືກປະຕິບັດໃຫ້ເອກສາຣແຕ່ງການຈັດການສຶກສາ
ຖືກລັດເຮັດ ຫຼືທັງສອງອ່າຍ

ກສມ. ໄດ້ມີຂໍສອນແນະນຳໃຫ້ພິຈາລະນາແກ້ໄຂກຸໜາຍ
ຮະບືບຂໍບັງຄັບເຊື່ອມກັບການແຕ່ງກຳນົດໃນການເຂົ້າຮຽນ
ສອບ ຝຶກປະຕິບັດງານ ແລະການເຂົ້າຮັບພຣະຣາຊທານປຣິຣຸຣາ
ບັດຣໃຫ້ສອດຄ່ອງຕາມພຣະຣາຊບັດຣິຣຸຣາຄວາມເທົ່າເຖີຍມ
ຮະຫວ່າງເພດ ພ.ສ. ໒໕໕໘ ສິ່ງໄດ້ມີມະຫາວິທະຍາລັຍຈຳນວນ
ໜຶ່ງຍອມຮັບແລະດຳເນີນການຕາມຂໍສອນແນະດັ່ງກ່າວແລ້ວ

คำชี้แจง

ກຣນີການຄຸກຄາມທາງເພດເປັນການກະທຳທີ່ຜິດ
ກຸໜາຍທັງໃນພາກຮັກຮັກແລະພາກເອກຊົນ ໂດຍການຄຸກຄາມ
ທາງເພດທີ່ຖືກຮັກເປັນການກະທຳອຳນາດອາດຕ້ອງໂທ
ຈຳກັດສູງສຸດ ໑໕ ປີແລະໂທປະປັບສູງສຸດ ໓໐,໐໐໐ ບາທ
ນອກຈາກນີ້ ພຣະຣາຊບັດຣິຣຸຣາເຊື່ອມກັບການກະທຳ
ຫ້າມມີໃຫ້ຄຸກຄາມທາງເພດ ອົງຄົງຄຳຮັກຮັກອ້າງວ່າ
ຄຳຈຳກັດຄວາມຕາມກຸໜາຍຂອງຄຳວ່າການຄຸກຄາມທາງເພດ
ມີຄວາມຄຸກຄາມແລະໃຫ້ການດຳເນີນຄືປະເພດນີ້
ເປັນເຮື່ອງລຳບາກ

ປະເດັນຄວາມຄຸກຄາມຂອງຄຳຈຳກັດຄວາມຂອງ
ການຄຸກຄາມທາງເພດ ເມື່ອເດືອນກຸມພາ ໒໕໕໘ ມີການ
ແກ້ໄຂເພີ່ມເຕີມປະມວນກຸໜາຍອາຍຸ ມາຕຣາ ໓໔໗
ກຳນົດໂທສຳລັບການກະທຳທີ່ມີລັກຊະນະເປັນການຄຸກຄາມ
ທາງເພດ ສິ່ງໄດ້ແກ້ການກະທຳດ້ວຍປະກາດ ໂທ ຕໍ່ຜູ້ອື່ນ
ອັນເປັນການຮັກກະ ຂົ່ມເຫັງ ຄຸກຄາມ ຫຼືກະທຳໃຫ້ໄດ້ຮັບ
ຄວາມອັບອາຍຫຼືເຮັດຮ້າຍຮຳຄາຍ ຮວມທັງການກະທຳ
ໃນທີ່ສາຮາຣສະຖານຫຼືຕໍ່ອຳນາດກຳນົດຫຼືເປັນການ
ກະທຳອັນມີລັກຊະນະສ່ຳໄປໃນທາງທີ່ຈະລ່ວງເກີນທາງເພດແລະ
ກະທຳໂດຍອາດຊັຍເຖີຍທີ່ຜູ້ກະທຳມີອຳນາດເນື່ອຜູ້ຖືກກະທຳ

ໂດຍທີ່ມີຂໍ້ກົງກັນກັບລັກຊະນະຄວາມເປັນອິຣະໃນການ
ປະຕິບັດທີ່ຕາມບທຳບັດຣິຣຸຣາຂອງກຸໜາຍປະກາດນີ້
ໃນການດຳເນີນການເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາເຊື່ອມກັບຂໍ້ກົງກັນ
ດັ່ງກ່າວ ກສມ. ຂຸດທີ່ ໓ ຈຶ່ງໄດ້ປະກາດໃຫ້ຮະບືບ ກສມ.
ວ່າດ້ວຍລັກຊະນະແລະວິຊີການໃນການຮັກກະແລະຮາຍາງນາວ
ຂໍ້ເທັດຈິງ ກຣນີມີການຮາຍາງນາວສະຖານການຮັກກະເຊື່ອມກັບ
ສິທິມະນຸດຊົນໃນປະເທດໄທໂດຍໄດ້ຖືກຕ້ອງຫຼືເປັນ
ຮຽກ ພ.ສ. ໒໕໖໔ ສຳລັບເປັນກອບການກຳນົດທີ່
ທັງຍັງເພື່ອໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບອຳນາດແລະໜ້າທີ່ກຳນົດການ
(quasi - judicial) ຂອງສະຖາບັນສິທິມະນຸດຊົນແຫ່ງຊາຕິ
ຕາມລັກການປາຣີສດ້ວຍ

๓.๕ การสร้างเสริมทุกภาคส่วนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

ในการสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำแผนส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย ๘ กลยุทธ์ โดยมีผลการดำเนินงานตามแผนดังกล่าว รวมทั้งผลการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจในการสร้างเสริมทุกภาคส่วนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ดังนี้

๓.๕.๑ การจัดทำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

กสม. ชุดที่ ๓ ได้ให้ความสำคัญกับงานสิทธิมนุษยชนศึกษา จึงร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา ผู้แทนสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน โดยคำนึงถึงบริบทและวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน (knowledge หรือ K) ทักษะด้านสิทธิมนุษยชน (skill หรือ S) และทัศนคติด้านสิทธิมนุษยชน (attitude หรือ A) ซึ่งจะเป็นรากฐานในการสร้างวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชน อันจะนำไปสู่ความผาสุกของสังคมและประเทศ โดยได้จัดทำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย จำนวน ๔ หลักสูตร ดังนี้

หลักสูตรที่ ๑ หลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับนักบริหารระดับสูง เพื่อให้ให้นักบริหารระดับสูงนำความรู้ไปขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ ตลอดจนสร้างแนวปฏิบัติให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนแก่บุคคลในองค์กร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการขับเคลื่อนงานสิทธิมนุษยชนศึกษาให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับกลุ่มนักบริหารระดับสูงนี้ กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดการฝึกอบรมหลักสูตรเสริมสร้างความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับนักบริหารระดับสูง (Human Rights Executive Program : HREP) โดยดำเนินการต่อเนื่องเป็นปีที่สอง กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษาและสื่อมวลชน

หลักสูตรที่ ๒ หลักสูตรธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน สำหรับภาคธุรกิจและรัฐวิสาหกิจเพื่อให้เห็นประโยชน์ ตระหนักถึงความสำคัญ และเป็นต้นแบบในการดำเนิน ธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชน โดยร่วมกับสถาบันระหว่าง ประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) หรือ ITD และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จัดทำ หลักสูตรธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนสำหรับรัฐวิสาหกิจและ

ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ ตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) จัดทำหลักสูตรธุรกิจกับ สิทธิมนุษยชนสำหรับภาคธุรกิจในตลาดทุน ให้แก่ ภาคธุรกิจในตลาดทุนไทย ซึ่งเป็นไปตามแผนปฏิบัติการ ระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕)

หลักสูตรที่ ๓ หลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาพื้นฐาน ในกระบวนการยุติธรรม สำหรับผู้พิพากษา พนักงาน อัยการ เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ทั้งทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง

หลักสูตรที่ ๔ หลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาพื้นฐาน สำหรับฝึกอบรมบุคลากรภาครัฐ นิสิต นักศึกษา รวมถึง ประชาชนทั่วไป รวมทั้งได้ร่วมกับบุคลากรทางการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้ สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอน การฝึก อบรมด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา การสำรวจ วิจัย และ

การประเมินผล การพัฒนาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนศึกษา การส่งเสริมและสร้างเครือข่ายสิทธิมนุษยชนศึกษา การเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา เพื่อส่งเสริม การเคารพสิทธิมนุษยชนให้มีความรู้ ความเข้าใจและ สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญ ของสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ กสม. ชุดที่ ๓ ได้มี ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เรื่อง หลักสูตรสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ๕ ช่วงชั้น ได้แก่ ระดับประถมศึกษา ตอนต้นและตอนปลาย จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ไปยังคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เห็นชอบในหลักการและสนับสนุน

ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับแนวทางดังกล่าวไปพิจารณาใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับหน้าที่และอำนาจต่อไป

นอกจากนี้ ได้จัดสัมมนาวิชาการ เรื่อง การเผยแพร่และการขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนศึกษา ในสังคมไทย เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๓ มีรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีเป็นประธานในพิธี ผู้เข้าร่วมงานประกอบด้วย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ทูต ผู้แทนทูต ผู้แทนหน่วยงานต่างประเทศเครือข่ายพันธมิตรด้านสิทธิมนุษยชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และส่งเสริมหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการสร้างเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษาในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงการผนึกกำลังอย่างมีส่วนร่วม มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา การฝึกอบรมที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและบริบทของแต่ละภาคส่วน อันจะนำไปสู่การเคารพสิทธิมนุษยชนและตระหนักในสิทธิของผู้อื่น และฝังรากกลายเป็นวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชน

๓.๕.๒ การพัฒนาเครื่องมือเพื่อการสื่อสารและสร้างแหล่งเรียนรู้

กสม. ชุดที่ ๓ ได้ร่วมกับบุคลากรทางการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำ **คู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน** โดยแบ่งเป็น ๕ ช่วงชั้น ได้แก่ ระดับประถมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ

ตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังให้ครูผู้สอนในโรงเรียนทั่วประเทศ ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านสิทธิมนุษยชนให้เกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ นำความรู้ไปสู่การสร้างเสริมสมรรถนะด้านสิทธิมนุษยชนอย่างเหมาะสม และมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล (coach) และสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการทำหน้าที่เป็น “วิทยากรกระบวนการด้านสิทธิมนุษยชน” เพื่ออำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างจริงจัง และเกิดการเรียนรู้และการคิดอย่างเป็นระบบมากพอที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองได้

ในการขับเคลื่อนการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงาน กสม. ได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการวิทยากรกระบวนการ (Training of Trainers) ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา เพื่อนำคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปประยุกต์ในศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค จำนวน ๕ แห่ง มีผู้เข้าอบรม ๒๘๗ คน โดยมีกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชนในพื้นที่ การขยายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชน การสร้างต้นแบบบุคลากรด้านการศึกษาเพื่อเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ และการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนศึกษาในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ สำหรับประเด็นสิทธิมนุษยชนสำคัญที่ครูและอาจารย์ส่วนใหญ่พบในโรงเรียนและเห็นควรเร่งให้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ไข ได้แก่ การกลั่นแกล้ง การใช้ความรุนแรงในโรงเรียนและครอบครัว และการคุกคามทางเพศ

โดยมีข้อเสนอแนะที่บุคลากรด้านการศึกษาเห็นว่า เป็นแนวทางเพื่อการขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนศึกษา ในโรงเรียนอย่างยั่งยืน ดังนี้

- (๑) ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน บุคลากรด้านการ ศึกษาทั้งระดับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหาร ครู รวมถึงผู้ประกอบการ และกลุ่มเป้าหมาย ที่สำคัญ คือ นักเรียน
- (๒) การผลักดันให้บรรจุคู่มือการจัดการเรียนรู้ สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในหลักสูตรแกนกลาง
- (๓) การประกวดการออกแบบโครงงานสิทธิมนุษยชน การมอบโล่เชิดชูเกียรติให้แก่ครูและอาจารย์ ที่ดำเนินการได้อย่างดีเยี่ยม ดีเด่น ดีมาก
- (๔) การสร้างสถานศึกษานำร่องเพื่อเป็นโมเดล ในการขับเคลื่อนโรงเรียนต้นแบบสิทธิมนุษยชน การสร้างเครือข่ายและศึกษาดูงาน ควบคู่ไปกับ กระบวนการ PLC (Professional Learning Community)
- (๕) การผลิตเครื่องมือและสื่อการเรียนรู้สิทธิมนุษยชน ที่หลากหลายและทันสมัย และมีการอบรม แนวทางการผลิตสื่อสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ บุคลากรด้านการศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการ สอนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

๓.๕.๓ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ผ่านนวัตกรรมส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ในหัวข้อ “สิทธิมนุษยชนกับสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)”

กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำโครงการเยาวชนคนรุ่นใหม่ ใส่ใจและยืนเคียงข้างสิทธิมนุษยชน (Youth Standing Up for Human Rights) ซึ่งเป็นโครงการที่มีความ สอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนส่งเสริมสิทธิมนุษยชน มีความ

ต่อเนื่องกับการจัดทำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับ กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และคู่มือการจัดการเรียนรู้ สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบ กับโอกาสการครบรอบ ๓๐ ปีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก องค์การสหประชาชาติ วัตถุประสงค์ของโครงการคือ เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นใหม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และ เท่าทันเรื่องสิทธิมนุษยชน สามารถสร้างเครือข่ายไปยัง เพื่อน ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง หรือผู้นำชุมชนที่ใกล้เคียงได้ รวมทั้งสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวันของตนเองได้อย่างมีความสุข โดยคำนึงถึง บริบทของสังคมไทยและสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งจะช่วยให้ สังคมรู้จักเคารพสิทธิ หน้าที่ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันอย่าง เอื้ออาทร ลดข้อพิพาท และข้อขัดแย้งต่าง ๆ ส่งผลต่อสังคม ที่มีความปลอดภัยและสงบสุข โครงการเยาวชนคนรุ่นใหม่ ใส่ใจและยืนเคียงข้างสิทธิมนุษยชนถือเป็นกิจกรรมสำคัญ ที่จะช่วยผลักดันให้เยาวชนได้ใช้พลังบวกและความรู้ด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อร่วมสร้างสังคมแห่งการเคารพ สิทธิมนุษยชน

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย เยาวชนจากสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาทุกภูมิภาคทั่วประเทศ การดำเนินกิจกรรมของโครงการที่สำคัญ ประกอบด้วย การอบรมให้ความรู้หลักสูตรสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน และการประกวดนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเคารพ สิทธิมนุษยชน โดยจัดกิจกรรมผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบ ต่าง ๆ ตามมาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้ชนะเลิศ รางวัลที่ ๑ ทั้งระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาได้รับ โล่รางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า พัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา พร้อมเกียรติบัตรและเงินรางวัล จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ดังนี้

(๑) ระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนศรีวิทยา จังหวัดชุมพร ผลงานภาพยนตร์สั้น เรื่อง “กระสุนฝังใจ... (The Imprint)” สะท้อนปรากฏการณ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในสังคมไทย โดยเนื้อหาส่งเสริมให้ผู้ชมตระหนักในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งของตนเองและผู้อื่น รวมถึงให้ทุกคนในสังคมระมัดระวังการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ไม่ใช่เพื่อทำร้ายหรือทำลายผู้อื่น โดยไม่ได้พิจารณาถึงข้อมูลอันแท้จริงและตัดสินผู้อื่นด้วยการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ

(๒) ระดับอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลงาน “สิทธิมนุษยชนลำเพลิน” ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานในทำนองกลอนลำประเภทลำเพลิน โดยประพันธ์เนื้อร้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและให้ความรู้เรื่องการดูแลและป้องกันตนเองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ถ่ายทอดผ่านภาษาถิ่น และมีการพ้อนรำสอดแทรกภาษามือในบางช่วง เพื่อสื่อความหมายกับผู้ที่ไม่ได้ยินเสียง

๓.๕.๔ การกระตุ้นและสร้างบุคคลต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Idol)

กสม. ชุดที่ ๓ ให้ความสำคัญกับการค้นหา สนับสนุน ส่งเสริม และเชิดชูให้มีบุคคลหรือองค์กรต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

๑) การจัดงานเนื่องในโอกาสวันสิทธิมนุษยชนสากล ๑๐ ธันวาคม และการมอบรางวัลให้แก่บุคคลหรือองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านส่งเสริม ปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เป็นการจัดงานประจำปีต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ เพื่อรณรงค์เสริมสร้างแนวคิดและหลักการด้านสิทธิมนุษยชน สร้างความตระหนัก และกระตุ้นให้เกิดกระแสสังคม สร้างความสนใจและการรับรู้ของประชาชน โดยมีการมอบรางวัลให้กับบุคคลและองค์กรที่มีผลงานด้านสิทธิมนุษยชนดีเด่น เพื่อยกย่องเชิดชู และประกาศเกียรติคุณให้สังคมได้รับรู้ สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคคลและองค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่องและเป็นที่ประจักษ์และมีความมุ่งมั่นอุทิศตนเองในการทำงาน แม้ต้องเผชิญความยากลำบาก สำหรับปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒ มีผู้ได้รับรางวัลแต่ละปี ดังนี้^{๓๓}

^{๓๓} สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “รางวัลสิทธิมนุษยชนดีเด่น”, สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔, <http://www.nhrc.or.th/NHRC-Work/Human-Rights-Defenders-Award.aspx?str>.

๑.๑ รางวัลบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี ๒๕๕๙

• ประเภทบุคคลทั่วไป

- (๑) นายสุรศักดิ์ สิ้นลี
- (๒) นางสาววิไลวรรณ แซ่เตีย
- (๓) นางสาวศิริวรรณ ว่องเกียรติไพศาล

• ประเภทเด็กและเยาวชน (อายุไม่เกิน ๒๕ ปี)

นายสุจริต กันขุม

• ประเภทสื่อมวลชน

- (๑) นายณัฐพล ทุมมา
- (๒) สถานีข่าวสปริงนิวส์ ดิจิตอลทีวี ช่อง ๑๙
- (๓) สถานีโทรทัศน์ NOW26

• ประเภทองค์กรภาครัฐ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

• ประเภทองค์กรภาคเอกชน

- (๑) เครือข่ายกระเหรียงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เขตงานตะนาวศรี
- (๒) บ้านเอื้อพรองค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์

๑.๒ รางวัลบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี ๒๕๖๐

• รางวัลเกียรติยศ ผู้อุทิศตนเพื่อสิทธิมนุษยชน

- (๑) นายโคอิ มิมิ (ปูค่ออี)
- (๒) นายสุแก้ว ฟุ้งฟู
- (๓) นางสาวศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์

• ประเภทบุคคลทั่วไป

- (๑) นายสมพงศ์ สระแก้ว
- (๒) นางสาวสมลักษณ์ หุตานุวัตร
- (๓) นางอรนุช ผลภิญโญ

• ประเภทเด็กและเยาวชน (อายุไม่เกิน ๒๕ ปี)

- (๑) กลุ่มสองล้อรักษ์บ้านเกิด อาสาสมัครชุมชนด้านทรัพยากร จังหวัดสตูล
- (๒) เครือข่ายเยาวชนต้นกล้าชนเผ่าพื้นเมือง

• ประเภทสื่อมวลชน

- (๑) นางสาวณัฐฐา โกมลวาทิน
- (๒) นายปรกรณ์ พิงเนตร
- (๓) รายการคนเคาะข่าว

• ประเภทองค์กรภาคเอกชน

- (๑) คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย
- (๒) เครือข่ายสิทธิคนจนพัฒนาภูเก็ต (กรณีที่ดินชาวเลรายไย)
- (๓) มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๓ รางวัลบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี ๒๕๖๑

• รางวัลเกียรติยศ ผู้อุทิศตนเพื่อสิทธิมนุษยชน

- (๑) นางชินเทียคำ หรือ แพทย์หญิงชินเรีย หม่อง
- (๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุชาติ เศรษฐมาลินี
- (๓) นายเสรี นนทสุติ

• ประเภทบุคคลทั่วไป

- (๑) คุณจิตติยานันท์ หนักป้อ
- (๒) นายแพทย์สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ
- (๓) นางอภินันท์ เจริญศักดิ์

• ประเภทเด็กและเยาวชน (อายุไม่เกิน ๒๕ ปี)

สโมสรนักศึกษาวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

• ประเภทสื่อมวลชน

- (๑) นางสาวนลัทพร ไกรฤกษ์
- (๒) นางสาวหทัยรัตน์ พลลัทพ์
- (๓) Mr. Luke Duggleby

• ประเภทองค์กรภาคเอกชน

- (๑) เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- (๒) ฝ่ายสตรี สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้
- (๓) มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค

๑.๔ รางวัลบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี ๒๕๖๒

• ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
พระราชวิสุทธิประชาณาถ (อลงกต ดิกขปัญโญ)

• ด้านสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง
คณะกรรมการคานาโทลิกเพื่อการพัฒนาสังคม แผนกยุติธรรมและสันติ

• ด้านสิทธิเด็ก

- (๑) นางสาววาสนา เก้านพรัตน์
- (๒) สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัว จังหวัดระยอง

• ด้านการจัดการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างทางเพศ

มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ

• ด้านการจัดการเลือกปฏิบัติทางชาติพันธุ์และสถานะบุคคล

นายวินัส สีสุข

• ด้านสิทธิคนพิการหรือสิทธิผู้สูงอายุ

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์

๑.๕) รางวัลบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี ๒๕๖๓

• ประเภทบุคคล

(๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชิตชนก ราธิมมูลา

(๒) รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ธีระ วรธนารัตน์

(๓) นางอรนุช ชัยชาญ

(๔) นายเกรียงไกร ไชยเมืองดี

(๕) นายสุนทร สุนทรธรรารวงศ์

• ประเภทองค์กร

(๑) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดระยอง

(๒) โครงการสีหมอกชายแดนตาก

๒) การแข่งขันโต้วาทีภาษาอังกฤษระดับเยาวชน ระดับอุดมศึกษา กสม. ชุดที่ ๓ ได้ร่วมกับกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และผู้แทนไทยในคณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดำเนินการจัดแข่งขันโต้วาทีสิทธิมนุษยชนภาษาอังกฤษ ระดับอุดมศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังให้มีความตระหนักและรู้คุณค่าของการเคารพสิทธิมนุษยชน กระตุ้นให้เกิดความสนใจเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนในสถาบันการศึกษา ตลอดจนพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้มีทักษะด้านการฟัง การคิด การพูด การใช้ภาษาและการนำเสนอโดยผ่านการเรียนรู้จากการแข่งขันโต้วาที อันเป็นกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจะเป็นตัวแทนประเทศไทยไปแข่งขันระดับอาเซียนซึ่งมี ๑๐ ประเทศ และได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ ทูลละอองพระบาททูลเกล้าฯ ถวายพระพรตูลเกล้าฯ ถวายพระพรสมเด็จพระบรมราชกุมารี รวมทั้งเข้าพบประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สำหรับปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ มีผู้ได้รับรางวัลแต่ละปี ดังนี้

ปี	รางวัลชนะเลิศ	รางวัลชมเชย
๒๕๕๙	(๑) นางสาวฐิตารีย์ ภณะพันธุ์ มหาวิทยาลัยมหิดล (๒) นายจุนเสง แซ่เซี้ย มหาวิทยาลัยมหิดล (๓) นางสาวจุติมา วานิซการชัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	(๑) นายชิตะ จิรนนตรัตน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒) นายประกาศิตฐ์ บันลือสิน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๕๖๐	(๑) นางสาวพิชญา หลิวจันทร์พัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒) นางสาวณิกกานต์ พงษ์เจริญ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๓) นายวันชัย ชัยชูชนะภัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	(๑) นางสาวอาทิตย์า รัศมินทรทิพย์ มหาวิทยาลัยมหิดล (๒) นายอภิวิชญ์ เหมะจันทร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
๒๕๖๑	(๑) นายบุญญวิชญ์ บุญญาภิบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒) นายธนดล สิริจันทกุล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๓) นายชญทัต พัฒนะภูมิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	(๑) นายธนากร แซ่ฉิ่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (๒) นายวสุวัฒน์ ดีพร้อมอริยกุล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๕๖๒	(๑) นางสาวพริม เบคเคอร์ส เกษมสันต์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒) นายชยธร ทรัพย์ขวโรจน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๓) นายวิศรุต วาดเขียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	(๑) นางสาวจิราภา เผยศิริพัฒน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒) นายกฤษฎาภ เหมเกรน มหาวิทยาลัยมหิดล รางวัลผู้ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ นางสาวกานดา ทองศิริ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
๒๕๖๓	นายชนกันต วิทยศักดิ์พันธุ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑ นายปรินทร์ กอดำรง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ นางสาวมนัสยา พุ่มแก้ว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	(๑) นายกรีน ปาเทลา มหาวิทยาลัยมหิดล (๒) นางสาวณัฐญา จารุเวคิน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓) การจัดงานวันสตรีสากล ๘ มีนาคม และการมอบรางวัลผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนประจำปี หลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนหลายคนทั้งหญิงและชายถูกสังหาร ถูกอุ้มหาย ถูกทำร้าย หรือถูกคุกคาม รวมทั้งคุกคามทางเพศ พบว่ามีหลายกรณีที่ไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้บ่อยครั้งมีการนำเรื่องเพศสภาพมาลดทอนศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชน สำนักงาน กสม. จึงได้กำหนดจัดงานวันสตรีสากล ๘ มีนาคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเชิดชูเกียรติ สร้างขวัญกำลังใจในการเสียสละ อุทิศตนในการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนแก่ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนอันเป็นแบบอย่างอันดีของสังคม รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้สังคมเกิดความรับรู้ในวงกว้าง จนเกิดความตระหนักถึงบทบาทของผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและความสำคัญของวันสตรีสากล

๓.๕.๕ การสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน ได้แก่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านสิทธิมนุษยชน การผลิตและเผยแพร่สื่อเผยแพร่ การประกวดสื่อและการสัมมนา จัดเวทีสาธารณะและกิจกรรมกับเครือข่ายสื่อมวลชน

๑) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านสิทธิมนุษยชน

๑.๑) การแถลงข่าว แถลงการณ์ ข่าวแจก ข่าวเผยแพร่ ประเด็นสิทธิมนุษยชน

๑.๑.๑) เรื่องที่มีการจัดแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เพื่อแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อกังวลของ กสม. ชุดที่ ๓ ต่อสถานการณ์ที่อาจลุ่่มเสี่ยงหรือมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น กรณีการรับฟังความเห็นประชาชนเวที กสม. พบประชาชน ณ จังหวัดขอนแก่น และปรากฏเป็นข่าวว่า กสม. ไม่รับฟังแถลงการณ์ของกลุ่มขบวนการอีสานใหม่ กรณีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพในร่างกาย กรณีการใช้เครื่องพันธนาการประเภทยุทญแจเท้า

๑.๑.๒) เรื่องที่จัดทำแถลงการณ์หรือข่าวประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนและเว็บไซต์ของสำนักงาน กสม. แถลงการณ์ดังกล่าวจะเป็นการแสดงท่าที ข้อห่วงใยของ กสม. ชุดที่ ๓ ต่อสถานการณ์และเหตุการณ์ที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เป็นข้อกังวลของสังคม รวมทั้งการมีข้อเสนอแนะที่อยู่บนหลักการสิทธิมนุษยชน ดังนี้

ปีงบประมาณ	แถลงการณ์
ปี ๒๕๕๙ (๘ เรื่อง)	• กรณีอุทธานราชศักดิ์ • กรณีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยบริสุทธิ์ของเด็ก • ประณามการใช้ความรุนแรง ไร้มนุษยธรรมต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนผู้บริสุทธิ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ • ประณามการละเมิดหลักการมนุษยธรรมและเรียกร้องให้เคารพเครื่องหมายกาชาดสถานพยาบาล การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ และสิทธิของผู้บาดเจ็บและผู้ป่วยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ • ประณามการใช้ความรุนแรงต่อผู้บริสุทธิ์อย่างโหดร้ายไร้มนุษยธรรมในพื้นที่เศรษฐกิจ และสถานที่ท่องเที่ยว อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง และแนวทางการแก้ไขเฉพาะหน้า • ประณามการใช้ความรุนแรงจากการใช้รถไฟเป็นยานพาหนะในการก่อความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และวิงวอนให้ทุกภาคส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหา • กรณีการรับฟังประชาคมติดต่อร่างรัฐธรรมนูญ • กรณีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. เพื่อคุ้มครองสิทธิชุมชน การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และสุขภาพที่ยั่งยืน
ปี ๒๕๖๐ (๗ เรื่อง)	• กรณีการยุติการชุมนุมและควบคุมตัวแกนนำกลุ่มคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดกระบี่ • ประณามเหตุคนร้ายกราดยิงรถยนต์ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บที่ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส • ประณามคนร้ายก่อเหตุวางระเบิดที่ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซีปัตตานี • ประณามคนร้ายก่อเหตุวางระเบิด โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า • กรณีการปฏิบัติการจับกุมพระธัมมชโยที่วัดพระธรรมกาย • ความเห็นต่อแถลงการณ์ ANNI เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๐ • กรณีการสลายการชุมนุมและจับกุมกลุ่มแกนนำคัดค้านโรงไฟฟ้าเทพา
ปี ๒๕๖๑ (๕ เรื่อง)	• ประณามคนร้ายลอบวางระเบิดที่ตลาดสดพิมลชัย จังหวัดยะลา • ประณามการวางกับระเบิดในพื้นที่สวนยางพาราจังหวัดยะลา • ประณามการลอบยิงเยาวชนและสตรีผู้บริสุทธิ์ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส • รัฐบาลและเครือข่ายประชาชนฯ ร่วมหาทางออกกรณีโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่-เทพา • กรณีการจัดให้เด็กแต่งงานก่อนวัยอันควร
ปี ๒๕๖๒ (๗ เรื่อง)	• ประณามการยึดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกาหนึ่วะ และการก่อเหตุระเบิดในพื้นที่ภาคใต้ช่วงเทศกาลปีใหม่ ๒๕๖๒ • ประณามการก่อเหตุฆาตกรรมและลอบวางระเบิดคาร์บอมบ์หน้าหน่วย ดชด. สงขลา • ประณามการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง กรณีการบุกยิงป้อมชุดรักษาการหมู่บ้านควัดรัตนานุภาพเป็นเหตุทำให้พระภิกษุฆราวาส และกรณียังได้ระดมอาวุธเสียชีวิตในจังหวัดนราธิวาส • ประณามการก่อเหตุลอบวางระเบิดบริเวณตลาดบ่อทองปัตตานี • ขอให้นำเสนอข่าวการหายตัวไปของเด็กหญิง โดยเคารพในหลักสิทธิเด็ก กฎหมาย และจริยธรรมวิชาชีพ • แสดงความห่วงใยต่อวิกฤตการณ์มลพิษทางอากาศในภาคเหนือ ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิในการมีสุขภาพที่ดีของประชาชน • แสดงความห่วงใยต่อกรณีนักกิจกรรมการเมืองถูกทำร้าย และขอให้หน่วยงานของรัฐนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายการยุติธรรมโดยเร็ว

ปีงบประมาณ	แถลงการณ์
ปี ๒๕๖๓ (๗ เรื่อง)	• ประณามการก่อเหตุยิงโจมตีป้อมยามชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดยะลา และขอให้กำลังใจประชาชน-เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ • ประณามการลอบวางระเบิดในพื้นที่สาธารณะ อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เป็นเหตุให้ชาวบ้าน เด็ก และเยาวชนได้รับบาดเจ็บ • สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) • สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (ฉบับที่ ๒) • ประณามการวางระเบิดหน้า คอ.บต. ยะลา ขณะประชุมเตรียมรับมือสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) • ขอให้ทุกฝ่ายในการชุมนุมยึดหลักสิทธิมนุษยชนและใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา • ขอต้งวยต่อสถานการณ์การชุมนุม ในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๓
ปี ๒๕๖๔ (๖ เรื่อง)	• เหตุการณ์สลายการชุมนุมเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๓ • สนับสนุนการเดินหน้าเจรจาในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี • ขอให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมยึดมาตรฐานสากลและหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง • ขอให้ทุกฝ่ายเคารพหลักสิทธิมนุษยชนในการชุมนุม ให้ใช้อุปกรณ์อันตรายเท่าที่จำเป็น รวมถึงการประกันสิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม • ประณามเหตุคนร้ายไล่ยิงรถขนส่งสินค้าระหว่างทางในพื้นที่อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต ๓ ราย และเผาทำลายรถยนต์ • ขอต้งวยต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่

๒) การผลิตและเผยแพร่สื่อเอกสาร สื่อประชาสัมพันธ์ การประกวดสื่อ

๒.๑) สื่อเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่

ผลิตจดหมายข่าว “มุมมองสิทธิ” ในรูปเอกสารและ e-Newsletter เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์สำนักงาน กสม. เป็นประจำทุกเดือน โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย อาทิ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนทั่วไป

- การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ประเภทหนังสือ เช่น กติการะหว่างประเทศและอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน คู่มือการทำความเข้าใจ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามหลักสิทธิมนุษยชน ประมวลศัพท์ และความรู้สิทธิมนุษยชน สื่อนิตรสารการ เป็นต้น
- การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสื่อสิ่งพิมพ์ และข้อมูลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทางเว็บไซต์ www.nhrc.or.th และผ่านสื่อออนไลน์ เช่น การให้ความรู้ในวันสำคัญด้านสิทธิมนุษยชน อาทิ วันขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติสากล ๒๑ มีนาคม

(International Day for the Elimination of Racial Discrimination) วันสตรีสากล ๘ มีนาคม (International Women's Day) วันยุติการเลือกปฏิบัติ ๑ มีนาคม (Zero Discrimination Day) วันแรงงานข้ามชาติสากล ๑๘ ธันวาคม (International Migrants Day) รวมถึงการประชุมสัมมนาข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน อาทิ การถอดบทเรียนสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): ผู้ป่วย/กลุ่มเสี่ยงถูกตีตรา/เลือกปฏิบัติอย่างไรบ้าง การถอดบทเรียนสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): ใครคือกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบ และสิทธิมนุษยชนกับเสรีภาพในการชุมนุม

๒.๒) รายการวิทยุกระจายเสียง

โดยมี กสม. ผู้บริหารสำนักงาน กสม. และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสิทธิมนุษยชนร่วมถ่ายทอดความรู้ความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ได้แก่

- รายการ “เพื่อสิทธิมนุษยชน” สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
- รายการ “สำนักของสังคม ช่วงเพื่อสิทธิมนุษยชน” และรายการ “สำนักของสังคม” สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- รายการ “คุยกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” สถานีวิทยุรัฐสภา รายการ “หยิบมาถกยกมาคุย” สถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒.๓) การผลิตสารคดีสื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อดิจิทัล

เพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน โดยเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์หรือเว็บไซต์ของสำนักงาน กสม. ได้แก่

- ภาพยนตร์สารคดีเรื่อง “๓ เดซิเบล เสียงที่ไม่ได้ยิน” ซึ่งฉายในวันสิทธิมนุษยชนสากล วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘ และออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสในเดือนเมษายน ๒๕๕๙
- สื่อเผยแพร่ความรู้เรื่อง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ผ่านรูปแบบ Viral Video ความยาวไม่เกิน ๕ นาที เผยแพร่ทางเว็บไซต์ Facebook ช่อง Youtube ของสำนักงาน กสม. และสื่อสังคมออนไลน์ สื่ออินโฟกราฟิกเรื่อง ๑๐ ประเด็นใกล้ตัวประชาชนใน พ.ร.ป. กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐
- นิทานส่งเสริมสิทธิเด็ก เรื่อง “มดจิ๋วสีรุ้ง” ทำเป็นรูปแบบ Motion Graphic เป็นสื่อสร้างสรรค์เป็นภาพกราฟิกแบบเคลื่อนไหว เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักเคารพในตัวเอง ยอมรับความแตกต่างของกันและกัน

๒.๔) การจัดประกวดสื่อ (ภาพยนตร์ คลิปสั้น)

๒.๔.๑) การประกวดภาพยนตร์และภาพยนตร์สั้นเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยร่วมกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มีภาพยนตร์ และภาพยนตร์สั้นที่ได้รับรางวัลดังนี้

รางวัล	ชื่อภาพยนตร์/ภาพยนตร์สั้นที่ได้รับรางวัล
รางวัลชนะเลิศ ๔ รางวัล	• บุญมา • เนื้อหนังมังสา • กระหริ่งคอยาว • สามวัน สี่คืน
รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑	• แสง
รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒	• หม่าเอ๋
รางวัลชมเชย ๒ รางวัล	• ชามนี้อร่อยกว่า • ขบวนการ ๕ สี

๒.๔.๒) การประกวดคลิปสั้นส่งเสริมสิทธิมนุษยชน หัวข้อ “สิทธิมนุษยชน... เรื่องรอบตัว” หรือ “Human Rights are All Around” ประจำปี ๒๕๖๒ แบ่งเป็นระดับประชาชนและระดับนิสิต นักศึกษา มีผู้ได้รับรางวัล ดังนี้

รางวัล	ประเภทประชาชน/ชื่อผลงาน	ประเภทนิสิต นักศึกษา/ชื่อผลงาน
ชนะเลิศ	ทีม IN DEEP SOUTH เรื่อง ขอเป็นคนไทย	-
รองชนะเลิศ อันดับ ๑	ทีมเล่าผ่านเลนส์ เรื่อง ทุนไทยบนหลังทราย	-
รองชนะเลิศ อันดับ ๒	ทีม Filmseree เรื่อง เด็กชายกับซองขนม	ทีม Shura Media มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เรื่อง ปลายดินสอ
ชมเชย	ทีมสังกะสี เรื่อง จิตสำนึก ทีมลอยฟ้าสตูดิโอ โรงเรียนอัมพวงวิทยาคม เรื่อง กุมภา ทีม We are family เรื่อง We are family	ทีม It's morning rights here มหาวิทยาลัยนเรศวร เรื่อง Always beside you ทีม Hang out มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพฯ เรื่อง Homeless' life

๒.๕) การจัดทำวารสารกฎหมายสิทธิมนุษยชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ สำนักงาน กสม. ได้จัดทำวารสารกฎหมายสิทธิมนุษยชนฉบับแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมบทความวิชาการเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนในประเด็นต่าง ๆ บทความเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเพื่อรับฟังความเห็นทางด้านกฎหมายสิทธิมนุษยชนจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายสิทธิมนุษยชน และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายสิทธิมนุษยชน ต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ซึ่งมีเนื้อหาสาระประกอบด้วยบทความวิชาการ ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่น่าสนใจ ตลอดจนผลงาน การศึกษาวิจัย และการประชุม/สัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ

๓) การสัมมนา จัดเวทีสาธารณะและกิจกรรมกับ เครือข่ายสื่อมวลชน

สำนักงาน กสม. ได้ร่วมกับเครือข่ายสื่อมวลชน จัดสัมมนา เวทีสาธารณะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และ สร้างความเข้าใจต่อประเด็นสิทธิมนุษยชนในมุมมอง การปฏิบัติงานของสื่อมวลชน การป้องกันและแก้ปัญหา การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าวสาร ที่อาจเป็นการเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ ผู้อยู่ในข่าว ดังนี้

- การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สื่อกับการละเมิด สิทธิผู้ตกเป็นข่าว” ทำร่วมกับสภาการหนังสือพิมพ์ แห่งชาติ สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน

- การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “ปัญหาการเสนอ ข้าราชการพลเรือนสิทธิของประชาชนใน ๓ จังหวัด ชายแดนภาคใต้” ร่วมกับสภาการหนังสือพิมพ์ แห่งชาติ

- การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สื่อไทยกับ สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน” จัดร่วมกับสภา ทนายความและสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน ที่จังหวัดจันทบุรี ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย สื่อมวลชนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรีและตราด องค์การเอกชน นักวิชาการจากมหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี

๓.๕.๖ การติดตาม วิเคราะห์ ให้ข้อเสนอแนะ และเข้าไปมีส่วนร่วมในแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานต่าง ๆ

กสม. ชุดที่ ๓ ได้มีส่วนร่วมตลอดจนให้การร่วมมือ และสนับสนุนให้เกิดการผลักดันและขับเคลื่อนการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ที่นำไปสู่การส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนในประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับหลักการ สิทธิมนุษยชนและบริบทของหน่วยงานหรือภาคส่วนนั้น ๆ รวมถึงการส่งเสริมแผนปฏิบัติการหรือกิจกรรมสำคัญ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑) โครงการเสริมสร้างความรู้สิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค ๑ และภาค ๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้และ เสริมสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะ ที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมให้แก่ผู้บังคับใช้กฎหมาย กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ในกระบวนการ ยุติธรรมในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการจังหวัด เจ้าหน้าที่ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ยุติธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เจ้าหน้าที่ทหารที่เกี่ยวข้อง

๒) การสัมมนาวิชาการ เรื่อง “ทางเลือก ข้อเสนอแนะ หรือข้อเสนอในการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ และ/หรือ กฎหมายที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ที่มีอาการตาบอดสี” เป็นกิจกรรมเผยแพร่ผลการ ศึกษาวิจัยของ กสม. เรื่อง “ปัญหาการเลือกปฏิบัติ

โดยไม่เป็นธรรมของบุคคลผู้ที่มีอาการตาบอดสี” เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๙ ผู้เข้าร่วมการสัมมนาจากหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ จักษุแพทย์จากโรงพยาบาล สมุทรปราการ กรมการขนส่งทางบก กลุ่มเรียกร้อง สิทธิของคนตาบอดสี ผลการสัมมนาวิชาการดังกล่าว กสม. ชุดที่ ๓ ได้นำไปประกอบการหารือและขับเคลื่อน ในเชิงนโยบายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวง ศึกษาธิการ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถาบันอุดมศึกษา กรมการขนส่งทางบก

นอกจากนี้ กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะในเรื่องนี้ ไปยังกระทรวงยุติธรรม กรมกิจการเด็กและเยาวชน เพื่อให้ดำเนินการตรวจตาบอดสีแก่เด็กและเยาวชน ทั้งใน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และสถานพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชน และเนื่องจากเกณฑ์การไม่รับ นักเรียนที่มีอาการตาบอดสีเข้าเรียนในคณะ/สาขาวิชา ไม่เป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน กสม. จึงมีหนังสือถึง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เสนอแนะให้ สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกำหนดการรับนักศึกษาให้เป็น มาตรฐานเดียวกัน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชน

ผลสำเร็จของการดำเนินการ

กระทรวงยุติธรรมได้มีหนังสือแจ้งว่า กรมพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชนได้มีการดำเนินการตรวจตาบอดสี ของคณะอนุกรรมการสิทธิเด็กและการศึกษา โดยดำเนินการ จัดซื้อสมุดทดสอบตาบอดสี Ishihara's Test ให้กับ

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน ๑๙ แห่งทั่วประเทศ และแจ้งให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีสถานแรกรับและมีบุคลากรพยาบาล ดำเนินการจัดซื้อสมุดทดสอบตาบอดสีเพิ่มเติมอีกจำนวน ๓๔ แห่ง และยังกำหนดให้การทดสอบตาบอดสีเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินสภาวะสุขภาพเด็กและเยาวชน

กรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรตรวจคัดกรองหาเด็กที่มีภาวะตาพร่องสี ตั้งแต่อายุ ๓ ปี ขึ้นไป เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่ปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันและการเรียนได้ดีกว่าการปรับตัวช่วงเป็นผู้ใหญ่ ทั้งนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชนจะได้พิจารณานำเรื่องภาวะตาพร่องสีบรรจุไว้ในมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติเพื่อให้เป็นมาตรฐานต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ส่งข้อเสนอแนะของ กสม. ในเรื่องดังกล่าวให้ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ คณะกรรมการอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย กลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย และสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง เพื่อให้พิจารณานำข้อเสนอแนะไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

๓) การเสวนาเรื่อง “โทษประหารชีวิต...ลดการทำผิดหรือควรคิดใหม่” จัดในเดือนตุลาคม ๒๕๕๙ เนื่องในวชิตรียโทษประหารชีวิตสากล มีองค์กรร่วมจัด ได้แก่ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย มีผู้เข้าร่วม

เสวนา ๒๐๐ คน เนื้อหาการเสวนาเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตในมิติด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักสิทธิมนุษยชน ความคิดเห็นและข้อเสนอจากการเสวนานำไปประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการลงโทษประหารชีวิต

๔) การประชุมสามัญระดับโลกสมาคมสากลเพื่อหญิงรักหญิง ชายรักชาย คนรักรองเพศ คนข้ามเพศ และคนมีสองเพศ ครั้งที่ ๒๘ จัดร่วมกับสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หนักกิจกรรมความหลากหลายทางเพศ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าใจและให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลซึ่งมีอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถีไม่ตรงกับเพศกำเนิด กิจกรรมประกอบด้วยการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชนและเยาวชน เรื่องการเสนอข่าวเกี่ยวกับบุคคลซึ่งมีอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถีไม่ตรงกับเพศกำเนิด (จัดในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๙) และการประชุมสามัญระดับโลกสมาคมสากลเพื่อหญิงรักหญิง ชายรักชาย คนรักรองเพศ คนข้ามเพศ และคนมีสองเพศ ครั้งที่ ๒๘ (จัดระหว่างวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน - ๒ ธันวาคม ๒๕๕๙)

๕) การสัมมนาเพื่อรับฟังความเห็นต่อกฎหมายหรือร่างกฎหมาย ได้แก่ การสัมมนาเรื่อง “พระราชกำหนดการประมงกับการประมงที่ยั่งยืน จัดในเดือนกันยายน ๒๕๕๙ และเรื่อง “การติดตามผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.” จัดในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๙ ตามลำดับ ความเห็นที่ได้จากการรับฟังได้นำไปเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำความเห็น/ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในเรื่องนี้

๖) การประสานความร่วมมือเชิงนโยบายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้สิทธิมนุษยชน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อบรรจุความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนในกิจกรรมเรียนรู้ “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” การนำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนบรรจุในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมมือกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เพื่อหาแนวทางบูรณาการการส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนร่วมกัน

๗) การสัมมนาวิชาการ เรื่อง การเผยแพร่และการขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนศึกษาในสังคมไทย เพื่อเผยแพร่และส่งมอบหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และคู่มือจัดการเรียนรู้ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างเป็นระบบ อันเป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากการจัดทำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ดังที่อธิบายไว้แล้วในหัวข้อ ๓.๕.๒

๘) การประชุมหารือแนวทางบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน จัดขึ้น ๓ ครั้ง มีหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมหารือ ๓๐ แห่ง กล่าวคือ ครั้งที่ ๑ จัดเมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ เป็นการประชุมหารือกับหน่วยงานของรัฐในภาคการบังคับใช้กฎหมาย (๑๐ แห่ง) ครั้งที่ ๒ จัดเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐ เป็นประชุมหารือกับหน่วยงานของรัฐในภาคการศึกษาและสถาบันการศึกษา (๘ แห่ง) และครั้งที่ ๓ จัดเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๐ ประชุมหารือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานด้านการฝึกอบรม (๑๒ แห่ง)

๙) การสัมมนาวิชาการเรื่อง “การลงโทษทางอาญากับหลักสิทธิมนุษยชน” เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐ องค์กรร่วมจัดประกอบด้วยสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา ในการนี้ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จมาทรงเปิดงานสัมมนา การสัมมนามีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาการลงโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ รวมถึงการประหารชีวิตที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

๑๐) โครงการสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ (ภายใต้แผนบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้) อันเป็นโครงการต่อเนื่องนับแต่ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ถึง ๒๕๖๕ โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เป็นการจัดการฝึกอบรมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่เยาวชนและบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ได้จัดอบรมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนแก่เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ระดับ

ผู้บังคับบัญชาและระดับผู้ปฏิบัติงาน ปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ได้จัดทำคู่มือสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เป็นการจัดฝึกอบรมแก่ภาคประชาชนในพื้นที่และการจัดตั้งเป็นเครือข่าย ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการและปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ อยู่ระหว่างการจัดทำคำขออนุมัติ (ดูรายละเอียดบทที่ ๔)

๑๑) โครงการขับเคลื่อนงานด้านสิทธิมนุษยชนในการส่งเสริม ปกป้อง ค้ำจุนสิทธิมนุษยชน (ภายใต้แผนบูรณาการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์) จัดขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นการจัดเวทีสาธารณะและฝึกอบรมเกี่ยวกับการปกป้องและค้ำจุนสิทธิมนุษยชนจากปัญหาค้ามนุษย์ ประกอบด้วยกิจกรรม คือ ก) การสัมมนาเครือข่ายสิทธิมนุษยชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ผู้เข้าร่วมสัมมนามีจำนวน ๓๒๔ คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรเอกชน เครือข่ายภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาแรงงานต่างด้าวและค้ามนุษย์ ข) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์: เอ็กชเรย์ ชุมชนให้ทุกคนมีเลข ๑๓ หลัก” จำนวน ๓ ครั้ง ที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุดรธานี และกรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมสัมมนามีจำนวน ๒๐๐ คน จากเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ค) การอบรมเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม นิสิตนักศึกษา จำนวน ๑๐๐ คน

๑๒) การสัมมนาวิชาการเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ กรุงเทพมหานคร องค์กรร่วมจัด ได้แก่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ศูนย์ความเป็นเลิศด้านนโยบายสาธารณะ และธรรมาภิบาลเยอรมัน-อุษาคเนย์ และมูลนิธิไทยเพื่อคนมีปัญหาด้านสิทธิและสถานะบุคคล ในการนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเปิดงานสัมมนาและรับฟังการบรรยาย (ดูรายละเอียดบทที่ ๔)

๑๓) การจัดกิจกรรมส่งเสริมสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ : รวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ ๘ ในปี ๒๕๖๐ โดย กสม. ชุดที่ ๓ ได้ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มูลนิธิชุมชนไท จังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา จังหวัดสตูล จังหวัดระนอง

และจังหวัดกระบี่ จัดกิจกรรมนี้ขึ้น ณ จังหวัดพังงา มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๕๐๐ คน จากชุมชนชาวเล ๑๖ ชุมชน ในการนี้กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ร่วมหารือกับเครือข่ายชาติพันธุ์ชาวเลเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ และมีข้อเสนอแนะเบื้องต้นเกี่ยวกับการมีเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล (ดูรายละเอียดบทที่ ๔)

๑๔) โครงการจ้างศึกษาความก้าวหน้าของสิทธิเด็กเพื่อใช้สัมมนาวิชาการเพื่อเผยแพร่และขับเคลื่อนกฎหมายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ กรุงเทพมหานคร โดยเป็นองค์ร่วมจัดกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เครือข่ายสิทธิเด็กแห่งประเทศไทย สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ประเทศไทย จัดเนื่องในโอกาส ๓๐ ปีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ในส่วนของ กสม. ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการส่งเสริมความเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นด้านสิทธิเด็ก ได้จัดทำรายงานความก้าวหน้าการดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของประเทศไทย เพื่อสร้าง

ความรู้ถึงความสำเร็จของงานด้านสิทธิเด็กของประเทศไทยตลอด ๓๐ ปีที่ผ่านมา แนวนโยบาย และการดำเนินการในอนาคตเพื่อยกระดับงานสิทธิเด็ก ในประเด็นเกี่ยวกับมาตรการทั่วไป กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก สภาพแวดล้อมทางครอบครัวและการเลี้ยงดู ทดแทน การทอดทิ้งเด็ก ความรุนแรงต่อเด็ก เด็กในสถานการณ์โยกย้ายถิ่นฐาน เด็กพิการ การศึกษา เวลาว่าง และกิจกรรมทางวัฒนธรรม สุขภาพพื้นฐานและสวัสดิการ เด็กชาติพันธุ์ เด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ เด็กกับสิ่งแวดล้อม สิทธิเด็กกับภาคธุรกิจ เพื่อเผยแพร่ความสำเร็จของประเทศไทยต่อการดำเนินงานตามอนุสัญญา และทิศทางการพัฒนางานด้านสิทธิเด็กของประเทศไทยในอนาคต เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการปรับปรุงสถานการณ์ด้านสิทธิเด็กของประเทศไทย ตลอดจนสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก ต่อสาธารณะผ่านสื่อต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายสูงสุดให้เด็กทุกคนได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเข้มแข็งต่อไป

๓.๕.๗ การจัดให้มีศูนย์กลางบูรณาการและการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา (Human Rights Education & Learning Hub)

กสม. ชุดที่ ๓ ปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนทั้งประเทศ แต่เนื่องจากสำนักงาน กสม. ยังไม่มีส่วนราชการในภูมิภาคทำให้ประชาชนที่ประสบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถยื่นเรื่องร้องเรียนต่อ กสม. ได้อย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์ รวมถึงการทำงานในมิติด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอาจจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยที่ตระหนักถึงปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนดังกล่าว และเล็งเห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ภูมิภาคมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างพลังชุมชนในพื้นที่ภูมิภาคให้มีความเข้มแข็งและสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการระดมพลังภาคีเครือข่ายสิทธิมนุษยชนเพื่อการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภูมิภาค ประกอบกับปัญหาในการดำเนินงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการระดมพลังภาคีเครือข่ายสิทธิมนุษยชนเพื่อปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จึงได้จัดตั้งศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคร่วมกับสถาบันการศึกษานับแต่ปี ๒๕๖๐ ถึงต้นปี ๒๕๖๔ ได้จัดตั้งแล้วจำนวน ๑๒ แห่ง ประกอบด้วย

๑. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
๒. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคตะวันออก ณ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

๓. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคเหนือ ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๔. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคใต้ ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๕. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี
๖. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคตะวันตก ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
๗. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคตะวันออก ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
๘. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคตะวันตก ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
๙. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคเหนือ ณ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา
๑๐. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา
๑๑. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคใต้ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
๑๒. ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

ทั้งนี้ ศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ในภูมิภาค หรือศูนย์ศึกษาและประสานงานฯ ตามลำดับที่ (๑) - (๖) ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๖๐ เป็นต้นมา ส่วนลำดับที่ (๗) - (๑๒) เพิ่งจัดตั้งเมื่อปลายปี ๒๕๖๓ ถึงต้นปี ๒๕๖๔ ศูนย์ศึกษาและประสานงานฯ โดยเฉพาะในลำดับที่ (๑) - (๖) ได้ดำเนินงานร่วมกับสำนักงาน กสม. ภายใต้โครงการและ กิจกรรมต่าง ๆ ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานฯ ศูนย์ศึกษาและประสานงานฯ ข้างต้นมีหน้าที่และอำนาจ ที่ครอบคลุมภารกิจสำคัญด้านสิทธิมนุษยชน ดังนี้

- (๑) ส่งเสริมและดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน
- (๒) รับและส่งเรื่องเกี่ยวกับการร้องเรียนการละเมิด สิทธิมนุษยชนให้สำนักงาน กสม. รวมทั้งให้ คำแนะนำเกี่ยวกับการร้องเรียน
- (๓) ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเบื้องต้น ตามที่ได้รับมอบหมาย
- (๔) เผื่อระวัง และติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ด้านสิทธิมนุษยชน
- (๕) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชน เบื้องต้นเพื่อเสนอประเด็นการศึกษาวิจัยด้าน สิทธิมนุษยชน
- (๖) ประสานหรือแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงาน ของรัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบัน การศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติงาน ด้านสิทธิมนุษยชน
- (๗) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

สำหรับการบริหารงานของศูนย์ศึกษาและประสาน งานฯ กสม. ชุดที่ ๓ ได้ออกระเบียบ กสม. ว่าด้วยการ ส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ในภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๖๓ สำหรับเป็นแนวทางการทำงาน กำหนดให้มีคณะกรรมการอำนวยการศูนย์ศึกษาและ ประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน จำนวนศูนย์ละ ๑๔ คน โดยประมาณ ประกอบด้วย กรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติเป็นประธาน ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ สำนักงาน กสม. ร่วมกับเจ้าหน้าที่ ของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐที่เป็นที่ตั้งศูนย์ ศึกษาและประสานงานฯ

กิจกรรมความร่วมมือกับศูนย์ศึกษาและประสาน งานฯ ที่สำคัญ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ กิจกรรมที่ กสม. จัดหรือริเริ่ม และกิจกรรมที่ศูนย์ศึกษาและประสานงานฯ ดำเนินการภายใต้หน้าที่และอำนาจข้างต้น ดังนี้

๑) กิจกรรมที่ กสม. เป็นผู้จัดหรือริเริ่ม

๑.๑) การสัมมนาเพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือ ระหว่างศูนย์ศึกษาและประสานงานฯ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ศูนย์ศึกษาและประสานงานฯ ภาคตะวันออก ภาคเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา ภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภาคตะวันตก มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และจังหวัดชายแดน ภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี รวม ๖ ศูนย์ ได้มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน ของศูนย์ศึกษาและประสานงานฯ กระบวนการส่งเสริม และขับเคลื่อนงานสิทธิมนุษยชน การทำงานร่วมกับ เครือข่ายในพื้นที่ การบริหารจัดการภายในศูนย์ศึกษา และประสานงานฯ รวมทั้งกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างศูนย์ศึกษาและประสานงานฯ ทั้ง ๖ ศูนย์ และ นำไปสู่การขับเคลื่อนภารกิจในปีงบประมาณต่อไป

๑.๒) การสนับสนุนโครงการเยาวชนคนรุ่นใหม่ใส่ใจ และยืนเคียงข้างสิทธิมนุษยชน (Youth Standing Up for Human Rights) รายละเอียดดังที่อธิบายในหัวข้อ ๓.๕.๓

๑.๓) การสนับสนุนการอบรมเชิงปฏิบัติการวิทยากร กระบวนการ (Training of Trainers) ด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อการนำคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษา สำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานไปประยุกต์ใช้

๑.๔) การสนับสนุนการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ของ หน่วยงานของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้ แผนบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้

๒) กิจกรรมที่ศูนย์ศึกษาและประสานงานฯ ดำเนินการ ถึงนี้

๒.๑) การจัดทำรายงานสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชนจากโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ ภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) และ ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๒.๒) การประสานความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยการรับและส่งเรื่องร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อเสนอคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมถึงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๒.๓) การส่งเสริมรณรงค์ด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกับเยาวชนในพื้นที่โรงเรียนเครือข่ายสิทธิมนุษยชน และเครือข่ายด้านการศึกษาทางเลือก เช่น

- กิจกรรมห้องเรียนสิทธิมนุษยชนและสันติวิธี
- โครงการค่ายอาสา ณ โรงเรียนบ้านสี่แยกสามัคคี
- โครงการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาทางเลือก “เปิดโลกบ้านเรียน ตอน ปล่อยของ”
- กิจกรรมหยดน้ำแห่งการเรียนรู้”

๒.๔) การสร้างพื้นที่เรียนรู้และพัฒนาทักษะให้แก่นักศึกษาเพื่อการขับเคลื่อนด้านสิทธิมนุษยชน และร่วมสร้างสังคมแห่งการเคารพสิทธิ เช่น

- โครงการนักศึกษาเรียนรู้สิทธิมนุษยชน” (Student’s Network for Human Rights @KKU)
- กิจกรรม “Freedom Festival เทศกาลเสรีภาพ ตอน สิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชาติ”
- โครงการอบรมว่าด้วยการดำเนินคดีปิดกั้นการมีส่วนร่วมสาธารณะ (การฟ้องคดีปิดปาก หรือ SLAPPs)
- กิจกรรมการเรียนรู้และถอดบทเรียนด้านสิทธิมนุษยชน

๒.๕) การจัดเวทีเสวนาวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน เช่น

- โครงการศึกษาแม่น้ำโขงกับการพัฒนานิเวศวัฒนธรรมชุมชนริมโขง
- กิจกรรม “เรียนรู้สิทธิ เรียนรู้ชุมชน การจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างมีส่วนร่วม”
- สัมมนาวิชาการประเด็นสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคตะวันออก:โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC)

- สัมมนาวิชาการหัวข้อ “วิถีชนเผ่าพื้นเมือง ๔.๐ สู่สังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืน”
- สัมมนาวิชาการ “สิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคใต้ : สิทธิชุมชนและสิทธิในที่ดินทำกิน”
- สัมมนาวิชาการ “บทบาทครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษากับการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน” และ “สิทธิเด็ก สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ กับการป้องกันและการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น”
- โครงการสัมมนา “การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”
- เวทีเสวนาวิชาการ “สิ่งแวดล้อมหลังยุค COVID-19 กับการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในประเด็นข้อห่วงกังวลถึงผลกระทบกับกลุ่มเปราะบาง
- โครงการสัมมนาวันสตรีสากล ๒๕๖๓ “ผู้หญิงอีสาน: ข้อเสนอเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติและสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ”
- เวทีถกแถลงวิชาการเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เรื่อง “พ.ร.บ. คู่ชีวิต คนเท่ากันแต่ยังไม่เท่าเทียม ในมุมมองของคนรุ่นใหม่”
- การประชุมพัฒนาความรู้กฎหมายและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “CSR ความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจต่อสังคมกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในภาคอีสาน”
- โครงการสัมมนาสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาแนวทางการทำงานของเครือข่ายองค์กรเอกชนและองค์กรชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒.๖) การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่และสร้างความตระหนักรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อสร้างสรรค์ หัวข้อ พหุสังคม และพหุวัฒนธรรม: การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และการประกวดผลงานศิลปะเพื่อสิทธิมนุษยชน

๓.๕.๘ การกิจตามหน้าที่และอำนาจในการสร้างเสริมทุกภาคส่วนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

อันเป็นภารกิจที่กำหนดไว้ในกฎหมาย รวมถึงภารกิจในการส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนในการส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน อันเป็นภารกิจนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในแผนส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ดังนี้

๑) การจัดทำบันทึกความร่วมมือและการดำเนินการกิจกรรมต่อเนื่อง

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนในการส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการร่วมกันขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มต่าง ๆ โดย กสม. ชุดที่ ๓ ได้มีการจัดทำบันทึกความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชน ดังนี้

สถาบันการศึกษา	หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรเอกชน/อื่นๆ
- มหาวิทยาลัยรังสิต - คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัย - หอการค้าไทย - คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - มหาวิทยาลัยรามคำแหง - คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ - สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล - สถาบันการศึกษา ๑๒ แห่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค - ฯลฯ	- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย - จังหวัดเชียงใหม่ - กระทรวงศึกษาธิการ - สำนักงานอัยการสูงสุด - กรมสอบสวนคดีพิเศษ - กรมราชทัณฑ์ - สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและพัฒนา (องค์การมหาชน) - ฯลฯ	- สำนักงานประสานการพัฒนาสังคม สุขภาวะ - มูลนิธิชุมชนไท - มูลนิธิเครือข่ายสถานะบุคคล (คสบ.) - ฯลฯ

สำหรับกิจกรรมภายใต้บันทึกความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่

- การฝึกอบรมวิทยากรกระบวนการด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา

ที่จัดทำบันทึกความร่วมมือ มี ๒ ครั้ง คือ การฝึกอบรมวิทยากรกระบวนการให้แก่บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ ๑๓ แห่ง^{๓๔} และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาภาคกลาง ๑๐ แห่ง^{๓๕}

^{๓๔} ๑) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒) มหาวิทยาลัยพายัพ ๓) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ๔) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ๕) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ๖) มหาวิทยาลัยนเรศวร ๗) มหาวิทยาลัยพะเยา ๘) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ๙) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ๑๐) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ๑๑) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ๑๒) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และ ๑๓) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

^{๓๕} ๑) มหาวิทยาลัยบูรพา ๒) มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ๓) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ๔) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ๕) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ๖) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ๗) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ๘) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ๙) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ๑๐) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

- กิจกรรมค่ายเยาวชนส่งเสริมสิทธิมนุษยชน มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือและภาคกลางข้างต้น

นอกจากนี้ ในปี ๒๕๕๙ ได้มีโครงการสำคัญภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการพิสูจน์และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น อันเป็นความร่วมมือระหว่าง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยรังสิต สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ มูลนิธิชุมชนไท ดังนี้

- โครงการสนับสนุนนักศึกษาเพื่อปฏิบัติการตามข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์ และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดย กรม. ชุดที่ ๓ ได้สนับสนุนการเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แล้วนำมาประกอบการพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะทางกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิสถานะบุคคลแก่คนไทยพลัดถิ่นเพื่อเสนอต่อสภานิติบัญญัติ รัฐบาล และหน่วยงานต่าง ๆ
- โครงการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์และคนไทยพลัดถิ่น เป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการข้างต้น และได้เพิ่มองค์การความร่วมมือกับขึ้นมาอีก ๑ แห่ง คือมหาวิทยาลัยทักษิณ มีกิจกรรม คือ กิจกรรมรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ภายใต้หัวข้อ “เหลียวหลังแลหน้า ๙ ปี มติ ครม. ชาวเล” ระหว่างวันที่ ๑ - ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑ ณ จังหวัดพังงา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสิทธิต่าง ๆ ของกลุ่มชาวเลอย่างยั่งยืน และติดตามการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล และกิจกรรมร่วมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตรัง และระนอง โดยเป็นการจัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่นำร่องอำเภอเมือง จังหวัดระนอง (รายละเอียดในบทที่ ๔)

๒) การดำเนินการที่นำไปสู่การส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐองค์กรเอกชน และองค์กรภาคีเครือข่าย

เป็นการจัดโครงการ การสัมมนาการประชุม การจัดงาน และการให้รางวัล การจัดเวทีสาธารณะ การแลกเปลี่ยนและรับฟังความเห็นจากบุคคลหรือหน่วยงานจากหลากหลายภาคส่วนในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ทั้งยังเป็น การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสานต่อความร่วมมือ และประสานการทำงานในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ระหว่าง กรม. หน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจน องค์กรภาคีเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน ดังนี้

๒.๑) โครงการ กรม. พบประชาชน เป็นการจัดเวทีสาธารณะเพื่อทำความรู้จัก พบปะและแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่าง กรม. และเครือข่าย ทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา ในภาคต่าง ๆ ทั้งยังเป็นการพัฒนาความร่วมมือระดับภาคร่วมกับเครือข่ายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการรับฟังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ที่สะท้อนจากประชาชนในพื้นที่ ในปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐ กรม. ชุดที่ ๓ ได้จัดเวทีสาธารณะ “กรม. พบประชาชน” ดังนี้

- ปี ๒๕๕๙ จัดขึ้นจำนวน ๔ ครั้ง ได้แก่ **๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** จัดที่จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน น้ำ การทำการประมง เหมืองแร่ ผังเมือง ฯลฯ **๒) ภาคเหนือ** จัดที่จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นปัญหาสถานะบุคคลและการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิของเด็กและการศึกษา การค้ามนุษย์ สิทธิชุมชนที่เกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรที่ดิน และน้ำ ฯลฯ **๓) ภาคกลาง** (รวมภาคตะวันตกและภาคตะวันออก) จัดที่จังหวัดชลบุรี ในประเด็นแรงงาน แรงงานข้ามชาติ แรงงานในระบบและนอกระบบสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากร ความเป็นธรรมทางเพศ ฯลฯ และ **๔) ภาคใต้** จัดที่จังหวัดสงขลา ในประเด็นสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มชาติพันธุ์ ประมงพื้นบ้าน โครงการพัฒนาในพื้นที่ภาคใต้ ฯลฯ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละภาคโดยเฉลี่ยประมาณ ๔๐๐ คน

- ปี ๒๕๖๐ จัดที่จังหวัดเพชรบุรี มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๓๐๐ คน ครั้งนั้นนอกจากเป็นการรับทราบข้อมูลสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในพื้นที่แล้ว ได้มีการกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายในพื้นที่ด้วย เช่น การวางแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน การพัฒนาโครงการอาสาสมัครเพื่อเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ การจัดตั้งศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ฯลฯ

๒.๒) การสัมมนาวิชาการระดับชาติ มนุษย์-สังคม ภาวประชาสังคม ครั้งที่ ๕ “ทิศทางความร่วมมือในการสร้างงานวิชาการเพื่อรับใช้ชุมชน และเศรษฐกิจอีสานกับความเป็นธรรมในสังคม” เมื่อวันที่ ๑๑ - ๑๓ กันยายน ๒๕๕๙ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยจัดร่วมกับสมัชชาองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า-ประเทศไทย เครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภาคอีสาน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง กสม. องค์กรและภาคีเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน และการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ รวมทั้งบูรณาการงานวิชาการ งานพัฒนาและการส่งเสริมด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลและทิศทางการพัฒนาของรัฐในพื้นที่ภาคอีสานจากอดีต ปัจจุบัน สู่อนาคต และเกิดการเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ ผลจากการสัมมนา มีข้อเสนอให้มีการจัดการประชุมหารือเครือข่ายนักวิชาการทางสังคม เพื่อสร้างเครือข่ายและประสานการทำงานระหว่างสถาบันทางวิชาการกับเครือข่ายสิทธิมนุษยชนในพื้นที่

๒.๓) การสัมมนาระหว่างสำนักงาน กสม. กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นการส่งเสริมและประสานความร่วมมือตามโครงการทูตยุติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนทางด้านกฎหมาย การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา และให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ จัดเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒.๔) กิจกรรมวันชนเผ่าพื้นเมือง ประจำปี ๒๕๖๒ จัดเมื่อวันที่ ๘ - ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้ชื่องาน “ภาษาแม่ ภาษาเรา ภาษาโลก” โดยร่วมจัดกับสภาชนเผ่าพื้นเมืองและองค์กรภาคีเครือข่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความรู้และความเข้าใจแก่กลุ่มชาติพันธุ์เกี่ยวกับสิทธิและการคุ้มครองวิถีชีวิตตามประเพณี มีพื้นที่ในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน รวมทั้งการขับเคลื่อนการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกับเครือข่ายด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีกิจกรรมประกอบด้วยการแสดงอัตลักษณ์ในการแต่งตัวและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าต่าง ๆ การแสดงละครสั้น การแสดงนิทรรศการ การจัดเวทีวิชาการเกี่ยวกับภาษาชนเผ่าพื้นเมืองที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน การจัดการที่ดินบรรพบุรุษและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ การสัมมนาวิชาการ เรื่อง “ชนเผ่าพื้นเมือง : การยกระดับมิติ ๓ ประการ นโยบายพื้นที่วิถีชีวิตกะเหรี่ยงและชาวเลสู่การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตชาติพันธุ์”

๒.๕) การร่วมจัดงานและการให้รางวัล เข้าร่วมกิจกรรม อาทิ

- งานประกาศผลรางวัลวรรณกรรม เพื่อมอบรางวัลแก่บุคคลหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการทำงานของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยปราศจากอคติและไม่เลือกปฏิบัติ
- งานรำลึก วนิดา ดันติวิทยพิทักษ์ : ๑๐ ปีที่จากไป เพื่อส่งเสริมและสืบสานเจตนารมณ์การต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน และนักต่อสู้เพื่อสิทธิของคนยากจน
- การเข้าร่วมกิจกรรมของมูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ ในพิธีมอบรางวัล “ดาวจรัสแสง” เพื่อเชิดชูเกียรติและเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ักพัฒนารุ่นใหม่ ที่ทำงานส่งเสริมคุ้มครองสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชน
- การเข้าร่วมกิจกรรมกับสโมสรพื้นที่นี้ ... ดีจัง กลุ่มดินสอสี ร่วมกับเยาวชนกลุ่มรักษ์ลาหู่ และภาคีเครือข่าย ในการจัดกิจกรรม “กลับบ้าน กองผักปัง ... ดีจัง

๓) การรับรององค์การด้านสิทธิมนุษยชนและจัดแจ้งองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน

เป็นภารกิจตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๘ มาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔^{๓๖} และระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการรับรององค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการประสานการทำงานระหว่าง กสม. และองค์การเอกชนที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชน จนถึงปี ๒๕๕๙ กสม. ได้รับรององค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนแล้ว จำนวน ๒๔ องค์การ ประกอบด้วย ๑) ด้านเด็กและครอบครัว ๖ องค์การ ๒) ด้านสุขภาพและอาชีวอนามัย ๖ องค์การ ๓) ด้านสิทธิและเสรีภาพ ๓ องค์การ ๔) ด้านสิทธิสตรี ๔ องค์การ ๕) ด้านกฎหมาย ๑ องค์การ ๖) ด้านสิทธิชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๑ องค์การ และ ๗) ด้านสิทธิคนพิการ ๓ องค์การ

^{๓๖} มาตรา ๘ การสรรหาและการเลือกกรรมการให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ให้มีคณะกรรมการสรรหา กรรมการประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด..... ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนตามมาตรา ๒๔ แห่งละหนึ่งคนซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสิบคน.....

มาตรา ๒๓ วรรคสอง คำร้องให้ยื่น ณ สำนักงาน กสม. หรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ หรือจะยื่นต่อกรรมการคนใดคนหนึ่งหรือองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อส่งต่อไปยังสำนักงาน กสม. หรือด้วยวิธีการอื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๔ วรรคสอง องค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่งต้องเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย ซึ่งมีการดำเนินกิจการเกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามที่คณะกรรมการกำหนด และมิได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง หรือมุ่งคำกล่าวจากการดำเนินกิจการดังกล่าว

เมื่อ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับ ซึ่งมาตรา ๑๑ บัญญัติว่า เมื่อมีกรณีที่จะต้องสรรหาผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหา ประกอบด้วย (๔) ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน องค์กรละหนึ่งคน เลือกกันเองให้เหลือสามคน และ (๕) ผู้แทนสภานายความหนึ่งคน ผู้แทนสภาวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุข เลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน และผู้แทนสภาวิชาชีพสื่อมวลชนเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคนเป็นกรรมการ และมาตรา ๑๑ วรรคสาม บัญญัติว่าองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนตาม (๔) สภาวิชาชีพตาม (๕) ต้องเป็นองค์กรหรือสภาวิชาชีพที่ได้จัดแจ้งไว้กับสำนักงาน กสม. ซึ่ง กสม. ได้ออกระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการจดแจ้ง การรับจดแจ้ง และการเลือกกันเองขององค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและสภาวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๖๑ จากนั้นได้มีประกาศประชาสัมพันธ์และรับจดแจ้งองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน และสภาวิชาชีพตามระเบียบข้างต้น จนถึงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑ มีองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและสภาวิชาชีพที่ได้รับจดแจ้ง ดังนี้ องค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน จำนวน ๖๗ องค์กร สภาวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุข จำนวน ๘ องค์กร และสภาวิชาชีพสื่อมวลชน จำนวน ๓ องค์กร

ในวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑ สำนักงาน กสม. ได้จัดประชุมผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน และสภาวิชาชีพ เพื่อเลือกกันเองเป็นกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และได้เสนอชื่อผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและสภาวิชาชีพที่ได้รับการเลือกกันเองเป็นกรรมการสรรหาผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ดังนี้ ๑) ศาสตราจารย์อมรา พงศาพิชญ์ มูลนิธิธรรมาภรณ์อักษร ๒) นางสุนิ ไชยรส มูลนิธิ ๑๔ ตุลา ๓) นายสมชาย หอมลออ มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา ๔) นายแพทย์สุกิจ ทศสุนทรวงศ์ แพทยสภา

และ ๕) นายชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี สมาคมสภาวิชาชีพ
กิจการการแพร่ภาพและการกระจายเสียง (ประเทศไทย)

ข้อมูลจนถึงเดือนมกราคม ๒๕๖๔ มีองค์กรเอกชน
ด้านสิทธิมนุษยชน สภาวิชาชีพที่ได้รับการจดทะเบียน จำนวน
๘๐ องค์กร จำแนกตามประเภท ดังนี้

๓.๑) สภาวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุข
มีจำนวน ๘ สภาวิชาชีพ

- (๑) ทันตแพทยสภา
- (๒) แพทยสภา
- (๓) สภากายภาพบำบัด
- (๔) สภาการพยาบาล
- (๕) สภาการแพทย์แผนไทย
- (๖) สภาเทคนิคการแพทย์
- (๗) สัตวแพทย์
- (๘) สภาเภสัชกรรม

๓.๒) สภาวิชาชีพสื่อมวลชน มีจำนวน ๓ องค์กร

- (๑) สมาคมเครือข่ายหนังสือพิมพ์ วิทยุ และ
สื่อออนไลน์ ภาคอีสาน
- (๒) สมาคมผู้สื่อข่าวกีฬาแห่งประเทศไทย
- (๓) สมาคมสภาวิชาชีพกิจการเผยแพร่ภาพและ
การกระจายเสียง (ประเทศไทย)

๓.๓) องค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน มีจำนวน
๖๙ องค์กร จำแนกตามกลุ่มเป้าหมายและการดำเนิน
กิจกรรม จำนวน ๘ ด้าน ดังนี้

- (๑) ด้านสิทธิมนุษยชนและการช่วยเหลือทางกฎหมาย
- (๒) ด้านสิทธิสตรี ความเสมอภาคทางเพศ และสิทธิ
ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ
- (๓) ด้านสิทธิเด็ก และครอบครัว
- (๔) องค์กรเอกชนด้านสิทธิคนพิการ
- (๕) ด้านการพัฒนา สถานะบุคคล สิทธิของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ สิ่งแวดล้อม และสิทธิชุมชน
- (๖) ด้านคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพและการสาธารณสุข
- (๗) ด้านสิทธิแรงงาน
- (๘) ด้านอื่น ๆ

๓.๖ การวิจัยสิทธิมนุษยชน

การศึกษาวิจัย เผยแพร่ความรู้และพัฒนาความ
เข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชน เป็นหน้าที่และอำนาจที่บัญญัติ
ไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๔) ต่อมาได้บัญญัติ
ไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ (๑) โดย กสม.
ชุดที่ ๓ มีการดำเนินงานด้านการศึกษาวิจัย จำนวน
๑๖ เรื่อง สามารถจำแนกตามปี ได้ดังนี้

ปีงบประมาณ	เรื่องการศึกษาวิจัย	ข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะที่สำคัญ
๒๕๕๙	(๑) ความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน	- แนวทางการสนับสนุนสิทธิชุมชนและสิทธิใน สิ่งแวดล้อมให้เป็นจริงในสังคมไทย เช่น ให้คงสิทธิ ที่มีอยู่แล้ว เช่น สิทธิชุมชนและอยู่ในรัฐธรรมนูญ ต่อไป มีกฎหมายลำดับรองขยายความสิทธิชุมชน ในรัฐธรรมนูญ - ประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสร้างความเข้าใจ พื้นฐานทางวิชาการร่วมกัน เช่น ศึกษาแนวทาง บัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญ ศึกษาความเชื่อมโยงของสิทธิที่จะบัญญัติใหม่และ สิทธิที่บัญญัติไว้แล้ว ฯลฯ
	(๒) มาตรฐานสากลในการดำเนินธุรกิจ เพื่อการเคารพสิทธิมนุษยชน	กสม. ควรจัดทำคู่มือตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่าง รอบด้าน (human rights due diligence) และเผยแพร่ ความรู้ดังกล่าวต่อภาคธุรกิจ

ปีงบประมาณ	เรื่องการศึกษาวิจัย	ข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะที่สำคัญ
๒๕๕๙	๓) บทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการคุ้มครองการละเมิดสิทธิมนุษยชนของภาคเอกชน	ควรส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับชุดหลักการและมาตรฐานเกี่ยวกับการแสดงความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคม จัดทำฐานข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่กระทำโดยภาคเอกชน เผยแพร่ผลการตรวจสอบและจัดทำข้อเสนอแนะต่อบริษัท สร้างกลไกร่วมกับหน่วยงานกำกับดูแลเอกชนในไทย ฯลฯ
	๔) พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนของประชาคมอาเซียน	ประเทศไทยสามารถเสริมสร้างบทบาทด้านสิทธิมนุษยชนได้โดยเข้าเป็นภาคีในตราสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ พิจารณาถอนข้อสงวนในตราสารที่เป็นภาคีแล้ว เสริมสร้างการอนุวัติการตามพันธกรณี ให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
	๕) กฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ	ในภาพรวมประเทศไทยควรปรับโครงสร้างกฎหมายเฉพาะฉบับต่าง ๆ ที่มีหลักการห้ามเลือกปฏิบัติแล้วรวมเข้ามามีอยู่ในกฎหมายกลาง หรือออกกฎหมายกลาง แต่ไม่ต้องยกเลิกกฎหมายเฉพาะฉบับต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เสนอให้ปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญในส่วนการเลือกปฏิบัติ โดยวางหลักรับรองความเท่าเทียมและห้ามเลือกปฏิบัติ แล้วแยกการเลือกปฏิบัติเป็นการกระทำของรัฐและเอกชน ฯลฯ
๒๕๖๐	๑) การตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน(Human Rights Due Diligence) และการจัดทำคู่มือประเมินผลด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านของธุรกิจการโรงแรม	กระบวนการตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน แม้จะมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการตรวจสอบที่แตกต่างกัน ตามบริบทของธุรกิจ สิ่งสำคัญที่ควรตระหนักคือ การสร้างการตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน ควรทำอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องเพื่อสร้างความรับผิดชอบของบริษัทและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในบริษัท
	๒) รายการตรวจสอบ(checklist)ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการโรงแรม	มีข้อเสนอเกี่ยวกับรายงานตรวจสอบประเด็นที่น่าจะมีความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนของธุรกิจโรงแรม เช่น การก่อสร้างโรงแรมใหม่หรือขยายโรงแรมเดิม การใช้แรงงานข้ามชาติ เป็นต้น
	๓) แผนกลยุทธ์ด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒	มีข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชนในภาพรวมที่เชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ จำนวน ๒๕ กลยุทธ์ เช่น การให้คำปรึกษาการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติ ว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน การประมวลข้อสรุปจากเรื่องร้องเรียนออกเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การตรวจสอบประเด็นปัญหาสิทธิมนุษยชนเฉพาะเรื่องที่เกิดจากภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ การสนับสนุนเชิงเทคนิค และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐ ฯลฯ

ปีงบประมาณ	เรื่องการศึกษาวิจัย	ข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะที่สำคัญ
๒๕๖๐	๔) หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	มีข้อค้นพบว่าการที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยไม่ใช่โทษอาญา ก่อให้เกิดปัญหาคืออาจทำให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องรับโทษในการกระทำความผิดเดียว แต่รับโทษสองครั้ง สิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ไม่มีสิทธิในการมีทนายความและสิทธิในการเตรียมการต่อสู้คดี ไม่มีสิทธิได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหายกรณีศาลชั้นที่สูงขึ้นพิจารณาว่าผู้ถูกลงโทษในความผิดฐานนี้ มิได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ฯลฯ
	๕) สิทธิของชุมชนชาวกะเหรี่ยง(ปกากะญอ)กับการดำเนินเขตวัฒนธรรมพิเศษไร้หมื่นเวียนในพื้นที่ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคือพิพาทกรณีที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ป่าภาคเหนือ	ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้และควรสนับสนุนสิทธิร่วมของชุมชน (Common Property) เพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันดำเนินการสำรวจกำหนดขอบเขตพื้นที่ไร้หมื่นเวียน รวมถึงไร้ของแต่ละหมู่บ้าน แล้วขึ้นทะเบียนและประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์วัฒนธรรมพิเศษ หรือเขตนิเวศวัฒนธรรมเกษตรพื้นบ้านของคนกะเหรี่ยง ฯลฯ
๒๕๖๑	๑) การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี	ข้อค้นพบคือชาวประมงพื้นบ้านในอ่าวปัตตานีและหน่วยงานของรัฐเข้าใจคำว่าสิทธิชุมชนแตกต่างกัน กล่าวคือชาวประมงพื้นบ้านมองสิทธิชุมชนในลักษณะองค์รวม แต่หน่วยงานภาครัฐมองสิทธิชุมชนแบบแยกส่วน และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับด้านการจัดสรรพื้นที่อ่าวปัตตานีเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนในพื้นที่รอบอ่าวปัตตานีกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ฯลฯ
	๒) ความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐: องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการรับรองสิทธิชุมชน	มีข้อค้นพบตราสารระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมี ๔ ฉบับ เช่น ปฏิญญาโอฮาวาด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. 1992 เป็นต้น ไม่มีตราสารฉบับใดที่กล่าวถึงคำว่า “สิทธิชุมชน” โดยตรง แต่มีคำว่า “ชุมชน” “ชุมชนท้องถิ่น” และ “ชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิม” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ไม่ได้ปรากฏชัดเจนว่า มีหลักการใด ๆ ที่ยึดโยงกับตราสารระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แต่ได้นำหลักการตามตราสารระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม มาบัญญัติไว้

ปีงบประมาณ	เรื่องการศึกษาวิจัย	ข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะที่สำคัญ
๒๕๖๒	๑) ข้อเสนอแนะนโยบายหรือมาตรการเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของผู้สูงอายุ: กรณีการเลือกปฏิบัติในผู้สูงอายุ	ควรมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับจ้างงานผู้สูงอายุที่ชัดเจน ควรมีนโยบายประกันความมั่นคงให้แก่ผู้สูงอายุ นอกเหนือจากการให้สวัสดิการระยะสั้น ควรมีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุทั้งภายในที่อยู่อาศัยและภายนอกที่อยู่อาศัย ฯลฯ
	๒) การประเมินข้อมูลพื้นฐานระดับชาติด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (National Baseline Assessment on Business and Human Rights) : นโยบายกฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของประเทศ	การนำเสนอประเด็นเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาแผนระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับตลาดหลักทรัพย์และสถาบันการเงิน
	๓) การจัดทำแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย กรณีแรงงานข้ามชาติในอุตสาหกรรมสัตว์ปีก	มีข้อค้นพบว่ามีช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย เช่น หลักการสิทธิมนุษยชนสากลไม่ได้มีสภาพบังคับในตัวเอง การบังคับใช้ในไทยต้องออกเป็นกฎหมาย มาตรฐานด้านแรงงานที่มีอยู่เป็นแบบสมัครใจ แต่ผู้ผลิตสินค้าสัตว์ปีกส่งออกในไทย มักจำใจปฏิบัติตามเนื่องจากการเรียกร้องของผู้ซื้อและกลไกทางการตลาดในต่างประเทศและของกรมศุลกากร กฎหมายไทยยังไม่นำระบบชั่วโมงการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน (on-calling hour) มาใช้และไม่จำแนกระหว่างการลาป่วยและลาเนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ฯลฯ
๒๕๖๓	การจัดทำข้อเสนอแนะ มาตรการ หรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	การนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการร่วม (co-management) รวมถึงการผสมผสาน และทำให้สิทธิเชิงเนื้อหา และสิทธิเชิงกระบวนการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของสิทธิชุมชนเกิดขึ้นได้จริง

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ มีงานศึกษาวิจัยที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ จำนวน ๕ เรื่อง เป็นเรื่องที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) จำนวน ๓ เรื่อง คือ เรื่องการพัฒนาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีการดำเนินการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารออนไลน์ เรื่องการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบสิทธิในสุขภาพ และการจัดทำมาตรการที่เหมาะสมในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับการกำกับและจัดการอากาศสะอาด และเรื่องแนวทางการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังสูงอายุในประเทศไทย

และงานศึกษาวิจัยที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณปกติ จำนวน ๒ เรื่อง คือ เรื่องการศึกษาสภาพปัญหาด้านสิทธิชุมชนที่เกิดจากการสร้างเขื่อน ฝ่าย และอ่างเก็บน้ำ และเรื่องสิทธิชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรน้ำโดยใช้แนวทางสันติวิธี: กรณีศึกษาพื้นที่ต้นน้ำของประเทศไทย

ส่วนการเผยแพร่งานศึกษาและวิจัยกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของขอบเขตงานจ้างที่ปรึกษา โดยมักจะจัดกิจกรรมเผยแพร่ในรูปแบบการจัดสัมมนา/ประชุมวิชาการ และอาจจัดทำเป็นหนังสือเพิ่มเติมแจกจ่ายไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและในห้องสมุดของสถาบันการศึกษาที่มีความร่วมมือกัน รวมทั้งเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของสำนักงาน กสม.

๓.๗ ความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนและการดำเนินการ เกี่ยวกับหนังสือสัญญาเกี่ยวกับ สิทธิมนุษยชน

กสม. ได้ประสานความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนกับพันธมิตรในเวทีระหว่างประเทศ ได้แก่ สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กลไกด้านสิทธิมนุษยชนในองค์กรสหประชาชาติ องค์กรระหว่างประเทศ ตลอดจนรัฐบาลและองค์กรต่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีการกิจกรรมหลักในการเสริมสร้างความร่วมมือ ติดตามพัฒนาการที่สำคัญด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกัน โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นปัญหาข้ามพรมแดน โดยได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และตัวอย่างที่ดีในการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนในประเด็นสำคัญที่อยู่ในความสนใจร่วมกัน อันจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนี้ กิจกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการทำหน้าที่เป็นกลไกในระดับประเทศที่จะติดตามการดำเนินการภายในประเทศให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม รวมถึงมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑) กรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI)^{๓๗}

๑.๑) ความสำคัญของกลไก GANHRI

GANHRI เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันในรูปแบบขององค์กรเครือข่ายสมาชิก (member-based body) ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทั่วโลก ปัจจุบันมี ๑๑๗ สถาบัน ประกอบด้วยสมาชิกที่มีสถานะ ‘A’ จำนวน ๘๔ สถาบัน และสมาชิกที่มีสถานะ ‘B’ จำนวน ๓๓ สถาบัน (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม ๒๕๖๔) และมีโครงสร้างในเครือสหประชาชาติ (Non-UN body) มีวัตถุประสงค์เพื่อประสานการดำเนินงานและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสมาชิกให้สอดคล้องกับหลักการเกี่ยวกับสถานะของ

สถาบันแห่งชาติ (Principles relating to the status of national institutions) หรือหลักการปารีส (Paris Principles) สร้างความเป็นผู้นำด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการประสานงานกับกลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเพื่อเสริมสร้างสิทธิมนุษยชนในประเทศ โดยเฉพาะกับคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC) และกลไกภายใต้สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน (Treaty Bodies) เนื่องจากสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกลไกภายในประเทศที่ทำหน้าที่เบื้องต้นแทนกลไกสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ สามารถให้ข้อมูลและนำเสนอรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ในประเทศได้อย่างเป็นอิสระและเชื่อถือได้ตามอำนาจหน้าที่ภายใต้หลักการปารีส

กลไกการดำเนินงานที่สำคัญของ GANHRI ประกอบด้วย การประชุมประจำปี (Annual Meeting) การประชุมนานาชาติ (International Conference) และกลไกการประเมินสถานะความสอดคล้องกับหลักการปารีสของสมาชิก (GANHRI Accreditation)

(๑) การประชุมประจำปี (Annual Meeting)

เป็นการประชุมเพื่อพบปะหารือกันเป็นประจำของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทั่วโลกที่เป็นสมาชิก ณ นครเจนีวา จัดขึ้นโดยความร่วมมือระหว่าง GANHRI และสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of High Commissioner for Human Rights: OHCHR) และโดยปกติจะจัดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันกับการประชุมรอบปกติของ HRC ในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคมของทุกปี เนื่องจากในช่วงการประชุม HRC นั้น สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจากแต่ละประเทศสามารถเข้าร่วมรับฟังการประชุมได้และสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีสถานะ ‘A’ สามารถแสดงข้อคิดเห็นของตนในวาระที่เกี่ยวข้องได้ ในขณะเดียวกัน GANHRI เข้าร่วมการประชุมและสามารถแสดงบทบาทในฐานะผู้แทนเครือข่ายในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ในช่วงการประชุมประจำปีจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย การประชุมคณะกรรมการบริหาร GANHRI (GANHRI Bureau) การประชุมสมัชชาใหญ่ (General Assembly)

^{๓๗} ชื่อเดิม คือ คณะกรรมการประสานงานระหว่างสถาบันแห่งชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and protection of Human Rights - ICC) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖

และการประชุมประจำปี (Annual Conference) นอกจากนี้ อาจมีการประชุมเครือข่ายระดับภูมิภาค และกิจกรรม ข้างเคียง (side-events) รวมถึงการจัดเวทีประชุมร่วมกับ องค์การพัฒนาเอกชนควบคู่ไปกับการประชุมประจำปี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชน แห่งชาติกับภาคประชาสังคมด้วย

(๒) การประชุมนานาชาติ (International Conference) จะจัดขึ้นทุก ๓ ปี ซึ่งจัดร่วมกันระหว่าง GANHRI และ OHCHR ร่วมกับสมาชิก GANHRI โดย หมุนเวียนกันจัดตามภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ เอเชีย-แปซิฟิก อเมริกา แอฟริกา และยุโรป มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวความคิดและ ประสบการณ์ระหว่างกัน และร่วมกันจัดทำแนวปฏิบัติ/ แนวทางในการนำหลักการปารีสมาปรับใช้ในเหตุการณ์จริง รวมทั้งเพื่อหารือเกี่ยวกับระเบียบวาระการประชุมตลอดจน ติดตามผลการดำเนินงานในระดับประเทศ การประชุม นานาชาติครั้งล่าสุด จัดขึ้นเมื่อปี ๒๐๑๘ (พ.ศ. ๒๕๖๑) ณ เมืองมาราเกช ราชอาณาจักรโมร็อกโก โดยที่ประชุม ได้ร่วมกันจัดทำและลงนามในปฏิญญามาราเกช (Marrakesh Declaration) ว่าด้วยบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชน แห่งชาติในการขยายพื้นที่สาธารณะและการส่งเสริมและ ค้ำครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เน้นบทบาทของสตรี

(๓) การเข้ารับการประเมินสถานะภายใต้ GANHRI (GANHRI Accreditation) เนื่องจากสถาบันสิทธิมนุษยชน แห่งชาติเป็นองค์กรที่แม้จะจัดตั้งขึ้นโดยรัฐแต่มีความ เป็นอิสระจากรัฐบาล มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและ ค้ำครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการเฝ้าระวังสถานการณ์ สิทธิมนุษยชนในประเทศ รวมถึงการทบทวนกฎหมาย นโยบาย และแนวปฏิบัติ สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงได้รับการยอมรับโดยชุมชนระหว่างประเทศ ให้เป็น กลไกสำคัญในการเชื่อมประสานช่องว่างระหว่าง การปฏิบัติตามพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ของรัฐกับการนำหลักการสิทธิมนุษยชนสากลมาปรับใช้ ในการส่งเสริมและค้ำครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน ภายในประเทศซึ่งการที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่าง มี ประสิทธิภาพ สถาบันสิทธิมนุษยชนจำเป็นต้องมี มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุนี้ GANHRI จึงจัดตั้งกลไกเรียกว่า คณะอนุกรรมการประเมิน

สถานะ (Sub-Committee on Accreditation: SCA) ขึ้น เพื่อรับผิดชอบการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ ประเมินสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่เป็นสมาชิกของ GANHRI โดยพิจารณาถึงความ สอดคล้องตามหลักการปารีส (Paris Principles) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ชี้แนะขั้นต่ำที่ได้รับการรับรองโดย สหประชาชาติให้ใช้เป็นมาตรฐานการประเมินในมิติ ของการจัดตั้ง การดำเนินงาน ความเป็นอิสระ ขอบเขต อำนาจหน้าที่และองค์ประกอบของสถาบันสิทธิมนุษยชน แห่งชาติโดยผลการพิจารณาประเมินสถานะ แบ่งออกเป็น สถานะ ‘A’ หมายถึง สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่มีความสอดคล้องกับหลักการปารีสโดยสมบูรณ์ และ สถานะ ‘B’ หมายถึง สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่มีความสอดคล้องกับหลักการปารีสเพียงบางส่วน

การได้สถานะ ‘A’ จึงมีผลต่อความน่าเชื่อถือและน้ำหนัก ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น แลกเปลี่ยนและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของ กสม. ต่อหน่วยงานในประเทศและต่อประชาคมระหว่าง ประเทศ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความเปราะบาง เช่น สถานการณ์การชุมนุมทางการเมือง เนื่องจากสถานะ ‘A’ แสดงถึงความเป็นอิสระตามหลักการปารีสอย่าง สมบูรณ์ ตลอดจนทำให้ กสม. สามารถแสดงบทบาท และการมีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศ เช่น ในเวที สหประชาชาติ กสม. สามารถเข้าร่วมการประชุมและ กล่าวถ้อยแถลง (making statement) เพื่อแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์และข้อมูลของ กสม. ในการประชุม HRC ในเวทีเครือข่ายสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติระดับโลก ได้แก่ กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับโลก (GANHRI) และในระดับภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions: APF) โดยในการเข้าร่วมการประชุม จะมีสิทธิในการออกเสียง (vote) ในข้อตกลงต่าง ๆ สามารถส่งผู้แทนเข้าร่วมในคณะทำงาน เช่น คณะทำงานธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (Working Group on Business and Human Rights) ใน GANHRI ตลอดจนการสมัครเป็นกรรมการบริหารของกรอบความร่วมมือเหล่านั้นได้

9.๒) สรุปผลการดำเนินงานและผลสำเร็จที่สำคัญ

(๑) กสม. ชุดที่ ๓ ได้เข้าร่วมการประชุมประจำปี ตั้งแต่ครั้งที่ ๒๙ (พ.ศ. ๒๕๕๙) ถึงครั้งที่ ๓๒ (พ.ศ. ๒๕๖๒) ณ สำนักงานสหประชาชาติ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส และเข้าร่วมการประชุมครั้งที่ ๓๓ (พ.ศ. ๒๕๖๓) ผ่านระบบการประชุมทางไกลซึ่งเป็นโอกาสสำคัญที่ กสม. ได้พบปะหารือเพื่อทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนข้อมูล ความเห็น ประสบการณ์ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและแนวทางแก้ไขกับเพื่อนสมาชิก รวมถึงการหารือกับข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในเรื่องต่าง ๆ และได้รับทราบพัฒนาการใหม่ ๆ จากผลการดำเนินงานของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทั่วทุกภูมิภาค เพื่อนำบทเรียนความสำเร็จและแนวปฏิบัติที่ดีจากประสบการณ์ของเพื่อนสมาชิกมาใช้ในการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร และพัฒนากระบวนการทำงานของ กสม.

(๒) กสม. ชุดที่ ๓ ได้เข้าปฏิบัติหน้าที่ในช่วงเวลาที่ SCA เสนอให้ GANHRI ลดสถานะของ กสม. จาก 'A' เป็น 'B' ด้วยเหตุผลที่ กสม. ยังไม่มีความสอดคล้องกับหลักการปารีสอย่างสมบูรณ์ ทั้งในด้านกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยสาเหตุหลัก ๓ ประการ ได้แก่ (๑) กระบวนการสรรหาและการแต่งตั้ง กสม. ที่ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมอย่างกว้างขวาง (๒) การขาดความคึกคักทางกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประกันความเป็นอิสระของ กสม. ในบทบัญญัติของกฎหมาย และ (๓) ความล่าช้าในการจัดทำรายงานตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะกรณีเกิดสถานการณ์

ที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง อย่างไรก็ตาม กสม. ชุดที่ ๓ ได้ดำเนินการขอเข้ารับการประชุมเพื่อขอเลื่อนสถานะจาก 'B' เป็น 'A' เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑ ด้วยเห็นว่า สาเหตุของการปรับลดสถานะทั้ง ๓ ประการ กสม. ได้ผลักดันและดำเนินการในการแก้ไขข้อห่วงกังวลตามข้อเสนอแนะดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว

ด้วยเหตุดังกล่าว กสม. จึงได้ยื่นเอกสารขอทบทวนการพิจารณาประเมินสถานะใหม่และ SCA บรรจุคำขอของ กสม. เข้าสู่วาระการประชุมพิจารณาและสัมภาษณ์ผู้ทำหน้าที่แทนประธาน กสม. แบบทางไกลเพื่อประกอบการพิจารณาเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๖๓ ต่อมา เลขานุการคณะอนุกรรมการ SCA ได้มีหนังสือถึงประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แจ้งมติของ SCA ให้เลื่อนการพิจารณาการประเมินสถานะของ กสม. ไทยออกไปเป็นเวลา ๑๘ เดือน ซึ่ง กสม. ได้รับแจ้งว่าเป็นผลที่ดีมากสำหรับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ขอปรับเลื่อนสถานะ เนื่องจากจะได้มีเวลาในการแก้ไขข้อห่วงกังวลของ SCA ซึ่งมี ๔ ประเด็น ได้แก่ (๑) ความเป็นอิสระ (Independence) SCA มีความกังวลว่า หน้าที่และอำนาจตามบทบัญญัติมาตรา ๒๔๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่กำหนดให้ กสม. ต้องชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม ซึ่งไม่เคยปรากฏว่ามีสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติใดที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ในลักษณะดังกล่าว และบทบัญญัติดังกล่าวจะลดทอนความเป็นอิสระที่แท้จริงหรือที่สาธารณะรับรู้ (actual or perceived independence) SCA เสนอแนะให้ กสม. ดำเนินการสนับสนุนให้มีการยกเลิกบทบัญญัตินี้ต่อไป (๒) การสรรหาและแต่งตั้ง (Selection and appointment) SCA เห็นว่าการแต่งตั้ง กสม. ชุดใหม่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จและส่งผลให้มีช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่ กสม. ไม่สามารถลงมติเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนได้ เนื่องจากมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมได้ ซึ่ง SCA เสนอแนะให้ กสม. ผลักดันให้กระบวนการแต่งตั้งเสร็จสมบูรณ์ในช่วงเวลาที่เหมาะสมผ่านกระบวนการที่โปร่งใสและมีส่วนร่วมตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (๓) ข้อเสนอแนะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(Recommendations by NHRIs) ซึ่ง SCA ได้กล่าวถึง ข้อกังวลที่ผ่านมามีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของ กสม. ในการ จัดการกับประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนภายในระยะ เวลาที่เหมาะสม โดย SCA เสนอแนะให้ กสม. ขยาย ขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้าน สิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การติดตามเฝ้าระวัง (monitoring) เรื่องการเคารพสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ และการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในบริบท ดังกล่าว มีการใช้อำนาจหน้าที่อย่างเต็มที่ รวมถึงการ ออกข้อเสนอนแนะที่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศ แดงการณและรายงานทั้งหมดควร เปิดเผยต่อสาธารณะ เนื่องจากจะเป็นการสนับสนุนความ น่าเชื่อถือและความเป็นอิสระของ กสม. รวมทั้งส่งเสริม การเข้าถึงของประชาชนทุกคนภายในประเทศ ตลอดจน ดำเนินการติดตามผลอย่างเข้มงวดเพื่อให้แน่ใจว่า หน่วยงานของรัฐได้รับทราบและดำเนินการตามข้อเสนอแนะ ของ กสม. (๔) อำนาจหน้าที่กึ่งตุลาการ (Quasi-judicial functions) ของ กสม. ในการไกล่เกลี่ย ซึ่ง SCA มีความเห็นว่า หาก กสม. สามารถแสวงหาข้อยุติที่เป็น มิตรและเป็นความลับผ่านกระบวนการแก้ไขทางเลือกอื่น ซึ่งรวมถึงอำนาจในการแสวงหาข้อยุติของข้อพิพาทโดย สมานฉันท์ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ย จะช่วยให้ กสม. ได้ช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้รวดเร็ว มากขึ้น ซึ่งหมายถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนิน งานของ กสม. SCA จึงเสนอแนะให้ กสม. ผลักดันให้มี การขยายหน้าที่และอำนาจในการจัดการเรื่องร้องเรียน ให้รวมถึงอำนาจในการแสวงหาข้อยุติของข้อพิพาท โดยสมานฉันท์ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ย

๑.๓) ประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ข้อท้าทายและข้อเสนอแนะ

โดยที่การกลับคืนสู่สถานะ ‘A’ มีความสำคัญต่อ ความน่าเชื่อถือและการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ทั้งภายใน ประเทศและระหว่างประเทศ ดังนั้น การดำเนินการเพื่อ แก้ไขความห่วงกังวลของ SCA ทั้ง ๔ ประการข้างต้น จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการต่อ โดยในปัจจุบัน กสม. ได้ดำเนินการประสานกับฝ่ายนิติบัญญัติและ ฝ่ายบริหารในระดับต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนให้มีการยกเลิก บทบัญญัติมาตรา ๒๔๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมาตรา ๒๖

(๔) แห่ง พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ และการเพิ่มเติมหน้าที่ และอำนาจในการไกล่เกลี่ยใน พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ แล้ว รวมถึงการออกระเบียบรับรองรับเพื่อประกันความเป็นอิสระ ของ กสม. ให้มีความชัดเจนมากขึ้นในระหว่างที่รอ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ กสม. มีกำหนดที่จะส่งเอกสาร ให้แก่ SCA เพื่อขอเข้ารับการประชุมที่เลื่อนมา ๑๘ เดือน ในเดือนตุลาคม ๒๕๖๔ จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการแก้ไข ข้อห่วงกังวลในทุกด้านโดยไม่ล่าช้า

การจะดำเนินการยกเลิกบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ถือเป็นเรื่องท้าทายที่สำคัญ เนื่องจากการดำเนินการ ดังกล่าวอยู่นอกเหนือขอบเขตหน้าที่และอำนาจของ กสม. จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร รวมถึงการ สนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการร่วมกันผลักดัน ให้มีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายที่ทำให้สังคมเข้าใจ คลาดเคลื่อนในความเป็นอิสระของ กสม. ให้สำเร็จโดยเร็ว

๒) กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบัน สิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions: APF)

๒.๑) ความสำคัญของกลไก APF

กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชน แห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions: APF) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๙ เป็นกรอบความร่วมมือที่มี วัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างความร่วมมือและความ เข้มแข็งระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก ผ่านกิจกรรมการอบรม การสัมมนา การดูงาน การหารือในระดับสูง การแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ และการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งการมีทำที่ร่วมกันในเวที การประชุมระหว่างประเทศที่สำคัญ ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๕ สถาบัน ประกอบด้วยสมาชิกสามัญ (Full Members) จำนวน ๑๖ สถาบัน และสมาชิกสมทบ (Associate Members) จำนวน ๙ สถาบัน โดยจำแนกตามสถานะ ที่ได้รับการประเมินจาก GANHRI ทั้งนี้ APF เป็นองค์กร ตัวแทนระดับภูมิภาคที่เข้าร่วมใน GANHRI ได้รับเงิน ทุนสนับสนุนกิจกรรมในรูปแบบของค่าบำรุงจากสถาบัน สิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นสมาชิก สำนักงานข้าหลวงใหญ่

เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค รวมทั้งองค์การและหน่วยงานความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ

กลไกการดำเนินงานที่สำคัญของ APF ประกอบด้วย การประชุมประจำปี (Annual General Meeting: AGM) การประชุมใหญ่ทุก ๒ ปี (Biennial Conference)

(๑) การประชุมประจำปี (Annual General Meeting: AGM) เป็นการประชุมที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการ ๑ ครั้งต่อปี ซึ่งเป็นไปตามธรรมนูญของ APF โดยการประชุมดังกล่าวเปิดโอกาสให้สมาชิกของ APF ร่วมกันทบทวนผลการดำเนินงานของ APF ในช่วง ๑ ปี ที่ผ่านมา รวมถึงร่วมกันทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนสถาบันสิทธิมนุษยชนในการดำรงตำแหน่งฝ่ายบริหารของ APF การพิจารณารับรองสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติใหม่ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก APF การพิจารณาผลการตรวจสอบสถานะทางการเงิน รวมถึงการเปิดโอกาสให้เหล่าสมาชิกได้ร่วมกันหารือในประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ให้ความสนใจร่วมกันในภูมิภาค โดยการพิจารณาวาระต่าง ๆ ของการประชุมจะตัดสินใจโดยการลงคะแนนเสียง โดยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีสถานะเป็นสมาชิกสามัญ (Full Members) เท่านั้นที่สามารถลงคะแนนเสียงได้

(๒) การประชุมใหญ่ทุก ๒ ปี (Biennial Conference) ทุก ๆ สองปี โดยสมาชิกสามัญ (Full Members) จะลงคะแนนเสียงเลือกสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมประจำปี APF พร้อมการประชุมใหญ่ทุกสองปี โดยเป็นการประชุมในประเด็นหัวข้อสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ที่เป็นที่สนใจร่วมกัน ซึ่งการประชุมดังกล่าวเป็นกิจกรรมทางด้านสิทธิมนุษยชนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

๒.๒) สรุปผลการดำเนินงานและผลสำเร็จที่สำคัญ

กสม. ชุดที่ ๓ ได้เข้าร่วมการประชุมประจำปี APF ตั้งแต่ครั้งที่ ๒๑ - ๒๕ (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓) การเข้าร่วมการประชุมประจำปีของ APF ทำให้ กสม. ไทย มีโอกาสได้แสดงวิสัยทัศน์และนำเสนอผลการดำเนินงานที่สำคัญให้สถาบันสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ในภูมิภาค รวมทั้งผู้แทน

องค์การระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมประชุมได้รับทราบ รวมถึงได้รับทราบการดำเนินงานที่สำคัญของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอื่น ๆ ในภูมิภาคด้วย อีกทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสถาบันสิทธิมนุษยชนของประเทศอื่น ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานของความร่วมมือระหว่างกันต่อไป

นอกจากนี้ กสม. ยังได้สนับสนุนและเข้าร่วมการทำงานของสมาชิกในด้านต่าง ๆ ที่ APF ได้มีบทบาทสนับสนุนสมาชิก เช่น การจัดฝึกอบรมด้านสิทธิมนุษยชน การประเมินศักยภาพตนเอง (Capacity Assessment) การหารือระดับสูง (High-level Dialogue) และการให้คำแนะนำและความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย ซึ่งในช่วง กสม. ชุดที่ ๓ ได้รับการสนับสนุนการทำงานจาก APF ใน ๒ เรื่องสำคัญ ได้แก่ (๑) การสนับสนุนวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในการฝึกอบรมหัวข้อกระบวนการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. ที่เข้าอบรมได้รับการพัฒนาศักยภาพการทำงานให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล (๒) การสนับสนุนให้คำแนะนำด้านกฎหมายการประเมินทบทวนสถานะของ SCA ซึ่งเป็นความช่วยเหลือในด้านการตีความกฎหมายสำหรับการประเมินทบทวนสถานะของ กสม. และการเตรียมความพร้อมของ กสม. ก่อนเข้ารับการประเมินสถานะ ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนทั้งในเรื่องกฎหมายและกระบวนการและขั้นตอนในการเข้ารับการประเมินสถานะของ กสม.

๒.๓) ประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ข้อท้าทายและข้อเสนอแนะ

โดยที่ กสม. ได้ถูกปรับลดสถานะใน GANHRI กสม. จึงมีสถานะเป็นสมาชิกสมทบ (Associate Member) ของ APF ซึ่งไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงในคณะกรรมการบริหาร APF และไม่สามารถเป็นผู้แทนของ APF ในการดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะกรรมการบริหาร GANHRI ตลอดจนไม่มีสิทธิออกเสียงในวาระต่าง ๆ ของการประชุม APF ดังนั้น การขอปรับสถานะของ กสม. ใน GANHRI จึงมีผลต่อบทบาทของ กสม. ในกรอบความร่วมมือ APF ด้วย กสม. จึงควรร่วมมือกับ APF ในการปรึกษาหารือ โดยเฉพาะในด้านกฎหมาย เพื่อขอเข้ารับการประเมินสถานะใน GANHRI

อย่างไรก็ดี กสม. ยังคงให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมประจำปี APF และการประสานความร่วมมือกับ APF อย่างแข็งขัน รวมถึงการขอรับการสนับสนุนการทำงานของ กสม. ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดย กสม. ได้เคยร่วมโครงการการประเมินศักยภาพตนเอง (Capacity Assessment) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง APF และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) และสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the High Commissioner for Human Rights: OHCHR) ที่จะประเมินช่องว่างระหว่างศักยภาพของสถาบันกับมาตรฐานที่คาดหวัง เพื่อเป็นพื้นฐานในการร่วมกันพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งตามแผนงานที่กำหนดร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการดังกล่าวได้ผ่านมาเป็นเวลานานและขาดความต่อเนื่อง ดังนั้น หากจะมีมติที่จะเข้าร่วมโครงการใหม่ก็น่าจะเป็นการช่วยส่งเสริมการพัฒนาองค์กรได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการปรึกษาหารือระดับสูง (High-level Dialogue) ระหว่างผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับผู้ที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่ดีรวมถึงผู้เชี่ยวชาญของ APF เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ อันอาจเป็นประโยชน์แก่ กสม. ชุดใหม่ที่กำลังจะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่

๓) กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia National Human Rights Institutions Forum: SEANF)

๓.๑) ความสำคัญของกลไก SEANF

SEANF เป็นกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งทั้งในรูปแบบของคณะกรรมการและผู้ตรวจการ จัดตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ ปัจจุบัน มีสมาชิกประกอบด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจาก ๖ ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย โดย ๔ ประเทศแรกเป็นสถาบันเริ่มก่อตั้ง ต่อมา ได้มี

สมาชิกเพิ่มคือ ติมอร์-เลสเต (๒๕๕๓) และเมียนมา (๒๕๕๕) ซึ่ง SEANF เป็นกรอบความร่วมมือที่สถาบันสมาชิกมีสถานะที่เท่าเทียมกัน มุ่งให้เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงาน และพัฒนาความร่วมมือในด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในมิติต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นที่สนใจร่วมกันในภูมิภาค

แผนยุทธศาสตร์ของ SEANF ฉบับแรก เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และปัจจุบัน อยู่ในระยะของฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) โดยมีประเด็นตามแผนยุทธศาสตร์ ๖ เรื่อง ได้แก่ (๑) การเคลื่อนย้ายของบุคคล (Movement of people) (๒) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (Business and human rights) (๓) สิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน (Environment and human rights) (๔) การป้องกันและการต่อต้านความรุนแรงสุดขั้ว (Preventing and countering violent extremism) (๕) สิทธิของกลุ่มเปราะบาง (Rights of vulnerable groups) และ (๖) เป้าหมายเพื่อการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

กลไกการดำเนินงานของ SEANF ประกอบด้วย การประชุม ๒ ระดับ ได้แก่ การประชุมประจำปี (Annual Meeting) และการประชุมระดับเจ้าหน้าที่ (Technical Working Group)

(๑) การประชุมประจำปี (Annual Meeting) จัดขึ้นปีละ ๑ ครั้ง โดยมีประธานสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นสมาชิก SEANF เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนในการเข้าร่วมการประชุม เพื่อหารือและตัดสินใจร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ของ SEANF โดยมีประธาน SEANF ซึ่งแต่ละสถาบันจะหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่ ทำหน้าที่เจ้าภาพและประธานการประชุม

(๒) การประชุมระดับเจ้าหน้าที่ (Technical Working Group) จัดขึ้นปีละ ๒ ครั้ง เพื่อหารือร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากการประชุมประจำปี และการเตรียมการก่อนที่จะนำเข้าสู่การประชุมประจำปี

นอกจากนี้ สมาชิก SEANF แต่ละสถาบันได้จัดการประชุมอื่น ๆ ระหว่างปี โดยเชิญสมาชิก SEANF เข้าร่วมด้วย เช่น การประชุมพิเศษ การประชุมหารือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสนับสนุนประเด็นหลักซึ่งจะดำเนินการของ SEANF ในแต่ละปี และการกระชับความร่วมมือระหว่างกัน

๓.๒) สรุปผลการดำเนินงานและผลสำเร็จที่สำคัญ

(๑) ในช่วงของ กสม. ชุดที่ ๓ ได้ร่วมพัฒนาและกระชับความร่วมมือกับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในกรอบ SEANF ให้มีความเข้มแข็งและเกิดผลที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น สมาชิก SEANF ได้รับรอง “ข้อบังคับการดำเนินงาน” (Rules of Procedure) เพื่อเป็นเอกสารพื้นฐานในการกำหนดแนวทางความร่วมมือและกำลังอยู่ในระหว่างการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการถาวร ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอินโดนีเซียรับเป็นเจ้าภาพและกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการจัดตั้ง

(๒) กสม. ได้ปฏิบัติหน้าที่ประธาน SEANF ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งตรงกับครบรอบ ๗๐ ปี ของการรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration on Human Rights: UDHR) ทำให้ กสม. ได้เป็นผู้แทนของ SEANF ในการจัดกิจกรรมพิเศษร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) สำนักงานประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งการจัดการอภิปรายหัวข้อ “สิทธิมนุษยชนในฐานะที่เป็นปัจจัยเพื่อการบรรลุเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Human Rights as an Enabling Factor to Achieving SDGs) ตลอดจนการให้การรับรองแถลงการณ์ของ SEANF ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SEANF Statement on Human Rights and SDGs)

นอกจากนี้ ในช่วงระหว่างการดำรงตำแหน่งประธาน SEANF ได้มีการรับรองแผนปฏิบัติการของ SEANF (SEANF Action Plan) ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ ฉบับที่ ๒ รวมทั้งการจัดกิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกับสถาบัน RWI (Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law) เรื่อง “การละเมิดสิทธิมนุษยชนและผลกระทบข้ามพรมแดน: การแก้ไขปัญหาช่องว่างของการคุ้มครองโดยผ่านกลไก

ความรับผิดชอบนอกอาณาเขต” และกับสมาคมเพื่อการป้องกันการทรมาน (Association for the Prevention of Torture: APT) ในการพัฒนาแนวปฏิบัติในระดับภูมิภาคของ SEANF ว่าด้วยการป้องกันการทรมานขึ้น

(๓) ในปี ๒๕๖๒ กสม. ยังได้มีการประชุมหารือร่วมกับผู้แทนไทยในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: AICHR) และคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก (ASEAN Commission on the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children: ACWC) เพื่อร่วมกันผลักดันการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่ข้ามพรมแดนในภูมิภาค เช่น ประเด็นมลพิษทางอากาศและฝุ่นควันขนาดเล็กที่ข้ามพรมแดน (Haze) และประเด็นปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ซึ่งต่อมาได้นำมาสู่การประชุมร่วมกันแบบทางไกลอย่างไม่เป็นทางการเป็นครั้งแรกระหว่าง SEANF และ AICHR ในระหว่างการประชุมประจำปีของ SEANF ครั้งที่ ๑๗ แบบทางไกล ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๓ ซึ่งในการประชุมดังกล่าว กสม. ได้นำเสนอ เรื่อง “การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชนและการสนับสนุนการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย” เพื่อนำเสนอความสำเร็จและตัวอย่างการปฏิบัติที่ดีของ กสม. ด้วย

๓.๓) ประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ข้อท้าทายและข้อเสนอแนะ

(๑) ในช่วงการดำเนินการของ กสม. อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนารอบความร่วมมือของ SEANF มีความก้าวหน้าและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยมีกิจกรรมสำคัญหลายประการและยังต้องดำเนินการต่อเนื่องหลายประการ อาทิ (๑) การจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการถาวร (SEANF Permanent Secretariat) ซึ่งในการประชุมประจำปีของ SEANF ครั้งที่ ๑๗ แบบทางไกล ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ที่ประชุมได้เห็นชอบให้มีการลงนามร่างข้อบังคับการดำเนินการ (Rules of Procedure: RoP) ของ SEANF ที่ได้ให้ความเห็นชอบร่วมกันเป็นการชั่วคราว (Provisionally Adopt) ไว้แล้วตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ ซึ่งได้กำหนดกรอบการบริหารจัดการ

คำสมาชิกรวมถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานเลขาธิการถาวร ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของอินโดนีเซีย (Komnas HAM) กำลังอยู่ในระหว่างการเจรจาร่างข้อตกลงกับประเทศเจ้าภาพ (Host Country Agreement) คือ รัฐบาลของอินโดนีเซีย ในการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการถาวร (๒) การจัดตั้งและดำเนินการของคณะทำงานเพื่อพิจารณาเอกสาร “หลักปฏิบัติและกรอบความร่วมมือของ SEANF ในการป้องกันการทรมานและการกระทำที่มีขอบในรูปแบบอื่น” ซึ่ง กสม. ได้เสนอเอกสารดังกล่าวในการประชุม SEANF ประจำปีครั้งที่ผ่านๆ มา เพื่อเป็นความร่วมมือในการต่อต้านการทรมานให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งจะต้องเสนอผลการพิจารณาในการประชุมประจำปี SEANF ในครั้งต่อไป (๓) การดำเนินงานของคณะทำงานยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารของ SEANF ซึ่งเป็นกลไกตามแนวปฏิบัติเพื่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของ SEANF (Guidelines for the Use of SEANF Social Media Platform) ที่จะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ของ SEANF ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในภูมิภาค

(๒) ปัญหาสิทธิมนุษยชนยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทายในความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในระดับความร่วมมือระหว่างรัฐบาลในภูมิภาค รวมถึงในกรอบของอาเซียน และความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วยกัน เพราะแต่ละประเทศในภูมิภาคต่างมีท่าทีและให้ความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นเรื่องท้าทายในการแสวงหาความร่วมมือในประเด็นที่เป็นที่สนใจ

ร่วมกันของ SEANF รวมถึงการแสวงหาความร่วมมือกับรัฐบาลในภูมิภาค ภาควิชาสังคม รวมถึงกลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียนที่มีอยู่ ได้แก่ AICHR และ ACWC และโดยที่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในกรอบ SEANF ต่างมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงอย่างเท่าเทียมกัน จึงเป็นทั้งจุดแข็งที่ กสม. และสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอื่น ๆ จะสามารถเสนอความร่วมมือเชิงรุกได้ แต่ก็มีความท้าทายในการได้รับฉันทามติในการดำเนินการร่วมกัน โดย SEANF ควรยึดหลักการของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคที่ต้องสอดคล้องกับอำนาจและหน้าที่ตามหลักการปารีส (Paris Principles) โดยต่อเนื่องต่อไป ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งสำหรับการเรียนรู้ประสบการณ์ในการรับมือและการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของภูมิภาคร่วมกัน

๔) ความร่วมมือกับกลไกสิทธิมนุษยชนในกรอบสหประชาชาติ

๔.๑) ความสำคัญของความร่วมมือกับกลไกสิทธิมนุษยชนในกรอบสหประชาชาติ

สหประชาชาติสนับสนุนให้ (กสม.) ในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีความร่วมมือกับกลไกการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ (Universal Periodic Review: UPR) ซึ่งเป็นกลไกภายใต้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Human Rights Council: HRC) ที่กำหนดให้ทุกประเทศสมาชิกจัดทำรายงานทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศเพื่อเสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน โดยมีรอบการทบทวนประมาณ ๔ ปีครั้ง อันเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติตามพันธกรณีและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเทศ เนื่องจากสหประชาชาติเห็นว่าสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศ จึงสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศของตนแก่กลไกดังกล่าวได้เป็นอย่างดี โดยการจัดทำรายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศคู่ขนานไปกับรายงานที่จัดทำโดยภาครัฐหรือที่เรียกว่า “รายงานคู่ขนาน” (Alternative Report) ส่งให้สหประชาชาติเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาติดตามการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน

ในประเทศตามเวลาที่กำหนด โดยหลังจากที่พิจารณา รายงานทั้งของภาครัฐและของภาคส่วนต่าง ๆ แล้ว ประเทศต่าง ๆ จะให้ข้อเสนอแนะแก่ประเทศที่ถูกทบทวน ในประเด็นที่ยังควรต้องปรับปรุงซึ่งประเทศที่ถูกทบทวน มีสิทธิที่จะรับหรือไม่รับข้อเสนอแนะใด ๆ ก็ได้ หลังจากนั้น ประเทศที่ถูกทบทวนจะต้องนำข้อเสนอแนะที่รับมา ไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และรายงานผลการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในการทบทวนรอบถัดไป

๔.๒) สรุปผลการดำเนินงานและผลสำเร็จที่สำคัญ

ในปี ๒๕๖๔ ประเทศไทยครบกำหนดส่งรายงาน UPR รอบที่ ๓ ซึ่ง กสม. อยู่ในระหว่างการจัดทำรายงานคู่ขนาน ด้วยเพื่อจัดส่งให้สหประชาชาติพิจารณาควบคู่กับรายงาน ที่จัดทำโดยรัฐบาล (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม ๒๕๖๔) โดยสาระสำคัญของรายงานจะประกอบด้วยเสนอ สถานการณ์และปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญของไทย ในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔ ความคืบหน้าการดำเนินการ ตามข้อเสนอแนะที่ไทยรับมาปฏิบัติ สถานการณ์การ แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน สถานการณ์การชุมนุม ทางการเมืองของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน รวมทั้งสถานการณ์และปัญหาสิทธิในกระบวนการ ยุติธรรม นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และความรุนแรง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีต่อประเด็น ปัญหาดังกล่าว

ทั้งนี้ เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ข้อมูลที่ปรากฏ ในรายงานคู่ขนานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ของประเทศไทยตามกระบวนการ Universal Periodic Review รอบที่ ๓ ของ กสม. นอกจากจะนำเสนอต่อ สหประชาชาติเพื่อประกอบการพิจารณาของประเทศ สมาชิกแล้ว กสม. จะนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อนำมา แก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชนภายในประเทศต่อไป

๔.๓) ประเด็นสำคัญที่เห็นว่าต้องดำเนินการต่อเนื่อง ข้อท้าทายและข้อเสนอแนะ

ภายหลังจากที่กระบวนการพิจารณา รายงาน UPR ของประเทศไทยเสร็จสิ้น โดยรัฐบาลไทยจะประกาศ รับและไม่รับข้อเสนอแนะต่าง ๆ กสม. มีภารกิจในการ ทำหน้าที่เป็นกลไกติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ

จากกระบวนการ UPR เพื่อให้รัฐบาลดำเนินงานสอดคล้อง กับข้อเสนอแนะที่รับมาปฏิบัติ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติที่ทำให้เกิดการเคารพ และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้ดียิ่งขึ้น

ในห้วงที่ผ่านมา กสม. อาจยังไม่ได้ดำเนินการกระบวนการ ติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ UPR เป็นการเฉพาะ และต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การติดตามการปฏิบัติตาม ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากกระบวนการ UPR มีประสิทธิผล กสม. อาจพิจารณากลไกหรือกระบวนการติดตาม การปฏิบัติตามการดำเนินการตามข้อเสนอแนะ ที่ประเทศไทยได้รับจากกระบวนการ UPR รวมถึง การขับเคลื่อนให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากกระบวนการ UPR ให้เกิด ผลเป็นรูปธรรมต่อไป

๕) ความร่วมมือกับคณะกรรมการประจำ สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน (Treaty Bodies)

๕.๑) ความสำคัญของความร่วมมือกับคณะกรรมการ ประจำสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน

กสม. ในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมี ความร่วมมือกับคณะกรรมการประจำสนธิสัญญา ด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Treaty Bodies) เพื่อส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน ในประเทศสอดคล้องกับบรรทัดฐานและพันธกรณี ด้านสิทธิมนุษยชนของไทยที่เกิดจากการเข้าเป็นภาคี สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่าง ๆ

การจัดทำรายงานคู่ขนาน (Parallel Report) เพื่อเสนอ ต่อคณะกรรมการที่ได้รับการจัดตั้งตามสนธิสัญญา ที่ประเทศไทยเป็นภาคีดังกล่าว ถือเป็นกลไกหนึ่งในการ ติดตามการดำเนินการของรัฐภาคีให้เป็นไปตามพันธกรณี และเจตนารมณ์ของสนธิสัญญาฉบับนั้น ๆ โดยสาระของ รายงานจะประกอบด้วยพัฒนาการสำคัญ ประเด็นปัญหา ที่ กสม. เห็นว่าอาจยังมีการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับ พันธกรณี และข้อเสนอแนะต่อรัฐในการแก้ไขข้อจำกัด เหล่านั้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเคารพและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น การจัดทำรายงาน คู่ขนาน เพื่อให้ข้อมูลต่อคณะกรรมการประจำสนธิสัญญา ถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบัน

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติและถูกคาดหวังจากสหประชาชาติ โดยคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาฯ จะพิจารณาให้ความสำคัญกับข้อมูลจากสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากองค์กรภาคประชาสังคมอื่น ๆ ประกอบกับข้อมูลที่เสนอโดยภาครัฐ ก่อนที่จะสรุปความเห็น และให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้รัฐภาคีนำไปดำเนินการปรับปรุงภายในประเทศต่อไป

๕.๒) สรุปผลการดำเนินงานและผลสำเร็จที่สำคัญ

กสม. ชุดที่ ๓ ได้ทำหน้าที่เป็นกลไกในการติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ด้วยการจัดทำรายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศเสนอต่อคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาติดตามการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศ จำนวน ๔ ฉบับ ได้แก่

(๑) รายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) เมื่อปี ๒๕๕๙

(๒) รายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) เมื่อปี ๒๕๖๐

(๓) รายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: CERD) เมื่อปี ๒๕๖๓

(๔) รายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) เมื่อปี ๒๕๖๓

ทั้งนี้ กสม. อยู่ระหว่างการจัดทำรายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ จำนวน ๒ ฉบับ ได้แก่ รายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) และรายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR)

๕.๓) ประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ข้อท้าทายและข้อเสนอแนะ

(๑) บทบาทในการจัดทำรายงานคู่ขนาน

โดยที่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติถูกคาดหวังจากกลไกของสหประชาชาติให้มีบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้น การจัดทำรายงานคู่ขนานเพื่อเสนอต่อกลไกคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญประจำสนธิสัญญาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งและควรดำเนินการทุกครั้งที่รัฐบาลเสนอรายงานของประเทศ ซึ่งการจัดทำรายงานดังกล่าวควรได้มีการรับฟังและเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

(๒) บทบาทในการติดตามการปฏิบัติตามการดำเนินการตามข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยได้รับจากคณะกรรมการประจำสนธิสัญญา (Treaty bodies)

นอกเหนือจากบทบาทในการจัดทำรายงานคู่ขนานแล้ว สหประชาชาติคาดหวังให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีบทบาทสำคัญในการติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่รัฐภาคีได้รับจากคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาชุดต่าง ๆ ในรูปของข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ดังนั้น การติดตามผลการดำเนินงานหลังจากที่กลไกของสหประชาชาติมีข้อเสนอแนะยังถือเป็นภารกิจสำคัญของ กสม. ที่ควรได้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับประเทศเป็นไปตามพันธกรณีของประเทศ

(๓) บทบาทหน้าที่ในการเป็นกลไกอิสระระดับชาติเพื่อติดตามพันธกรณีที่สนธิสัญญากำหนดไว้เป็นการเฉพาะ

สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่จัดทำขึ้นในระยะหลังบางฉบับมีบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องจัดตั้งกลไกระดับชาติที่เป็นอิสระเพื่อติดตามการปฏิบัติตามสนธิสัญญาของรัฐภาคี ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ (Optional Protocol to the Convention Against Torture: OPCAT) ซึ่งในหลายประเทศได้มอบหมายให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่ดังกล่าว

ในส่วนของอนุสัญญา CRPD กสม. ได้รับการทาบทามให้ทำหน้าที่เป็นกลไกอิสระในการติดตามการปฏิบัติตามอนุสัญญา^{๓๔} อย่างไรก็ดี ที่ผ่านมา แม้ กสม. จะได้รับเรื่องร้องเรียนและมีข้อเสนอแนะในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของคนพิการก็ตาม หากยังมีได้มีกลไกภายในเป็นการเฉพาะในการติดตามการปฏิบัติตามอนุสัญญา CRPD และดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (stakeholders) ทั้งภาครัฐ อาทิ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะองค์กรด้านคนพิการ

นอกจากนี้ในระหว่างที่ประเทศไทยอยู่กำลังพิจารณาเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ (Optional Protocol to the Convention

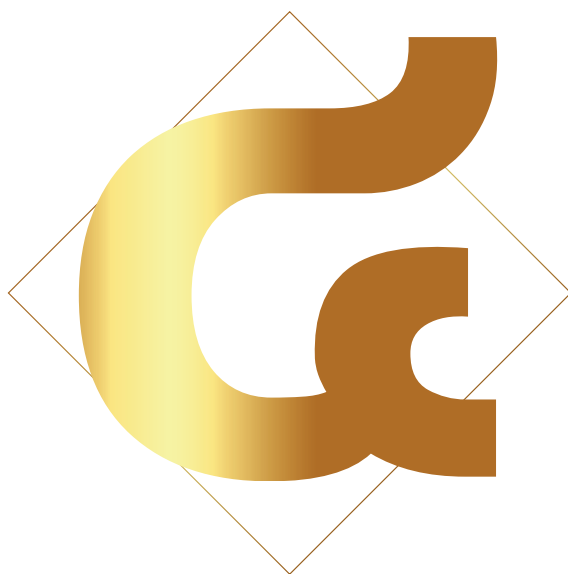
against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: OPCAT) ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องจัดตั้งกลไกป้องกันการทรมานระดับชาติ (National Preventive Mechanism: NPM) เพื่อตรวจเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัวบุคคลประเภทต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น ห้องขังผู้ต้องหาในสถานีตำรวจ เรือนจำ ทัณฑสถาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน สถานที่กักตัวผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย สถานสงเคราะห์ โรงพยาบาลจิตเวช และสถานที่อื่น ๆ ที่บุคคลถูกจำกัดเสรีภาพเพื่อป้องกันการทรมาน ซึ่งในขั้นนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้หารือและทาบทาม กสม. ให้พิจารณาทำหน้าที่เป็นกลไกอิสระในการป้องกันการทรมานตามพิธีสาร OPCAT และ กสม. ได้ตอบรับในหลักการแล้ว^{๓๕} ที่ผ่านมา กสม. ได้ดำเนินการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงพร้อมจัดทำรายงานการตรวจเยี่ยมอยู่แล้ว แม้ว่าประเทศไทยยังมิได้เป็นภาคีพิธีสารดังกล่าว อย่างไรก็ดี กสม. อาจเตรียมการรองรับการเป็นกลไกอิสระเพิ่มเติม เช่น การพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ และทักษะที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว เป็นต้น

อนึ่ง ในการดำเนินบทบาทหน้าที่ในการเป็นกลไกอิสระติดตามพันธกรณีนั้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากรอย่างเพียงพอ ซึ่งหากมีบทบัญญัติทางกฎหมายที่ระบุชัดเจนว่าให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการติดตามหรือตรวจเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัวบุคคลประเภทต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่กลไกอิสระติดตามพันธกรณีแล้ว ย่อมเอื้ออำนวยให้ได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรอย่างเพียงพอ

^{๓๔} อนุสัญญา CRPD กำหนดให้รัฐภาคีต้องจัดตั้งกลไกอิสระในการติดตามการปฏิบัติตามอนุสัญญา สำหรับประเทศไทย รัฐบาลโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ทาบทามให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่ดังกล่าว ตามหนังสือสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ พม ๐๖๐๒/๔๒๒๓ ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๒ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ตอบรับทำหน้าที่เป็นกลไกอิสระตามข้อ ๓๓ วรรคสองของอนุสัญญา CPRD ตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด่วน ที่ สม ๐๐๐๑.๐๔/๒๒๐๒ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๒

^{๓๕} มติที่ประชุม กสม. ด้านบริหาร ครั้งที่ ๓๐/๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๙ เห็นชอบการทำหน้าที่ของ กสม. เป็นกลไกป้องกันการทรมานระดับชาติ (National Preventive Mechanism: NPM)

บทที่

ผลการดำเนินงานที่สำคัญ

๔.๑ การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ป่าไม้ สิทธิชุมชน	๔.๕ สิทธิมนุษยชนและสถานการณ์ความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนใต้
๔.๒ อุตกิจและสิทธิมนุษยชน	๔.๖ ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์ การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (Covid-19)
๔.๓ การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้มีปัญหาด้านและสิทธิ สตรี	๔.๗ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การโฆษณา และเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง
๔.๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	

กสม. ชุดที่ ๓ ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งหมายที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบให้มีความสำคัญในการดำเนินงานด้วยการประสานและแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และภาคประชาชน ตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งได้กำหนดประเด็นสำคัญหรือพื้นที่สำคัญในการปฏิบัติงานประจำปีด้านสิทธิมนุษยชน สำหรับเป็นกรอบการดำเนินงานในปีนั้นไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ ประกอบด้วย ๑) การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ป่าไม้ สิทธิชุมชน ๒) ธุรกิจและสิทธิมนุษยชน ๓) การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้มีพหุสถานและสิทธิสตรี ๔) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ๕) สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ๖) ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (Covid-19) และ ๗) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การโฆษณา และเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง รวมทั้งได้จัดทำและเผยแพร่ข้อเสนอแนะบางกรณีที่สำคัญ อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย หรือการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตลอดจนเพื่อเป็นการส่งเสริม การป้องกันและแก้ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

๔.๑ การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ป่าไม้ สิทธิชุมชน

ประกอบด้วยการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม รวมถึงทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสิทธิชุมชน

๔.๑.๑ การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้

กสม. ทุกชุดที่ผ่านมา ได้รับเรื่องราวร้องเรียนจำนวนมากเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะที่ดิน และป่าไม้ ปัญหาส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากในทางกฎหมายที่ดินเป็นทรัพยากรของแผ่นดิน หรือของรัฐเป็นอันดับแรก โดยกำหนดโทษอาญาสำหรับผู้ใช้ที่ดินของรัฐโดยไม่ได้รับอนุญาต เมื่อที่ดินส่วนใหญ่ในประเทศเป็นของรัฐ

และรัฐทำการตรวจสอบการถือครองที่ดินของประชาชน จึงพบว่ามีประชาชนที่ถือครองที่ดินของรัฐโดยไม่มีเอกสารสิทธิและไม่รับอนุญาตตามกฎหมาย เพื่อใช้ทำการเกษตร และสร้างที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินที่เป็นพื้นที่ป่าไม้ หรือพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย และที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รัฐจึงมีนโยบายทวงคืนที่ดินให้กลับมาอยู่ในความดูแลของรัฐ โดยไล่รื้อและดำเนินคดีอาญากับผู้ครอบครองที่ดินที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์และที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ทำให้เกิดข้อพิพาทกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ภาครัฐดำเนินการตามมาตรการทวงคืนผืนป่าตามคำสั่ง คสช. ที่ ๖๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๗ และที่ ๖๖/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ มีประชาชนหลายพื้นที่ร้องเรียนโดยมักอ้างว่าถูกภาครัฐขับไล่ให้ออกจากที่ดินซึ่งตนครอบครองทำประโยชน์เป็นเวลานาน ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาที่ดินทับซ้อนที่มีการร้องเรียนได้เป็น ๓ กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มปัญหาที่ดินทำกินทับซ้อนกับเขตป่าไม้ตามกฎหมาย และพื้นที่อนุรักษ์ กลุ่มปัญหาที่ดินของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic and Local Traditional Group) และกลุ่มปัญหาการครอบครองที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน

จากการตรวจสอบพบว่า ปัญหาในพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย ทั้งในส่วนที่ทับซ้อนกับพื้นที่ทำกิน และในส่วนที่เป็นที่ดินของชุมชนชาติพันธุ์ มีสาเหตุหลักมาจากกฎหมายภายในของประเทศไทยกำหนดให้ที่ดินที่ไม่มีเอกสารได้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินเป็น “ป่าไม้” ทั้งหมด โดยไม่ได้พิจารณาสภาพความเป็นจริงของที่ดิน นอกจากนั้น บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับพื้นที่อนุรักษ์ซึ่งมีโทษทางอาญา ยังมี “ข้อกฎหมายปิดปาก” ที่ไม่ยอมให้นายทุนหลักฐานพิสูจน์ข้อเท็จจริงในชั้นศาลว่า ประชาชนที่ถือครองที่ดินอยู่มาก่อนการประกาศเขตป่าและไม่ได้บุกรุกที่ดินของรัฐ โดยกำหนดว่า กรณีประชาชนถือครองที่ดินมาก่อนการกำหนดเขตป่าไม้แต่ไม่แจ้งการถือครองภายในกำหนดระยะเวลา ให้ถือว่าประชาชนสละสิทธิในที่ดินนั้น โดยไม่พิจารณาว่าประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งในอดีตการคมนาคมและการติดต่อสื่อสารไม่สะดวก ไม่มีไฟฟ้า และประชาชนไม่รู้หนังสือหรือรู้ภาษาราชการไทย โดยเฉพาะชุมชนชาติพันธุ์ที่อยู่ในป่า จะทราบถึงการกำหนดเขตดังกล่าวหรือไม่ จึงกระทบต่อสิทธิของประชาชน และในส่วนที่ดินที่สงวนหวงห้ามไว้

เป็นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนกลางสำหรับใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือสงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน กสม. พบว่ามีปัญหาแนวเขตไม่ชัดเจน เนื่องจากการสงวนหวงห้ามในอดีตกำหนดแต่เพียงแนวเขตคร่าว ๆ ไม่มีการรังวัดพื้นที่และจัดทำแผนที่ไว้

ในระหว่างปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๑ กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ตามหน้าที่และอำนาจที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะ ที่ ๑/๒๕๖๐ เพื่อแก้ไขปัญหาเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติกับที่ดินเอกชนทับซ้อนกัน และกรณีราษฎรได้รับความเดือดร้อนจากมาตรการทวงคืนผืนป่า ตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๖๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๗ และที่ ๖๖/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๗

เป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนกรณีราษฎรจากหลายพื้นที่กล่าวอ้างว่าพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย พื้นที่อนุรักษ์ และที่ดินที่ประชาชนถือครองทับซ้อนกัน และกล่าวอ้างว่ามีการจับกุมดำเนินคดีและการขับไล่ราษฎรโดยไม่ได้มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเบื้องต้น ซึ่ง กสม. เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ ให้กำหนดพื้นที่ป่าตามสภาพความเป็นจริง แก้ไขกฎหมายปิดปากในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธินำพยานหลักฐานพิสูจน์ว่าถือครองพื้นที่ก่อนกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ และมิได้บุกรุกพื้นที่ และแก้ไขพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้มีบทบัญญัติที่สามารถนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์การถือครองพื้นที่ได้เช่นเดียวกัน รวมถึงเสนอแนะให้ภาครัฐพิสูจน์สิทธิในที่ดินตามเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันก่อนไล่รื้อและดำเนินคดีอาญา และควรสนับสนุนสิทธิเชิงกลุ่ม (Collective Right) กรรมสิทธิ์ร่วม

(Common property) ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ป่าไม้โดยไม่ต้องออกเอกสารสิทธิ

ผลการดำเนินการ พบว่าไม่ได้รับการตอบรับที่ดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าใดนัก กล่าวคือ รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติการแทนนายกรัฐมนตรี มีคำสั่งมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานหลักในการนำข้อเสนอแนะของ กสม. ไปพิจารณา ร่วมกับกระทรวงกลาโหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐ แจ้งว่า คณะรัฐมนตรีรับทราบสรุปผลการพิจารณาและผลการดำเนินการต่อข้อเสนอแนะดังกล่าวของ กสม. ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีแล้ว โดยไม่ได้พิจารณาผลสรุปของกระทรวงดังกล่าวว่า ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะของ กสม. อย่างเหมาะสมแล้วหรือไม่ หรือมีความจำเป็นที่ไม่อาจดำเนินการได้ หรือต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการอย่างไรใด ๆ ซึ่งไม่เป็นไปตามบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑ กสม. จึงได้มีหนังสือขอให้คณะรัฐมนตรีทบทวนมติเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐ และพิจารณาการดำเนินการตามข้อเสนอแนะ ที่ ๑/๒๕๖๐ ของ กสม. ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง

อย่างไรก็ตาม กสม. ก็ยังไม่ได้รับแจ้งผลการดำเนินการจากคณะรัฐมนตรี เมื่อคณะรัฐมนตรีมีได้แจ้งผลการดำเนินการและไม่ได้แจ้งเหตุผลใด ๆ ภายในเวลาอันสมควร กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๓๘/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ เห็นชอบให้เผยแพร่ข้อเสนอแนะที่ ๑/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๐ ต่อสื่อมวลชนทางเว็บไซต์ และสื่อสาธารณะอื่น ๆ ของ สำนักงาน กสม. ต่อไป

๒) ข้อเสนอแนะ ที่ ๕/๒๕๖๐ เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงการปรับปรุงกฎหมาย กรณีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๓๑/๒๕๖๐ เรื่อง การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรและประโยชน์สาธารณะของประเทศ

สืบเนื่องจากหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีคำสั่ง ที่ ๓๑/๒๕๖๐ เรื่อง การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรและประโยชน์สาธารณะของประเทศ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๐ มีสาระสำคัญว่า ในกรณีมีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ด้านพลังงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีอำนาจพิจารณาให้ความยินยอมหรืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้มาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อดำเนินกิจการอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อันกระทบต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่มีสาระสำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร จึงเห็นว่าการดำเนินการตามคำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ อาจมีผลกระทบต่อสิทธิในที่ดินทำกินของเกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

กสม. ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การอนุญาตให้เอกชนเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อประกอบกิจการด้านพลังงาน หรือเพื่อการเหมืองแร่ ซึ่งเป็นรายย่อย เฉพาะรายยังไม่สามารถเชื่อมโยงกับแนวทางการปฏิรูปประเทศทั้งด้านการปฏิรูปเกษตรกรรมหรือปฏิรูปพลังงานได้ ทั้งการปฏิรูปพลังงานไม่อาจเกิดได้จากการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผลิตพลังงานหมุนเวียนขึ้นทดแทนพลังงานฟอสซิล แต่น่าจะอยู่ที่ความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมผลิตพลังงาน จึงพิจารณาได้ยากว่าคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ เป็นไปเพื่อปฏิรูปพลังงาน และเนื่องจากคำสั่งดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิของเกษตรกรที่ได้รับ

การรับรองตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ ดังนี้ ในการดำเนินนโยบายของรัฐเพื่อให้สามารถนำที่ดินซึ่งรัฐเห็นว่าไม่เหมาะสมกับการทำเกษตรไปให้เอกชนประกอบกิจการอื่นซึ่งเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ ควรต้องคำนึงถึงความจำเป็นตามมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งควรพิจารณาถึงความได้สัดส่วนในการออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ กับการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งหากรัฐใช้วิธีการตามปกติในการตรากฎหมายแทนการออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ก็จะทำให้เกิดกระบวนการตรวจสอบให้เกิดความรอบคอบในการตรากฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไว้สำหรับผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สิน ในส่วนของสิทธิในการครอบครองและทำกินของเกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ นั้น กสม. เห็นว่า คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ น่าจะขัดต่อหลักนิติธรรมและหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ถือว่าใครครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินโดยชอบย่อมมีสิทธิทำกิน อันเป็นหลักสำคัญของการปฏิรูปที่ดิน กรณีนี้จึงน่าจะไม่สามารถคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และหลักสิทธิมนุษยชนตามกติกา ICESCR และผลกระทบต่อสิทธิของเกษตรกรตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ กสม. เห็นว่า คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ กระทบต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ ที่มุ่งคุ้มครองการดำรงชีวิตของเกษตรกรซึ่งไม่มีที่ดินทำกินหรือมีแต่ไม่เพียงพอ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิดังกล่าวอาจถูกจำกัดได้ แต่ควรทำเฉพาะเท่าที่จำเป็นอย่างยิ่ง การออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ดังกล่าว จะทำให้อุณหภูมิของกฎหมายเปลี่ยนแปลงไป และไม่สามารถดำรงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ ไว้ได้อีกต่อไป และการที่คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ ให้อำนาจในการออกกฎกระทรวง และระเบียบ จึงมีผลเป็นการให้อำนาจเพิ่มเติมจากคำสั่งหัวหน้า คสช. ซึ่งอาจขยายไปกระทบ

สิทธิเกษตรกรมากขึ้น ทั้งนี้ หากรัฐบาลจะดำเนินนโยบายด้านพลังงานโดยใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินโดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ ก็จะเป็นกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นไปตามหลักในการตรากฎหมาย ซึ่งต้องใช้หลักนิติธรรม กสม. เห็นว่ารัฐมีอำนาจในการจัดการที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน หากรัฐสามารถแสดงให้เห็นว่าได้ดำเนินการในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ แล้ว รวมถึงการพิสูจน์ให้เห็นว่ามีความได้สัดส่วนระหว่างการคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรกับประโยชน์ส่วนรวมของรัฐในการอนุญาตให้เอกชนเข้าทำกิจการอื่น

กสม. จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะไปยังคณะรัฐมนตรีดังนี้ (๑) ควรเสนอให้ คสช. พิจารณาทบทวนคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ ให้สอดคล้องต่อหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๒) ควรเสนอให้ คสช. พิจารณาทบทวนคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ ข้อ ๘ เนื่องจากการแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อรองรับกิจการอื่นที่ไม่ใช่เกษตรกรรม จะทำให้เจตนารมณ์ของกฎหมายปฏิรูปที่ดินเปลี่ยนแปลงไป หากรัฐต้องการใช้พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อกิจการอื่นอันเป็นประโยชน์สำคัญของชาติโดยรวม สมควรใช้วิธีเพิกถอนที่ดินบริเวณนั้นออกจากการเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา (๓) ควรกำหนดมาตรการในการพิจารณาให้ความยินยอมการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายกระทรวงและระเบียบที่ออกตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ โดยต้องดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนและเกษตรกรที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามบัญญัติมาตรา ๕๗ และ ๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ก่อนอนุญาตเข้าทำประโยชน์ รวมทั้งควรกำหนดหลักเกณฑ์การชดเชยเยียวยาที่ชัดเจนและคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบอย่างรอบด้าน และ (๔) ควรกำหนดให้การออกกฎหมายกระทรวง และระเบียบเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ ดำเนินการตามกระบวนการตามมาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ และมาตรา ๗๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๓) ข้อเสนอแนะ ที่ ๓/๒๕๖๑ กรณีการกำหนดพื้นที่ในการทำกิน การอยู่อาศัย และการดำเนินวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติ

สืบเนื่องจากข้อเสนอแนะ ที่ ๑/๒๕๖๐ ซึ่งได้เสนอแนะแก้ไขปัญหาพื้นที่ทับซ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อาศัยบนพื้นที่สูงของประเทศไทยในหลายพื้นที่ซึ่งกล่าวอ้างว่า ได้ตั้งถิ่นฐานมาก่อนการประกาศสงวนหวงห้ามเป็นป่าไม้ตามกฎหมาย และพื้นที่อนุรักษ์ และการสงวนหวงห้ามพื้นที่ของภาครัฐ ทำให้สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชุมชนกลุ่มท้องถิ่นดั้งเดิมได้รับผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมที่สืบทอดจนถึงปัจจุบัน และประสบปัญหาขาดแคลนพื้นที่ทำกิน จนนำไปสู่การจับกุม ไล่รื้อ ทำลายทรัพย์สิน และดำเนินคดีในชั้นศาล โดยเจ้าหน้าที่ดำเนินการไม่สอดคล้องตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง กสม. จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะให้มุ่งเน้นนโยบายเชิงป้องกันเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนเป็นหลักในทุกขั้นตอน ให้มีการยกระดับมาตรฐานเชิงกระบวนการเพื่อพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดินโดยผ่านกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งมีส่วนได้เสียโดยตรง เพื่อจัดการปัญหาข้อพิพาทร่วมกับหน่วยงานของรัฐในเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Dialogue) การเสนอแนะให้นำหลักการให้ฉันทานุมัติที่เป็นอิสระแจ้งล่วงหน้า และโดยความยินยอม (Free, Prior, Inform and Consented - FPIC) มาใช้เป็นขั้นตอนก่อนดำเนินกิจกรรมของรัฐที่มีผลเปลี่ยนแปลงโยกย้าย หรือสูญเสียที่ดินหรือทรัพยากรอื่น ๆ จนอาจกระทบอย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิตและมาตรฐานการดำรงชีพของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม การสนับสนุนการดำเนินโครงการป่าชุมชน ตลอดจนเสนอแก้ไขพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยเพิ่มหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติ และการจำแนกเขตการจัดการสำหรับพื้นที่คุ้มครอง (Zoning) โดยเฉพาะประเภทเขตการใช้ประโยชน์แบบวิถีดั้งเดิม

ผลการดำเนินการ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ รับทราบการรายงานผลการพิจารณาต่อข้อเสนอแนะนี้แล้ว จากการเสนอของกระทรวง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ได้รับมอบหมายตามคำสั่งรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี โดยได้พิจารณาศึกษาแนวทาง ความเหมาะสมของข้อเสนอแนะ รวมถึงมาตรการในการแก้ไขปัญหา จากการประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังมีประเด็นโดยสรุป คือ (๑) ในระหว่างการดำเนินการเจ้าหน้าที่จะไม่ดำเนินการตามกฎหมายกับราษฎร เว้นแต่มีการบุกรุกขยายพื้นที่เพิ่มเติม หรือกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ หรือเป็นผู้บุกรุกใหม่ ภายหลังคำสั่ง คสช. ที่ ๖๖/๒๕๕๗ (๒) ในขั้นตอนการประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติหรือป่าสงวนแห่งชาติ เห็นควรเพิ่มผู้แทนวัฒนธรรมจังหวัด ในคณะกรรมการหรือกลไกในระดับจังหวัด (ระดับพื้นที่) และกำหนดให้ใช้การจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม (Joint Management of Protected Area : JoMPA) ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครอง (Protected Area Committee : PAC) เป็นกลไกหนึ่งในการจัดการพื้นที่ป่านุรักษ์ทุกพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ (๓) ให้กระทรวงวัฒนธรรม (โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร) รับไปพิจารณาดำเนินการตามข้อเสนอแนะในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ และการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผล รวมทั้งขอให้นำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง มาพิจารณาประกอบการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พ.ศ. ด้วย

๔) ข้อเสนอแนะ ที่ ๔/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑ เพื่อแก้ไขปัญหาการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) กับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของประชาชน

สืบเนื่องมาจาก กสม. เห็นปัญหาเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติส่วนกลางสำหรับใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือสงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน จึงมีกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองป้องกันและกำหนดโทษแก่ผู้บุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์ทำให้เกิดปัญหากับประชาชนในพื้นที่ด้วยการขับไล่

ประชาชนจากที่ดินซึ่งอยู่อาศัยและทำกิน รวมถึงการจับกุมและดำเนินคดีแก่ประชาชนในฐานะผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ ประเด็นข้อขัดแย้งดังกล่าวทำให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างรัฐกับประชาชนมาอย่างยาวนาน แม้ว่าจะมีกระบวนการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ข้อเท็จจริง พบว่าการออก นสล. ยังคงมีปัญหาและหน่วยงานภาครัฐยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกกระหนาบสิทธิในการมีที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอและสิทธิในการทำกินเพื่อการครองชีพเพียงพอที่จำเป็นอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ได้ กสม. จึงเห็นควรให้มีการพิจารณาศึกษา รวบรวมข้อเท็จจริงและวิเคราะห์กรณีการออก นสล. ที่บ่อนทำลายและที่ดินทำกินของประชาชน เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเสนอแนะว่าหน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ทั้งในกระบวนการสำรวจตรวจสอบแนวเขต การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ รวมถึงหากมีกรณีพิพาทระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน หน่วยงานรัฐควรดำเนินการตามมาตรการทางปกครองกับประชาชนโดยต้องเป็นการดำเนินการอย่างเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติและควรดำเนินการบังคับแก่ประชาชนอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันการกระทำที่อาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิของประชาชน

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะบางส่วนได้มีการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรภาคประชาสังคมร่วมด้วย และปัจจุบันคณะรัฐมนตรีได้รับข้อเสนอแนะทั้งสามเรื่องนี้ไปพิจารณาและเตรียมพร้อมในการแก้ไขปัญหาเป็นการแสดงถึงความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชน รัฐบาล และองค์กรภาคประชาสังคม ในการที่จะมุ่งแก้ไขปัญหาด้านสิทธิในที่ดินและป่าไม้ของประเทศไทย

ผลการดำเนินการ สำหรับข้อเสนอแนะเรื่องนี้ได้ส่งไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ต่อมากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้มีหนังสือที่ มท ๐๘๐๔.๕/ว๓๔๙๒ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด แจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปใช้ประกอบการพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป

นอกจากนี้ กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดการสัมมนารับฟังความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาที่ดินและป่าไม้ทั้งระบบ โดยเป็นการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนในทุกภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ต่อข้อเสนอแนะที่ กสม. ได้เสนอต่อรัฐบาล ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม ๒๕๖๐ โดยผู้เข้าร่วมสัมมนาซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของหน่วยงานระดับภูมิภาคของกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมที่ดิน สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม สำนักแก้ไขปัญหาคาบกูกที่ดินของรัฐ รวมถึงตัวแทนภาคประชาชน

ในการสัมมนารับฟังความคิดเห็นดังกล่าว กสม. ได้มีการเผยแพร่ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ดินและป่าไม้ทั้งระบบ โดยมีนักวิชาการให้ความรู้ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน การแก้ไขปัญหาเขตอนุรักษ์ทับซ้อนพื้นที่ แนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง การใช้สิทธิของบุคคลและชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ (๒) การจัดการที่ดินในรูปแบบของสิทธิร่วมของชุมชน (common property) สิทธิชุมชน (community rights) ผลการสัมมนาดังกล่าวนำไปสู่การสร้างความเข้าใจและความตระหนักในประเด็นสิทธิชุมชนที่ดิน และฐานทรัพยากรให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในวงกว้างจากการรับฟังความคิดเห็นในประเด็นการแก้ไขปัญหาที่ดินและป่าไม้ทั้งระบบ พบว่ามีลักษณะเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศไทย

๔.๑.๒ สิทธิชุมชน

สิทธิชุมชนเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ นับแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐^{๔๐} ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้รับรองในเรื่องนี้ไว้ในมาตรา ๔๓ ว่าด้วยสิทธิของบุคคลและชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูหรือส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีของท้องถิ่นและของชาติ จัดการบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ เข้าชื่อเสนอแนะ

ต่อหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือดเว้นการดำเนินการอันเป็นการกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนและชุมชน และจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน และมาตรา ๕๗ และมาตรา ๕๘ ยังกำหนดให้เป็นหนึ่งในหน้าที่ของรัฐ ในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของชุมชนที่สอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชนและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังที่กล่าวข้างต้น กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะ ที่ ๖/๒๕๖๐ เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายกรณีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) มีมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ในวาระที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๐ ซึ่งร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดระบบการบริหารพิเศษให้รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยมีการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับที่อาจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการกระจายอำนาจ อีกทั้งกระบวนการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ขาดการรับฟังความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและขาดการศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้าน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๔๑/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐ จึงมีมติให้ศึกษากรณีร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

^{๔๐} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐, มาตรา ๔๖, (๒๕๔๐, ๑๑ ตุลาคม), ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๑๑๔ ตอนที่ ๕๕, หน้า ๑๐. มาตรา ๔๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า การขับเคลื่อนนโยบาย พัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ปัจจุบัน มีกลไกพิเศษซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการ ดำเนินงานได้ อาทิ คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๒/๒๕๖๐ เรื่อง การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๐ คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๒๘/๒๕๖๐ เรื่อง มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ พิเศษภาคตะวันออก ลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐ คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๔๗/๒๕๖๐ เรื่อง ข้อกำหนดการใช้ ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๐ กฎหมายว่าด้วยการ นิคม อุตสาหกรรม กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน กฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการภาครัฐ ซึ่งสามารถช่วยขับเคลื่อนและสนับสนุนการพัฒนาระเบียง เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกไปได้ ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้าน การพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมเป้าหมาย และการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หากจำเป็นที่จะต้องมีการตรา พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. คงมีปัญหาข้อควรพิจารณา ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กระทบของกฎหมาย เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องรวม ๗ ครั้ง เป็นการรับฟังความคิดเห็นด้วยการจัดประชุมและมีหนังสือสอบถามความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๖ ครั้ง อีก ๑ ครั้ง เป็นการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้อาจได้รับผลกระทบจากกฎหมายผ่านระบบเทคโนโลยี สารสนเทศของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งมีผู้ที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นเพียง ๔ คนเท่านั้น จึงมีข้อสังเกตว่าการเปิดให้รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้อาจได้รับผลกระทบจากกฎหมาย ด้วยวิธีการดังกล่าวอาจจะไม่กว้างขวางเพียงพอที่จะให้ ผู้อาจได้รับผลกระทบรับทราบข้อมูลเพื่อแสดงความคิดเห็น และไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามมาตรา ๔๓ ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งให้การรับรองบุคคลและชุมชนในการมีส่วนร่วมในการ จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่ ๒ หลักประกันด้านนิติธรรมในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน เห็นว่า การที่บทบัญญัติ

มาตรา ๓๗ และมาตรา ๔๓ แห่งร่างพระราชบัญญัตินี้ มีลักษณะเป็นการเปิดช่องในการโอนอำนาจตามกฎหมายอื่น เพิ่มเติม และมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือ เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุมัติ อนุญาต ซึ่งอาจจะขัดหรือแย้งกับความเห็นขององค์กรตามกฎหมาย เฉพาะอำนาจเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งการใช้อำนาจในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือเพิ่มเติม หลักเกณฑ์ตามกฎหมายเฉพาะ ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการ คุ้มครองความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของประชาชน จะต้องคำนึงถึงหลักนิติธรรม และจะต้องมีกลไกควบคุม การใช้ดุลพินิจในการดำเนินการตามบทบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและ มีกลไกการตรวจสอบเพื่อคุ้มครองต่อประโยชน์สาธารณะ

ประเด็นที่ ๓ การจัดทำผังเมือง เห็นว่าการเร่งรัด การดำเนินการเพื่อจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังกล่าวโดยยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง อาจกระทบ ต่อหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสิทธิในการพัฒนา ซึ่งรับรองสิทธิของบุคคลในการ ได้รับการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

ประเด็นที่ ๔ การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม เห็นว่า การที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ให้อำนาจในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม จึงอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ทางอาชีพและการดำรงชีวิตของเกษตรกรผู้ได้รับสิทธิ ในการใช้ประโยชน์ อันขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และไม่สอดคล้อง กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๒ (๑) และ (๒)

กสม. จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐสภาและ คณะรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) ดังนี้

(๑) รัฐสภา ในชั้นคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. และการพิจารณาวาระ ๒ และ ๓ ควรจัดให้มีการรับฟัง ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับ

ผลกระทบจากร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวและนโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และผู้มีส่วนได้เสียในระดับพื้นที่เพิ่มเติม รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักวิชาการ และภาคประชาชนได้เสนอความคิดเห็น และข้อห่วงกังวลในรายมาตรา เพื่อประกอบการพิจารณาให้ครบถ้วนรอบด้าน

(๒) รัฐสภา ในชั้นคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. และการพิจารณาวาระ ๒ และ ๓ ควรพิจารณาให้มีการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. มาตรา ๓๖ ว่าด้วยเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หากเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ควรดำเนินการเท่าที่จำเป็น และจะต้องดำเนินการด้วยวิธีการเพิกถอนที่ดินบริเวณนั้นออกจากการเป็นเขตปฏิรูปที่ดินตามกระบวนการขั้นตอนของกฎหมาย รวมทั้งจะต้องชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรม

(๓) รัฐสภา ในชั้นคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. และการพิจารณาวาระ ๒ และ ๓ ควรพิจารณาให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๗ และมาตรา ๔๓ เพื่อเป็นหลักประกันว่าการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุมัติ อนุญาต หรือการอื่นจะไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพและกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(๔) คณะรัฐมนตรีควรกำชับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาพรวมและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการจัดทำผังเมืองในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๔๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๐ เรื่อง ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พิจารณาดำเนินการด้วยความระมัดระวัง ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวต้องไม่กระทบต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ และพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และสอดคล้องกับหลักการตามเป้าหมายการพัฒนา

ที่ยั่งยืนในกรอบสหประชาชาติ หลังปี ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓ (Sustainable Development Goals - SDGs post - 2015 - 2030)

ผลการดำเนินการ

สำนักนายกรัฐมนตรีมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/๕๖๒ ลงวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๑ แจ้งว่า รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี มีคำสั่งมอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักในการรับข้อเสนอแนะมาตรการของ กสม. และหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/๗๗๕๙ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑ แจ้งว่า คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑ รับทราบสรุปผลการพิจารณาดำเนินการตามที่กระทรวงอุตสาหกรรมได้เสนอสรุปได้ ดังนี้

(๑) คณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ได้นำข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของ กสม. ไปปรับปรุงร่างมาตรา ๓๗ โดยตัดข้อความ “(๗) กฎหมายว่าด้วยการอื่นใดตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา” เพื่อเป็นการจำกัดอำนาจการอนุมัติ อนุญาต ให้สิทธิ ให้สัมปทาน ออกใบอนุญาต ให้ความเห็นชอบ รับจดทะเบียนหรือรับแจ้งของ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และปรับปรุงร่างมาตรา ๔๓ โดยตัดข้อความ “(๙) กฎหมายว่าด้วยการอื่นใดตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา” เพื่อจำกัดอำนาจอนุมัติ อนุญาต ออกใบอนุญาต หรือให้ความเห็นชอบ หรือเป็นผู้มีอำนาจ ในการรับจดทะเบียน หรือรับแจ้งตามกฎหมายของเลขาธิการ

(๒) คณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ได้นำข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของ กสม. ไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงร่างมาตรา ๓๑ โดยตัดข้อความว่า “(๑) มีให้นำกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองมาใช้บังคับแก่การจัดทำแผนผังนั้น” และเพิ่มข้อความว่า “(๑) ให้ดำเนินการตามหลักวิชาการผังเมือง ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภคเป็นไปโดยถูกต้องและสอดคล้องตามหลักวิชาการผังเมืองที่ดีและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งให้นำข้อความตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๔๗/๒๕๖๐

“โดยยึดหลักการคุ้มครอง เคารพ และเยียวยาให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบตามหลักการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในบริบทของการประกอบธุรกิจ และสิทธิตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย”

อย่างไรก็ตาม ส่วนข้อเสนอแนะ เรื่องการเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มเติม นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้แจงว่าได้ทำการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนหลายครั้งและดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องแล้ว และประเด็นการแก้ไขปรับปรุงร่างมาตรา ๓๖ เรื่องการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม นั้น หน่วยงานชี้แจงว่าเนื่องจากพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ได้กำหนดกระบวนการการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่รอบคอบและรัดกุมแล้ว โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีซึ่งผ่านการใช้อดุลพินิจหลายชั้น รวมทั้งเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๓๑/๒๕๖๐ เรื่องการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรและประโยชน์สาธารณะของประเทศแล้ว จึงไม่มีการปรับแก้ไขร่างในประเด็นนี้

๒) ข้อเสนอแนะ ที่ ๒/๒๕๖๓ เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีศึกษา : ผลกระทบด้านการจราจรของโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย - มีนบุรี

กสม. เห็นสมควรให้มีการศึกษาผลกระทบด้านการจราจรของโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย - มีนบุรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการดังกล่าวเป็นระบบรถไฟฟ้ารางเดี่ยว (Monorail) ระยะเวลาการก่อสร้าง ๓ ปี ๓ เดือน ซึ่ง กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนเกี่ยวกับปัญหาด้านการจราจรและความไม่สะดวกในการเดินทางอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย - มีนบุรี ได้แก่ ผิวจราจรชำรุด จำนวน 19 ฉบับ แบรีเออร์บดบังทัศนวิสัยในการมองเห็นและลำผิวจราจร จำนวน ๓ ฉบับ เศษดินร่วนผิวจราจร และฝุ่นละออง จำนวน 1 ฉบับ การปล่อยน้ำลงบนผิวจราจรและผิวจราจรมีน้ำท่วมขัง จำนวน ๕ ฉบับ แผ่นคอนกรีตงานรื้อย้ายสาธารณะอุปโภคบริโภคชำรุด จำนวน

๑ ฉบับ การปิดเบี่ยงจราจร จำนวน ๑๑ ฉบับ การตีเส้นจราจรและทางม้าลาย จำนวน ๔ ฉบับ การยกเลิกทางเดินคนข้าม จำนวน ๑๒ ฉบับ การปิดการจราจรไม่มีการตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ จำนวน ๑ ฉบับ และเศษวัสดุก่อสร้างอุดตันท่อระบายน้ำ จำนวน ๑ ฉบับ จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาผลกระทบจากนโยบายโครงสร้างในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา: ผลกระทบด้านการจราจรของโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย - มีนบุรี

กสม. ได้พิจารณาเอกสารที่เกี่ยวข้อง บทบัญญัติของกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน เอกสารงานวิจัย ข้อมูลและความเห็นของหน่วยงานของรัฐ/ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย กองบัญชาการตำรวจนครบาล/กองบังคับการตำรวจจราจร กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และ บริษัท ซีโน-ไทย เอ็นจีเนียริ่ง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด (มหาชน) รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบออนไลน์ (Google form) เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านการจราจรมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น ๑๔๐ ราย การประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า

โครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย-มีนบุรี ได้เริ่มเตรียมพื้นที่สำหรับการก่อสร้างในช่วงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๐ และเริ่มดำเนินการก่อสร้างในช่วงกลางปี ๒๕๖๑ มีกำหนดระยะเวลาการก่อสร้าง ๓ ปี ๓ เดือน กำหนดเดินรถช่วงที่ ๑ จากทั้งหมด ๓ ช่วง ประมาณปลายปี ๒๕๖๔ ในการก่อสร้างโครงการดังกล่าว การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย และบริษัท นอร์ทเทิร์นบางกอก โมโนเรล จำกัด ผู้ได้รับสัมปทานมีหน้าที่ต้องจัดส่งรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมในช่วงระยะก่อสร้าง ซึ่งเป็นมาตรการตามรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาในทุกกรอบ ๖ เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑ เป็นต้นมา ในด้านความคืบหน้าในการดำเนินโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู

ช่วงแคราย-มีนบุรี ณ เดือนกันยายน ๒๕๖๓ มีความก้าวหน้าภาพรวมร้อยละ ๖๔.๒๗ แบ่งเป็น ๑) งานก่อสร้างงานโยธา (Civil Works): แผนงาน ร้อยละ ๔๕.๐๙ การดำเนินการมีความก้าวหน้า ร้อยละ ๖๔.๘๕ และ ๒) งานระบบรถไฟฟ้า (M&E System Works): แผนงาน ร้อยละ ๕๓.๔๑ การดำเนินการมีความก้าวหน้า ร้อยละ ๕๙.๗๑ โดยพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญในช่วงที่ผ่านมา คือ

๑) ผลกระทบด้านการจราจรที่เกิดขึ้นจากโครงการก่อสร้างที่ต้องปิดช่องจราจรบางส่วนตลอดแนวโครงการฯ หรือการปิดจราจรในบางเส้นทางในบางช่วงเวลา ได้เกิดผลกระทบต่อการสัญจรของประชาชน ได้แก่ ความล่าช้าในการรื้อย้ายสาธารณูปโภค อาทิ สายไฟฟ้า สายสื่อสาร และท่อน้ำประปาในบริเวณการก่อสร้างสถานีหลายจุด และปัญหาการส่งมอบพื้นที่เพื่อดำเนินการก่อสร้างในบางจุด ซึ่งขณะนี้ได้มีการแก้ไขปัญหารียบร้อยแล้ว รวมถึงการย้ายตำแหน่งสถานีใน ๒ จุด คือ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดนนทบุรีและสถานีพรตน์ ทำให้ต้องจัดทำรายงาน EIA ใหม่ สืบเนื่องจากปัญหาและอุปสรรคดังที่กล่าวมานั้น เป็นผลให้เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ที่ประชุมคณะกรรมการการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย ได้พิจารณาข้อเสนอเรื่องการขอขยายระยะเวลาการก่อสร้างของการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทยกับเอกชนผู้รับสัมปทาน และมีมติอนุมัติขยายระยะเวลาก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย-มีนบุรี ออกไปอีก ๓๖๕ วัน หรือ ๑ ปี จากเดิมกำหนดก่อสร้างจะแล้วเสร็จในเดือนตุลาคม ๒๕๖๔ เป็นเดือนตุลาคม ๒๕๖๕ นอกจากนี้ ในช่วงต้นปี ๒๕๖๓ ได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ทำให้การก่อสร้างได้รับผลกระทบด้วย เช่น การขาดแคลนแรงงานบางส่วน และการชะลอการรื้อย้ายสาธารณูปโภคโดยหน่วยงานภาครัฐอันเนื่องมาจากนโยบายการทำงานที่บ้าน (Work from home) เป็นต้น

๒) ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการดำเนินการของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้าง ได้แก่ ปัญหาความล่าช้าในการรื้อย้ายสาธารณูปโภคและการขอใช้พื้นที่ของหน่วยงานรัฐบริเวณการก่อสร้าง เช่น (๑) การรื้อย้ายสายไฟฟ้า ท่อน้ำประปา สายสื่อสารและปัญหาการเจรจาขอใช้พื้นที่ของกรมทางหลวงบริเวณสถานีวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ทำให้มีการส่งมอบพื้นที่ล่าช้า

(๒) การแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบจากโครงการที่มีหลายหน่วยงาน เช่น การยุบตัวของผิวจราจร ปัญหาน้ำท่วม และ (๓) การขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติงานเพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรในช่วงก่อสร้างของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ต่อการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย บริษัท นอร์ทเทิร์นบางกอก โมโนเรล จำกัด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงคมนาคม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๘ (๓) และ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ ดังนี้

(๑) การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย ในฐานะหน่วยงานเจ้าของโครงการต้องติดตามการทำงานของ บริษัท นอร์ทเทิร์น บางกอกโมโนเรล จำกัด อย่างใกล้ชิด เพื่อให้ดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด โดยเคร่งครัด เนื่องจากได้มีการขยายเวลาการก่อสร้างจากกำหนดเดิมออกไปอีก ๑ ปี เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ใช้การสัญจรผ่านเส้นทางก่อสร้าง โดยเฉพาะการเร่งคืนพื้นที่ผิวการจราจร และการกำกับดูแลด้านความปลอดภัยตามมาตรฐานสากลเป็นสำคัญ โดยไม่ให้การดำเนินโครงการก่อให้เกิดความเสียหายและเป็นอันตรายต่อประชาชน ผู้ปฏิบัติงาน และผู้เดินทางสัญจร อันสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเปิดการเดินรถระยะที่ ๑ (สถานีมีนบุรี-สถานีเซ็นทรัล ราชอินทรา) ภายในเดือนตุลาคม ๒๕๖๔ และเดินรถตลอดเส้นทางภายในเดือนตุลาคม ๒๕๖๕ ตามที่การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทยได้กำหนดแผนการเดินรถไว้

(๒) การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย และบริษัท นอร์ทเทิร์น บางกอก โมโนเรล จำกัด ควรปรึกษาร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อหาแนวทางการเพิ่มกำลังพลหรือบุคลากรช่วยอำนวยความสะดวก รวมทั้งจัดทำแผน มาตรการหรือแผนงานด้านการจัดการจราจรตลอดแนวการก่อสร้าง รองรับสภาพปัญหาในช่วงโมงเร่งด่วน และในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินหรือ

จำเป็นเร่งด่วน รวมทั้งติดตามการปฏิบัติตามแผนงานดังกล่าวอย่างใกล้ชิดจนกว่าโครงการก่อสร้างจะแล้วเสร็จ

(๓) การรถไฟฯขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย และบริษัท นอร์ทเทิร์น บางกอก โมโนเรล จำกัด ควรตรวจสอบและแก้ไขจุดอันตรายและจุดเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนตลอดแนวการก่อสร้างอย่างต่อเนื่อง เช่น การวางอุปกรณ์ เครื่องมือก่อสร้าง การปรับพื้นผิวจราจรที่ชำรุด รวมถึงบริเวณที่เกิดปัญหาน้ำท่วมขังบนถนนในระหว่างการก่อสร้างตลอดแนวโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย-มีนบุรี หรือกิจกรรมอื่นใดที่ส่งผลกระทบต่อการสัญจร และหากพบปัญหาต้องเร่งดำเนินการแก้ไขโดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานผู้รับผิดชอบ อาทิ กองบังคับการตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลในเขตพื้นที่ สำนักงานเขตในสังกัดกรุงเทพมหานคร แขวงทางหลวงของกรมทางหลวง และเขตเทศบาลของจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น โดยการดำเนินการดังกล่าวต้องควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึงและทันต่อสถานการณ์เพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนการเดินทาง ในขณะเดียวกันควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารแบบสองทาง (Two-ways Communication) เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งเรื่องร้องเรียนหรือแจ้งเหตุการณ์ประชาชนพบเห็นปัญหาหรือได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้าง รวมถึงแจ้งเหตุฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที

(๔) กระทรวงคมนาคม ควรมอบหมายให้หน่วยงานในสังกัดนำประเด็นปัญหาและข้อค้นพบจากการดำเนินโครงการสาธิตอุปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในระหว่างการก่อสร้างที่ส่งผลกระทบต่อนิติและเสรีภาพของประชาชน และเกิดความล่าช้าในการก่อสร้าง ดังเช่นกรณีโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนหรือกำหนดมาตรการป้องกันและบรรเทาปัญหาให้แก่ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการของรัฐในอนาคตต่อไป

นอกจากนี้ กสม. ชุดที่ ๓ ได้สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงที่ดินและป่าไม้ และสิทธิชุมชนเพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้และพัฒนาความเข้มแข็ง

ในการดำเนินการด้านส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในประเด็นดังกล่าว รวมทั้งอาจนำมาสู่การกำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นนี้ โดยมีผลการศึกษาวิจัยที่สำคัญได้แก่

- ความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- สิทธิของชุมชนชาวกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) กับการดำเนินเขตวัฒนธรรมพิเศษไร้หมุนเวียนในพื้นที่ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทกรณีที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ปกากะญอ
- ความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐: องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการรับรองสิทธิชุมชน

๔.๒ ธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเกิดจากการดำเนินธุรกิจเป็นประเด็นสำคัญที่กำลังได้รับความสนใจจากประชาคมโลก ไม่เพียงการดำเนินธุรกิจของบริษัทข้ามชาติที่ประกอบธุรกิจร่วมกับคู่ค้าและผู้ผลิตทั่วโลก แต่รวมถึงบริษัทขนาดใหญ่และผู้ประกอบการรายย่อยภายในประเทศจะส่งผลอย่างมีนัยยะสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศ การประกอบธุรกิจโดยขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนอาจนำมาซึ่งการพัฒนาที่ขาดความยั่งยืน ส่งผลกระทบหลายประการ อาทิ การค้าการลงทุนระหว่างประเทศ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ความเสมอภาคทางเพศ แรงงาน และการค้ามนุษย์ เป็นต้น สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามปฏิญญาเอ็ดินบอร์ (Edinburgh Declaration) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (หลักการชี้แนะ UNGPs) ทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค กสม. ชุดที่ ๓ จึงให้ความสำคัญต่อประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และดำเนินการเพื่อเผยแพร่และขับเคลื่อนการปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยมีการดำเนินโครงการและ

กิจกรรมที่สำคัญ การศึกษาวิจัยเผยแพร่ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับธุรกิจและสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๔.๒.๑ การเผยแพร่และขับเคลื่อนเรื่องธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

มีโครงการและกิจกรรมสำคัญ ประกอบด้วย

๑) กิจกรรมขับเคลื่อนและเผยแพร่ภายในประเทศ

เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจ และสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญเรื่องธุรกิจและสิทธิมนุษยชนสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบและประชาชนทั่วไป ดังนี้

๑.๑) การเผยแพร่หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนภายใต้กิจกรรมโครงการนำร่อง (Pilot Project) “ธุรกิจการโรงแรมและท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตสู่ต้นแบบการทำธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” โดยจัดการสัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการจังหวัดภูเก็ต ดังนี้ (๑) การสัมมนาเรื่อง “ธุรกิจการท่องเที่ยวและการโรงแรมกับการเคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติ” เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๙ เป็นการเผยแพร่แนวคิดของหลักการชี้แนะ UNGPs และคู่มือการตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence : HRDD) และรายการตรวจสอบ CHECKLIST ของธุรกิจการโรงแรม (๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการและการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๙ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐ วันที่ ๑๘ - ๒๑ เมษายน ๒๕๖๑ และวันที่ ๖ - ๗ กันยายน ๒๕๖๑ ให้กับผู้เกี่ยวข้องในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตและพื้นที่ใกล้เคียง มีวัตถุประสงค์เพื่อนำคู่มือการตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) และรายการตรวจสอบ CHECKLIST ของธุรกิจการโรงแรม ให้โรงแรมต้นแบบ จำนวน 5 แห่งได้ไปปรับใช้ และ (๓) การสัมมนาเรื่อง “ธุรกิจการโรงแรมและท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตสู่ต้นแบบการทำธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชน ตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑ เพื่อเผยแพร่และขยายผล

แนวทางการประกอบธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักการชี้แนะ UNGPs โดยการใช้คู่มือตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD Handbook) และรายการตรวจสอบ (Checklist) ที่ กสม. ได้พัฒนาขึ้นให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจการโรงแรมและท่องเที่ยวได้นำไปปรับใช้กับการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจของตน และนำเสนอประสบการณ์ของโรงแรมต้นแบบในโครงการนำร่อง (Pilot Project) ของ กสม.

๑.๒) การสัมมนาวิชาการ เรื่อง “การเผยแพร่และการขับเคลื่อนหลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติในประเทศไทย” เพื่อขับเคลื่อนหลักการชี้แนะ UNGPs และจัดให้มีปฏิญญาขับเคลื่อน UNGPs และมีการลงนามร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และ กสม. เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐ กรุงเทพมหานคร เป็นการจัดร่วมกันระหว่าง กสม. กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน ๓ สถาบัน (กกร.) เครือข่าย Global Compact Network Thailand ผู้แทนไทยใน AICHR และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ซึ่ง กสม. ได้เชิญสมาชิกคณะทำงานของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย Mr. Michael Addo ประธานคณะทำงานของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UN Working Group on Business and Human Rights) และ Mr. Dante Pesce สมาชิกคณะทำงานฯ เข้าร่วมงานสัมมนาวิชาการดังกล่าว

ในโอกาสดังกล่าว กสม. ได้กราบเรียนเชิญพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนาและกล่าวปาฐกถาพิเศษในหัวข้อ “หลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติกับการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม” เพื่อส่งสัญญาณในระดับนโยบายต่อภาคธุรกิจและผู้แทนต่างประเทศที่เข้าร่วมการสัมมนาว่า รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและจะดำเนินการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชนตามแนวทางสากล รวมทั้งมีการลงนามปฏิญญาความร่วมมือขับเคลื่อนหลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติในประเทศไทย ระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคธุรกิจ และ กสม. เพื่อเป็นการแสดงออกที่เป็น

รูปธรรมถึงความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักการชี้แนะ UNGPs อันเป็นจุดเริ่มต้นของการนำหลักการชี้แนะ UNGPs มาสร้างความตระหนักให้ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และทุกภาค ส่วนของประเทศไทยเห็นความสำคัญของหลักการชี้แนะ UNGPs

ในการนี้ Mr. Michael Addo ประธานคณะทำงาน ฯ ได้แสดงความชื่นชมกระบวนการเตรียมการเพื่อจัดทำ แผนปฏิบัติการแห่งชาติด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights : NAP) ของประเทศไทยว่าน่าสนใจ เนื่องจาก กสม. เป็นคนกลางในการสนับสนุนให้เกิดกระบวนการในการจัดทำ แผน NAP ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ขณะที่ Mr. Dante Pesce สมาชิก คณะทำงาน ฯ กล่าวว่า การที่นายกรัฐมนตรีของไทยได้ แสดงเจตจำนงทางการเมือง (political will) จะสนับสนุน ให้มีการจัดทำแผน NAP และเป็นประจักษ์พยานในการลงนาม ปฏิญญาร่วมกันระหว่าง กสม. และหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งภาคเอกชน จะทำให้เห็นแนวทางในการทำงาน เพื่อจัดทำแผน NAP ที่ชัดเจนและสอดคล้องประสานกันได้ดียิ่งขึ้น

๑.๓) การสัมมนาวิชาการเรื่อง “การเผยแพร่และการขับเคลื่อนหลักการชี้แนะธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติในประเทศไทยต่อภาคประชาสังคม” เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ กรุงเทพมหานคร เพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างความเข้าใจในประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาสังคมในการนำหลักการชี้แนะ UNGPs มาใช้กับบริบทสถานการณ์ของประเทศไทยเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นจากการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจ ใน ๕ ประเด็น ประกอบด้วย (๑) บทบาทภาครัฐในการคุ้มครองมิให้ภาคธุรกิจละเมิดสิทธิมนุษยชน (๒) กลไกการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของภาคธุรกิจในการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจ (๓) “กลไก” หรือ “กระบวนการ/มาตรการ/แนวปฏิบัติ” ของภาครัฐในการเยียวยาความเสียหายที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกิจกรรมด้านธุรกิจ (๔) “กลไก” หรือ “กระบวนการ/มาตรการ/แนวปฏิบัติ” ของภาคธุรกิจในการเยียวยาความเสียหายที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และ

(๕) ความเห็น/ข้อเสนอแนะต่อการจัดทำแผน NAP ผลการสัมมนาวิชาการดังกล่าวได้นำไปจัดทำเป็น ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทยเพื่อให้หน่วยงานรัฐที่เป็นเจ้าภาพหลักนำไปใช้ประกอบในการจัดทำแผน NAP ต่อไป

๑.๔) การเสวนาวิชาการเรื่อง “การดำเนินการตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน : กรณีศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการเยียวยาและระงับข้อพิพาทโดยภาคธุรกิจไทย” (Implementing the UNGP : Good Practices on Remediation and Conflict Resolution by Thai Businesses) เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ กรุงเทพมหานคร เป็นการอภิปรายโดย กสม. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กประเทศไทย ผู้แทนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และวิทยาการผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการเยียวยา และการระงับข้อพิพาทในด้านสิทธิมนุษยชนของการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจ และการได้มาซึ่งแนวปฏิบัติที่ดีในการเยียวยาและการระงับข้อพิพาทอันนำไปสู่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งหารือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การเสวนาดังกล่าวได้เผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการเยียวยา (Access to Remedy) ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการสำคัญของเอกสารหลักการชี้แนะ UNGPs

๑.๕) การสัมมนาวิชาการเรื่อง “Leading by Example : รัฐวิสาหกิจไทยสู่ต้นแบบ การทำธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชน” เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑ ณ กรุงเทพมหานคร เป็นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนในการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนอันเป็นอำนาจการไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้หลักการชี้แนะ UNGPs ให้กับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจของไทย การสัมมนาประกอบด้วย การปาฐกถาพิเศษโดยพลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการยุติธรรม Mr. Dante Pesce คณะทำงาน ฯ ด้วยสิทธิมนุษยชนกับบริษัทข้ามชาติและการประกอบธุรกิจอื่น ๆ ของสหประชาชาติ การนำเสนอผลการดำเนินการและแนวทางการกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของรัฐวิสาหกิจ

ในการสัมมนา นี้ ได้มีการเผยแพร่รายงานผลการศึกษาวิจัยการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence) ของสำนักงาน กสม. โดยชี้ให้เห็นว่าการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน นั้น มีองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) การประกาศนโยบาย เป็นการประกาศเจตนารมณ์ของบริษัทในระดับสูง ๒) การประเมิน หรือความเสี่ยงว่าจะเกิดปัญหาสิทธิมนุษยชนที่ใดบ้าง ๓) การกำหนดวิธีรับมือกับความเสี่ยง โดยถ้าเป็น ความเสี่ยงที่ปัญหายังไม่เกิดก็เป็นมาตรการในเชิงป้องกัน แต่ถ้าเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วก็เป็นมาตรการในการแก้ไขและเยียวยา ๔) การติดตามผลว่าสิ่งที่ได้ทำสามารถแก้ไขปัญหาหรือสามารถป้องกันความเสี่ยงได้จริงหรือไม่ และ ๕) การเยียวยา แม้ว่าจะได้มีความพยายามป้องกันทั้งหมดแล้ว แต่ก็อาจจะสามารถเกิดปัญหาได้จึงต้องพิจารณาว่าจะเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างไร

๑.๖) การสัมมนาวิชาการระดับชาติเรื่อง “การขับเคลื่อนหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Doing Business for Sustainable Growth : a Forum to follow – up on Implementation of UNGPs in Thailand) เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑ ณ กรุงเทพมหานคร เพื่อเผยแพร่แนวทางการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนให้กับผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ ของไทย ในวงกว้างโดยให้สามารถนำแนวทางตามหลักการชี้แนะ UNGPs ไปปรับใช้กับธุรกิจของตนได้ และเป็นการติดตามผลความคืบหน้าในการดำเนินการตามปฏิญญาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนหลักการชี้แนะ UNGPs ที่ได้ลงนามเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐ การสัมมนาดังกล่าวยังได้มีการเผยแพร่วิธีการใช้คู่มือการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านให้กับผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ ของไทยไปปรับใช้เพื่อประเมินความเสี่ยงและการลดความเสี่ยงของผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการประกอบกิจกรรมทางธุรกิจ

๑.๗) การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “บทบาทของภาคประชาสังคมต่อการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ กรุงเทพมหานคร เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคประชาสังคมต่อร่างแผน NAP จัดทำโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

โดยมีกลุ่มอภิปราย ๔ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสิทธิแรงงาน กลุ่มสิทธิในที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม กลุ่มการปกป้องนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (Human Rights Defender) และกลุ่มการลงทุนระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติ เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในประเด็นดังนี้ ๑) ปัญหาที่เฉพาะเจาะจงรวมถึงอุปสรรคและช่องว่างที่ยังคงมีอยู่ ๒) แนวทางการแก้ไขปัญหาและแผนกิจกรรมที่ภาคประชาสังคมคาดหวังให้รัฐดำเนินการ (นโยบาย/กฎหมาย/มาตรการ) ๓) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ๔) ระยะเวลาที่คาดหวังให้รัฐดำเนินการ และ ๕) ตัวชี้วัดผลการดำเนินการ ผลการประชุมดังกล่าวจะนำไปใช้ประกอบการพัฒนาร่างแผน NAP ต่อไป

๑.๘) การสัมมนาวิชาการระดับชาติ เรื่อง “การเข้าถึงกระบวนการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ กรุงเทพมหานคร เป็นการเผยแพร่หลักการชี้แนะ UNGPs ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกทางการยุติธรรมของรัฐ (State - based Judicial Mechanisms) กลไกการร้องทุกข์ที่ไม่ใช่กระบวนการยุติธรรมโดยรัฐ (State - based non-judicial Mechanisms) และกลไกการร้องทุกข์ในระดับปฏิบัติการโดยภาคธุรกิจรวมถึงสมาคมอุตสาหกรรม ให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงการนำหลักการชี้แนะ UNGPs ไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนา ๓๐๐ คน ประกอบด้วย บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและสมาคมผู้ประกอบการภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเยียวยาจากกรณีที่เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกิจกรรมทางธุรกิจ และผู้แทนคณะทูตและองค์การระหว่างประเทศในประเทศไทย นอกจากนี้ ในการสัมมนาดังกล่าว Professor Surya Deva รองประธานคณะทำงานด้านสิทธิมนุษยชนกับบริษัทข้ามชาติและองค์กรธุรกิจอื่น ๆ ของสหประชาชาติ ได้บรรยายพิเศษเรื่อง “Access to Effective Remedies under the Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the UN Protect, Respect and Remedy Framework” อันช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจได้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความจำเป็นที่ต้องมีกลไกการเยียวยาภายใต้หลักการชี้แนะ UNGPs นี้

๑.๙) การสัมมนาวิชาการระดับชาติ เรื่อง “สิทธิมนุษยชน: ปัจจัยขับเคลื่อนความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยสู่ความยั่งยืนตามหลักการชี้แนะเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (UNGPs)” เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ณ กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินการตามปฏิญญาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนหลักการชี้แนะ UNGPs ในประเทศไทย ประกอบกับมีความมุ่งหวังที่จะเชื่อมโยงหลักการชี้แนะ UNGPs และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal : SDGs) เพื่อสร้างความเข้าใจถึงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของหลักการทั้งสองและการบูรณาการกันเพื่อสร้างความยั่งยืนของการประกอบธุรกิจบนพื้นฐานของการเคารพสิทธิมนุษยชน ซึ่งการสัมมนาวิชาการระดับชาติครั้งนี้จะมุ่งเน้นที่การลงมือปฏิบัติ (Implementation) ขององค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินความเสี่ยงและผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการประกอบธุรกิจของตนและของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) หรือที่เรียกว่า “การตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD)” โดยในงานสัมมนาครั้งนี้ ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างสำนักงาน กสท. กับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (สำนักงาน ก.ล.ต.)

๑.๑๐) การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านนโยบายในการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒ ณ กรุงเทพมหานคร เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับกรอบนโยบายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ รวมทั้งเพื่อระบุนโยบายที่มีอยู่และช่องว่าง รวมทั้งเสนอความเห็นด้านยุทธศาสตร์ร่วมกันที่ภาครัฐสามารถนำไปปฏิบัติได้ ในการนี้ กสท. ได้เสนอบทบาทหน้าที่ของ กสท. ในการขับเคลื่อนหลักการชี้แนะ UNGPs พร้อมทั้งเน้นย้ำถึงความสำคัญที่ภาคธุรกิจที่ต้องศึกษาและนำหลักการชี้แนะดังกล่าวไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และพร้อมสนับสนุนองค์ความรู้โดยเฉพาะในเรื่องการประเมินผลด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD)

๑.๑๑) การประชุมหารือแนวทางการขับเคลื่อนเรื่อง “การประกอบธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” ระหว่าง กสท. และผู้บริหารสำนักงาน กสท. กับคณะกรรมการธิการ

สิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๓ ณ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อหารือร่วมกันในการขับเคลื่อน “การประกอบธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” ตามแผน NAP ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ในการนี้ ประธาน กสท. ได้กล่าวต้อนรับคณะกรรมการฯ และกล่าวถึงการดำเนินการโดยสรุปว่า กสท. ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามหลักการชี้แนะ UNGPs มาตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ โดยได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การผลักดันให้เกิดการลงนามในปฏิญญาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนหลักการชี้แนะ UNGPs ในประเทศไทย กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน การจัดทำข้อเสนอแนะเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนไปยังรัฐบาล การสนับสนุนการจัดทำแผน NAP ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๒ ทั้งนี้ ในการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UNHRC) ครั้งที่ ๔๓ เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้แสดงความชื่นชมประเทศไทยที่เป็นประเทศแรกในเอเชียที่ประกาศใช้แผน NAP นอกจากนี้ ได้จัดกิจกรรมการเผยแพร่เกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักการชี้แนะ UNGPs อย่างต่อเนื่อง

ในการนี้ คณะอนุกรรมการฯ ได้เสนอแนะเรื่อง การสร้างแรงจูงใจทางบวกในการดำเนินธุรกิจ โดยอาจจัดทำตราสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายรับรองการดำเนินการตามหลักการชี้แนะ UNGPs ให้แก่องค์กรธุรกิจ และเน้นย้ำว่าคณะกรรมการฯ พร้อมให้การช่วยเหลือและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของ กสท. ต่อไป

๒) การเข้าร่วมประชุม/สัมมนา และการดำเนินการร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ในเวทีระหว่างประเทศ

เป็นการเผยแพร่ความก้าวหน้าการดำเนินการเรื่องธุรกิจและสิทธิมนุษยชนของแต่ละประเทศ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ดังมีการดำเนินการและกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

๒.๑) การประชุมเวทีธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชีย (2016 Asia Regional Forum on Business and Human Rights) ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๐ เมษายน ๒๕๕๙ ณ รัฐกาตาร์ จัดโดยคณะทำงานว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ

(UN Working Group on Business and Human Rights) โดยการสนับสนุนจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Office Of High Commissioner for Human Rights - UNOHCHR) เพื่อเป็นโอกาสในการเร่งและขยายการบังคับใช้ “หลักการชี้แนะ UNGPs” ซึ่งได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติเมื่อปี ๒๕๕๔ (ค.ศ. ๒๐๑๑) ให้รวดเร็วและกว้างขวางมากยิ่งขึ้นในทวีปเอเชีย ซึ่งมุ่งเน้นประเด็นเรื่องวิธีการที่รัฐบาลและภาคธุรกิจจะดำเนินการให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีในการปกป้องและเคารพสิทธิมนุษยชนของตน เช่น การจัดทำแผน NAP และการจัดการในระดับห่วงโซ่อุปทานของตนให้ดียิ่งขึ้น ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนหลัก ๆ ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ซึ่งที่ประชุมให้ความสำคัญ ได้แก่ สิทธิของแรงงานข้ามชาติ สิทธิในการถือครองที่ดิน ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอ มาตรการสำคัญในการป้องกันการใช้แรงงานบังคับ แรงงานเด็ก และการค้ามนุษย์ การเข้าถึงกระบวนการเยียวยาทั้งในกระบวนการยุติธรรมและนอกกระบวนการยุติธรรม

ในส่วนของ กสม. ได้นำเสนอบทบาทในการปฏิบัติตามหลักการชี้แนะ UNGPs และการริเริ่มกระบวนการยกร่างแผน NAP ของประเทศไทยต่อที่ประชุมคณะทำงานว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการประสานงานระหว่างประเทศว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เช่น การจัดทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานสากลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในการให้ภาคเอกชนเคารพสิทธิมนุษยชนและแนวปฏิบัติที่ดีของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในประเทศต่าง ๆ การเผยแพร่ข้อมูลและการปฏิบัติตาม UNGPs การริเริ่มประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการปฏิบัติตามหลักการชี้แนะ UNGPs การริเริ่มจัดทำโครงการรณรงค์ในเรื่องธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ท่องเที่ยว

๒.๒) การประชุม UN Forum on Business and Human Rights ประจำปี ๒๕๕๙ สมัยที่ ๕ ระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ และสมัยที่ ๖ ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ณ สมาพันธรัฐสวิส จัดขึ้นตามข้อมติคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

ที่ ๑๗/๔ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๔ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและประสบการณ์การทำงาน ตลอดจนแนวโน้มและสิ่งท้าทายที่ได้รับจากการอนุวัติการตามหลักการชี้แนะ UNGPs พร้อมกับเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนตั้งแต่รัฐ กลไกของสหประชาชาติ ภาคธุรกิจ สหภาพแรงงาน สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจเข้าร่วมการประชุม โดยการประชุมสมัยที่ ๕ อยู่ภายใต้หัวข้อหลัก คือ “Leadership and Leverage - Embedding Human Rights in the rules and relationship that drive the global economy” เน้น ๔ ประเด็น คือ การผลักดันให้รัฐเร่งรัดการปฏิบัติตามหลักการชี้แนะ UNGPs ทั้งใน ด้านนโยบาย การออกกฎหมายและการบังคับใช้ การสนับสนุนให้ภาคธุรกิจใช้ความเป็นผู้นำและผลักดันให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนในสายงานการผลิต (value chain) การเคารพสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นหัวใจของการดำเนินธุรกิจที่มุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนพยายามปรับปรุงกลไกและช่องทางในการเยียวยาผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชน สมัยที่ ๖ เน้นเรื่องการเข้าถึงการเยียวยาและเห็นว่ารัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้มีกลไกที่จะช่วยให้ผู้ได้รับผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจได้รับการเยียวยาที่เหมาะสมทั้งในแง่ของกระบวนการและผลของการเยียวยา รวมทั้งต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่เป็นอุปสรรคทำให้ผู้ได้รับผลกระทบไม่สามารถเข้าถึงการเยียวยาได้

๔.๒.๒ การจัดทำเอกสารเผยแพร่และ การศึกษาวิจัยเพื่อเผยแพร่และพัฒนา ความเข้มแข็งด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

ในปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒ กสม. ชุดที่ ๓ ได้มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่และการศึกษาวิจัยประเด็นเกี่ยวกับธุรกิจและสิทธิมนุษยชน รวมทั้งนำข้อค้นพบที่ได้ไปใช้ประกอบการดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนและเผยแพร่ภายในประเทศ และการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีเอกสารเผยแพร่และการศึกษาและวิจัยที่สำคัญ ประกอบด้วย^{๔๐}

^{๔๐} สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “ความรู้ด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน”, สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔, <http://www.nhrc.or.th/businessandhumanrights/Data.aspx>.

- ๑) เอกสารประกอบการดำเนินการในเรื่อง หลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ: ตามกรอบงานองค์การสหประชาชาติในการ คัดกรอง เคารพ และเยียวยา มาตรฐานสากล ในการดำเนินธุรกิจเพื่อการเคารพสิทธิมนุษยชน และบทบาทหน้าที่ของภาครัฐ ภาคธุรกิจภายใต้ กรอบขององค์การสหประชาชาติในการคัดกรอง เคารพ และเยียวยา
- ๒) รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง มาตรฐานสากล ในการดำเนินธุรกิจเพื่อการเคารพสิทธิมนุษยชน
- ๓) รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของสถาบัน สิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการคัดกรองการละเมิด สิทธิมนุษยชนของภาคเอกชน
- ๔) รายงานการวิจัย เรื่อง ผลกระทบธุรกิจค้าปลีก ขนาดใหญ่กับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- ๕) รายงานการวิจัย เรื่อง การตรวจสอบด้าน สิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence)
- ๖) คู่มือประเมินผลสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence Handbook) และรายการตรวจสอบ (check list) ของธุรกิจ การโรงแรม
- ๗) รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง พันธกรณีด้าน สิทธิมนุษยชนของประชาคมอาเซียน
- ๘) การศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง สิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๔.๒.๓ การจัดทำข้อเสนอแนะ ที่ ๒/๒๕๖๑ เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง กรณีการจัดทำแผน ปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับ สิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights - NAP)

กสม. ได้พิจารณาคำร้องเรียนขอให้ตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชนในรอบเกือบสองทศวรรษที่ผ่านมา พบว่าการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ไม่ว่าจะที่ดำเนินการ โดยภาครัฐหรือภาคเอกชนมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนมากขึ้น จากสถิติการร้องเรียนต่อ

กสม. ระหว่างปี ๒๕๔๔ - ๒๕๖๐ พบว่า การละเมิด สิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ ในประเทศไทยส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและ สิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากการดำเนินกิจการ อาทิ การประกอบกิจการเหมืองแร่ โครงการพัฒนาหรือ การลงทุนขนาดใหญ่ ทั้งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และ จากโครงการลงทุนหรือการพัฒนาทั้งของรัฐและเอกชน สัญชาติไทยในประเทศเพื่อนบ้าน สิทธิแรงงาน แรงงาน ข้ามชาติและสิทธิมนุษยชนของผู้มีส่วนได้เสียและ กลุ่มเปราะบาง และโดยที่คำร้องเรียนประเด็นดังกล่าว มีลักษณะที่ไม่อาจดำเนินการแก้ไขปัญหาให้เสร็จสิ้น ได้เฉพาะตัวเป็นรายกรณี แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมาย นโยบาย และแนวปฏิบัติที่ต้องอาศัย การบูรณาการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เพื่อแก้ไข ปัญหาและป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในเรื่องนั้นหรือลักษณะเดียวกันนั้นขึ้นอีก ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกฎหมาย ภายใน กฎระเบียบ และสภาพแวดล้อมให้ตอบสนองต่อ ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนโดยสอดคล้องกับมาตรฐาน สากลมากยิ่งขึ้น

กสม. จึงได้มอบหมายให้คณะทำงานศึกษาและ จัดทำข้อเสนอแนะ กรอบงาน และแนวทางในการจัดทำ แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights - NAP) ดำเนินการศึกษาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หลักการสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีระหว่างประเทศ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี ซึ่งต่อมา กสม. ได้เห็นชอบตามที่ คณะทำงานฯ เสนอจึงได้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือ แนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงข้อเสนอในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับ สิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights - NAP) เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำ แผน NAP ตามข้อเสนอแนะ ดังนี้

(๑) ควรระบุการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และมาตรการแก้ไขปัญหาด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ของประเทศไทย รวมถึงมาตรการป้องกันและเยียวยาที่มี ประสิทธิภาพกรณีเกิดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน

ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางธุรกิจ โดยอาจใช้ข้อมูลจาก กสม. รวมถึงรายงานการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ กสม. เคยเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณา ประกอบกับข้อมูลอื่น ๆ จาก หน่วยงานของรัฐ ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้เสียเพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์และจัดทำนโยบาย รวมถึงมีมาตรการการแก้ไขปัญหาที่รอบด้านและมีประสิทธิภาพ

(๒) ควรกำหนดหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่องค์กรธุรกิจที่ตั้งอยู่ในดินแดน หรือเขตอำนาจอธิปไตยของไทยต้องปฏิบัติตามหลักการชี้แนะ UNGPs โดยในการริเริ่มหรือพัฒนาโครงการต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนและผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โครงการก่อนตัดสินใจดำเนินโครงการ และพิจารณาระบุแผนงานในการจัดตั้งกลไกหรือกำหนดภารกิจการกำกับดูแลการลงทุนในต่างประเทศของผู้ลงทุนสัญชาติไทยให้เคารพต่อหลักการสิทธิมนุษยชน

(๓) ควรมีการจัดทำรายงานการประเมินสภาพแวดล้อม สถานการณ์สำคัญด้านธุรกิจ และกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย (National Baseline Assessment-NBA) รวมทั้งการศึกษาประเด็นปัญหาและช่องว่างและการประเมินแนวโน้มสถานการณ์ด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนและปัญหาสำคัญ ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ (National Baseline Assessment) ในช่วงระยะเวลาที่แผนจะมีผลบังคับใช้ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) โดยควรมีความเฉพาะเจาะจงกับบริบทและระบุถึงปัญหาผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงของภาคธุรกิจตามความเป็นจริง ซึ่งอย่างน้อยควรประกอบด้วยสถานการณ์ที่เป็นปัจจัยเอื้อ อุปสรรคและความท้าทายด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย จำนวน ๔ มิติ ประกอบไปด้วย มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติทางด้านการเมืองการปกครอง

(๔) ควรระบุถึงการนำนโยบายว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในกรณีเฉพาะใด ๆ ควรระบุถึงปัญหาอุปสรรคและข้อท้าทายในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

และระบุขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย และการเพิ่มมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ โดยอาจระบุมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคธุรกิจจัดทำรายงานการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence - HRDD) และเปิดเผยต่อสาธารณชน รวมถึงความเสี่ยงและผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Risk and Impact Assessment) เพื่อให้มีการส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบของบริษัทในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนอันเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ

(๕) ควรระบุหลักประกันที่จะทำให้รัฐวิสาหกิจเป็นผู้นำในการเคารพและส่งเสริมการทำธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชน โดยอาจกำหนดแผนการบรรจุบทบัญญัติให้มีกลไกการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจโดยการคำนึงถึงหลักการด้านสิทธิมนุษยชนไว้ในกฎหมาย การพัฒนาการกำกับดูแลและบริหารรัฐวิสาหกิจ รวมถึงการกำกับดูแลให้รัฐวิสาหกิจดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน และการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน ในการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจด้วย

(๖) ควรระบุถึงการรับประกันให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนในกิจกรรมทางธุรกิจซึ่งอาจได้รับการสนับสนุนและให้ประกันการลงทุน โดยควรระบุให้มีการศึกษาความเสี่ยงและผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนในการจัดทำบริการสาธารณะดังกล่าวโดยบริษัทเอกชนหรือกรณีที่มีการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อจัดทำโครงการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่เป็นหน้าที่ของรัฐ โดยรัฐมอบหมายหน้าที่ให้ภาคเอกชนดำเนินการจัดทำโครงการดังกล่าวแทนผ่านสัญญาร่วมลงทุน (Public-Private Partnership) มาตรการและกลไกการกำกับดูแลเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบดังกล่าว อีกทั้งยังควรใช้หลักการประเมินความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนและการเฝ้าระวังด้านสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจังในการจัดทำบริการสาธารณะและสัญญาการร่วมลงทุนนั้นด้วย

(๗) ควรระบุหลักประกันการเคารพสิทธิมนุษยชนในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ โดยระบุให้หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจศึกษาแนวทางในการมีมาตรการ

ที่มีประสิทธิภาพในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุ ตามที่ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะในรายงานผลการพิจารณาเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐด้วยตามรายงานผลการพิจารณาที่ ๒๐๖/๒๕๕๙ ลงวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.

(๘) ควรระบุถึงแผนการบูรณาการ และประกันความสอดคล้องกันนโยบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนภายในหน่วยงานของรัฐ รวมไปถึงการระบุแนวนโยบายและเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ฉบับต่าง ๆ อาทิ แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แผนการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ : สิทธิมนุษยชนร่วมขับเคลื่อน Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (National agenda : Integrated human rights for mobilizing “Thailand 4.0” policy towards sustainable development) โดยต้องสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมถึงการกำกับดูแลภาคธุรกิจให้เคารพสิทธิมนุษยชนตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ

(๙) ควรระบุหลักการสำคัญที่จะประกันว่าการลงนามในสนธิสัญญาด้านการค้าระหว่างประเทศของไทยจะไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน โดยอาจจะให้รัฐบาลต้องพิจารณาการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่อาจเกิดขึ้นจากข้อตกลงดังกล่าว รวมถึงควรพิจารณาข้อบทเพื่อความมั่นคงแห่งสัญญา (Stabilization clause) ในข้อตกลงการลงทุนว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อภาระดำเนินการนโยบายของรัฐในการส่งเสริม ค้ำครอง และปรับปรุงการดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน โดยอาจพิจารณาแนวทางการเจรจาบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนด้วย

(๑๐) ควรระบุแผนงานและรายละเอียดในการเพิ่มศักยภาพ ความรู้ การแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน รวมถึงอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมทางธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเปราะบาง โดยควรระบุมาตรการที่มีประสิทธิภาพทั้งที่ใช้ได้เป็นการทั่วไปและ

ที่ใช้เฉพาะรายอุตสาหกรรมในประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะเพื่อเป็นการแก้ไขอุปสรรคที่ขัดขวางการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการขาดข้อมูล ความรู้และการคุ้มครองผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิหรือนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการถูกคุกคาม ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าว ควรรวมถึงการสร้างความเข้มแข็งและสร้างความตระหนักในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและสิทธิทางกฎหมายของบุคคลหรือชุมชน อีกทั้งควรวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเปราะบางหรือบุคคลชายขอบ รวมถึงเร่งรัดการแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีโดยไม่สุจริตหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบหรือฟ้องคดีโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้ตามปกติธรรมดา

(๑๑) ควรระบุถึงแผนการ มาตรการ แนวทาง และวิธีการการแก้ไขปัญหาช่องว่างทางกฎหมายและกระบวนการทางปกครองที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยในแผน NAP อาจจะให้มีการศึกษาวิเคราะห์ ระบุ และมีมาตรการจัดการช่องว่างทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีที่อาจส่งผลกระทบต่อเข้าถึงกระบวนการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพทั้งในกรณีทั่วไปและในกรณีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิมนุษยชนเฉพาะหรือที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมใด อุตสาหกรรมหนึ่ง ทั้งนี้ รัฐควรพิจารณาครอบคลุมหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาลแรงงาน แผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลอาญาหรือศาลปกครอง เป็นต้น

(๑๒) ควรระบุถึงกลไกการเยียวยาของกระบวนการยุติธรรมของรัฐ และกฎหมายว่าด้วยการเยียวยานอกกระบวนการยุติธรรม กลไกการร้องทุกข์นอกกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยควรให้มีการจัดทำกฎหมายกลางว่าด้วยการเยียวยานอกกระบวนการยุติธรรมทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยวิธีการใกล้เคียงประนีประนอมที่ผลของข้อตกลงสามารถบังคับได้ ระบุให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้พิจารณาและจัดทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างที่มีอยู่ในประเด็นเฉพาะและรายอุตสาหกรรม โดยการประเมินความมีประสิทธิภาพของกลไกการร้องทุกข์

นอกกระบวนการยุติธรรมโดยเทียบเคียงจากหลักเกณฑ์ตามข้อ ๓๑ ของหลักการชี้แนะ UNGPs ได้แก่ ความชอบด้วยกฎหมาย เข้าถึงได้ คาดหมายได้ เป็นธรรม โปร่งใส สอดคล้อง เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ขอเสนอให้รัฐบาลพิจารณาว่ากลไกการร้องทุกข์นอกกระบวนการยุติธรรมเหล่านั้นยังไม่สอดคล้องกับหลักการชี้แนะ UNGPs เห็นควรเสนอให้รัฐบาลพิจารณาเพิ่มอำนาจให้แก่หน่วยงานดังกล่าวให้ครอบคลุมและเพียงพอเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมทางธุรกิจ นอกจากนี้ ควรระบุมมาตรการที่รัฐบาลควรให้การสนับสนุนการดำเนินการของ กสม. อย่างเต็มที่เพื่อ กสม. จะได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกลไกการแก้ไข ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางธุรกิจได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

ผลการดำเนินการ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๑ เห็นชอบกับข้อเสนอของ กสม. ทั้ง ๑๒ ประเด็น ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ได้เสนอให้ส่งรายงานสรุปผลการพิจารณาให้กระทรวงยุติธรรมนำไปประกอบการจัดทำแผน NAP ต่อไป ต่อมา คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๒ เห็นชอบและประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕) ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ ส่งผลให้ไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่ประกาศใช้แผน NAP

๔.๒.๔ การจัดทำหลักสูตรและฝึกอบรม

ในปี ๒๕๖๒ กสม.ชุดที่ ๓ ร่วมกับ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) จัดทำหลักสูตรธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนสำหรับรัฐวิสาหกิจและจัดอบรมให้แก่ผู้แทนรัฐวิสาหกิจจำนวน ๕๖ แห่ง และหลักสูตรสิทธิมนุษยชนและประเด็นธุรกิจ การค้า การลงทุนที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. ในปี ๒๕๖๓ ได้ร่วมกับ ก.ล.ต. จัดทำหลักสูตรธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน สำหรับภาคธุรกิจในตลาดหุ้น (ดูรายละเอียดในบทที่ ๓ หัวข้อ ๓.๕)

๔.๓ การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้มีปัญญาสถานะและสิทธิ สตรี

๔.๓.๑ กลุ่มผู้สูงอายุ

กสม. ชุดที่ ๓ ได้นำกระบวนการ “การไต่สวนสาธารณะ (public inquiry)”^{๔๒} มาใช้ในการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะ โดยได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุและคนพิการ แบ่งการดำเนินการออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ การดำเนินการภายใต้การไต่สวนสาธารณะ การศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนการจัดทำข้อเสนอแนะ และการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนี้

๑) การดำเนินการภายใต้กระบวนการไต่สวนสาธารณะ

ประกอบด้วยการลงพื้นที่ การจัดประชุมรับฟังความเห็น ดังนี้

๑.๑) การลงพื้นที่ที่จังหวัดต่าง ๆ ใน ๔ ภูมิภาค ได้แก่

๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ๒) ภาคตะวันออก ที่จังหวัดชลบุรี ระหว่างวันที่ ๓ - ๔ สิงหาคม ๒๕๖๐ ๓) ภาคเหนือ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ และ ๔) ภาคใต้ ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐ นอกจากนี้ ได้ทำแบบสอบถามสำหรับสำรวจปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุและการเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ และความเห็นเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุ โดยเป็นการสอบถามและสำรวจบุคคลและหน่วยงานในระดับพื้นที่

๑.๒) การจัดประชุมเพื่อรับทราบการดำเนินงานในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคจากหน่วยงานภาครัฐ ๒ ครั้ง เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๑ และวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ณ สำนักงาน กสม. โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ

^{๔๒} การไต่สวนสาธารณะ หรือการไต่สวนสาธารณะในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ หมายถึง การไต่สวนเกี่ยวกับปัญหาสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยให้ประชาชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วม มีการดำเนินการที่โปร่งใส เปิดเผยมต่อสาธารณะ เป็นการศึกษา รวบรวมหลักฐานจากพยาน และผู้เชี่ยวชาญ มีการตรวจสอบแบบแผนอย่างเป็นระบบของการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีการพิสูจน์ให้ทราบถึงข้อค้นพบและจัดทำเป็นข้อเสนอแนะ วิธีการดำเนินการจะเป็นการผนวกการปฏิบัติหน้าที่ด้านต่าง ๆ ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การศึกษาวิเคราะห์ การรายงาน การให้คำแนะนำและการจัดทำข้อเสนอแนะ การเสริมสร้างความตระหนักให้แก่สังคมและสิทธิมนุษยชนศึกษา

ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุม ๑๓ แห่ง เช่น กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กระทรวงสาธารณสุข กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้เชิญผู้จัดการชุดโครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุของมูลนิธิสถาบันวิจัย และพัฒนาผู้สูงอายุไทย เข้าร่วมประชุมด้วย

๑.๓) การจัดประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นต่อร่างข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ กรุงเทพมหานคร มีผู้เข้าร่วมประมาณ ๑๕๐ คน จากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้แทนจากภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษา และการจัดประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิของ กสม. เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑ โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเข้าร่วมประชุมด้วย ข้อค้นพบที่ได้จากการรับฟังข้อคิดเห็นในครั้งนี้ ได้แก่ ความเห็นและมุมมองในบริบทการเข้าถึงสิทธิผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ อาทิ สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิด้านสุขภาพ สิทธิด้านหลักประกันรายได้ สิทธิในการทำงาน สิทธิในการศึกษาตลอดชีวิต สิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากการถูกทอดทิ้ง การถูกกระทำรุนแรงและถูกแสวงประโยชน์ รวมถึงสิทธิในการได้รับความคุ้มครองในสภาวะภัยพิบัติ

๒) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดให้มีการศึกษาวิจัย เรื่อง “ข้อเสนอแนะนโยบายหรือมาตรการเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของผู้สูงอายุ: กรณีการเลือกปฏิบัติในผู้สูงอายุ” ซึ่งมีข้อค้นพบและข้อเสนอจากงานวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับจ้างงานผู้สูงอายุ นโยบายประกันความมั่นคงให้แก่ผู้สูงอายุนอกเหนือจากการให้สวัสดิการระยะสั้น นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุทั้งภายในที่อยู่อาศัยและภายนอกที่อยู่อาศัย เป็นต้น และได้จัดเสวนาวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลงานการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน (สิทธิผู้สูงอายุ) เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ณ กรุงเทพมหานคร เพื่อแลกเปลี่ยน

ข้อคิดเห็นในประเด็นสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุกรณีการเลือกปฏิบัติในผู้สูงอายุในมิติเศรษฐกิจและสังคม มิติสุขภาพและคุณภาพชีวิต และมีมิติกระบวนการยุติธรรม ผู้เข้าร่วมประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา ผลที่ได้จากการเสวนาวิชาการ คือ การเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุในมิติเศรษฐกิจและสังคม มิติสุขภาพและคุณภาพชีวิตในการอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงสิทธิผู้สูงอายุในบริบทของประเทศไทยเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๔

๓) การจัดทำข้อเสนอแนะ ที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ

กสม. ได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ โดยศึกษาข้อเท็จจริง บทบัญญัติของกฎหมาย เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาดูงาน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ โดยมีข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๓.๑) ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์และนโยบายในภาพรวม

๓.๑.๑) คณะรัฐมนตรี ควรพิจารณากำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินการของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับหลักการว่าด้วยผู้สูงอายุของสหประชาชาติ และดำเนินงานร่วมกันอย่างบูรณาการภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านทรัพยากรมนุษย์ ตามยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

๓.๑.๒) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ควรกำหนดนโยบายและแผนผู้สูงอายุแห่งชาติให้ครอบคลุมถึงการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยสิทธิในที่อยู่อาศัยโดยคุ้มครองให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคง

ในการครอบครองที่อยู่อาศัย (Security of Tenure) การจัดทำแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยตามหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) สิทธิด้านสุขภาพ โดยกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่ครอบคลุมทั้งบุคลากรและสถานที่ที่สอดคล้องกับระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ ฯลฯ

๓.๒) ข้อเสนอแนะเชิงมาตรการทางบริหารเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ

๓.๒.๑) คณะรัฐมนตรี ควรสนับสนุนกลไกระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานดำเนินงานในเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายและแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ เพื่อจะได้ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในเชิงพื้นที่

๓.๒.๒) คณะรัฐมนตรี ควรพิจารณาอบหมายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะหน่วยงานประสานหลัก ดำเนินงานคุ้มครองส่งเสริมและสนับสนุนสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ สร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุภายใต้สถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดจิตอาสาในการให้บริการช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ

๓.๒.๓) การดำเนินงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุเฉพาะด้าน รวม ๗ ด้าน ดังนี้

(๑) สิทธิในที่อยู่อาศัย

คณะรัฐมนตรี ควรสนับสนุนการดำเนินงานที่สอดคล้องตามแนวคิด “การตรึงผู้สูงอายุให้อยู่กับชุมชน” เพื่อให้ผู้สูงอายุยังคงใช้ชีวิตในชุมชนและสังคมได้โดยอิสระ โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ จัดหาที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุในรูปแบบสัญญาเช่า และจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยตามหลักอารยสถาปัตย์ พิจารณาจัดระบบการขนส่งมวลชนที่คำนึงถึงการเข้าถึงได้ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่งเสริมสนับสนุน

ให้ภาคเอกชนลงทุนประกอบกิจการให้บริการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุและสถานที่ดูแลผู้สูงอายุ และลงทุนพัฒนาเครื่องมือสื่อสาร หรือแอปพลิเคชัน ในการอำนวยความสะดวกและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

(๒) สิทธิด้านสุขภาพ

คณะรัฐมนตรี ควรสนับสนุนการดำเนินงานการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิด้านสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งในระยะสั้น และระยะยาวให้เหมาะสมตามระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองทั้งในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์ที่มีการระบาดของโรคติดต่ออันตราย โดยทบทวนระบบหลักประกันสุขภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการด้านการดูแลระยะยาวของระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จัดให้มีบุคลากรทางการแพทย์ให้บริการด้านสุขภาพได้อย่างเพียงพอ ให้ผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางที่ไร้สัญชาติและไม่มีชื่อในระบบทะเบียนราษฎรได้เข้าถึงสิทธิในการรับบริการด้านสาธารณสุขของรัฐอย่างทั่วถึง ให้ความรู้ด้านการสร้างเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ สนับสนุนการฝึกอบรมอาสาสมัครครอบครัว และดำเนินงานระบบการติดตามดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ

(๓) สิทธิในหลักประกันรายได้

คณะรัฐมนตรี ควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงสิทธิในหลักประกันรายได้ ด้วยการสนับสนุนการออมตามระดับความสามารถเพื่อให้มีเงินออมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตหลังพ้นการทำงาน และสร้างความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนการออมภาคบังคับ โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ด้านการเงินและสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ และสร้างมาตรการจูงใจในการออมให้กับประชาชน

(๔) สิทธิในการทำงาน

คณะรัฐมนตรี ควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงสิทธิในการทำงานและมีสภาพการทำงานที่เหมาะสมเพื่อจะได้ทำงานได้ต่อเนื่องตราบเท่าที่ยังต้องการและสามารถสร้างผลผลิตในการทำงานได้ โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ ประเภทของงาน ชั่วโมงการทำงาน และความต้องการแรงงานผู้สูงอายุในตลาดแรงงาน

(๕) สิทธิในการศึกษาตลอดชีวิต

คณะรัฐมนตรี ควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้เข้าถึงสิทธิในการศึกษาตลอดชีวิตตามระดับความสามารถ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองกับความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ พัฒนาแหล่งเรียนรู้และช่องทางในการเข้าถึงให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

(๖) สิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากการถูกทอดทิ้ง ถูกกระทำรุนแรง และถูกแสวงประโยชน์

คณะรัฐมนตรี ควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองจากการถูกทอดทิ้ง ถูกกระทำรุนแรงและแสวงประโยชน์ โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดระบบการตรวจสอบการทำหน้าที่ของผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อคุ้มครองผู้สูงอายุจากการถูกแสวงประโยชน์ ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้สูงอายุที่ถูกกระทำรุนแรง โดยการส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังในชุมชน พิจารณาทบทวนวงเงินการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งหรืออยู่ในสภาวะยากลำบาก ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือจัดหาครอบครัวอาสาสมัครรับผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติและไม่มีรายได้ ส่งเสริมสนับสนุนให้เอกชนหรือองค์กรอาสาสมัครเอกชนจัดตั้งสถานดูแลผู้สูงอายุที่มีค่าบริการราคาถูกลง หรือจัดตั้งสถานสงเคราะห์ในเขตจังหวัด

(๗) สิทธิในการได้รับความคุ้มครองในกรณีภัยพิบัติ

คณะรัฐมนตรี ควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดทำคู่มือการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์ภัยพิบัติให้ทั้งผู้สูงอายุ และหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนภาคเอกชน ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำฐานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุในเชิงพื้นที่ที่เป็นปัจจุบัน และแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละพื้นที่

๓.๓) ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง

๓.๓.๑) กฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

คณะรัฐมนตรี ควรมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทบทวนพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามารับผิดชอบกิจกรรมการให้บริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งทบทวนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ (ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๓) เพื่อกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มเติม รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเบิกค่าใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓.๓.๒) กฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในที่อยู่อาศัย

คณะรัฐมนตรี ครอบคลุมหมายกระทรวงสาธารณสุขพิจารณาแก้ไขปรับปรุงร่างกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการการดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. ตามความในพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งขณะนี้อยู่ในกระบวนการพิจารณาให้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะในด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพของผู้ควบคุมดูแลการให้บริการดูแลผู้สูงอายุในสถานประกอบการ ซึ่งจะต้องมีผู้ที่มีความรู้ด้านการแพทย์หรือสาธารณสุข

๓.๓.๓) กฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งหรืออยู่ในสภาวะยากลำบาก

มอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาแก้ไขปรับปรุงประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนการจัดหาที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ผู้สูงอายุตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง พ.ศ. ๒๕๔๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ประกอบกับประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๗ โดยกำหนดวงเงินการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งหรืออยู่ในสภาวะยากลำบากให้เพียงพอตามความจำเป็นแต่ละกรณีและสอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

๓.๓.๔) กฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในการทำงานและหลักประกันรายได้ของผู้สูงอายุ

- (๑) กระทรวงแรงงานพิจารณาแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งกฎหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการสำหรับผู้มีอายุตั้งแต่ ๕๕ ปีขึ้นไป โดยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรฐานการทำงานของผู้สูงอายุ
- (๒) กระทรวงการคลังแก้ไขปรับปรุงพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ ๖๓๙) พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยเพิ่มอัตราค่าจ้างผู้สูงอายุที่บริษัทเอกชนสามารถนำไปยกเว้นภาษีได้ตามมาตรการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุเพื่อเป็นมาตรการจูงใจให้นายจ้างหรือสถานประกอบการจ้างงานผู้สูงอายุในวงเงินค่าจ้างที่สูงขึ้น รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๓๐ โดยขยายอายุของผู้มีสิทธิเป็นสมาชิกกองทุน ทั้งนี้ เพื่อรองรับการทำงานของผู้สูงอายุและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าสู่ระบบการออมมากขึ้น

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีควรเร่งการพิจารณาร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดคุณสมบัติของบุคคลซึ่งอาจสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตน (ฉบับที่...) พ.ศ. ตามที่กระทรวงแรงงานเสนอ ซึ่งขณะนี้อยู่ในกระบวนการพิจารณา เพื่อขยายอายุของบุคคลซึ่งอาจสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓

ผลการดำเนินการ รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี มีคำสั่งมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลักไปพิจารณา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลการพิจารณา ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๔.๓.๒ ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ ได้แก่ ผู้อาศัยในประเทศไทยแต่ไม่มีสัญชาติไทย บางกรณีเป็นบุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ แม้ว่าจะอาศัยในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลานาน ซึ่งในกรณีนี้ไม่รวมแรงงานต่างด้าว ที่เข้ามาในประเทศไทยด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ และมีประเทศที่เป็นภูมิลำเนาชัดเจน ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาการที่ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ อาจถูกกระทำด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชน กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการพิทักษ์ และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งมีกิจกรรมต่อเนื่องจากบันทึกข้อตกลง ดังนี้

๑) โครงการภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการพิทักษ์และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น

เป็นการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง กสม. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยรังสิต สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ มูลนิธิชุมชนไท ลักษณะกิจกรรมเป็นการสำรวจและเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดอื่นที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน (เมียนมาและกัมพูชา) อันนำไปใช้ประกอบการพิทักษ์และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น มีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

๑.๑) การสนับสนุนการเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น สำหรับประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะ ตามโครงการสนับสนุนนักศึกษาเพื่อปฏิบัติการตามข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิทักษ์ และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ ในปี ๒๕๕๙ โดย กสม. ชุดที่ ๓ ได้สนับสนุนการเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น ณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แล้วนำมาประกอบการพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะทางกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิสถานะบุคคลแก่คนไทย

พลัดถิ่นเสนอต่อสภานิติบัญญัติ รัฐบาล และหน่วยงานต่าง ๆ

๑.๒) การจัดกิจกรรมเผยแพร่และส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ และการจับเก็บข้อมูลกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ภายใต้โครงการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากโครงการในข้อ ๑.๑) และได้เพิ่มองค์การความร่วมมือกับขึ้นมามาก ๑ แห่ง คือมหาวิทยาลัยทักษิณ มี ๒ กิจกรรม คือ

๑.๒.๑) กิจกรรมรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ภายใต้หัวข้อ “เหลียวหลังแลหน้า ๙ ปี มติ ครม. ชาวเล” ระหว่างวันที่ ๑ - ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑ ณ จังหวัดพังงา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสิทธิต่าง ๆ ของกลุ่มชาวเลอย่างยั่งยืน และติดตามการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เรื่อง การฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล มีกิจกรรม เช่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล การจัดเสวนาสะท้อนปัญหาของกลุ่มชาวเล สรุปได้ว่าการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีที่ผ่านมา ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างชาวเลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมากขึ้น นำไปสู่การแก้ไขปัญหาหลายประการ เช่น การพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบแปลงรวมในพื้นที่ป่าชายเลน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้ เนื่องจากยังมีข้อติดขัดด้านนโยบาย ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องขาดความมั่นใจ ในการดำเนินงานแก้ปัญหา และมีข้อเสนอจากการเสวนาว่าควรที่จะมีการเผยแพร่หลักปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เพื่อให้มั่นใจว่าหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เกิดความเข้าใจและเกิดการปฏิบัติตาม

๑.๒.๒) กิจกรรมร่วมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตรวด และระนอง โดยการพิทักษ์และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นตามกฎหมาย

ว่าด้วยทะเบียนราษฎร ภายใต้หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด และได้จัดเก็บข้อมูลนำร่องในอำเภอเมือง จังหวัดระนอง จำนวน ๒ ครั้ง ครั้งแรกจัด ขึ้นระหว่างวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ – ๓ มีนาคม ๒๕๖๒ มีคนไทยพลัดถิ่นที่เข้ารับการสำรวจ ๗๒ ราย และครั้งที่ ๒ จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒ – ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ มีคนไทยพลัดถิ่น ที่เข้ารับการสำรวจ ๓๖ ราย ในจำนวนนี้มี ๑๓ รายที่ผ่านการสำรวจและได้รับใบยืนยันคำขอ และ ๖ รายที่อำเภอไม่อาจออกใบรับคำขอ เนื่องจากไม่ได้อยู่ในรายชื่อที่อำเภอ จัดลำดับไว้ ที่เหลือต้องแก้ไขเอกสารหรือ ต้องส่งเอกสารเพิ่ม

๒) การสัมมนา กิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๔ ครั้ง ประกอบด้วย

๒.๑) การสัมมนาเรื่อง กรณีคนไทยตกหล่นทางทะเบียนราษฎร อันเป็นผลจากการปฏิบัติงานในพื้นที่ภาคตะวันออก ระหว่าง ๑๙ - ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ จังหวัดสระแก้ว เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง รับฟังสภาพปัญหา ผลกระทบ ทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย การลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลสัญชาติไทย ที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร และประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการประสานการคุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิมนุษยชน รวมถึงกำหนดแนวทาง

การแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ เป็นการพัฒนาการดำเนินงาน และจัดให้มีแผนการทำงานร่วมกับเครือข่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ในการให้ความช่วยเหลือ แก่กลุ่มบุตรของบุคคลสัญชาติไทยที่เกิดในต่างประเทศ แต่บิดาและ/หรือมารดาไม่มีเอกสารแสดงตนและ เสียชีวิตแล้ว อันถือเป็นบุคคลสัญชาติไทยตกหล่น ที่อาศัยตามแนวเขตจังหวัดสระแก้วและประเทศกัมพูชา แต่ภาวะสงครามภายในประเทศกัมพูชาในอดีต ทำให้ ต้องกลับมาประเทศไทยโดยไม่มีการสำรวจจำนวนบุคคล ประกอบกับช่วงเวลานั้นไม่มีการจัดเก็บข้อมูลประชากร ในระบบทะเบียนราษฎรของไทยที่ถูกต้องและครบถ้วน โดยเจ้าหน้าที่ทะเบียนของอำเภอรัฐประเทศไม่อาจ รับคำร้องขอเพิ่มชื่อของผู้ประสบปัญหาได้ เนื่องจาก ไม่มีเอกสาร ข้อค้นพบจากการสัมมนาเกี่ยวกับแนวทาง แก้ปัญหา เช่น ควรดำเนินการสำรวจบุคคลในหมู่บ้าน ตำบลให้ชัดเจน ถูกต้อง โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายทะเบียน ของแต่ละอำเภอในจังหวัดสระแก้วควรยอมรับการตรวจ พิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) สำหรับเป็นหลักฐานหนึ่ง ประกอบการกำหนดสถานะบุคคล อันเป็นไปตามแนวทาง ของกระทรวงมหาดไทย

๒.๒) การสัมมนาวิชาการ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมาย เกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ณ กรุงเทพมหานคร โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เสด็จมาเปิดงานสัมมนาวิชาการและทรงฟังการบรรยาย การสัมมนาดังกล่าว กสม. ได้ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ความเป็นเลิศ ด้านนโยบายสาธารณะและธรรมาภิบาลเยอรมัน-อุษาคเนย์ มูลนิธิไทยเพื่อคนมีปัญหาลิทธิและสถานะบุคคล และ สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหา อันเกิดจากการกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย ว่าด้วยสัญชาติ ผลการสัมมนาวิชาการทำให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้เข้าใจและตระหนักถึงสภาพปัญหาดังกล่าวในมิติ ด้านสิทธิมนุษยชนอันอาจนำไปสู่การบูรณาการแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบมากขึ้น

๒.๓) โครงการส่งเสริมสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ : รวมญาติ ชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๑๘ - ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ณ จังหวัดพังงา โดยร่วมกับกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สถาบันวิจัย สังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน (องค์การมหาชน) มูลนิธิชุมชนไท จังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา จังหวัดสตูล จังหวัดระนอง และจังหวัดกระบี่ มีผู้เข้าร่วมประมาณ ๕๐๐ คน จากชุมชนชาวเล ๑๖ ชุมชน และมีการร่วมหารือระหว่างเครือข่ายชาติพันธุ์ชาวเล และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ข้อเสนอได้จากการหารือ ได้แก่ ควรมีการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์

ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเน้นการแก้ไขปัญหาที่ดิน ที่ทำกิน และที่อยู่อาศัยอย่างเร่งด่วน ควรสนับสนุน ให้มีเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ควรนิยาม ขอบเขตคำว่า “ชนพื้นเมือง” ที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดแนวทาง การส่งเสริมและคุ้มครองที่เป็นจริง สอดคล้องกับบริบท ปัจจุบัน ควรนำมาตรการที่ชัดเจนมาใช้ อาทิ การตรา พระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งควรทบทวนการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เรื่อง การฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ควรกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม และจัดตั้ง สภาเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ตลอดจน มีการติดตาม ประเมินสถานการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ และ ชนพื้นเมืองตามมาตรฐานสากล

๒.๔) กิจกรรมวันชนเผ่าพื้นเมือง ประจำปี ๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๘ - ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ ณ จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้ ชื่องาน “ภาษาแม่ ภาษาเรา ภาษาโลก” โดยร่วมกับสภา ชนเผ่าพื้นเมืองและองค์กรภาคีเครือข่าย มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความรู้และความเข้าใจแก่กลุ่มชาติพันธุ์เกี่ยวกับ สิทธิและการคุ้มครองวิถีชีวิตตามประเพณี วัฒนธรรม ท้องถิ่น ให้กลุ่มชาติพันธุ์เข้าถึงสิทธิของตน และมีพื้นที่ ในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน เพื่อให้ ประชาชนทั่วไปเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิต ของกลุ่มชาติพันธุ์ และเพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน การทำงานด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกับเครือข่ายด้านสิทธิ ของกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะ

มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ มีกิจกรรมประกอบด้วย การจัดขบวนรณรงค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ การแสดงอัตลักษณ์การแต่งตัวของแต่ละกลุ่ม การแสดงละครสั้นของเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดเวทีวิชาการประเด็นต่าง ๆ เช่น ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน การจัดการที่ดินบรรพบุรุษและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ การจัดการระบบไร่หมุนเวียนและความมั่นคงทางอาหาร ผ่ากับผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น การสัมมนาวิชาการ เรื่อง “ชนเผ่าพื้นเมือง : การยกระดับมิติ ครม. นโยบายพื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยงและชาวเลสู่การพัฒนา กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตชาติพันธุ์”

๔.๓.๓ สตรี

กสม. ชุดที่ ๓ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีอย่างสม่ำเสมอ โดยได้จัดกิจกรรมหรือให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจัดโดยหน่วยงานอื่น นอกจากนี้ยังได้ตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสตรี ให้เข้าถึงและได้รับบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์อย่างปลอดภัยและได้มาตรฐานสำหรับสตรีระหว่างตั้งครรภ์หรือที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์ ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิของตัวอ่อนในครรภ์ของหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเพื่อให้คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกได้อย่างปลอดภัย และโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง จึงได้ศึกษาและจัดทำ ข้อเสนอแนะที่ ๓/๒๕๖๓ เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมาย

อื่นที่เกี่ยวข้องกับการยุติการตั้งครรภ์เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ดังมีรายละเอียดมีสาระสรุปได้ ดังนี้

กสม. ได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการยุติการตั้งครรภ์เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน โดยศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและข้อกฎหมาย รวมถึงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรวิชาชีพ และองค์กรเอกชนด้านสาธารณสุข ด้านสิทธิเด็กและสถาบันครอบครัว และด้านสิทธิสตรี และจัดทำร่างข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยุติการตั้งครรภ์ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยุติการตั้งครรภ์ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๑) ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(๑.๑) กระทรวงสาธารณสุข ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์

แก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับช่องทางการเข้าถึงการให้คำปรึกษาทางเลือกและการให้บริการยุติการตั้งครรภ์ เพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยการเจริญพันธุ์ของตนได้อย่างถูกต้องและเข้ารับบริการด้านสุขภาพที่ปลอดภัยได้อย่างรวดเร็ว

(๑.๒) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ จัดให้มีและเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชน ในส่วนที่เกี่ยวกับสวัสดิการทางสังคมและบริการด้านสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ไม่พร้อมและการยุติการตั้งครรภ์ โดยต้องสนับสนุนการให้คำปรึกษาและข้อมูลที่เชื่อถือได้แก่หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม และปรับปรุงระบบการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมที่มีอยู่ให้สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก รวดเร็ว ต่อเนื่อง และมีคุณภาพ

(๑.๓) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกระทรวงสาธารณสุข ควรสนับสนุนให้หญิงมีครรภ์มีทางเลือกในการตั้งครรภ์ต่อไปจนกระทั่งคลอดบุตรอย่างปลอดภัย และสามารถเลี้ยงดูบุตรต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจว่าเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ไม่พร้อมจะได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพในกรณีที่ไม่สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้ไม่ว่าด้วยเหตุอายุครรภ์ล่วงเลยระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือไม่อยู่ในกรอบที่กฎหมายอนุญาตให้ยุติการตั้งครรภ์ การคุ้มครองสิทธิของตัวอ่อนในครรภ์ของหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเพื่อให้คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกได้อย่างปลอดภัยจำเป็นต้องเตรียมกระบวนการดูแลอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ

(๑.๔) คณะรัฐมนตรี ควรจัดสรรหรือสนับสนุนงบประมาณแก่กระทรวงสาธารณสุขในการจัดให้สถานบริการด้านสาธารณสุขทุกแห่งและทุกระดับทั้งในระดับปฐมภูมิ ระดับทุติยภูมิ และระดับตติยภูมิ มีบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ครอบคลุมการให้บริการสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ที่จำเป็น ซึ่งหมายความรวมถึงการวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิด การทดสอบ การตั้งครรภ์ การดูแลและให้คำปรึกษาทั้งก่อนและหลังการตั้งครรภ์ และการยุติการตั้งครรภ์ เพื่อให้สถานบริการด้านสาธารณสุขมีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่สำหรับให้บริการประชาชนทุกกลุ่มและ

ทุกช่วงวัยอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

(๒) ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ หรือคำสั่ง

(๒.๑) รัฐสภาควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๑ โดยกำหนดอายุครรภ์ที่เหมาะสมไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิของหญิงมีครรภ์ให้สามารถตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจะต้องคำนึงถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัยและปลอดภัย รวมถึงระยะเวลาและความสามารถในการเข้าถึงบริการยุติการตั้งครรภ์ของผู้รับบริการ โดยอายุครรภ์ที่มีความเหมาะสมในการยุติการตั้งครรภ์ คือ ช่วงอายุครรภ์ระหว่าง ๑๒ - ๒๐ สัปดาห์ เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาที่ยังมีความปลอดภัยแก่หญิงในการยุติการตั้งครรภ์และตัวอ่อนในครรภ์ยังมีอวัยวะที่สำคัญไม่ครบถ้วนเพียงพอที่จะคลอดแล้วมีชีวิตรอดได้อย่างแน่แท้

(๒.๒) รัฐสภาควรพิจารณาแก้ไขถ้อยคำตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ จากคำว่า “นายแพทย์” เป็นคำว่า “ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม” เพื่อให้การคุ้มครองบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมาย รวมถึงการพิจารณากำหนดเหตุยกเว้นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ เพิ่มเติม ให้ครอบคลุมเหตุผลความจำเป็นในการยุติการตั้งครรภ์ทั้งมิติด้านสุขภาพและด้านเศรษฐกิจและสังคม อาทิ ความผิดปกติของตัวอ่อนในครรภ์ ความล้มเหลวในการคุมกำเนิด

(๒.๓) คณะรัฐมนตรี ควรพิจารณามอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาและดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ ได้แก่ พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์และส่งเสริมสวัสดิการสังคม รวมถึงกฎ ระเบียบ ประกาศ และข้อบังคับอื่นใดที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยุติการตั้งครรภ์ ให้สอดคล้องกับแนวคิดและหลักการในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงกำหนดแนวทางหรือมาตรฐานการปฏิบัติ กระบวนการ

และขั้นตอนในการยุติการตั้งครุฑทั้งก่อนและหลังยุติการตั้งครุฑ ตลอดจนกลไกในการขับเคลื่อนกฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้การยุติการตั้งครุฑเป็นทางเลือกสุดท้ายสำหรับหญิงมีครรภ์ เป็นต้น ทั้งนี้ ควรมอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการดังกล่าว และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน เข้ามามีส่วนร่วมพิจารณาและให้ความเห็นประกอบการดำเนินการด้วย

๔.๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมเป็นสิทธิที่ได้รับ การรับรองและคุ้มครองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยเฉพาะมาตรา ๒๘ และ มาตรา ๒๙ อันสอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ ๙ และ ข้อ ๑๔ ตามลำดับ รวมทั้งยังได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ในข้ออื่นอีกหลายประการตามกติกา ICCPR ประกอบกับ เป็นประเภทของสิทธิมนุษยชนที่มีเรื่องร้องเรียนมายัง กสม. เป็นจำนวนมาก กสม. ชุดที่ ๓ จึงกำหนดให้เป็น หนึ่งประเด็นสำคัญในการดำเนินการ เพื่อนำไปสู่ การกำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ปัญหา การละเมิดสิทธิมนุษยชนประการนี้อย่างเป็นระบบ ดังนี้

การจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณี ปัญหาในการดำเนินงานด้านกระบวนการยุติธรรม ที่พบจากการดำเนินโครงการตรวจเยี่ยมสถานที่ เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่บริหารจัดการเรือนจำและดูแลผู้ต้องขัง โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อบำบัดฟื้นฟู แก้ไข และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ให้สามารถกลับสู่สังคม รวมถึงมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็น ไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ได้แก่ กติกา ICCPR ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือข้อกำหนดแมนเดลาด้วย ทั้งนี้ เพื่อกำกับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและพันธกรณี ระหว่างประเทศดังกล่าว โดยเฉพาะการเฝ้าระวัง และป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่อาจละเมิดสิทธิมนุษยชน ในสถานที่คุมขังบุคคลได้ กสม. จึงดำเนินโครงการตรวจเยี่ยม สถานที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๐ -

๒๕๖๑ แล้วพบว่า เรือนจำและทัณฑสถานในสังกัด กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินงานและประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ปัญหาความแออัดของเรือนจำ และจำนวนบุคลากร ราชทัณฑ์ที่ไม่เพียงพอ

จากการตรวจเยี่ยม พบว่า เรือนจำหลายแห่งประสบปัญหา ความแออัดของเรือนจำและจำนวนบุคลากรราชทัณฑ์ ที่ไม่เพียงพอ เนื่องมาจากจำนวนผู้ต้องขังที่สูงเกินความจุ ที่เรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งจะสามารถรองรับได้ จากข้อมูลผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ ได้สำรวจและเผยแพร่ พบว่า เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ มีผู้ต้องขังที่อยู่ในความควบคุมของเรือนจำและ ทัณฑสถานต่าง ๆ เกินความจุที่เรือนจำแต่ละแห่ง จะรองรับได้เกินกว่าสองเท่าของความจุ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ที่มีหน้าที่ควบคุมดูแล ผู้ต้องขังแล้วพบว่า มีสัดส่วนเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ๑ คน ต่อผู้ต้องขังประมาณ ๑๐๐ คน ปัญหานี้ ไม่เพียงแต่ จะส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังเท่านั้น แต่ยัง ส่งผลต่อระบบการบริหารจัดการเรือนจำอีกด้วย จึงเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ด้วยการ ลดจำนวนผู้ต้องขังเข้าใหม่ทั้งทางนโยบายและกฎหมาย และพิจารณาเพิ่มจำนวนบุคลากรราชทัณฑ์ รวมถึง กำหนดวิธีการในการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร เพื่อดำรงตนในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างเต็มภาคภูมิ

ปัญหาการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข

จากการตรวจเยี่ยม พบว่า เรือนจำและทัณฑสถาน ยังประสบปัญหาในด้านการรักษาพยาบาลผู้ต้องขัง โดยเฉพาะ กรณีขาดแพทย์ที่จะสามารถให้บริการแก่ผู้ต้องขังที่เกิด อาการเจ็บป่วยอย่างรุนแรงเกินกว่าที่พยาบาลวิชาชีพ จะให้การรักษาได้ รวมถึงระบบส่งต่อผู้ต้องขังไปรับ การรักษาพยาบาลยังสถานพยาบาลใกล้เคียงที่มีศักยภาพ มากกว่า เนื่องจากเมื่อผู้ต้องขังจะต้องถูกส่งตัวไปรักษา ที่สถานพยาบาลภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถาน จำเป็น ที่จะต้องใช้บุคลากรของเรือนจำและทัณฑสถานแห่งนั้น ไปทำหน้าที่เฝ้าและควบคุมผู้ต้องขังในสถานพยาบาล เพื่อป้องกันการหลบหนี เป็นเหตุให้บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ ตามปกติลดลง ซึ่งหากพิจารณาจากข้อกำหนดมาตรฐาน ขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือข้อกำหนดแมนเดลา ซึ่งกำหนดให้ผู้ต้องขังควรได้รับ

การตรวจจากบุคลากรทางการแพทย์ด้วยความรวดเร็ว และได้มาตรฐาน ดังนั้น จึงควรจัดบุคลากรทางการแพทย์ให้เพียงพอและจัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจัดหาสถานที่รักษาพยาบาล ให้เพียงพอแก่ผู้ต้องขัง

ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ บางมาตรายังก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ เช่น มาตรา ๒๑ ซึ่งบัญญัติให้ดุลยพินิจแก่เจ้าหน้าที่ในการใช้เครื่องพันธนาการ มาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๓ ให้อำนาจเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ที่จะใช้อาวุธแก่ผู้ต้องขังได้ ซึ่งมีข้อควรระวังในเรื่องเงื่อนไขการใช้อาวุธเช่นเดียวกัน และยังพบปัญหาเจ้าหน้าที่บางส่วนไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง เช่น กรณีการควบคุมหรือดูแลผู้ต้องขังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน เป็นต้น ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จึงควรได้รับการศึกษาอบรมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับการปฏิบัติงาน รวมถึงหลักสิทธิมนุษยชนให้เกิดความชัดเจน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง

กสม. จึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อคณะรัฐมนตรี กระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ ดังนี้

(๑) ปัญหาความแออัดของเรือนจำ และจำนวนบุคลากรราชทัณฑ์ที่ไม่เพียงพอ

คณะรัฐมนตรี ควรเร่งหามาตรการแก้ไขปัญหาให้แก่กรมราชทัณฑ์ เพื่อแก้ไขปัญหาจำนวนผู้ต้องขังเกินความจุของเรือนจำหรือทัณฑสถาน และเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมดูแลแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเสียของผู้ต้องขังภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ดังนี้

(๑.๑) ควรพิจารณาใช้นโยบายกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เช่น การเบี่ยงเบนคดีอาญาออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่มุ่งเน้นให้คดีความขึ้นสู่การพิจารณาของศาลน้อยลงและทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายได้มากขึ้น และกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังสามารถกลับคืนไปสู่ครอบครัวและชุมชนได้ด้วยความชอบธรรม

(๑.๒) ควรปรับเปลี่ยนวิธีการระหว่างการดำเนินคดีอาญาหรือการลงโทษนอกเหนือไปจากการนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปควบคุมไว้ที่เรือนจำ โดยเฉพาะผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี กรณีเช่นนี้นอกจากจะเป็นการเอาตัวบุคคลไปไว้ในอำนาจของรัฐโดยไม่จำเป็นแล้ว ยังสุ่มเสี่ยงที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลดังกล่าวด้วย จึงควรแยกสถานที่คุมขังระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา

(๑.๓) ควรพิจารณากำหนดสถานที่สำหรับการควบคุมผู้ต้องขังแต่ละประเภทให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีและผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับควรถูกควบคุมในสถานที่ที่ไม่ใช่เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ใช้ควบคุมผู้ต้องขังที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้ว นอกจากนี้ สมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแยกสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ออกจากพื้นที่ของเรือนจำหรือทัณฑสถาน

(๑.๔) ควรพิจารณาเพิ่มจำนวนบุคลากรราชทัณฑ์ให้เพียงพอกับภาระงานและพิจารณาหามาตรการที่สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรราชทัณฑ์ให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำรงตนในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างเต็มภาคภูมิ

(๒) ปัญหาการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข

คณะรัฐมนตรี ควรพิจารณาเพิ่มจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ที่สามารถให้การรักษาพยาบาลผู้ต้องขังเจ็บป่วยฉุกเฉินให้ครอบคลุมทั้งกลางวันและกลางคืน และเพิ่มบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่มีความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้ต้องขังที่มีปัญหาสุขภาพจิต เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังพึงได้รับ นอกจากนี้ ควรพิจารณากำหนดกลไกในการใช้ดุลยพินิจส่งต่อผู้ต้องขังไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานให้เหมาะสมต่ออาการเจ็บป่วยของผู้ต้องขัง

(๓) ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

(๓.๑) กรมราชทัณฑ์ ควรพิจารณาจัดหลักสูตรการอบรมเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ให้มีความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

กับมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์สามารถปฏิบัติงานตามหลักสิทธิมนุษยชนและลดปัญหาเรื่องร้องเรียนได้

(๓.๒) กระทรวงยุติธรรมและคณะกรรมการราชทัณฑ์ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาความเหมาะสมของการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง โดยเฉพาะควรพัฒนาหรือนำรูปแบบของเครื่องพันธนาการอื่นที่สามารถควบคุมผู้ต้องขังได้มาใช้แทนเครื่องพันธนาการแบบเดิม และพิจารณายกเลิกการใช้ตรวนเป็นเครื่องพันธนาการเนื่องจากมีลักษณะที่ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังที่ถูกบังคับใช้ นอกจากนี้ ควรพิจารณากำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ในการสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังให้เข้มงวดยิ่งขึ้น มิให้เกินเลยไปกว่าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

การจัดทำโครงการเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนเพื่อส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนเชิงกลายานมิตร: สิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรม

กสม. มีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ในการส่งเสริมความเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ ตรวจสอบการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขการส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งกว่าสิบปีที่ผ่านมา นับแต่ก่อตั้งองค์กร มีเรื่องร้องเรียนที่ขอให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชน รวมอยู่ด้วยจำนวนมาก จากการตรวจสอบคำร้องและการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชน พบว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชน เนื่องจากการสื่อสารความเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเด็ก รวมทั้งมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในที่คุมขังยังไม่เพียงพอ จึงทำให้เกิดการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชน

คณะกรรมการด้านสิทธิเด็กและการศึกษา ภายใต้ กสม. ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชน ตามประเด็นที่ได้กำหนดจากการศึกษามาตรฐานการดูแลเด็กและเยาวชนที่ถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพ อาทิ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) กติกา ICCPR กติกา ICESCR อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และพิธีสารเลือกรับ คู่มือปฏิบัติการตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขัง ยุทธศาสตร์ต้นแบบและมาตรการเชิงปฏิบัติของสหประชาชาติในการขจัดความรุนแรงต่อเด็ก ในด้านการป้องกันอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (United Nations Model Strategies and Practical Measures on the Field of Crime Prevention and Criminal Justice) ฯลฯ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ ทั้งจากกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับกระบวนการประเมินปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำผิด การทำแผนบำบัดฟื้นฟูรายบุคคล โดยการมีส่วนร่วมของเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง ทีมสหวิชาชีพ โครงสร้างทางกายภาพของสถานที่ควบคุมอันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการปกป้องคุ้มครองมิให้เด็กถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข สถานที่ให้ญาติมาเยี่ยม ความถี่และระยะเวลาการให้เข้าเยี่ยม ความใกล้ชิดในการเยี่ยม การติดต่อกับโลกภายนอก การร้องเรียน/ร้องทุกข์ การสันติภาพการ รวมตลอดจนสถานการณ์ ข้อคิดเห็น ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ในการดำเนินการได้มีการรับฟังความเห็น ข้อเสนอ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องในการปกป้อง คุ้มครอง และเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพ รวมถึงสื่อสารความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ กฎหมาย และพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิเด็กแก่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการ

นับตั้งแต่ กสม. ชุดที่ ๓ เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ ได้ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมเชิงกลายานมิตร ณ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจำนวน ๑๙ แห่ง และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน ๒๓ แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อตรวจเยี่ยมและหาข้อบกพร่องและเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ และสถานพินิจฯ เพื่อทราบระบบ กระบวนการทำงาน สภาพปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และสิ่งที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไข ๒) เพื่อให้

เจ้าหน้าที่เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิที่เด็กได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิเด็กที่ประเทศไทยให้สัตยาบันและกฎหมายภายใน ๓) เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ทราบถึงสิทธิและเสรีภาพตามหลักสิทธิมนุษยชนที่ตนพึงได้รับตลอดจนความเหมาะสมทางกายภาพและชีวภาพที่เอื้อต่อกระบวนการฟื้นฟู ทั้งนี้ เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมและติดตามให้ทุกภาคส่วนของสังคมเกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนตามที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายไทย และพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตาม กลยุทธ์ที่ ๑.๒ ติดตามและสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนสื่อสารเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย รวมทั้งผลงานสำคัญของ กสม. ต่อสาธารณชนอย่างถูกต้องและทั่วถึง กลยุทธ์ที่ ๔.๑ พัฒนางานส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและจัดให้มีแผนในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ครอบคลุมเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย และกระบวนการที่หลากหลายและเหมาะสม กลยุทธ์ที่ ๔.๒ พัฒนากลไก ติดตาม เฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และชี้แจงแสดงท่าทีตอบสนองต่อปัญหาและสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สำคัญอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

หลักเกณฑ์และแนวทางการตรวจเยี่ยม ในการตรวจเยี่ยมเชิงกลียาณมิตรฯ ได้ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) (Beijing Rules) ข้อเสนอแนะของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ข้อเสนอแนะแห่งกรุงริยาด) (the Riyadh Guidelines) กฎของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกลิตรจนเสรีภาพ ข้อเสนอแนะว่าด้วยการปฏิบัติต่อเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คู่มือกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กซึ่งเป็นเหยื่อและพยานของอาชญากรรม ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ) (The Bangkok Rules) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ

ราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และคู่มือปฏิบัติการตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขัง ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการตรวจเยี่ยมเป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานสากล โดยไม่ให้ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้

การตรวจเยี่ยม ฯ ได้มีการกำหนดประเด็นต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจเยี่ยม ฯ และสร้างมาตรฐานให้กับหน่วยงานโดยพิจารณาดังนี้

- **กระบวนการจัดทำแผนบำบัด แก่ไข และฟื้นฟู เด็กและเยาวชน** ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการประเมินปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำผิด กระบวนการต้องการรับการบำบัดในรายบุคคล การจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟู และการประเมิน โดยให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมและเข้ามามีบทบาทในการเลือกแนวทางการบำบัด แก่ไข ฟื้นฟูของตนเอง โดยพ่อแม่/ผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องในการทำแผนและปฏิบัติตามแผน การมีเจ้าหน้าที่/ผู้ประกอบวิชาชีพร่วมจัดทำแผนบำบัด แก่ไข และฟื้นฟู มีการให้ชุมชน สถานศึกษา และสถานที่ทางศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัด แก่ไขและฟื้นฟู

- **โครงสร้างทางกายภาพและสวัสดิการ** สถานที่เขียนคำร้องเรียน/ร้องทุกข์ ทั้งกรณีการร้องเรียนภายในและภายนอก รวมทั้งระบบ ขั้นตอน วิธีปฏิบัติในการร้องเรียน/ร้องทุกข์ ขั้นตอนในการพิจารณาคำร้องทุกข์ การใช้เครื่องพันธนาการ เมื่อต้องออกไปภายนอกศูนย์ฝึกฯ การควบคุม/ดูแลกลุ่มพิเศษเช่น ชาวต่างชาติ ชนกลุ่มน้อย (เช่น การใช้ล่าม/การจัดหาล่ามการสื่อสาร) บุคคลหลากหลายทางเพศ การบริการด้านการแพทย์ อาทิ การรักษาพยาบาลภายในเรือนจำ การส่งต่อสถานพยาบาลภายนอกเรือนจำ การให้คำปรึกษาด้านจิตเวช หน่วยแพทย์อาสาเฉพาะด้าน เช่น ทันตกรรม ด้านสุขอนามัย อาทิ ห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ เรือนนอน เครื่องนอน อุปกรณ์เกี่ยวกับสุขอนามัย โรคติดต่อ สถานที่ให้ญาติเยี่ยมความถี่และระยะเวลาในการเข้าเยี่ยม ความใกล้ชิดในการเยี่ยมของญาติ ด้านการติดต่อกับโลกภายนอก อาทิ การโทรศัพท์ การดูโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ การประกอบพิธีทางศาสนา สันทนาการ พักผ่อน อุปกรณ์กีฬา การจัดสภาพแวดล้อม โครงสร้างอาคารสถานที่โดยทั่วไป

โครงสร้างการรักษาความปลอดภัย (รั้ว กำแพง สัญญาณเตือนภัย กล้องวงจรปิด) พื้นที่รองรับกับจำนวนผู้ถูกควบคุม รวมถึงขั้นตอนและวิธีการ มาตรการป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามหรือยาเสพติด สถานที่ประกอบอาหาร สถานที่รับประทานอาหาร จำนวนมื้ออาหาร ด้านการศึกษา/อบรม ห้องสมุด ห้องเรียน หนังสือ อาทิ วิธีการศึกษาระดับการศึกษา ระเบียบการใช้ห้องสมุด โอกาสในการใช้ห้องสมุด การทำงาน การฝึกงาน ฝึกอาชีพ

- การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น การประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรพัฒนาเอกชน/ภาคประชาสังคม เช่น กรณีสันติภาพ/ได้รับอนุญาตให้ไปอยู่นอกศูนย์ฝึก แต่ไม่มีบิดามารดาผู้ปกครอง

- แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตรวจเยี่ยม ๑) สัมภาษณ์เด็ก เยาวชน เกี่ยวกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ การเรียนหนังสือ การฝึกอาชีพ กิจกรรมการฟื้นฟู การมีส่วนร่วม รวมทั้งความห่วงกังวล การเปลี่ยนแปลงในตัวเองที่ค้นพบ ๒) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบ ระบบ กระบวนการทำงาน และปัญหาอุปสรรค ฐานคิด ทักษะคติต่อเด็ก เยาวชนที่กระทำผิด ก่อนและหลังที่มาปฏิบัติงาน ข้อคิดเห็นทางกระบวนการฟื้นฟูเด็ก เยาวชน ตามแนวทางของบ้านกาญจนา สามารถเปลี่ยนฐานคิด พฤติกรรมเด็กและเยาวชนได้จริงหรือไม่อย่างไร ๓) สัมภาษณ์ผู้บริหาร ข้อกฎหมาย ระเบียบกฎเกณฑ์ นโยบาย แนวทางปฏิบัติ ทักษะคติเจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งแนวทางแก้ไข การกระทำผิดซ้ำ และข้อห่วงใยอื่น ๆ เมื่อปล่อยเด็ก เยาวชน ออกจากศูนย์ฝึกฯ ความเป็นไปได้จะนำแนวทางการดำเนินงานของบ้านกาญจนาไปปรับใช้แนวทางดำเนินการกรณีเด็กเยาวชนอยู่ระหว่างพิจารณาคดี ตั้งครรภ์/คลอดบุตร มีความหลากหลายทางเพศ ทุพพลภาพ ป่วยทางจิต ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ติดยาเสพติด การปรับเปลี่ยนฐานคิดหรือทัศนคติของเจ้าหน้าที่ครอบครัว ชุมชน สังคม การควบคุมตัวเด็ก เยาวชน กรณีคดียังไม่สิ้นสุด ข้อมูลประวัติการกระทำผิดของเด็ก เยาวชน

- สถานที่ที่เฝ้าระวังและดำเนินการตรวจเยี่ยม ฯ แบ่งเป็น ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน ๑๙ แห่ง อาทิ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา

บ้านปราณี บ้านอุเบกขา บ้านมูทิตา บ้านกาญจนาภิเษก สิรินคร บ้านบึง พระนครศรีอยุธยา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๑ จังหวัดระยอง เขต ๒ จังหวัดราชบุรี เขต ๓ จังหวัดนครราชสีมาเขต ๔ จังหวัดขอนแก่น เขต ๕ จังหวัดอุบลราชธานี เขต ๖ จังหวัดนครสวรรค์ เขต ๗ จังหวัดเชียงใหม่ เขต ๘ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เขต ๙ จังหวัดสงขลา เขต ๑๐ จังหวัดสมุทรปราการ และเขต ๑๑ จังหวัดลพบุรี

- สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน ๒๓ แห่ง อาทิ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดนครราชสีมา ระยอง ราชบุรี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี เชียงราย สุราษฎร์ธานี ชลบุรี น่านบุรีรัมย์ อุบลราชธานี นครสวรรค์ เชียงใหม่ อุดรธานี เพชรบุรี สงขลา ตาก ขอนแก่น สมุทรปราการ พิษณุโลก สุรินทร์ บ้านปราณี และบ้านเมตตา

ข้อค้นพบในภาพรวมจากการตรวจเยี่ยมสถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมฯ

โครงสร้างทางกายภาพ พบว่า มีโครงสร้างอาคารสถานที่โดยทั่วไป การจัดแบ่งอาคารสถานที่เหมาะสม พื้นที่รองรับกับจำนวนผู้ถูกควบคุมมีพื้นที่เพียงพอ มีขั้นตอนและวิธีการ มาตรการป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามหรือยาเสพติด ด้านสาธารณสุขและการบริการด้านการแพทย์ อาทิ มีการรักษาพยาบาลภายใน การส่งต่อสถานพยาบาลภายนอกกรณีไม่สามารถรักษาได้ มีการดูแลเด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ ฝากครรภ์ คลอดบุตร สถานพยาบาลภายนอกเปิดโอกาสให้เลี้ยงดูบุตรได้ ๑ ปี ๖ เดือน สุขอนามัย : ห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ เรือนนอน เครื่องนอน ค่อนข้างสะอาดเรียบร้อย ด้านอาหาร สถานที่ประกอบอาหาร สถานที่รับประทานอาหาร มีความสะอาด จำนวนมื้ออาหารครบ ๓ มื้อ มีขนม และนม ด้านการศึกษา มีการจัดการศึกษาสายสามัญ และสายอาชีพ มีห้องสมุด ห้องเรียนหนังสืออย่างเพียงพอ ด้านสนันทนาการ เปิดโอกาสให้เด็กติดต่อกับโลกภายนอก : การโทรศัพท์ การดูโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีวันหยุดพักผ่อน มีสถานที่ออกกำลังกายและมีอุปกรณ์กีฬา มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การร้องเรียน/ร้องทุกข์ มีการอนุญาตให้เขียนคำร้องเรียน/ร้องทุกข์ มีผู้รับการร้องเรียนภายใน และมีการพิจารณาคำร้อง การประกอบพิธีทางศาสนา มีการประกอบพิธีทางศาสนาพุทธ การสวดมนต์ นั่งสมาธิ

จากการตรวจเยี่ยมศูนย์ฝึกและอบรมฯ พบว่า สถิติการส่งเด็กและเยาวชนเข้ารับการอบรมที่ศูนย์ฝึกฯ ลดลงจากสถิติการส่งเด็กและเยาวชนเข้ารับการอบรมที่ศูนย์ฝึกฯ มีแนวโน้มลดลง อาจมีสาเหตุมาจากการกระทำความผิดลดลง หรืออาจเป็นเพราะมาตรการเบี่ยงเบนทางคดี ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น ข้อน่ากังวลคือ มาตรการอื่น ช่วยแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กไปมาก/น้อยกว่ากันอย่างไร สถิติการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด สูงสุด ยกเว้นแห่งเดียวเท่านั้นที่สถิติสูงสุด เป็นความผิดต่อชีวิต ลักษณะการกระทำของเด็ก ส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลแวดล้อม เช่น ชุมชน สังคมแวดล้อมมีความรุนแรง เด็กย่อมซึมซับการใช้ความรุนแรง และมีโอกาสทำมากขึ้น ศูนย์ฝึกฯ ที่จัดตั้งไม่นาน ยังไม่มีความพร้อม เช่น ยังขาดแคลนอัตรากำลัง เจ้าหน้าที่ยังมีประสบการณ์ การเรียนรู้ลักษณะนิสัยของเด็กในภูมิภาคไม่เพียงพอ แต่สังคมภายนอกมีความคาดหวังสูงไม่แตกต่างจากศูนย์ฝึกฯ ที่มีความพร้อม มีเด็กบางรายหลบหนีจากศูนย์ฝึกฯ พบว่า เด็กมีความเครียดสะสมและเป็นห่วงพ่อ/แม่ที่มีปัญหา กรณีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย หากพบว่า ครอบครัวไม่มีความพร้อม ควรมีแผนรองรับในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และในช่วงหลังปล่อย เช่น ดึงชุมชน โรงเรียน วัด เข้ามาช่วยเหลือดูแลเด็ก เด็กจำนวนมากที่กลับออกมาและตั้งใจศึกษาเล่าเรียน จนจบการศึกษา แต่ไม่สามารถทำงาน/ประกอบอาชีพ สุจริตได้ เนื่องจากพบประวัติในทะเบียนประวัติอาชญากร ซึ่งการเปิดเผยประวัติ อาจขัดต่อหลักการที่ไม่ถือว่าอยู่ใน ศูนย์ฝึกฯ มาตรการเบี่ยงเบนคืออื่น ๆ ไม่ถือว่าเป็นการ ลงโทษ เนื่องจากกระทำในขณะที่ยังมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอ และเมื่อได้รับการฟื้นฟูแล้วย่อมมีความพร้อมที่จะกลับมาเป็น “คนดี” ของสังคม ดังนั้น การหาพื้นที่ให้ “คนดี” ได้มีที่ยืน ในสังคมจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง ศูนย์ฝึกฯ หลายแห่ง นำแนวคิดและวิธีการของบ้านกาญจนาภิเษกมาปรับใช้ ซึ่งเป็นการปรับใช้ได้เพียงบางกิจกรรม ภายใต้งบประมาณและ ข้อจำกัดที่แตกต่าง

จากการตรวจเยี่ยมสถานพินิจฯ พบว่า มีการประเมิน เพื่อจัดทำแผนฟื้นฟู โดยสัมภาษณ์ประวัติ ประเมินการศึกษา และอาชีพ ประเมินสุขภาพ คัดกรองการใช้ยาเสพติด ประเมินสุขภาพจิต บางแห่งให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม ควรให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางการ บำบัด แก้ไข พื้นฟู ของตนเองมากขึ้น และพยายามเปิดโอกาส

ช่วยเหลือสนับสนุนให้พ่อแม่/ผู้ปกครองมีส่วนในการทำแผน และร่วมกิจกรรม นอกเหนือจากวันปฐมนิเทศ รวมถึง ให้มีการทำกิจกรรมร่วมชุมชน ในลักษณะจิตอาสา เพื่อให้ เด็กไปปรับเปลี่ยนความคิดเชิงบวก รู้จักปรับตัวเข้ากับสังคม ชุมชน/สังคมได้มีเห็นด้านบวกและยอมรับเด็กกลับเข้าสู่สังคม กรณีการออกเอกสารรับรองของสถานพยาบาล กรณีจำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดรักษาเนื่องจากติดสารเสพติด บางแห่ง ใช้เวลานานหลายเดือน-เกือบปี ทำให้ไม่ได้เข้ารับการ รักษาอย่างรวดเร็ว กรณีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย หากพบว่า ครอบครัวไม่มีความพร้อม ควรมีแผนรองรับ ในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และในช่วงหลังปล่อย เช่น ดึงชุมชน โรงเรียน วัด เข้ามาช่วยเหลือดูแลเด็ก การประสานกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ บางแห่งดำเนินการให้บางแห่งใช้วิธีแนะนำ เนื่องจากผู้ปกครองต้องการไปติดต่อเอง สถานพินิจฯ ควรมีการประสานกองทะเบียนประวัติอาชญากรอย่างเป็นระบบ

บทสรุป จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและตรวจเยี่ยม สถานที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชนทั้งศูนย์ฝึก และอบรมเด็กและเยาวชน และสถานพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชน ของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิเด็กและการ ศึกษา และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. ตามประเด็น ที่ได้กำหนดจากการศึกษามาตรฐานการดูแลเด็กและ เยาวชนที่ถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ ทั้งจากกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติของหน่วยงาน และความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปัญหาและ อุปสรรคในการปฏิบัติ ตลอดจนทั้งข้อมูลจากเด็กและเยาวชน และจากโครงสร้างทางกายภาพของสถานที่ควบคุมอันเป็น ปัจจัยพื้นฐานในการปกป้องคุ้มครองมิให้เด็กถูกละเมิด สิทธิมนุษยชน การบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข สถานที่ทำให้ญาติมาเยี่ยม ความถี่และระยะเวลาการให้เข้าเยี่ยม ความใกล้ชิดในการเยี่ยม การติดต่อกับโลกภายนอก ช่องทาง การร้องทุกข์/ร้องเรียน สันทนการ พบว่า หน่วยงานมี ระเบียบกฎเกณฑ์โครงสร้างทางกายภาพ และแนวทาง ดำเนินการที่เอื้อต่อการฟื้นฟูดูแลเด็กและเยาวชนมากขึ้น มีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แต่ก็ยังมีหลาย ประเด็นที่หน่วยงานกำหนดนโยบายและเจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้องควรได้มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการฟื้นฟู ดูแลเด็กและเยาวชนให้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่าง ปกติสุข ต่อไป อาทิ ปัญหาที่ทำให้เด็กกลับมากระทำความ ผิดซ้ำ ปัญหาสภาพแวดล้อมและครอบครัวที่เด็ก

และเยาวชนต้องกลับไปอยู่อาศัยภายหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นแล้ว และการที่ไม่สามารถประกอบอาชีพหรือกลับเข้ารับการศึกษานี้เนื่องจากประวัติเด็กและเยาวชนยังคงมีอยู่และสามารถตรวจสอบพบได้ ตลอดจนการยอมรับของชุมชนและสังคมซึ่ง กสม. ก็ได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาการห้ามมิให้เปิดเผยประวัติเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดำเนินการแก้ไขระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวแล้ว

๔.๕ สิทธิมนุษยชนและสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

สืบเนื่องจากการที่ กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำทรมานหลายกรณี ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเห็นได้กำหนดให้จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่สำคัญ ในการดำเนินงานและจัดกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ รวมถึงข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกกระทำทรมาน ประกอบกับสำนักงาน กสม. ได้รับการจัดสรรงบประมาณภายใต้แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ถึง ๒๕๖๕ จึงได้มีการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

๔.๕.๑ การจัดการฝึกอบรมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน
ให้แก่เยาวชนและบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ ในโครงการพื้นที่ชายแดนภาคใต้ภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชน จัดขึ้นในปี ๒๕๖๐ เป็นการจัดการฝึกอบรมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่เยาวชนและบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในพื้นที่จำนวนประมาณ ๕๙๐ คน จัดที่จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย ๓ กิจกรรม ได้แก่ ๑) การให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนแก่เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๙ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยเครือข่ายนักศึกษาและเยาวชน ๓ จังหวัดชายแดนใต้ และผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชนจำนวน ๑๑๒ คน กิจกรรมประกอบด้วยการบรรยาย อภิปราย ประชุมกลุ่มย่อย ข้อค้นพบที่ได้จากกิจกรรม คือ ปัญหา

การเข้าถึงการศึกษา ปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการและบริการของรัฐและปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่เข้าใจวัฒนธรรมของชุมชน ๒) การให้ความรู้หลักการสิทธิมนุษยชนและกระบวนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่พนักงานและบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ กลุ่มเป้าหมาย คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้และผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา จำนวน ๓๕ คน วัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนภารกิจของ กสม. ในกระบวนการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการรับคำร้อง และ ๓) การให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนตามอนุสัญญา CAT แก่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย จัดในเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๐ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมจำนวน ๔๕๐ คน

๔.๕.๒ การฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน
แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้โครงการสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดในปี ๒๕๖๑ เป็นการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จำนวน ๖๑๓ คน การจัดฝึกอบรมจัดที่จังหวัดสงขลา โดยแบ่งการฝึกอบรมเป็น ๔ ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ ๑ เป็นหลักสูตรสำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ระดับผู้บังคับบัญชา จำนวน ๖๕ คน จัดระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑ ครั้งที่ ๒ - ๔ เป็นหลักสูตรสำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐระดับปฏิบัติการ จำนวนรุ่นละประมาณ ๑๘๐ คน วิธีการอบรม ได้แก่ การบรรยาย การอภิปราย การแบ่งกลุ่มระดมความเห็น และแลกเปลี่ยนความเห็น เนื้อหาการอบรม ได้แก่ หลักการสิทธิมนุษยชนสากล ข้อผูกพันของประเทศไทยต่อพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน อนุสัญญา CAT บทบาทของ กสม. ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔.๕.๓ การจัดทำคู่มือสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับ
เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้โครงการสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี ๒๕๖๒ เป็นการจัดทำคู่มือสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับ

เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้แต่งตั้งคณะทำงานประกอบด้วยผู้แทนของสำนักงาน กสม. และจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ (กอ.รมอ ภาค ๔ ส่วนหน้า) มีเนื้อหาประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐาน ความหมาย เนื้อหาของสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีระหว่างประเทศ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย การเคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้คนตามหน้าที่พลเมือง รวมทั้งได้จัดรับฟังความคิดเห็นสำหรับปรับปรุงคู่มือดังกล่าว และจัดพิมพ์เป็นหนังสือจำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม สำหรับใช้ในการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายความมั่นคง

๔.๕.๔ การอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นการดำเนินการร่วมกับ กอ.รมน. ภาค ๔ ส่วนหน้า กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ จัดฝึกอบรมที่จังหวัดปัตตานี โดยแบ่งออกเป็น ๒ รุ่น ดังนี้

รุ่นที่ ๑ ระดับผู้บังคับบัญชา จำนวน ๓๐ คน ระหว่างวันที่ ๓๐ - ๓๑ มกราคม ๒๕๖๓

รุ่นที่ ๒ ระดับผู้ปฏิบัติ จำนวน ๗๐ คน ระหว่างวันที่ ๖ - ๗ สิงหาคม ๒๕๖๓

มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชน และลดปัญหาเรื่องร้องเรียนจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง พร้อมทั้งมอบหนังสือคู่มือสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้กับ กอ.รมน. ภาค ๔ ส่วนหน้า วิธีฝึกอบรมใช้การบรรยาย อภิปราย มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการสิทธิมนุษยชน พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและกลไกการคุ้มครอง อนุสัญญา CAT เป็นต้น

๔.๖ ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ในประเทศไทยรอบแรก เริ่มขึ้น

ในเดือนมกราคม ๒๕๖๓ และพบว่ามีการระบาดเพิ่มขึ้นในเดือนมีนาคม ๒๕๖๓ ต่อมาวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๓ รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และมาตรการป้องกันการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคหลายประการ รวมถึงการประกาศช่วงเวลาห้ามออกนอกบ้าน (เคอร์ฟิว) และมาตรการช่วยเหลือเยียวยาทางเศรษฐกิจ เมื่อจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมและผู้ติดเชื้อรายใหม่ภายในประเทศมีแนวโน้มลดลงในเดือนเมษายน ๒๕๖๓ รัฐบาลจึงได้ผ่อนคลามาตรการป้องกันและควบคุมเพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตตามปกติมากขึ้นเป็นระยะ ๆ ต่อมาปลายเดือนธันวาคม ๒๕๖๓ มีรายงานว่าพบผู้ติดเชื้อรายใหม่ภายในประเทศที่จังหวัดสมุทรสาคร จากนั้นก็พบผู้ติดเชื้อรายใหม่และผู้ติดเชื้อสะสมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ในสัดส่วนที่สูงกว่าการแพร่ระบาดในรอบแรกค่อนข้างสูง ในครั้งนี้ รัฐบาลไม่ได้ประกาศใช้มาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดอย่างเข้มงวดมากเท่าการระบาดในรอบแรก ส่วนการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ยังคงขยายระยะอย่างต่อเนื่องล่าสุดเมื่อกลางเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๔ รัฐบาลโดยศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (ศบค.) ได้ขยายการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ออกไปจนถึงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔

ในการดำเนินการเรื่องนี้ในช่วงการแพร่ระบาดรอบแรก กสม. ชุดที่ ๓ มอบหมายให้สำนักงาน กสม. จัดให้มีกระบวนการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) และมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มาตรการด้านป้องกันและควบคุมโรค ด้านการรักษาพยาบาล และด้านการเยียวยาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การรวบรวมข้อมูลจากการแถลงสถานการณ์รายวันของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (ศบค.) และจากแหล่งข่าวเปิดทั่วไป ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการด้านสิทธิมนุษยชนที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยเป็นภาคี จัดทำเป็นเอกสารสรุปผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เสนอต่อ กสม. ทุก ๑๕ วัน นับแต่เดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน ๒๕๖๓ กสม. ชุดที่ ๓ ออกแถลงการณ์จำนวน ๒ ฉบับ ได้แก่

แถลงการณ์ เรื่อง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ฉบับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๓

แถลงการณ์ เรื่อง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) (ฉบับที่ ๒) เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๓

โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคอย่างเป็นระบบและชัดเจน การแก้ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์และสิ่งจำเป็นในการป้องกันโรค การให้การดูแลและเยียวยาเป็นพิเศษแก่กลุ่มเปราะบาง (ผู้มีรายได้น้อย ผู้อาศัยในพื้นที่ห่างไกล ผู้สูงอายุ คนพิการ ฯลฯ) และการมีมาตรการเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น ผู้ใช้แรงงานที่ต้องหยุดงานตามคำสั่งหรือมาตรการของรัฐ เป็นต้น รวมทั้งได้จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์เรื่องนี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ประจำปี ๒๕๖๓

ส่วนการระบาดในรอบที่ ๒ เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๖๓ เป็นต้นมา กสม. ชุดที่ ๓ ได้แต่งตั้งคณะทำงานติดตามสถานการณ์และเฝ้าระวังผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) และเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๓ ได้จัดทำเอกสารข่าวเรื่อง “กสม. ห่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) ระลอกใหม่ ส่งผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนในหลายมิติ ขอรัฐประกันสิทธิในสุขภาพและการดำรงชีพ - สังคมไม่ตีตราผู้ได้รับผลกระทบ” มีเนื้อหาเกี่ยวกับความกังวลต่อการเข้าถึงการรักษาพยาบาลและมาตรการป้องกันด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึงของประชาชนทั้งคนไทยและแรงงานต่างด้าวในพื้นที่การระบาดสูง โดยเฉพาะการใช้มาตรการควบคุมการเข้า-ออกและการเคลื่อนย้ายของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ดังกล่าว การมีสภาพความเป็นอยู่แออัดและยังไม่สามารถแยกผู้ที่อาจติดเชื้อและไม่ติดเชื้อออกจากกันได้

และมีข้อเสนอเกี่ยวกับการมีมาตรการเพื่อลดความเสี่ยงการมีช่องทางการสื่อสารความรู้เรื่องการป้องกันโรค และการดำเนินมาตรการของรัฐอย่างทั่วถึงและในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้ นอกจากนี้ได้เผยแพร่แถลงการณ์/ข่าวประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ เช่น

แถลงการณ์ เรื่อง ข้อห่วงใยต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ระลอกใหม่ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๔

ข่าวประชาสัมพันธ์ เรื่อง กสม. ห่วงโควิด 19 กระบีสักผู้ต้องขังในเรือนจำ แะรัฐบาลฉีดวัคซีนให้ผู้ต้องขังอย่างทั่วถึง เพื่อป้องกันและลดความรุนแรงของการแพร่ระบาด เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๔

๔.๗ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การโฆษณา และเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง

สถานการณ์การชุมนุมทางการเมืองในปี ๒๕๖๓ เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๓ โดยประชาชนส่วนหนึ่งจัดกิจกรรมทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด มีวัตถุประสงค์คือ ๑) ให้รัฐบาลแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ๒) แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย และเปิดช่องให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี และ ๓) หยุดใช้อำนาจเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องและหยุดรังแกผู้เห็นต่าง ต่อมานายกรัฐมนตรีได้อำนาจตามมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร มีผลตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๓ และออกข้อกำหนดเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) รวมถึงการห้ามการชุมนุม ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๓ รัฐบาลได้ผ่อนปรนมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) โดยออกประกาศข้อกำหนด (ฉบับที่ ๑๓) ให้สามารถมีกิจกรรมรวมกลุ่มหรือ

ใช้สิทธิของประชาชนได้ภายใต้ขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย มีผลตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๓ ในช่วงกลางเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๓ เป็นต้นมา ก่อนรัฐบาลจะยกเลิกข้อห้ามการชุมนุมตามข้อกำหนดฉบับที่ ๑๓ สถานการณ์การชุมนุมของนักเรียน นักศึกษา ประชาชน ขยายวงกว้างทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ส่วนใหญ่มีข้อเรียกร้องเกี่ยวกับ ๑) ยุบสภาผู้แทนราษฎร ๒) หยุดคุกคามประชาชน และ ๓) ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๓ ในการชุมนุม “ธรรมศาสตร์จะไม่ทน” ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) กลุ่มธรรมศาสตร์และการชุมนุม ประกาศข้อเรียกร้อง ๑๐ ข้อเกี่ยวกับการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ หลังจากนั้นการชุมนุมได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในนามกลุ่มราษฎร ช่วงเดียวกันก็มีประชาชนกลุ่มที่มีความเห็นต่างออกมาจัดกิจกรรมเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกจากการชุมนุมเพื่อเรียกร้องทางการเมืองดังกล่าวแล้ว ก็มีการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มอื่น ๆ ด้วย เช่น กลุ่มนักเรียนที่เสนอปัญหาความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาและการคุกคามนักเรียนในโรงเรียน ทั้งนี้ การชุมนุมทางการเมืองที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๓ ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้ชุมนุม อาจมีการใช้ถ้อยคำหรือการแสดงท่าทางอันไม่เหมาะสมตอบโต้กันระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมที่มีความเห็นต่างกันอยู่บ้าง และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายใช้มาตรการตามกฎหมายปกติในการจัดการกับการชุมนุม รวมถึงการจับกุมผู้จัดการชุมนุม แกนนำและผู้ชุมนุมบางคน ซึ่งต่อมาก็ได้รับการปล่อยตัว ส่วนช่วงปลายเดือนธันวาคม ๒๕๖๓ ถึงเดือนมกราคม ๒๕๖๔ ยังไม่มีการชุมนุมทางการเมืองขนาดใหญ่เช่นเดียวกับการที่เกิดขึ้นในช่วงกลางปี ๒๕๖๓ แต่ยังมีรายงานเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายแจ้งข้อหาหรือจับกุมผู้จัดการชุมนุม แกนนำหรือผู้ชุมนุมบางคน

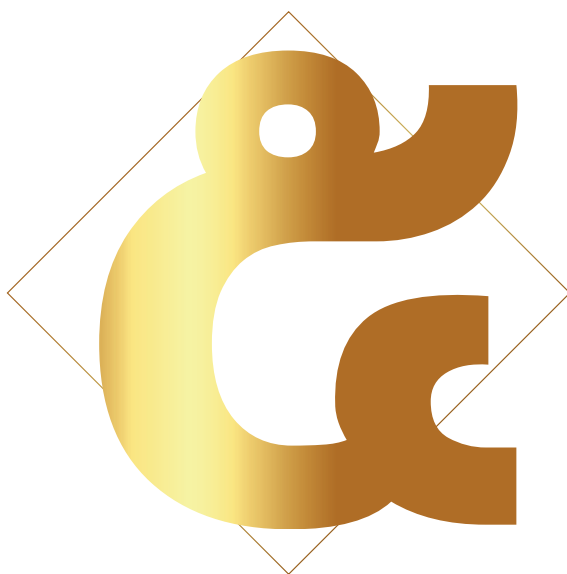
ในการดำเนินการในเรื่องนี้ กสม. ชุดที่ ๓ ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อติดตามสถานการณ์กรณีการชุมนุมทางการเมือง ส่งเจ้าหน้าที่เข้าสังเกตการณ์การชุมนุมในพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง สรุปลสถานการณ์การชุมนุมจากการติดตามทาง

แหล่งข่าวเปิดทั้งที่เป็นเหตุการณ์การชุมนุมและเหตุการณ์การจับกุมและดำเนินคดีแก่ผู้ชุมนุม รวมทั้งประเด็นสิทธิมนุษยชนที่พบจากการสังเกตการณ์ในพื้นที่เสนอต่อที่ประชุม กสม. เป็นรายสัปดาห์ รวมทั้งได้มีการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

- แปลเรื่อง หลักการสำคัญ ๑๐ ประการสำหรับการจัดการการชุมนุมอย่างเหมาะสม (10 Principles for the proper management of assemblies) ที่จัดทำโดยผู้เสนอรายงานพิเศษแห่งองค์การสหประชาชาติ เป็นภาษาไทยแล้วเผยแพร่ทางเว็บไซต์
- มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี เรื่อง เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีสถานการณ์ชุมนุมและเรียกร้องทางการเมืองของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน
- มีหนังสือถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เรื่อง ข้อเสนอต่อการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมตัวและดำเนินคดีแก่ผู้ชุมนุมในสถานการณ์การชุมนุม
- แลกเปลี่ยน เรื่อง ขอให้ทุกฝ่ายในการชุมนุมยึดหลักสิทธิมนุษยชนและใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓
- แลกเปลี่ยน เรื่อง ข้อเสนอต่อสถานการณ์การชุมนุมที่จะเกิดขึ้นในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๓

แลกเปลี่ยนทั้งสองฉบับดังกล่าว มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการขอให้รัฐอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ หลีกเลี่ยงการใช้กำลังในการรักษาความสงบเรียบร้อย หากจำเป็นที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ต้องสอดคล้องกับหลักความจำเป็น และได้สัดส่วน รวมทั้งขอให้ผู้ชุมนุมใช้เสรีภาพในการชุมนุมด้วยความระมัดระวัง ไม่สร้างเงื่อนไขที่อาจทำให้เกิดความรุนแรง และคำนึงถึงการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้ได้มีข้อเสนอแนะไปยังคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจัดการต่อการชุมนุมตามหลักสิทธิมนุษยชน

บทที่

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำคัญ

- ๕.๑ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการการศึกษานิเทศน์แห่งชาติ
- ๕.๒ การใช้มาตรการด้านกฎหมายและการบริหารในการผลักดันให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครอง
ศึกษานิเทศน์
- ๕.๓ การพัฒนาการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจในมาตรา ๒๖ และ ๒๗ ของ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐

๕.๑ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๕.๑.๑ หน้าทีและอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม อันไม่สอดคล้องกับหน้าที่และอำนาจของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการปารีส

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๔) และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๔) และมาตรา ๔๔ บัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ซึ่ง กสม. ได้รับการตั้งข้อสังเกตจากเครือข่ายองค์กรทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ว่าหน้าที่และอำนาจดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหน้าที่และหลักความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการปารีส

ในทางปฏิบัติ กสม. ชุดที่ ๓ ได้ออกแนวทางการจัดทำคำชี้แจงในเรื่องนี้ และปัจจุบันได้ออกระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงกรณีมีรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

ในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ เพื่อประกันว่าคณะกรรมการจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระตามหลักการปารีส อย่างไรก็ตาม ในการเข้ารับการพบทวนการประเมินสถานะของ กสม. จากสถานะของ B เป็น A เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๖๓ โดย GANHRI คณะอนุกรรมการ SCA ใน GANHRI ได้ขอเลื่อนการประเมินไปอีก ๑๘ เดือน และได้มีข้อกังวลถึงการทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๔) ที่จะลดทอนความเป็นอิสระที่แท้จริงหรือเป็นที่รับรู้ (actual or perceived independence) ของ กสม. รวมทั้งสนับสนุนให้ กสม. ดำเนินการสนับสนุนให้ยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อความเป็นอิสระของ กสม. ทั้งที่อาจเกิดขึ้นจริงหรือเป็นที่รับรู้ของประชาชน

ต่อมา กสม. ชุดที่ ๓ เข้าพบและมีหนังสือถึงประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประธานวุฒิสภาเพื่อยืนยันถึงความจำเป็นในการขอให้ยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าว และขอให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ขณะเดียวกันก็ได้เข้าพบนายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี เพื่อขอรับการสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยยกเลิกหน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามมาตรา ๒๔๗ (๔) และได้มอบหมายให้สำนักงาน กสม. ศึกษาและจัดทำเป็นระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงกรณีมีรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา

กสม. ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อขอให้ รัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยให้ยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา ๒๔๗ (๔) ทั้งนี้อาจพิจารณาให้การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการ หรือแยกพิจารณาแก้ไขเฉพาะมาตรานี้ รวมถึงการพิจารณาแก้ไข พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ โดยยกเลิกบทบัญญัติใน มาตรา ๒๖ (๔) เพื่อให้สอดคล้องกัน

๕.๑.๒ ข้อจำกัดด้านกฎหมาย ในกรณีที่ กสม. เห็นสมควรดำเนินการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมข้อพิพาทในด้านสิทธิมนุษยชน

พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๗ วรรคแรก บัญญัติว่า ในระหว่างการศึกษาตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คู่กรณีทำความตกลงเพื่อประนีประนอมและแก้ไข ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ถ้าคู่กรณียินยอมตกลง ประนีประนอมและแก้ปัญหาและคณะกรรมการเห็นว่า อยู่ในกรอบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้จัดทำข้อตกลง เป็นหนังสือและให้ยุติเรื่อง และวรรคสอง บัญญัติว่า หากปรากฏภายหลังว่ามีการปฏิบัติไม่เป็นไปตามข้อตกลง ในหนังสือ ให้คณะกรรมการพิจารณาตรวจสอบตาม อำนาจหน้าที่ต่อไป ต่อมา กสม. ชุดที่ ๓ ได้พิจารณาเห็นว่า เรื่องการไกล่เกลี่ยนี้ได้รับการรองรับไว้ในหลักการปารีส ที่ระบุว่าสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีหน้าที่ รับเรื่องร้องเรียนพึงแสวงหาแนวทางยุติปัญหาอย่างฉันทมิตร ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ย บนพื้นฐานของการปกปิด เป็นความลับ ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ จึงออกเป็น ระเบียบในเรื่องนี้โดยเฉพาะ จัดทำหลักสูตรและฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ของสำนักงานฯ และเปิดศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำ สำนักงานฯ ตามลำดับ

เมื่อ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ประกาศใช้ ไม่ได้บัญญัติ หน้าที่และอำนาจประการนี้รองรับไว้ การกึ่งในการ ไกล่เกลี่ยเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนข้างต้นจึงยุติลงโดย ปริยาย แม้รัฐบาลจะตราพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ อันเป็นกฎหมายกลางออกมาใช้ แต่เมื่อพิจารณาเนื้อหาแล้ว เห็นว่าไม่สามารถปรับใช้กับ บริบทการทำงานของ กสม. ซึ่งพึงมีความเป็นอิสระ

ในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งไม่ได้เป็นการไกล่เกลี่ยเพื่อนำไปสู่ การคุ้มครองและป้องกันการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ของผู้เสียหายหรือได้รับผลกระทบ จึงไม่นำกฎหมาย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนี้มาใช้ ปัจจุบัน เพื่อความรวดเร็ว ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้ประชาชน กสม. ใช้การ ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือ องค์กรอื่นด้านสิทธิมนุษยชน หรือการประสานกับบุคคล ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ร้อง ซึ่งสามารถให้การ ช่วยเหลือได้บ้าง แต่ไม่มีผลบังคับเทียบเคียงได้กับการ ไกล่เกลี่ย และจากรายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ได้แจ้งปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานด้านคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน ในกรณีที่ กสม. เห็นสมควรดำเนินการ ไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ซึ่งเป็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ไม่ได้บัญญัติไว้ คณะกรรมการการ กิจการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เสนอแนะต่อ คณะรัฐมนตรี เพื่อให้แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ โดยเพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจให้ กสม. ดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ และมอบหมายให้คณะอนุกรรมการการองค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๑ ศึกษา เพื่อให้ กสม. สามารถ ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้สอดคล้องกับหลักการปารีส ที่กำหนดให้เป็นหน้าที่จำเป็นของสถาบันสิทธิมนุษยชน แห่งชาติซึ่งควรครอบคลุมถึงการแสวงหาข้อตกลง ที่น่าเชื่อถือและปรองดอง โดยกระบวนการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท เพื่อยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้นที่ประชุมวุฒิสภา ได้มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบในเรื่องดังกล่าว

เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๖๔ กสม. ชุดที่ ๓ มอบหมาย ให้สำนักงาน กสม. บรรจุเรื่องนี้เป็นเรื่องหนึ่งในการเสนอ ทบทวน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ ต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา ควรพิจารณาติดตามกระบวนการของคณะรัฐมนตรีที่ได้เสนอให้มีการแก้ไข เพิ่มเติม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการไกล่เกลี่ยที่สอดคล้อง กับหลักการปารีส หรือในแนวทางเดียวกับบทบัญญัติใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๗ วรรคแรก เป็นอย่างน้อย

๕.๒ การใช้มาตรการด้านกฎหมาย และการบริหารในการผลักดันให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. ชุดที่ ๓ ได้นำมาตรการด้านกฎหมายและการบริหารมาใช้ผลักดัน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องตามหลักการปารีสหลายประการ กล่าวคือ ในระหว่างการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ (นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธาน) กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำความเห็น และข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญไปยังคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการยุบหรือคว่ำรวมองค์กร กสม. กับผู้ตรวจการแผ่นดิน องค์กรประกอบของคณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น ต่อมาเมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวไม่ผ่านความเห็นชอบจากสภาปฏิรูปแห่งชาติอันมีผลให้ต้องตกไป คสช. จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ (นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน) กสม. ชุดที่ ๓ ก็ได้จัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ในระหว่างกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ไปยังคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญนี้ ต่อมาเมื่อคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. กสม. เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ กสม. ชุดที่ ๓ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ความเห็นต่อร่าง พ.ร.บ. กสม. ทั้งในขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และในขั้นตอนการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยให้ความเห็นและ

ข้อเสนอแนะในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของ กสม. รวมทั้งอำนาจในการไกล่เกลี่ยเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับ กสม. ชุดที่ ๓ ได้พิจารณาตราระเบียบ ประกาศ แนวปฏิบัติ และแนวทางเพื่อเป็นแนวทางการทำงานของ กสม. และสำนักงาน กสม. ที่สอดคล้องตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ รวมทั้งหลักการสิทธิมนุษยชน อาทิ ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจดทะเบียนการรับจดทะเบียน และการเลือกกันเองขององค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและสภาวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๖๑ ระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกาศเรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและขอบเขตอำนาจหน้าที่และอำนาจของส่วนราชการสังกัดสำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมถึงได้ริเริ่มให้มีความร่วมมือกันระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๖๐ อย่างเป็นรูปธรรมขึ้น โดยเฉพาะการร่วมกันกำหนดแนวปฏิบัติในการรับส่งเรื่องระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ การจัดให้มีการประชุมร่วมกันเป็นประจำทุก ๓ เดือน

สำหรับมาตรการด้านบริหาร กสม. ชุดที่ ๓ ได้มีการแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแต่ละคน ทั้งตามประเด็นสิทธิมนุษยชนและตามเขตพื้นที่ อันช่วยเสริมให้ กสม. โดยรวมสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้ครอบคลุมทุกพื้นที่มากขึ้น

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา

โดยที่ พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ กำหนดคุณสมบัติของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็น ๕ ด้าน การแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแต่ละคนนอกจากคำนึงถึงมิติด้านพื้นที่ ประเด็นสิทธิมนุษยชนแล้ว อาจพิจารณาให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับมิติเรื่องคุณสมบัติตามมาตรา ๘ และมิติด้านหน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ ประกอบด้วย

๕.๓ การพัฒนาการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจในมาตรา ๒๖ และ ๒๗ ของ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐

กสม. ชุดที่ ๓ ได้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงานตามหน้าที่และอำนาจใน พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ โดยมุ่งหมายให้การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวนำไปสู่การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ และให้เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยออกประกาศแบ่งส่วนราชการภายในและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการสังกัดสำนักงาน กสม. พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่พิจารณาบนฐานหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายฉบับนี้ รวมทั้งได้มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ โดยเฉพาะการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า โดยเน้นการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและทำความเข้าใจให้ปรากฏโดยไม่ล่าช้า มีการศึกษาและวิเคราะห์ให้ทราบถึงสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในครั้งนั้นหรือลักษณะเดียวกันนั้นอีก รวมทั้งได้พัฒนากระบวนการติดตามผลการดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางที่ กสม. เสนอ ให้มีความครบถ้วนและบรรลุผลสัมฤทธิ์มากขึ้น กล่าวคือ ได้กำหนด

ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการติดตามผลการดำเนินการในด้านสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๔ เพื่อประกันว่ามาตรการหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนรวมทั้งมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง ที่ กสม. เสนอไปยังคณะรัฐมนตรี รัฐสภา หรือหน่วยงานของรัฐ/เอกชน จะได้รับการนำการตอบรับ ตลอดจนนำไปปฏิบัติตามความเหมาะสมภายใต้หน้าที่และอำนาจของหน่วยงานนั้น ๆ และในปี ๒๕๖๓ ได้มีมติให้จัดตั้งสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้ จังหวัดสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ ๑๔ จังหวัดภาคใต้

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการประกาศใช้แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ของสำนักงาน กสม. ก็ยังพบว่า มีข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. รวมถึงหน้าที่และอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วย กสม. โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลผลการดำเนินงานภายใต้ความรับผิดชอบของสำนัก/หน่วยงานต่าง ๆ ในสำนักงาน กสม. รวมทั้งการนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในกิจการตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. และสำนักงาน กสม. สาเหตุประการหนึ่งอาจเนื่องจากอยู่ในระหว่างการเริ่มต้นของการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่จำเป็น

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา

กสม. และสำนักงาน กสม. อาจพิจารณาให้ความสำคัญในการจัดสรร ทรัพยากรที่จำเป็น ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของสำนักงาน กสม. สำหรับจัดเก็บและเรียกใช้ข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ อ่านเข้าใจได้ง่าย มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและพร้อมนำมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งพัฒนาทักษะที่จำเป็นและเกี่ยวข้องให้แก่เจ้าหน้าที่

๕.๔ การพัฒนากลไกภาครัฐในการดำเนินการส่งเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

กสม. ชุดที่ ๓ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการทำให้แผนส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ประกอบด้วย ๘ กลยุทธ์ สามารถขับเคลื่อนต่อไป รวมทั้งได้ส่งเสริมบทบาทการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค

๕.๕ การขยายขอบเขตหน้าที่และอำนาจในการคุ้มครอง การส่งเสริมและเฝ้าระวังสิทธิมนุษยชนในทุกภูมิภาคของประเทศไทย

กสม. ชุดที่ ๓ สนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้ และขยายให้มีสำนักงาน กสม. ให้ครบทุกภูมิภาค

ภาค ผนวก

ประกาศ

แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๒ นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทั้งคณะ พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระการดำรงตำแหน่งในปี เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๘ ตามมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติเห็นชอบให้ผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจำนวนเจ็ดคน และบุคคลทั้งเจ็ดคนได้ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว

อาศัยอำนาจ ...

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ ประกอบมาตรา ๒๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

๑. นายวัลลภ ตังคณิธรรม	เป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นางจัตตา สุกดา จันทน์ดี	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. นางประกายรัตน์ ต้นธีรวงศ์	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นายสุรเชษฐ์ สถิตนิรามัย	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นางอังคณา นีละไพจิตร	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. นางเตือนใจ ดีเทศน์	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๗. นายชาติชาย สุกฤทธิกุล	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๘

เป็นปีที่ ๗๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

(นายพรเพชร วิชิตชลชัย)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คำสั่งประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุด

ที่ ๑/๒๕๖๒

เรื่อง แต่งตั้งบุคคลทำหน้าที่แทนผู้ปฏิบัติหน้าที่กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว

ตามที่มีประกาศให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นผลให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวใช้บังคับพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ แต่ให้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ และต่อมาปรากฏว่ามีผู้ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติลาออก จนทำให้เหลือผู้ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ถึงกึ่งหนึ่ง นั้น

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๖๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๒๒ ประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุดจึงร่วมกันแต่งตั้งให้บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่แทนผู้ปฏิบัติหน้าที่กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว รวม ๔ คน ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

๑. นายสมณ พรหมรส
๒. นางสาวอารีวรรณ จตุทอง
๓. นางภิรมย์ ศรีประเสริฐ
๔. นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ลง ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่อง การทำหน้าที่แทนประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขอประกาศให้ทราบว่า ด้วยประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ้นจากปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากอายุครบเจ็ดสิบปี เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๓ ในการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านบริหาร ครั้งที่ ๒๘/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๓ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เหลือได้เลือกนางประกายรัตน์ ต้นธีรวงศ์ ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓

บุญเกื้อ สมนึก

เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง การทำหน้าที่แทนประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขอประกาศให้ทราบว่า ด้วยนางประกายรัตน์ ต้นธีรวงศ์ ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากอายุครบเจ็ดสิบปี เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔ ในการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านการคุ้มครองและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เหลือได้เลือก นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

รตญา กอบศิริกาญจน์

รองเลขาธิการ รักษาราชการแทน

เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่ ๒๑๐/ ๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓

ตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ ๗๕/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ โดยให้มีหน้าที่และอำนาจในการวิเคราะห์และจัดทำโครงสร้าง รวมถึงรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลข้อมูลผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ เพื่อจัดทำและจัดพิมพ์รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ เผยแพร่เป็นการทั่วไป นั้น

โดยที่เห็นสมควรให้ปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการข้างต้นให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนั้น อาศัยอำนาจตามตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงมีคำสั่งต่อไปนี้

๑. ยกเลิกคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ ๗๕/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓

๒. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ โดยมีองค์ประกอบ และหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑	นางสาวรตญา กอบศิริกาญจน์	ที่ปรึกษา
	รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	
๑.๒	นางสาวอัจฉรา ฉายากุล	ที่ปรึกษา
	รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	
๑.๓	นายอัญญะรัฐ เอ่งฉ้วน	ที่ปรึกษา
	รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	
๑.๔	นางสาวสุลีพร เดชขำ	ประธานคณะกรรมการ
	ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	
๑.๕	นายพราหมณ์ นิยะบุตร	คณะกรรมการ
	ผู้อำนวยการสำนักกิจการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	
๑.๖	นายชนินทร์ เกตุปราษฎ์	คณะกรรมการ
	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานและติดตามการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	
๑.๗	นางจันทกานต์ จตุรพาณิชย์ เกตุปราษฎ์	คณะกรรมการ
	นักวิชาการสิทธิมนุษยชนเชี่ยวชาญ บังคับบัญชาข้าราชการใน
กลุ่มงานอำนวยการกิจการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	
๑.๘	นางสาวสุกัญญา ต้นสายเพชร	คณะกรรมการ
	ผู้อำนวยการกลุ่มงานนโยบายและยุทธศาสตร์	

/๑.๙ นายวศิษฐ์ ...

๑.๙	นายวศิษฐ์	ธีรวิโรจน์	คณะทำงาน
	นักวิชาการสิทธิมนุษยชนปฏิบัติการ		
๑.๑๐	นายกัณตภณ	บดีณชันทิเดชา	คณะทำงาน
	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน		
๑.๑๑	นายธรรมนุญ	เส็มยัง	คณะทำงาน
	นิติกร		
๑.๑๒	นายเทพพิทักษ์	วรสิทธิ์	คณะทำงาน
	นักจัดการงานทั่วไป		
๑.๑๓	นายจรรยา	แผนสมบูรณ์	คณะทำงานและเลขานุการ
	ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยสิทธิมนุษยชน		
๑.๑๔	นายเอกชัย	ปิ่นแก้ว	ผู้ช่วยเลขานุการ
	นักวิชาการสิทธิมนุษยชนชำนาญการ		
๑.๑๕	นางสาวเสาวภา	พิลาคง	ผู้ช่วยเลขานุการ
	นักวิชาการสิทธิมนุษยชนชำนาญการ		
๑.๑๖	นายบัณฑิต	หอมเกษ	ผู้ช่วยเลขานุการ
	นักวิชาการสิทธิมนุษยชนปฏิบัติการ		
๑.๑๗	นางสาวธนภค	วรรณรักษ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
	นักจัดการงานทั่วไป		

๒. หน้าที่และอำนาจ

๒.๑ วิเคราะห์ ปรับปรุง พัฒนา และนำเสนอโครงสร้างรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓

๒.๒ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และประมวลผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓

๒.๓ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓

๒.๔ จัดพิมพ์รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ ๓ รวมทั้ง เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปรับทราบโดยทั่วกัน

๒.๕ ดำเนินการอื่นใดตามที่เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายบุญเกิด สมนึก)

เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

Office of the National Human Rights Commission of Thailand

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น ๖-๗
๑๒๐ หมู่ที่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ : ๐-๒๑๔๑-๓๘๗๔ โทรสาร : ๐-๒๑๔๓-๙๕๖๖
สายด่วนร้องเรียน ๑๓๗๗
E-Mail : library@nhrc.or.th, nhrc.library@gmail.com
เว็บไซต์ www.nhrc.or.th

